

Økonomiske analyser

6/2005

24. årgang

Innhold

Konjunkturtendensene	3
Internasjonal økonomi	4
Norsk økonomi	8
<hr/>	
<i>Kristine E. Kolshus og Ingunn Sagelvmo:</i>	
Reviderte nasjonalregnskapstall: Sterkere vekst i 2003 enn tidligere antatt	25
<hr/>	
SSBs nye befolkningsframskriving	
<i>Helge Brunborg:</i>	
• SSBs nye befolkningsframskriving: Innledning	29
<i>Helge Brunborg og Inger Texmon:</i>	
• Hovedresultater fra befolkningsframskrivingen 2005-2060	30
<i>Helge Brunborg og Inger Texmon:</i>	
• Forutsetninger for befolkningsframskrivingen 2005-2060	34
<i>Helge Brunborg, Kjetil Sørli og Inger Texmon:</i>	
• Innenlandske flyttinger	39
<i>Nico Keilman og Dinh Quang Pham:</i>	
• Hvor lenge kommer vi til å leve? Levealder og aldersmønster for dødeligheten i Norge, 1900–2060	43
<i>Marit Rønsen:</i>	
• Fruktbarhetsutviklingen i Norge	50
<i>Vebjørn Aalandslid:</i>	
• Inn- og utvandring blant innvandrere – hvor mange vil flytte i årene framover?	56
<i>Trude Lappegård, Marit Rønsen, Michael Rendall, Christine Couet, Isabelle Robert-Bobée og Steve Smallwood:</i>	
• Førstefødsler etter alder og utdanning i Storbritannia, Frankrike og Norge	64
<hr/>	
Forskningspublikasjoner	73
Innholdsfortegnelse for Økonomiske analyser de siste 12 måneder	81
<hr/>	
Tabell- og diagramvedlegg	
Konjunkturindikatorer for Norge	1*
Nasjonalregnskap for Norge	17*
Makroøkonomiske nøkkeltall og OECDs prognoser for utvalgte land	53*
Makroøkonomiske hovedstørrelser for Norge, regnskap og prognoser	58*

Redaksjonen ble avsluttet tirsdag 13. desember 2005.

Spørsmål om konjunkturutviklingen i:

- Norge: Torbjorn.Eika@ssb.no, tlf. 21 09 48 07
- utlandet: Andreas.Benedictow@ssb.no, tlf. 21 09 47 98

Signerte artikler står for forfatterens regning.

Konjunkturtendensene og artiklene er tilgjengelig på internett: www.ssb.no/oa/

Gjesteredaktør for befolkningsartiklene: Helge Brunborg

Redaksjonen: Ådne Cappelen (ansv.), Knut H. Alfsen, Helge Brunborg, Torbjørn Eika, Erik Fjærli, Kristian Gimming, Bente Halvorsen, Elin Halvorsen, Johan Heldal og Tom Kornstad.

Redaksjonssekretær: Aud Walseth, tlf.: 21 09 47 57 (artikkelstoff),

Lisbeth Lerskau, tlf.: 21 09 48 06 (konjunkturoversikter mv.) telefaks: 21 09 00 40

Redaksjonens adresse: Statistisk sentralbyrå, Forskningsavdelingen, P.b. 8131 Dep., NO-0033 Oslo

Salg- og abonnementservice: NO-2225 Kongsvinger, tlf.: 62 88 55 00, telefaks: 62 88 55 95, e-post: salg-abonnement@ssb.no

Trykk: Statistisk sentralbyrå/1 000

Økonomiske analyser

utgis av Forskningsavdelingen i Statistisk sentralbyrå. Forskningsavdelingen ble opprettet i 1950 og har ca. 80 ansatte. Knappt halvparten av virksomheten finansieres av eksterne oppdragsgivere, hovedsakelig forskningsråd og departementer. Avdelingen er delt i 7 grupper og ledes av forskningsdirektør Ådne Cappelen.

- Gruppe for skatt, fordeling og konsumentatferd
Forskningsleder Thor Olav Thoresen
- Gruppe for energi og miljøøkonomi
Forskningsleder Annegrete Bruvoll
- Gruppe for makroøkonomi
Forskningsleder Torbjørn Eika
- Gruppe for arbeidsmarked og bedriftsatferd
Forskningsleder Torbjørn Hægeland
- Gruppe for offentlig økonomi
Forskningsleder Erling Holmøy
- Gruppe for økonomisk vekst og effektivitet
Forskningsleder Brita Bye
- Gruppe for petroleum og miljøøkonomi
Forskningsleder Mads Greaker

**Økonomiske analyser utkommer med 6 nummer i året.
Neste utgave publiseres i midten av mars 2006.**

Standardtegn i tabellen	Symbol
Oppgave mangler	..
Tall kan ikke offentliggjøres	:
Null	0
Foreløpige tall	*

Konjunkturtendensene

Veksten i norsk økonomi er fortsatt høy og høyere enn det man normalt kan regne med på lengre sikt. Vi forventer at dette vil vare ved ennå et par kvartaler, men at veksten gjennom 2006 dempes. Konjunkturoppgangen har vært stimulert av ekspansiv penge- og finanspolitikk og sterk vekst i oljeinvesteringene. Dette har medført høy vekst i husholdningenes konsum og boliginvesteringer. De siste tallene fra det kvartalsvise nasjonalregnskapet indikerer at boliginvesteringene har nådd toppen og den underliggende tendensen for igangsetting av nye boliger har vært fallende i snart ett år. Også kjøp av varige forbrugsgoder viser moderat vekst og samlet sett kan dette antyde at vi går inn i en periode med lavere vekst i husholdningenes etterspørsel enn hittil i konjunkturoppgangen. Arbeidsmarkedet ser nå ut til å strammes noe til ved at antall sysselsatte personer øker mer enn tidligere i oppgangen slik at den registrerte ledigheten faller. Fortsatt er imidlertid antall arbeidssøkere uten arbeid (AKU) høyt tatt i betraktning av at konjunkturoppgangen nå har vart i drøyt to år. Den underliggende konsumprisveksten har endret seg lite utover høsten etter å ha steget litt gjennom første halvår i år. Kronekursen har svekket seg noe i høst, men er fortsatt sterk i forhold til nivået i begynnelsen av året.

Internasjonalt har BNP-veksten vært lav i euroområdet, men her forventes det nå litt høyere vekst i 2006. I USA fortsetter den relativt høye veksten og tall til og med 3. kvartal 2005 tyder ikke på noe umiddelbart omslag i negativ retning slik vi tidligere har lagt til grunn. I mange asiatiske land fortsetter den høye veksten. Utsikter til høy vekst har gjort at rentene har blitt satt opp av sentralbanken i USA. Nylig satte også den europeiske sentralbanken (ESB) opp sine styringsrenter med et kvart prosentpoeng. Selv om forventinger om ekstremt høye oljepriser ikke har slått til, er oljeprisene likevel på et så høyt nivå at de gir inflasjonsimpulser i de fleste land. Dette kan være en av grunnene til renteøkningene. Vi legger nå til grunn at renteøkningene i euroområdet vil fortsette litt inn i 2006, slik at pengepolitikken gradvis blir mindre ekspansiv. Dette vil gjøre det lettere for Norges Bank å sette opp rentene for å dempe høykonjunktoren i Norge uten at krona styrker seg. En sterkere vekst internasjonalt enn vi tidligere har antatt, stimulerer norsk eksport. Dette vil isolert sett øke aktiviteten i Norge. Hvis ESB setter opp rentene framover, er det grunn til å regne med høyere renter i Norge også siden vi – i motsetning til i euro-området – er inne i en høykonjunktur.

Vi har tidligere pekt på tre viktige usikkerhetsmomenter knyttet til konjunkturutviklingen framover. Det første er den internasjonale utviklingen hvor utsiktene nå ser litt mer positive ut i 2006 enn vi tidligere har lagt til grunn. Usikkerheten framover er imidlertid fortsatt klart til stede. Det andre er usikkerheten knyttet til den økonomiske politikken i Norge i forbindelse med regjeringsskiftet og de høye oljeprisene som øker de løpende budsjettoverskuddene i Norge. Det er nå avklart at finanspolitikken ikke blir mer ekspansiv i 2006 enn vi tidligere har lagt til grunn. Den nye regjeringen har gjort det klart at den akter å vende tilbake til handlingsregelen for finanspolitikken i årene framover. Dermed ligger det ikke an til at norsk økonomi får noen positive stimulanser fra økt budsjettunderskudd i 2007. For det tredje knytter det seg usikkerhet rundt utviklingen i petroleumsinvesteringene i Norge. Disse investeringene har økt med vel 50 prosent siden bunnen tidlig i 2002, og har som nevnt bidratt positivt til konjunkturoppsvinget siden 2003. Vi tror ikke at veksten i petroleumsinvesteringene vil bli særlig sterk framover, men at vi heller ikke vil oppleve noen nedgang av betydning i de første årene. Selv om norsk økonomi kan få noen stimulanser fra norske oljeselskapers aktiviteter i andre land, tror vi ikke dette får et omfang de nærmeste årene som endrer på bildet av gradvis svakere stimulanser fra petroleumssektoren. Her er imidlertid usikkerheten fortsatt stor.

Med utsikter til beskjedne impulser fra både finanspolitikk og petroleumsinvesteringer regner vi med klart lavere BNP-vekst de to nærmeste årene. Dermed vil nedgangen i arbeidsledigheten stoppe opp i løpet av 2006. Den sterke kronekursen bidrar til at prisveksten fortsatt vil bli moderat, men noe økende gjennom 2006. Så lenge oljeprisen holder seg rimelig høy og rentene i Norge minst er på høyde med nivået i euroområdet, er det lite trolig at kronekursen svekkes noe særlig. Det gir utsikter til at vi får en inflasjon på linje med inflasjonstakten i euroområdet, som antakelig kommer tilbake til om lag 2 prosent når effekten av høstens høye oljepriser er uttømt over sommeren 2006.

Internasjonal økonomi

Fortsatt god vekst internasjonalt

Internasjonalt er nå vekstutsiktene bedre enn vi tidligere har lagt til grunn. I amerikansk økonomi var veksten høy også i 3. kvartal i år. Boligmarkedet er fortsatt sterkt, og husholdningenes forbruk viser god vekst. I euroområdet ser det også lysere ut, med vekst over trend i 3. kvartal. Eksport er den viktigste drivkraften her, men også husholdningenes etterspørsel viste tegn til å ta seg opp i enkelte land. Høy oljepris og stigende renter bidrar imidlertid til å dempe veksten på begge sider av Atlanteren.

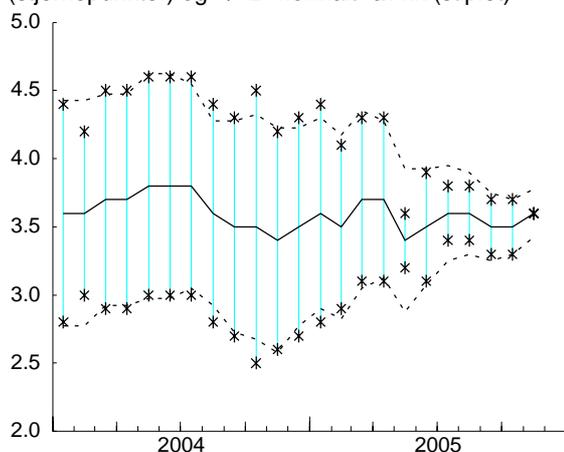
Den kraftige veksten i handelen med lavkostland som Kina har bidratt til lav inflasjon i OECD-området. Den lave inflasjonen har gjort det mulig for sentralbankene å holde et historisk lavt rentenivå over lengre tid. Lave inflasjonsforventninger har bidratt til at også lange renter har vært svært lave. I USA, hvor korte renter nå har økt markert siden renteoppgangen startet våren 2004, er lange renter fortsatt lave. Den høye importveksten fra Kina kan også bidra til å forklare den relativt svake utviklingen i arbeidsmarkedet i USA, ved at arbeidsintensiv industri i USA utkonkurreres. Produksjonsveksten har dermed gått sammen med en sterk vekst i produktiviteten. I kjølvannet av oppgangen internasjonalt har vi fått en økning i tvillingunderskuddene i amerikansk økonomi. Vi ser også tendenser til bobler i bolig-, aksje- og obligasjonsmarkeder i flere land.

Selv om oljeprisen har falt siden toppen i august, var den i begynnelsen av desember nær 50 prosent høyere

enn ved begynnelsen av året, og mer enn dobbelt så høy som sommeren 2003. Så langt har veksten i verdensøkonomien stått overraskende godt imot de høye oljeprisene. I motsetning til tidligere oljeprissjokk, som har fulgt av redusert tilbud, finner vi denne gangen årsaken i økt etterspørsel. Oljeprisøkningen har derfor kommet mer gradvis, slik at industri og husholdninger har fått bedre tid til å omstille seg. Det kan forklare at den høye oljeprisen ikke i større grad har bremset opp veksten i verdensøkonomien. En OECD-studie viser at store deler av OPECs ekstrainntekter er gått til økt import samt investeringer i amerikanske obligasjoner, og det har bidratt til å motvirke de negative virkningene på aktiviteten av oljeprisøkningene.¹ Videre utgjør oljeprodukter nå en mindre andel av produksjonskostnadene og forbruk i OECD-området enn under tidligere perioder med høye oljepriser. Den inneværende høykonjunkturen i USA har imidlertid vært moderat. I euroområdet har 2000-tallet hittil vært preget av meget moderat økonomisk vekst, og Storbritannia har nå hatt fem kvartaler på rad med vekst under trend. Dette kan ha sammenheng med den kraftige oljeprisøkningen siden slutten av 1990-tallet. I Asia har imidlertid flere land, ikke minst Kina og India, opplevd vedvarende høy vekst noe som har bidratt til den sterke veksten globalt.

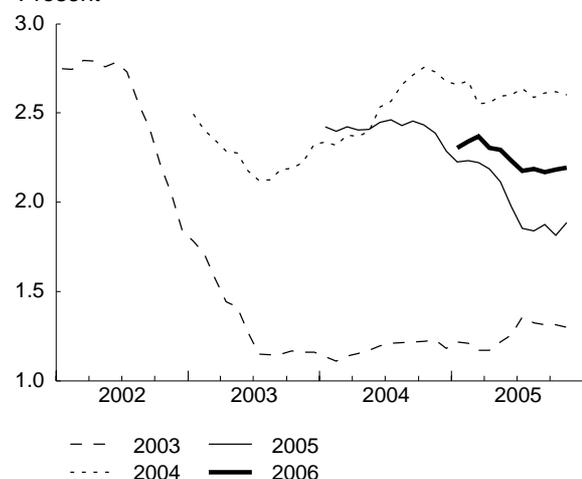
Når oljeprisen stiger til et høyere nivå gir det en midlertidig inflasjonsimpuls. Hvor lenge den inflatoriske effekten varer ved, avhenger blant annet av i hvilken grad oljeprisøkningen slår gjennom i økt prisvekst i resten av økonomien, og av responsen fra sentral-

BNP-vekstanslag for USA for 2005 på ulike tidsp.
Gjennomsnittsanslag (linje) med +/- 2 standardavvik (stjernepunkter) og +/- 2 "normalt" avvik (stiplet)

Kilde: Consensus Forecasts.

BNP-vekstanslag for Norges handelspartnere for årene 2003 - 2006 gitt på ulike tidspunkter
Prosent

Kilde: Consensus Forecasts.

¹ OECD Economic Outlook 78, 2005.

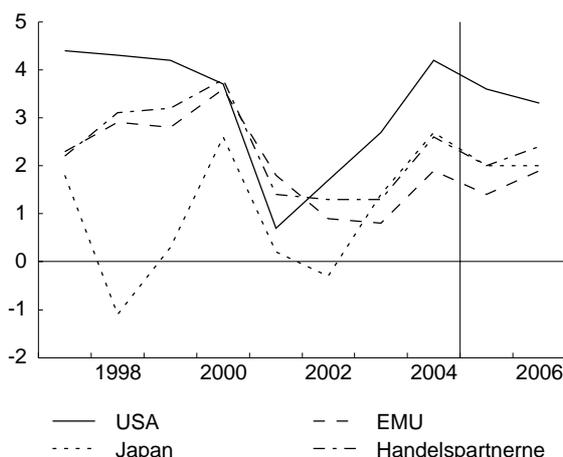
bankene. Inflasjonen har økt flere steder siden i sommer, særlig i USA. Den relativt kraftige responsen i USA skyldes først og fremst amerikanernes høye energiforbruk og lave avgifter på bensin og fyringsolje. Underliggende inflasjon er imidlertid fortsatt relativt lav i USA, og har falt i euroområdet. I oktober var prisveksten i disse områdene henholdsvis 2,0 og 1,5 prosent, sammenliknet med samme måned året før.

Den europeiske sentralbanken satte opp renta med et kvart prosentpoeng 1. desember, til 2,25 prosent. Det er den første renteendringen i euroområdet siden juni 2003. Et argument var frykt for at oljeprisveksten skulle slå igjennom i inflasjonen. Det er få tegn til dette så langt, og vi har bare så vidt sett tegn til økonomisk oppgang i euroområdet etter en lang periode med svak vekst. Vi venter derfor at den europeiske sentralbanken vil være svært varsom med å sette opp renta ytterligere framover. Vi legger til grunn at tremåneders pengemarkedsrente i euroområdet øker fra om lag 2,5 prosent i begynnelsen av desember, til 2,8 prosent i løpet av 1. halvåret 2006. Deretter blir den liggende i ro inntil neste konjunkturoppgang fører til ny økning gjennom 2009. I USA har sentralbanken satt opp renta gradvis siden våren 2004, sist i midten av desember. Tremåneders pengemarkedsrente var da rundt 4,6 prosent. Vi venter at renteøkningene nærmer seg slutten. Videre forutsetter vi at rentene faller mot europeisk nivå i løpet av 2007, som respons på ny nedgang i amerikansk økonomi. I 2009 antas renta å øke noe igjen. Inflasjonen forutsettes å stabilisere seg på 2 og 1,9 prosent i henholdsvis USA og euroområdet fra slutten av 2006 og ut prognoseperioden.

I begynnelsen av desember hadde de brede aksjeindeksene i USA og euroområdet steget med henholdsvis om lag 10 og 25 prosent siden begynnelsen av året. Den amerikanske dollaren har styrket seg med rundt 10 prosent mot euro og noe mindre handelsveid siden begynnelsen av året. Det må sees i sammenheng med renteoppgangen i USA det siste halvannet året. Eurokursen har svekket seg med et par prosent handelsveid, hovedsakelig på grunn av dollaren. Vi legger til grunn at dollaren svekker seg noe mot euro, etter hvert som amerikanske renter kommer ned. Det økonomiske risikobildet internasjonalt er fortsatt preget av oljeprisen. Ubalansene i den amerikanske økonomien består, og utgjør en betydelig risiko på lengre sikt.

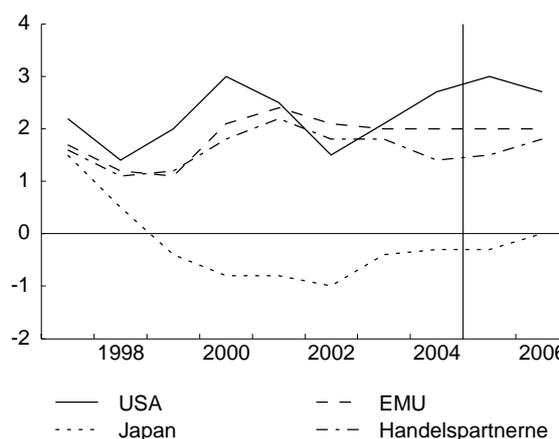
I USA er virkningene av renteoppgangen på boligmarkedet og husholdningenes konsum avgjørende for det videre konjunkturforløpet. Vi har tidligere lagt til grunn at amerikansk økonomi skulle passere konjunkturtoppen høsten 2005. Det ser ikke ut til å ha slått til. Med fortsatt god vekst i 3. kvartal, også i ledende indikatorer som boliginvesteringer og varige forbruksvarer, vurderer vi det nå som lite sannsynlig at det kommer et konjunktururomslag de nærmeste kvartalene. Vi legger til grunn for våre prognoser at amerikansk økonomi passerer konjunkturtoppen i 3. kvartal

BNP-vekst for USA, Japan, euroområdet og Norges handelspartnere

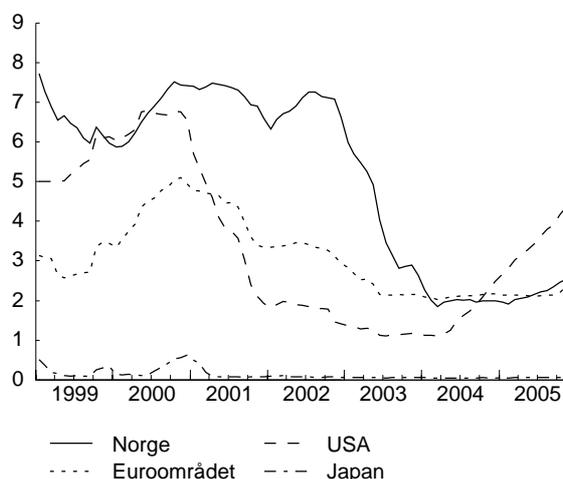
Kilder: Gj.sn. av anslag fra EU-kommisjonen, OECD, NIESR og Consensus Forecasts.

Konsumprisvekst for USA, Japan, euroområdet og Norges handelspartnere

Kilder: Gj.sn. av anslag fra EU-kommisjonen, OECD, NIESR og Consensus Forecasts. Prisanslagene fra NIESR gjelder konsumdeflatoren.

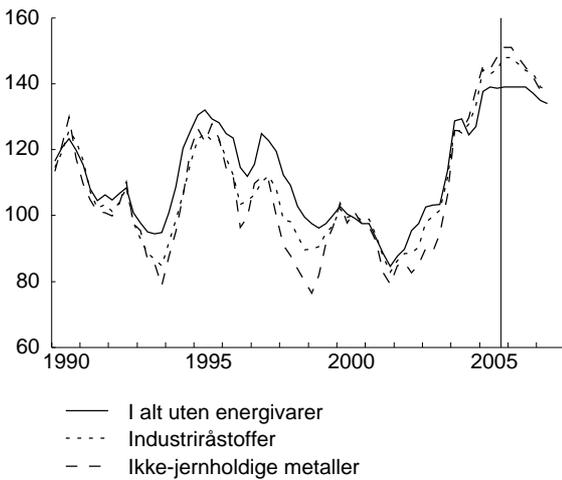
Internasjonale renter 3-måneders pengemarkedsrente

Kilde: Norges Bank.

Indekser for råvarepriser på verdensmarkedet. 1990 - 2006

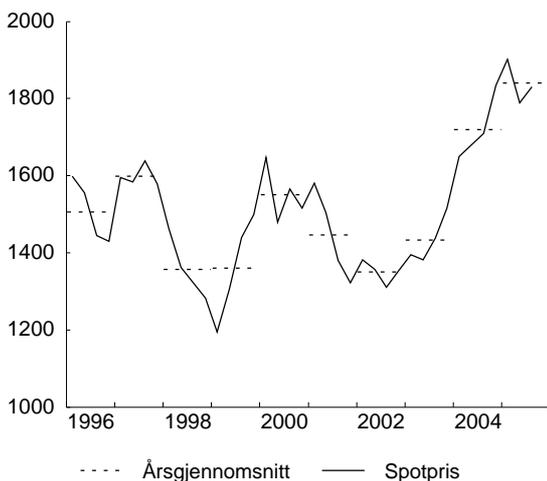
På dollarbasis, 2000 = 100

Kilde: AIECE.

Spotprisen på aluminium. 1996-2005

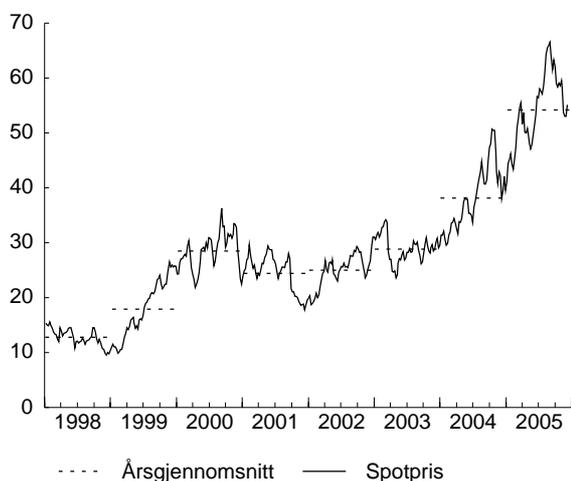
Dollar per 100 pund (lbs.)

Kilde: IMF.

Spotprisen råolje, Brent Blend. 1998-2005

Dollar per fat

Kilde: Norges Bank.

2006, og at euroområdet følger etter et par kvartaler senere. Markedsveksten i 2006 antas å bli litt lavere enn i 2005. Deretter avtar markedsveksten mer markert gjennom 2007 og inn i 2008, før den tar seg opp igjen mot slutten av prognoseperioden, i tråd med et normalt konjunkturforløp.

Utviklingen i oljemarkedet

Spotprisen på Brent Blend steg fra i underkant av 39 dollar per fat i begynnelsen av desember 2004 til nær 70 dollar fatet i begynnelsen av september i år. Siden har oljeprisen falt noe, og lå i begynnelsen av desember i underkant av 60 dollar. Som gjennomsnitt over årets første 11 måneder har prisen vært i overkant av 54 dollar fatet, mot vel 38 dollar som årsgjennomsnitt i 2004.

Flere forhold har bidratt til det høye oljeprisnivået gjennom inneværende år. For det første har den økonomiske veksten, og dermed oljeetterspørselen, holdt seg høy i flere deler av verden. OPEC har dessuten nådd et produksjonsnivå som er det høyeste på om lag 25 år. Som følge av den høye produksjonen, har det vært lite ledig produksjonskapasitet i kartellet. Dette har bidratt til økt bekymring for konsekvensene av et produksjonsbortfall og ført til store innkjøp på futuromarkedet for olje. Gjennom sommermånedene var det flere ulykker ved raffinerier i USA. I tillegg ødela flere orkaner oljeplattformer og raffinerier i Mexico-gulven. Dette har ført til at USA nå bruker av sine strategiske oljelagre for å dekke etterspørselen. I tillegg tapper nå International Energy Agency (IEA) av sine lagre og forsyner USA daglig med råolje, fyringsolje og bensin. Samtidig ser ikke oljeproduksjonen og aktiviteten i raffineriene i USA ut til å kunne ta seg opp til tidligere nivåer før tidligst 2. kvartal neste år.

IEA forventer at oljeetterspørselen vil øke med 1,7 millioner fat per dag fra 2005 til 2006. Oppgangen er først og fremst ventet å komme i Kina, Midt-Østen og til dels Nord-Amerika. Samtidig anslår IEA at produksjonen utenfor OPEC går opp med 1,3 millioner fat daglig. Økningen er spesielt forventet å komme i Kasakhstan, Aserbajdsjan, Angola og til dels Brasil. Dette fører til at restetterspørselen rettet mot OPEC vil øke noe neste år, slik at kartellet kan kapre markedsandeler fra andre produsenter. Flere analytikere peker på manglende raffineringskapasitet i produksjonen av ferdigprodukter i OECD og spesielt i USA. Siden en del av produksjonsøkningen uansett vil komme fra Midtøsten og særlig Saudi-Arabia, er det usikkert i hvilken grad det vil føre til en økning i fyringsoljelagrene. Ikke all olje fra denne regionen kan med dagens teknologi og kapasitet raffineres til fyringsolje (og bensin). Petroleum Intelligence Weekly forventer at den globale raffineringskapasiteten bør øke med om lag 1,5 millioner fat per dag, for å holde tritt med økt etterspørsel.

Ifølge IEA har lagrene av ferdigprodukter og råolje i OECD-området økt og er nå større enn gjennomsnittet av de siste fem årene. Men siden etterspørselen har økt, kan lagrene ikke tilfredsstille framtidig forbruk i særlig flere dager enn tidligere. OPEC har signalisert at de ikke vil redusere oljeproduksjonen, for om mulig å bidra til økte lagre. Dersom OPEC holder produksjonen på dagens nivå i tiden framover, ser det ut til at de globale lagrene av råolje i første kvartal neste år vil øke med nesten en million fat per dag, i en periode der lagrene normalt synker. Dette kan bidra til et

press nedover på oljeprisen, men den vil sannsynligvis ikke falle noe særlig før et stykke utpå nyåret da oljeproduksjonen og raffineringsaktiviteten i USA trolig har tatt seg opp. Vi legger til grunn at oljeprisen faller til 50 dollar fatet i løpet av neste år og at den blir liggende på dette nivået ut prognoseperioden. En slik utvikling er betinget av at det ikke blir flere produksjonsbortfall i råoljemarkedet. Samtidig kan ikke vinteren bli spesielt kald på den nordlige halvkule, fordi en kraftig nedbygging av fyringsoljelagrene før vinteren er over vil kunne gi et press oppover på oljeprisen.

Makroøkonomiske anslag ifølge ulike kilder. Årlig endring i prosent

	BNP-vekst							Prisvekst						
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
USA														
NIESR	3,7	0,8	1,6	2,7	4,2	3,5	3,4	2,5	2,1	1,4	1,9	2,6	2,9	3,2
ConsF	3,7	0,8	1,6	2,7	4,2	3,6	3,3	3,4	2,8	1,6	2,3	2,7	3,4	3,0
EU-kom	3,7	0,8	1,6	2,7	4,2	3,6	3,0	3,4	2,8	1,6	2,3	2,7	2,6	2,3
OECD	3,7	0,8	1,6	2,7	4,2	3,6	3,5	2,5	2,1	1,4	1,9	2,6	2,8	2,4
Japan														
NIESR	2,8	0,2	-0,3	1,4	2,6	2,4	2,5	-1,2	-1,0	-1,2	-0,7	-0,6	-0,4	-0,6
ConsF	2,8	0,2	-0,3	1,4	2,6	2,2	1,9	-0,7	-0,7	-1,0	-0,3	0,0	-0,2	0,3
EU-kom	2,4	0,2	-0,3	1,4	2,7	1,1	1,7	-0,7	-0,6	-0,9	-0,3	0,0	-0,1	0,2
OECD	2,4	0,2	-0,3	1,4	2,7	2,4	2,0	-0,8	-1,0	-1,2	-0,7	-0,5	-0,5	0,2
EMU														
NIESR	3,5	1,8	0,9	0,7	1,8	1,3	1,9	2,0	2,5	2,0	1,9	1,9	2,0	2,5
ConsF	3,5	1,8	0,9	0,7	1,8	1,3	1,7	2,1	2,4	2,3	2,1	2,1	2,2	1,9
EU-kom	3,6	1,9	1,1	1,1	2,3	1,9	2,2	1,9	2,2	2,1	2,0	2,0	1,8	1,6
OECD	3,9	1,9	1,0	0,8	1,8	1,4	2,1	2,3	2,4	1,9	1,9	1,9	1,9	2,1
Handelspartnere														
NIESR	3,8	1,5	1,3	1,3	2,5	1,9	2,6	1,8	2,3	1,8	1,8	1,3	1,6	2,1
ConsF	3,8	1,4	1,3	1,3	2,6	1,9	2,2	1,8	2,2	1,8	1,7	1,3	1,6	1,8
EU-kom	3,7	1,4	1,3	1,3	2,7	2,2	2,4	1,8	2,2	1,8	1,8	1,4	1,3	1,3
OECD	4,0	1,5	1,3	1,3	2,5	2,0	2,6	1,8	2,2	1,7	1,8	1,4	1,5	1,8

Kilder: EC fra oktober 05, OECD fra november 05, NIESR fra oktober 05, og Consensus Forecasts fra november 05. Alle prisanslagene fra NIESR gjelder konsumdeflatoren.

Konjunkturutviklingen i Norge

Veksten i norsk økonomi har fortsatt gjennom 2005 stort sett i tråd med forventningene. Både bruttoinvesteringer, særlig i oljevirkksomheten, men også i annen næringsvirksomhet, sammen med husholdningenes konsum og boliginvesteringer har trukket veksten opp. Utviklingen har vært stimulert av ekspansive impulser fra finanspolitikken gjennom skattelettelse og ikke minst ved et svært lavt rentenivå både nominelt og reelt. Et interessant trekk ved utviklingen fra 2. til 3. kvartal i år er nedgangen i boliginvesteringene. Igangsetting av nye boliger har stort sett vist en fallende tendens siste året, og dette gir seg nå utslag også i investeringene. Prisene på boliger i andrehåndsmarkedet øker nå mindre enn tidligere. Sysselsettingen målt i timeverk har økt mye i løpet av oppgangen, men langt mindre målt i antall personer. Den registrerte arbeidsledigheten har falt en god del gjennom året, mens antall arbeidssøkere ifølge AKU, bare viser små endringer. Prisveksten i Norge, målt med konsumprisindeksen, er moderat, og justert for avgiftsendringer og uten energivarer (KPI-JAE) er den meget lav og fortsatt under målområdet på 1,5-3,5 prosent. Høye oljepriser har skapt usikkerhet rundt konjunkturutviklingen internasjonalt. Det var frykt for at svært høye oljepriser ville gi negative effekter på pro-

markedet øker nå mindre enn tidligere. Sysselsettingen målt i timeverk har økt mye i løpet av oppgangen, men langt mindre målt i antall personer. Den registrerte arbeidsledigheten har falt en god del gjennom året, mens antall arbeidssøkere ifølge AKU, bare viser små endringer. Prisveksten i Norge, målt med konsumprisindeksen, er moderat, og justert for avgifts- endringer og uten energivarer (KPI-JAE) er den meget lav og fortsatt under målområdet på 1,5-3,5 prosent.

Høye oljepriser har skapt usikkerhet rundt konjunkturutviklingen internasjonalt. Det var frykt for at svært høye oljepriser ville gi negative effekter på pro-

Makroøkonomiske hovedstørrelser. Regnskapstall for 2003-2005. Vekst fra forrige periode. Prosent

	2003	2004	Sesongjustert			
			04.4	05.1	05.2	05.3
Konsum i husholdninger mv.	2,9	4,7	1,8	0,3	1,7	0,9
Konsum i offentlig forvaltning	1,3	2,2	0,5	0,0	0,4	-0,2
Bruttoinvesteringer i fast realkapital	0,2	7,8	11,7	-9,5	8,6	-3,3
Fastlands-Norge	-3,7	7,2	6,7	-7,7	4,6	0,5
Utvinning og rørtransport	16,1	7,8	10,9	-9,4	21,4	-5,3
Etterspørsel fra Fastlands-Norge ¹	1,4	4,4	2,3	-1,1	1,8	0,6
Eksport	0,2	0,8	-0,3	-0,9	0,9	2,5
Råolje og naturgass	-0,7	-0,7	-4,7	1,6	2,0	-0,5
Tradisjonelle varer	4,4	3,4	4,4	-1,2	-1,9	5,3
Import	1,1	8,9	2,7	-2,4	4,3	2,8
Tradisjonelle varer	5,1	10,2	0,2	0,8	3,8	4,4
Bruttonasjonalprodukt	1,1	2,8	1,3	0,2	1,3	0,8
Fastlands-Norge	1,4	3,4	1,6	0,5	0,8	0,8
Arbeidsmarkedet						
Utførte timeverk	-1,6	1,9	-0,3	0,1	0,2	0,1
Sysselsatte personer	-1,1	0,4	0,0	0,0	0,2	0,4
Arbeidsstyrke ²	-0,5	0,3	0,0	0,0	0,4	0,5
Arbeidsledighetsrate, nivå ³	4,5	4,5	4,5	4,5	4,7	4,8
Priser og lønninger						
Lønn per normalsårsverk ⁴	3,9	4,3	5,1	4,8	4,0	3,0
Konsumprisindeksen (KPI) ⁴	2,5	0,4	1,2	1,0	1,5	1,8
KPI justert for avgifts- endringer og uten energivarer (KPI-JAE) ⁴	1,1	0,3	0,9	0,7	1,0	1,2
Eksportpriser tradisjonelle varer	-2,3	8,4	-0,8	0,3	1,3	1,6
Importpriser tradisjonelle varer	-0,3	4,5	-0,1	0,2	-0,4	0,0
Utenriksregnskap						
Driftsbalansen, milliarder kroner	204,3	231,4	66,2	73,3	56,4	82,4
MEMO (justerte nivå tall)						
Pengemarkedsrente (3 mnd. NIBOR)	4,1	2,0	2,0	2,0	2,1	2,3
Utlånsrente, banker ⁵	6,1	4,2	4,0	4,0	3,9	4,0
Råoljepris i kroner ⁶	204,7	257,3	279,9	298,0	327,5	398,9
Importveid kronekurs, 44 land, 1995=100	92,8	95,6	93,1	93,6	92,1	90,7
NOK per euro	8,00	8,37	8,20	8,24	8,05	7,88

¹ Konsum i husholdninger og idelle organisasjoner + konsum i offentlig forvaltning + bruttoinvesteringer i Fastlands-Norge.

² Definert som summen av ledige ifølge AKU og sysselsetting ifølge nasjonalregnskapet fratrukket utlendinger i utenriks sjøfart.

³ Ifølge AKU.

⁴ Prosentvis vekst fra samme periode året før.

⁵ I slutten av perioden.

⁶ Gjennomsnittlig spotpris Brent Blend.

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Norges Bank.

duksjon og inntekter og at dette kunne forsterkes ved en omlegging av pengepolitikken i kontraktiv retning. Så langt ser imidlertid utviklingen ut til å ha «normalisert» seg noe. Dels skyldes det at oljeprisene er noe lavere enn tidligere i høst, og dels har frykten for at prisene skulle fortsette oppover i stort grad lagt seg. Det er nå en vanlig oppfatning at vi framover vil se priser som varierer rundt dagens nivå, dvs. i overkant av 50 dollar per fat. Dette gir fortsatt en bane med et høyt nominelt og reelt nivå for oljeprisen, men langt fra en så dramatisk utvikling som enkelte så for seg for noen måneder siden.

Nytt i forhold til forrige konjunkturrapport er den nylig gjennomførte renteøkningen i euroområdet. I noen grad reflekterer den en noe høyere prisvekst som følge av høyere oljepriser, men den kan også være en følge av at man nå forventer litt høyere BNP-vekst i euroområdet i 2006 enn i 2005. Noen markert konjunkturoppgang kan man imidlertid knapt kalle den forventede utviklingen i euroområdet for tiden. Det er derfor lite trolig at vi vil oppleve noen markert renteøkning i euroområdet i 2006.

I USA fortsetter høykonjunktoren med uforminsket styrke, og rentene har fortsatt å øke i tråd med forventningene. Vi har tidligere lagt til grunn at konjunkturutviklingen i USA ville vise en nedgang mot slutten av 2005. Tall til og med tredje kvartal 2005 og utviklingen i tradisjonelt ledende indikatorer i USA, viser nå ikke tegn til at et konjunktururomslag er nært forestående. Vi har derfor endret våre anslag for konjunkturutviklingen i utlandet slik at vekstanslagene er mer på linje med konsensusanslag for 2006. Vi legger imidlertid til grunn en svakere vekst internasjonalt i 2007 og 2008. Litt forenklet sagt har vi forskjøvet nedgangen i utlandet med om lag ett år. I tråd med dette har vi økt våre anslag for rentene i euroområdet noe i forhold til vår forrige konjunkturrapport. Dette øker handlingsrommet for Norges Bank til å kunne sett opp rentene noe mer også i Norge for å bremse veksten i innenlands etterspørsel. Vi har derfor nå antatt at styringsrenta i Norge økes om lag i takt med renteøkningen i euroområdet i 2006.

Den vedtatte finanspolitikken for 2006 er i hovedtrekk i tråd med hva vi tidligere har lagt til grunn med hensyn til makroøkonomiske impulser. Budsjettet er om lag konjunkturnøytralt, og gir ingen vesentlige impulser til den makroøkonomiske utviklingen i norsk økonomi på kort sikt. Det gjennomføres noen økninger i indirekte skattesatser som får betydning for konsumprisene på kort sikt, men omfanget er relativt begrenset og vil neppe påvirke pengepolitikken.

Vi forventer at høykonjunktoren i norsk økonomi i store trekk vil fortsette i 2006, men at veksten avtar markert neste år sammenliknet med de foregående to årene. Grunnene til dette er dels at stimulerende impulser fra finanspolitikken uteblir og dels at investere-

ringsoppgangen i oljevirksomheten dempes. Dette er i tråd med våre tidligere anslag. I tillegg har vi nå lagt til grunn at styringsrenta fra Norges Bank øker litt mer enn tidligere antatt i takt med økte renter i euroområdet. Dette henger blant annet sammen med at vi nå antar en noe sterkere vekst i utlandet enn vi gjorde i våre tidligere konjunkturrapporter. De antatte renteøkningene er imidlertid ganske beskjedne. Hovedgrunnen til dette er at oppgangen i norsk økonomi delvis stopper opp og veksten blir beskjeden i 2007. Dette året kommer det heller ingen impulser fra finanspolitikken eller oljeinvesteringene ifølge våre anslag. I tillegg ser vi da for oss en moderat internasjonal konjunkturedgang. Med den svake oppgangen i rentene fra sommeren 2005 til sommeren 2006 blir dermed veksten i norsk økonomi svært beskjeden i 2007.

I 2008 og 2009 antar vi at finanspolitikken vil gi nye sterke ekspansive impulser til norsk økonomi. Oljeinvesteringene forventes ikke å øke i disse årene, men det kan tenkes at internasjonaliseringen av norsk oljevirksomhet vil gi stimulanter til eksport både av varer og tjenester i tilknytning til utbygging i andre land. Et svakt konjunktururomslag i utlandet vil også kunne gi vekstbidrag til økonomien mot slutten av prognoseperioden. Vi antar, i tråd med våre anslag i forrige konjunkturrapport, at styringsrentene settes noe opp i 2009 både i utlandet og i Norge. Likevel anslår vi at veksten i norsk økonomi vil øke noe igjen fra det lave nivået i 2007, og slik at vi i 2009 er nær et konjunkturnøytralt nivå. I alle disse årene anslår vi at konsumprisveksten holder seg på et nivå i underkant av inflasjonsmålet på 2,5 prosent.

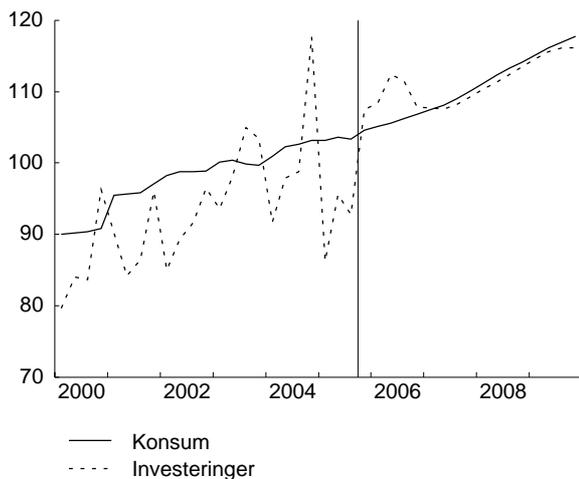
Finanspolitikken – små aggregerte impulser før 2008

Veksten i konsum og investeringer i offentlig forvaltning har vært beskjeden så langt i 2005 ifølge det kvartalsvise nasjonalregnskapet (KNR). Investeringsnivået vil falle noe i forhold til i 2004, og konsumveksten ser ut til å bli lavere enn året før. Nedgangen i forsvarsutgiftene bidrar til dette. Når finanspolitikken tross dette har vært ekspansiv i 2005 målt med strukturelt, oljekorrigert budsjettunderskudd (SOBU) i forhold til trendnivået for BNP for Fastlands-Norge, skyldes det i noen grad lavere skatter. Som følge av lavere sykefravær og nedgang i utbetalingen av dagpenger til arbeidsledige, blir stønadveksten til husholdningene lavere i 2005 enn året før.

Det finanspolitiske opplegget fra den nye regjeringen er basert på at budsjettunderskuddet (SOBU) i 2006 i forhold til trend-BNP er uendret i forhold til i 2005 (se St.prp. nr.1 Tillegg nr. 1). Det innebærer at olje-engebruken utover handlingsregelen blir mindre i 2006 enn i år, og gjør det realistisk å anta at SOBU vender tilbake til en streng tolkning av handlingsregelen i 2007, godt hjulpet av en anslått sterk vekst i Petroleumsfondet. Hvis råoljeprisen holder seg i

Offentlig forvaltning

Sesongjusterte volumindekser, 2003=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

nærheten av 50 dollar per fat i årene framover, slik vi antar, vil Petroleumsfondet øke betydelig de nærmeste årene. Det medfører at det ifølge handlingsregelen blir rom for en betydelig mer ekspansiv finanspolitikk i 2008 og 2009 enn i 2007. Som i vår foregående konjunkturrapport antar vi at dette slår ut i sterkere vekst i konsum og investering i offentlig forvaltning fra og med 2008.

Selv om de aggregerte impulsene fra finanspolitikken er små i 2006, foretas det likevel betydelige endringer i innretningen av politikken på ulike områder neste år. For det første gjennomføres det en reform av den direkte beskatningen som innebærer at den såkalte delingsmodellen erstattes med en beskatning av utbytte utover normalt avkastningsnivå, samtidig som marginalsatsen på lønnsinntekt reduseres. En effekt av dette er at en oppnår en mer lik beskatning av arbeids- og kapitalinntekt av personer på marginen. I tillegg økes minstefradraget, og en rekke fradragordninger endres også i ulike retninger. Disse endringene til sammen bidrar til en reduksjon i direkte skatter for personer med i hovedsak vanlige lønnsinntekter sammenliknet med et inntekts- eller inflasjonsjustert system basert på 2005-regler. Men den samlede direkte personbeskatningen er om lag den samme i 2006 som i 2005 når en tar hensyn til blant annet fjerning av delingsmodellen. Vi har innarbeidet disse skatteendringene i våre modellanslag, men det er usikkerhet knyttet til dette siden endringene er så vidt omfattende.

De viktigste endringene i indirekte skatter er at enkelte sats i merverdiavgiftssystemet er økt. Satsen for «matmoms» økes fra 11 til 13 prosentpoeng, og den lave satsen blant annet på transporttjenester økes fra 7 til 8 prosent. Sammen med en del mindre avgiftsøkninger bidrar dette til en økning i den indirekte beskatningen fra 2005 til 2006 som anslås å ville øke

veksten i konsumprisindeksen (KPI) med 0,4 prosentpoeng. Disse endringene påvirker imidlertid ikke KPI justert for avgiftsendringer og uten energivarer (KPI-JAE). Lavere barnehagesatser trekker derimot prisveksten ned med drøyt 0,1 prosentpoeng neste år.

Våre anslag for veksten i konsum i offentlig forvaltning er i tråd med anslagene i Tilleggsproposisjonen fra den nye regjeringen, og innebærer ganske moderat vekst i offentlig konsum. En vesentlig komponent i økningen i anslaget for konsum i offentlig forvaltning knytter seg til en antakelse om at kommunene vil bruke det meste av sine økte budsjettammer til å øke utgiftene og ikke til å nedbetale gjeld. For investeringer i offentlig forvaltning avviker vi noe fra anslagene i Tilleggsproposisjonen (også i forhold til vår forrige konjunkturrapport) fordi forsvaret etter planen vil importere to fregatter fra Spania neste år til en samlet verdi på over 6 mrd. kr. Betalingen for disse har skjedd fortløpende (og er derfor inkludert i SOBU), men investeringene motsvares i all hovedsak av en tilsvarende import slik at virkningene på BNP er helt minimale. Planlagt import av en fregatt hvert år i perioden 2007-2009 behandles på samme måten.

Vi har som tidligere, innarbeidet kostnadseffektene av innføring av tjenestepensjon i næringslivet i 2006 for de som nå ikke omfattes av en slike ordning. De økte lønnskostnadene antas gradvis å bli velte over på lønnstakerne gjennom en noe svakere utvikling i utbetalt lønn. Dette er noe av forklaringen på den moderate lønnsveksten vi anslår de nærmeste årene.

For 2007 legger vi til grunn at direkte skatter økes med 2 mrd. kroner slik at personskattenivået kommer tilbake til 2004-nivå. Dette er i tråd med signaler fra den nye regjeringen. Det gir rom innenfor handlingsregelen for litt høyere vekst i offentlige utgifter. For 2008 og 2009 er det, som tidligere nevnt, rom for en mye sterkere vekst i kjøp av varer og tjenester i offentlig forvaltning enn i 2006 og 2007 selv når vi bare inflasjonsjusterer skattenivået. Også her er anslagene i tråd med hva vi forutsatte i forrige konjunkturoversikt.

Moderat renteoppgang neste år og fortsatt sterk krone

I forrige konjunkturrapport la vi til grunn at renta skulle holde seg lav og tilnærmet uendret fram til 2008. Dette hadde bakgrunn i at vi forventet lavere vekst internasjonalt ved inngangen til 2006. Grunnlaget for denne antagelsen har blitt svekket i det siste. Ulike konjunkturindikatorer tyder nå på at veksten ute kommer til å fortsette en stund til, og vi antar at veksttakten først dempes mot slutten av neste år. I høst har flere sentralbanker satt opp styringsrenta. På rentemøtet den 2. november 2005 økte Norges Bank styringsrenta med 0,25 prosentpoeng til 2,25 prosent. Den europeiske sentralbanken økte renta til samme nivå i desember, noe som var den første økningen i

Virkninger av høyere renter

Vi har i denne konjunkturrapporten økt våre renteanslag for 2006 både i euroområdet og i Norge i forhold til tidligere anslag. Endringene har sammenheng med at den internasjonale konjunkturedgangen som vi hittil har lagt til grunn, er utsatt i tid. I tillegg har både ESB og Norges Bank økt sine styringsrenter i tiden etter at vi publiserte forrige rapport. I denne boksen analyserer vi virkningene på norsk økonomi av at norske styringsrenter endres ved hjelp av beregninger på KVARTS-modellen.

I en første beregning forutsettes en parallell renteøkning i Norge og i utlandet, slik at vi kan anta at det ikke får utslag på valutakursen. I den andre beregningen foretas renteøkningen isolert i Norge noe som får kronkursen til å styrke seg (appresiere). Inflasjon og realøkonomi påvirkes da på en ganske annen måte enn i den første beregningen.

Beregning 1. Parallell renteøkning i utlandet og Norge

I denne beregningen økes altså Norges Banks styringsrente og tilsvarende renter i utlandet med ett prosentpoeng fra og med 2006 i forhold til vår referansebane. Andre anslag for internasjonal og norsk økonomi endres ikke. En slik renteøkning kan tenkes å komme som en respons på en forventet økning i veksten i utlandet og ved at renteøkningen er tilstrekkelig til at vekstøkningen og tilhørende prisresponsen faktisk uteligger.

Høyere nominelle og reelle renter reduserer først og fremst husholdningenes konsum gjennom to kanaler. Husholdningenes inntekter reduseres på grunn av økte renteutgifter da husholdningene har større gjeld enn fordringer som påvirkes av renteendringen. I tillegg spiller realrenten en rolle for husholdningenes tilpasning av konsum over tid ved at sparingen øker når avkastningen på sparing har økt eller prisen på konsum i dag øker i forhold til prisen i framtiden. Tilsvarende effekter har vi på boliginvesteringene. Lavere etterspørsel gir lavere produksjon og import. Lavere aktivitet fører til lavere sysselsetting og ledigheten øker med om lag halvparten av reduksjonen i sysselsettingen. Mindre press i arbeidsmarkedet bidrar til at lønnsnivået reduseres litt. Det øker eksporten av tradisjonelle varer noe samtidig som importandelene også reduseres. Men her er virkningene små.

En tommelfingerregel er at på mellomlang sikt vil BNP Fastlands-Norge reduseres med om lag ett prosentpoeng når renta øker med ett prosentpoeng. Noen hovedtall presenteres i tabellen under. Det blir ikke noen særlig endring i inflasjonen eller prisnivået innenfor denne tidshorisonten så lenge valutakursen er uendret. Det skyldes at kostnadsøkningene som følger av renteøkningen om lag motsvares av lavere lønnskostnader. Dette er igjen en følge av at presset i arbeidsmarkedet i utgangspunktet er ganske moderat. Med utgangspunkt i en situasjon med vesentlig lavere arbeidsledighet, ville virkningene på lønningene og dermed hele det nominelle bildet blitt større.

Beregning 1. Virkninger av 1 prosentpoeng høyere rente i Norge og i utlandet. Avvik fra referansebanen i prosent, der ikke annet fremgår

	2006	2007	2008	2009
Konsum i husholdningene	-0,5	-1,0	-1,5	-1,9
Bruttoinvesteringer i fast kapital	-0,2	-0,8	-1,3	-1,7
Boliginvesteringer	-0,6	-2,5	-4,9	-6,9
Eksport	0,0	0,0	0,0	0,0
Import	-0,3	-0,7	-1,1	-1,5
BNP Fastlands-Norge	-0,2	-0,5	-0,7	-0,9
Bruttoprodukt i industri	-0,1	-0,3	-0,4	-0,5
Sysselsetting	-0,1	-0,2	-0,3	-0,4
Lønn	0,0	-0,1	-0,2	-0,4
Boligpris	-0,3	-1,8	-3,8	-5,4
Endring i prosentpoeng:				
Inflasjon (målt ved KPI-JAE)	0,0	0,1	0,0	-0,1
Arbeidsledighetsrate	0,1	0,1	0,2	0,2

Beregning 2. Isolert renteøkning i Norge

I denne beregningen økes rentene tilsvarende som i beregning 1, men nå bare i Norge. Alle andre anslag for norsk og internasjonal økonomi er som i referansebanen. En slik renteøkning fører til at kronkursen appresierer¹. Da reduseres importprisene målt i norske kroner, konkurransevnen for norske produsenter blir dårligere, men husholdningene får glede av lavere priser selv om de fortsatt får økte rentebetalinger som følge av renteøkningen.

Som det framgår av tabellen under er de realøkonomiske utslagene kvalitativt ganske like de som inntreffer når renteøkningen er «universell». Konsumet faller, investeringene likeså og dermed reduseres importen. Nå synker imidlertid også eksporten litt og effekten av konkurransevnen er slik at konkurranseutsatt sektor påvirkes mer negativt enn tjenesteytende sektorer som leverer til konsum. For BNP Fastlands-Norge er effekten på kort sikt større enn i den første beregningen, mens den lenger fram er om lag den samme. Den negative sysselsettingseffekten av en isolert renteendring er imidlertid litt sterkere på grunn av en dreining i bruken av innsatsfaktorer i produksjonen mot mer produktinnsats og mindre arbeidskraft. Årsaken er at reduserte importpriser som gjennomgående reduserer produktinnsats mer enn timekostnadene.

Det nominelle bildet er betydelig endret i forhold til den første beregningen. Renteøkningen gjør at den importveide valutakursen styrker seg med nesten fem prosent første året for så å falle tilbake til om lag 4 prosent etter fire år. Det medfører at konsumpriser og lønninger synker nominelt, men likevel slik at reallønnen øker litt og bidrar til å forsterke forverringen i arbeidsmarkedet. Følgelig vil en særnorsk renteøkning både ha klare nominelle og reelle virkninger, mens en generell renteøkning i hovedsak bare har virkninger på realøkonomien. Boligprisen utgjør imidlertid et unntak. På 3-4 års sikt reduseres boligprisene om lag like meget i de to beregningene

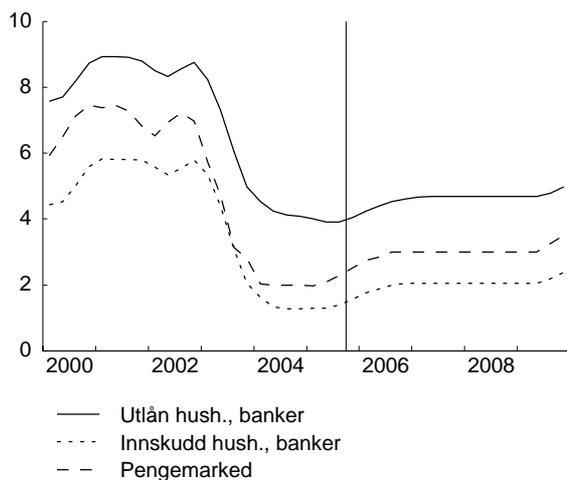
Beregning 2. Virkninger av 1 prosentpoeng høyere rente i Norge. Avvik fra referansebanen i prosent, der ikke annet fremgår

	2006	2007	2008	2009
Konsum i husholdningene	-0,4	-1,2	-1,2	-1,4
Bruttoinvestering i fast kapital	-0,3	-1,0	-1,1	-1,2
Boliginvesteringer	-0,9	-2,2	-3,7	-4,5
Eksport	-0,3	-0,3	-0,2	-0,2
Import	0,1	-0,4	-0,4	-0,5
BNP Fastlands-Norge	-0,5	-0,9	-0,9	-0,9
Bruttoprodukt i industri	-1,1	-1,5	-1,6	-1,6
Sysselsetting	-0,2	-0,5	-0,5	-0,6
Lønn	-0,3	-0,6	-1,0	-1,1
Boligpris	-1,5	-3,2	-4,4	-5,2
Kronekurs	-4,8	-4,9	-4,4	-4,1
Endring i prosentpoeng:				
Inflasjon (målt ved KPI-JAE)	-0,7	-0,3	-0,2	-0,1
Arbeidsledighetsrate	0,2	0,3	0,3	0,3

¹ Denne sammenhengen er nøye beskrevet i vår forrige konjunktur-oversikt presentert i Økonomiske analyser 4/2005.

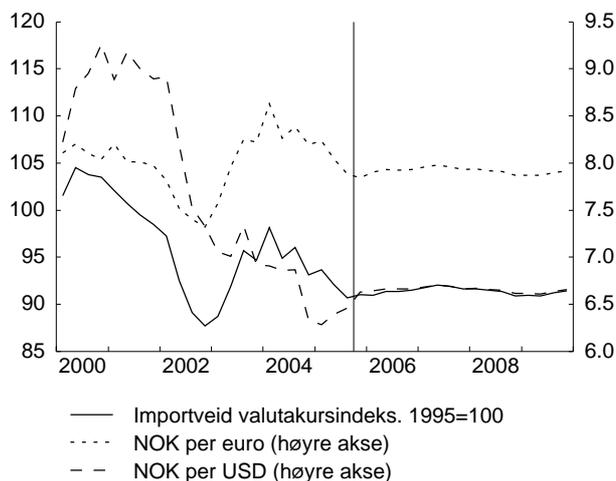
Norske renter

Prosent

Kilder: Norges Bank og Statistisk sentralbyrå.

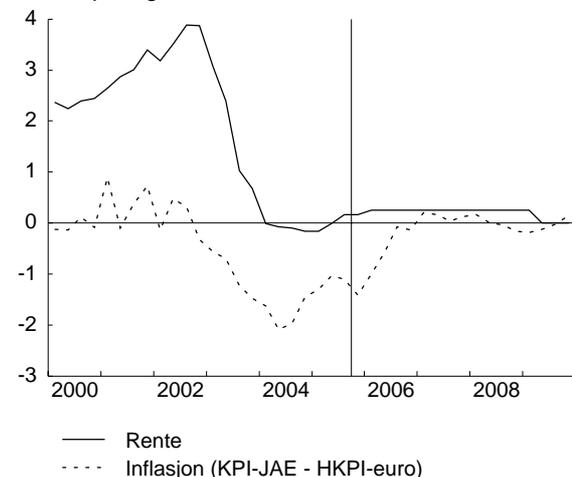
Valutakurser

Kilde: Norges Bank.

Rente- og inflasjonsforskjell mellom norske kroner og euro

Prosentpoeng

Kilder: Norges Bank og Statistisk sentralbyrå.

euroområdet siden 2000. I USA ble styringsrenta hevet med 0,25 prosentpoeng for 13. gang på rad. Bakgrunnen for renteøkningene synes å være sterk økonomisk aktivitet og frykt for økende inflasjon.

Tolv månedersveksten i kreditt til husholdninger var 13,0 prosent ved utgangen av oktober. Dette oppfattes av mange som bekymringsfullt med tanke på den finansielle stabiliteten. Renteøkningene internasjonalt og lavere oljepris gir et visst rom for at Norges Bank kan øke renta uten at valutakursen blir for sterk. I den siste inflasjonsrapporten fra Norges Bank forventes renta å ligge mellom 2 og 3 prosent fram til mars neste år. Renta må fastsettes i en avveining mellom effekten av renteendringen på kronkursen, inflasjonen og kapasitetsutnyttningen i økonomien, i tillegg til hensynet til finansiell stabilitet. Fra november 2004 til november 2005 har KPI-JAE steget med 1,1 prosent, noe som er klart lavere enn inflasjonsmålet. De lange rentene har økt siden sommeren, og ligger nå omtrent på samme nivå som for ett år siden.

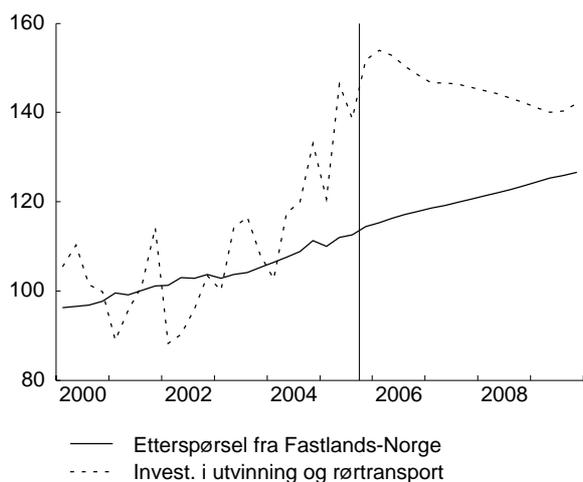
Norsk økonomi er fortsatt inne i en høykonjunktur. Vi legger til grunn at styringsrenta økes to ganger med til sammen 0,5 prosentpoeng neste år, for å så ligge i ro en stund. Dette gir en pengemarkedsrente på om lag 3 prosent. Markedets forventninger reflektert i rentene fra framtidige renteavtaler (FRA) tidlig i desember peker i retning av en økning til 3,3 prosent neste sommer. Lavere økonomisk vekst internasjonalt og avtakende oljeinvesteringer bidrar neste år til avmatning i produksjonsveksten. I 2007 beveger vi oss inn i en lavkonjunktur. Vi antar derfor at det kommer ytterligere renteøkninger først i 2009 når det er en ny oppgangskonjunktur i Norge og utlandet.

Krona har holdt seg relativt sterk siden forrige konjunkturrapport. Målt ved den importveide kronkursen har krona holdt seg stabil siste halvåret. Prisen for euro målt i norske kroner har variert mellom 7,7 og 8,0 i samme periode. I prognoseperioden forventer vi at kronkursen mot euro holder seg rundt 7,9 fram til slutten av 2009. En liten positiv rentedifferanse mot utlandet og høye oljepriser opprettholder krona på et såpass sterkt nivå. Dette anslaget er på linje med gjennomsnittsanslaget fra Consensus Forecast i november. Den importveide kronkursen antas å svekke seg noe gjennom 2006 og inn i 2007, før den igjen styrker seg noe. I slutten av prognoseperioden er den antatt å være om lag 1 prosent sterkere enn nivået midt i desember i år.

Vedvarende høyt nivå på oljeinvesteringene

Investeringene i utvinning og rørtransport ligger an til å øke kraftig i år. Ifølge KNR-tallene ligger investeringene i de tre første kvartaler av 2005 nå vel 19 prosent høyere enn i tilsvarende periode året før. SSBs siste investeringsundersøkelse anslår verdien av investeringene for inneværende år til drøye 87 mrd. kroner, noe som er en svak nedjustering i forhold til

Innenlandsk etterspørsel
Sesongjusterte volumindekser, 2003=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

tellingen fra foregående kvartal. Dette skyldes hovedsakelig forsinkelser ved pågående prosjekter. For 2006 øker anslaget betraktelig, til nær 93 mrd. kroner. Hovedgrunnene til dette er svært høye anslag for leting og felt i drift, samt økte investeringer i forbindelse med Snøhvit-utbyggingen.

Vi legger til grunn at investeringene øker igjen i 4. kvartal, slik at investeringsvolumet for året 2005 som helhet anslås å bli nær 20 prosent høyere enn i 2004. Dette er noe nedjustert i forhold til anslagene gitt i forrige konjunkturrapport, og for øvrig i tråd med investeringstillstanden. Investeringene i år og neste år er i høy grad preget av investeringene tilknyttet utbyggingen av feltene Ormen Lange og Snøhvit. Etter hvert som disse fases ut, har vi lagt til grunn at disse erstattes av investeringer på andre felt som Skarv, Gjøa, Statfjord Senfase og Tyrihans - men også andre investeringer vil ventelig trekke nivået opp. Tellingen for 2006 viser at oljeselskapene planlegger en betydelig høyere leteaktivitet neste år enn i år, men det er vanskelig å se hvordan alle planene kan realiseres i dagens riggmarked. På litt lengre sikt har vi imidlertid lagt til grunn at leteinvesteringene tar seg ytterligere opp, i takt med at riggekapasiteten etter hvert trolig økes. Investeringene i rør har tatt seg klart opp gjennom inneværende år. Dette antas reversert neste år, med utfasingen av investeringene tilknyttet rørsystemet Langeled. Deretter ventes også denne typen investeringer å ta seg kraftig opp igjen, blant annet fordi investeringene i rørsystemet til Skarv settes i gang. Investeringene i feltutbygging antas å øke klart til neste år, for så holde seg på om lag dette nivået utover i prognoseperioden. Tellingen viser at investeringene i felt i drift øker markert til neste år, noe som blant annet skyldes utsatt produksjonsboring fra i år. Den høye oljeprisen antas å føre til et høyt nivå på denne typen investeringer også framover. Vi legger til grunn at landanleggene i tilknytning til Snøhvit og Ormen Lange hovedsakelig blir ferdigstilt neste år, slik

at landinvesteringene da trolig faller noe. I 2007 anslås disse investeringene å falle markert, for å holde seg på et lavt nivå i resten av prognoseperioden. Med disse anslagene vil investeringene synke svakt mot 2009. Overheng fra 2005 fører likevel til at nivået for 2006 trolig blir drøye 5 prosent høyere enn i år. Investeringsnivået i 2009 anslås til å bli om lag 3 prosent svakere enn i inneværende år. De forventede høye oljeprisene på rundt 50 USD per fat bidrar til å holde investeringene på et høyt nivå framover.

Ifølge de sesongjusterte KNR-tallene falt den samlede utvinningen av råolje og naturgass gjennom høsten 2004 og fram til 1. kvartal i år, for så å vise en positiv utvikling i de to siste kvartalene. I hovedsak var det gassutvinningen som bidro til veksten gjennom siste halvår i år. Den positive utviklingen for gassutvinningen fortsetter trolig ut 2005, men også oljeutvinningen kan utvikle seg noe sterkere i 4. kvartal enn hittil i år. Den samlede utvinningen av olje og gass for 2005 anslås til bli 2,5 prosent lavere enn i 2004. Våre anslag for utvinningen av olje og gass framover er i høy grad basert på anslagene gitt i Nasjonalbudsjettet for 2006. For neste år anslås oljeutvinningen til å ligge litt under dagens nivå, for så å stabilisere seg på dette nivået i resten av prognoseperioden. Gassutvinningen vil ventelig øke markert også i årene som kommer. Samlet utvinning av petroleum i de kommende årene vil trolig øke med 1-3 prosent per år.

Fortsatt sterk konsumvekst fram til 2008

Sesongjusterte KNR-tall viser at konsumet i husholdninger og ideelle organisasjoner steg med 0,9 prosent fra 2. til 3. kvartal 2005, etter å ha vokst med henholdsvis 0,3 og 1,7 prosent i 1. og 2. kvartal. Varekonsumet vokste sesongjustert nokså svakt i forhold til totalkonsumet i 3. kvartal i år. Det var først og fremst nedgang i forbruket av bøker, tobakk, klær og sko samt bensin og olje i tillegg til nær nullvekst i en del andre varegrupper, herunder møbler, hvitevarer og diverse husholdningsartikler, som bidro til å dempe veksten i varekonsumet. Tjenestekonsumet fortsatte derimot å øke relativt sterkt i 3. kvartal i år. Samlet for årets tre første kvartaler var totalkonsumet om lag 3,9 prosent høyere enn samme periode i fjor. Den sterke konsumveksten på 4,7 prosent i 2004, ser dermed ut til å fortsette gjennom 2005, om enn i noe svakere tempo. Konsumveksten i fjor har hovedsakelig sin bakgrunn i god inntektsvekst, også når en holder de rekordhøye utbetalingene av aksjeutbytte utenfor (se egen tabell). De unormalt høye utbytteutbetalingene i fjor, som trolig i liten grad virker konsummotive-rende, har blant annet sammenheng med tilpasninger til innføring av utbytteskatt i 2006.

Vi venter at veksten i husholdningenes disponible realinntekter gjennom prognoseperioden blir redusert i forhold til 2004, også når en ser bort fra nedgangen i utbytteutbetalingene. Denne utviklingen kommer til tross for sterkere vekst i lønns- og næringsinntektene

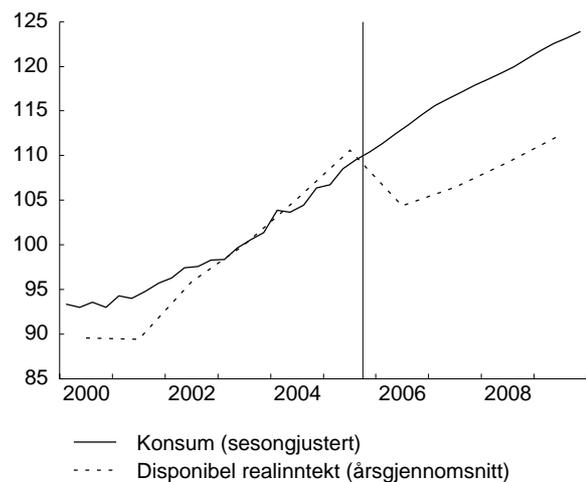
så vel som i offentlige stønader gjennom perioden. Husholdningene vil imidlertid etter hvert øke sin gjeld relativt sterkt i forhold til sine fordringer, slik at deres netto fordringsposisjon går over til netto gjeldsposisjon (inklusive forsikringskrav) i 2009. Forløpet på husholdningenes finansielle posisjon bidrar til en svak utvikling i netto formuesinntekter (også eksklusive utbytteutbetalinger) gjennom hele prognoseperioden. Sammen med økte direkte skatter og høyere konsumprisvekst, trekker dette realveksten i husholdningenes inntekter ned gjennom prognoseperioden. Innføringen av skatt på utbytte (utover et normalavkastningsnivå) i 2006 og tilpasninger til dette, gjør utbytteanslagene svært usikre. Svakere vekst i disponibel realinntekt (også eksklusive utbytteutbetalinger) bidrar til å svekke konsumveksten framover. Vi forventer imidlertid at utviklingen i realrenta etter skatt vil bremse nedgangen i konsumveksten i inneværende år og i noen grad også i 2006. Selv om det nominelle rentenivået antas å bli noe høyere, vil realrenta etter skatt likevel falle med i underkant av to prosentpoeng fra et nivå på 2,6 prosent i 2004 til et nivå på rundt 0,9 prosent i 2006 som følge av økt konsumprisvekst. Deretter anslås realrenta å ligge på om lag 1,5 prosent ut prognoseperioden. En realrentenedgang innebærer at konsum i inneværende periode blir relativt billigere i forhold til konsum i neste periode, slik at husholdningene framskynder konsum til inneværende periode. Kombinasjonen av inntekts- og realrenteutviklingen gir en bane for konsumet som innebærer at konsumveksten holder seg relativt godt oppe de nærmeste årene, for så å falle markert til rundt 2,5 prosent i både 2008 og 2009.

I våre prognoser vil husholdningenes sparerate komme ned fra de rekordhøye nivåene på 10,1 og 10,7 prosent i henholdsvis 2004 og 2005, til 2,4 prosent i 2006 og videre til et historisk sett lavt nivå på mellom 1 og 1,5 prosent i årene 2007-2009. Det kraftige fallet i spareraten gjenspeiles i et markant fall i husholdningenes nettofinansinvesteringer. Målt nominelt, antas husholdningene å redusere sine nettofinansinvesteringer fra om lag 49 mrd. kroner i 2004 til nær – 15 mrd. kroner i 2009. Nesten halvparten av denne nedgangen kan imidlertid tilskrives de anslåtte endringene i utbytteutbetalingene.

Omslag i boliginvesteringene

Det ble i 2004 igangsatt i underkant av 29 500 boliger, noe som tilsvarer en oppgang på rundt 31 prosent fra året før. Sesongjusterte igangsettingstall har imidlertid vist en fallende tendens fra slutten av fjoråret, og i 3. kvartal i år var nedgangen hele 11 prosent regnet fra kvartalet før. I tråd med dette viser sesongjusterte KNR-tall at boliginvesteringene falt med nær 2 prosent i 3. kvartal i år, etter å ha steget kraftig gjennom 2004 og inn i 2005. Samlet for årets tre første kvartaler var likevel boliginvesteringene om lag 12 prosent høyere enn i samme periode i fjor. Den kraftige veksten i boliginvesteringene siden slutten av

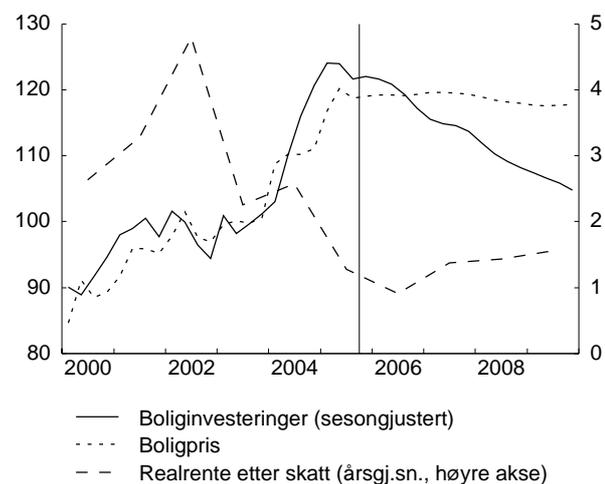
Inntekt og konsum i husholdninger mv. Volumindekser, 2003=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Boligmarkedet

Venstre akse indekser, 2003=100, høyre akse prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

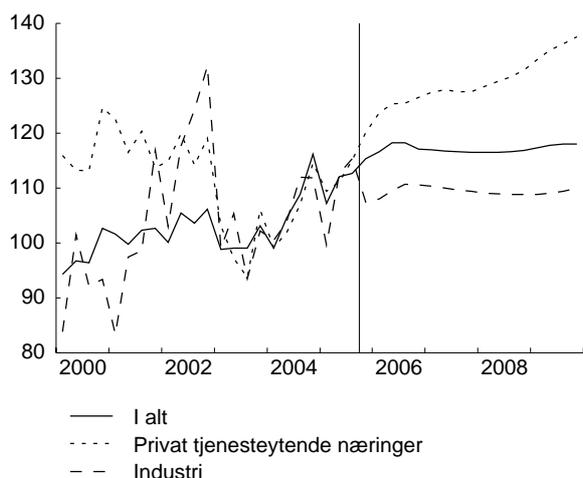
Husholdningenes disponible realinntekter. Prosentvis vekst fra året før

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Disponibel realinntekt inkl. aksjeutbytte	5,1	5,2	-5,7	2,0	2,7	2,8
Disponibel realinntekt ekskl. aksjeutbytte	4,5	4,6	0,2	1,3	2,2	2,7

2003, som har vært stimulert av sterk realinntektsvekst og lav realrente, ser dermed ut til å ha stoppet opp og boligkapitalen ligger nå på et historisk meget høyt nivå. Det høye nivået på boligkapitalen forventes å bremse veksten i boligprisene framover. Konjunkturmessig er denne utviklingen av betydning siden bygge- og anleggssektoren er en stor og konjunkturfølsom sektor.

Utsikter til lavere vekst i disponibel realinntekt (også eksklusive utbytteutbetalinger), høyere realrenter

Investeringer i Fastlands-Norge
Sesongjusterte volumindekser, 2003=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

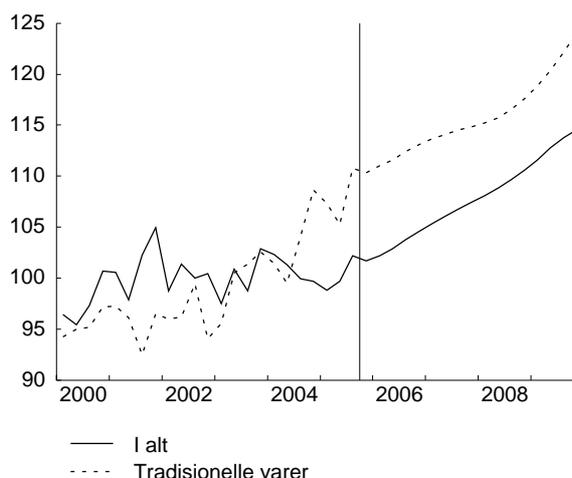
samt fall i realprisene på boliger i andrehåndsmarkedet, er viktige faktorer bak omslaget og den anslåtte utviklingen i boliginvesteringene i prognoseperioden. Det ligger nå an til at årsveksten i boliginvesteringene vil bli på noe over 9 prosent i 2005. Dette er noe lavere enn hva vi tidligere har anslått. Boliginvesteringene vil deretter synke gradvis fra et nivå på rundt 71 mrd. kroner i 2005 til et nivå på rundt 61 mrd. kroner i 2009, målt i faste 2003-priser. Bruktboligprisene ventes å øke med om lag 8 prosent i år mot rundt 10 prosent i fjor, som innebærer en meget sterk vekst i realprisene over to år. Vi venter nær uendrede nominelle bruktboligpriser gjennom perioden 2006-2009.

Mer moderat investeringsvekst i fastlandsnæringene

Veksten i bruttoinvesteringene i fastlandsnæringene har fortsatt gjennom 2005 etter å ha passert en konjunkturbunn i 2003. Investeringsnivået er nå om lag på høyde med nivået i 2002, som var den forrige toppen. Vi anslår nå at investeringsøkningen i år blir på nesten 7 prosent sammenliknet med 2004. I grove trekk har investeringsveksten fordelt seg ganske jevnt på hovednæringer de siste par årene. Vi regner med at økningen i investeringene vil fortsette inn i 2006 i takt med en normal konjunkturutvikling hvor vekst i økonomien øker behovet for ny kapasitet i næringslivet. Med svakere vekst i norsk økonomi i 2007 og 2008 vil investeringsveksten også avta, og vi tror derfor investeringsoppgangen flater ut tidlig i 2007. Vi regner deretter med beskjedne endringer i investeringsnivået.

SSBs investeringstilling for industrien viser at industriforetakene vil øke sine investeringer både i inneværende og neste år. Dette innebærer i så fall at tendensen til små endringer i investeringsnivået i industrien fortsetter. Når det gjelder kraftforsyning, tyder tallene på at en kan forvente en betydelig økning i investeringene i 2006 knyttet både til utbygging av gasskraftverk og fornyelse av eksisterende anlegg,

Eksport
Sesongjusterte volumindekser, 2003=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

ikke minst overføringssystemet for elektrisitet. Et høyere nivå på strømprisene gjør at fortjenesten i selskapene har økt og forventningene om relativt høye priser framover tilsier at det vil være rasjonelt å investere i fornyelser av eksisterende anlegg. Anslagene for investeringer i kraftforsyning i 2006 er økt igjen i siste investeringstilling. Det understrekes at usikkerheten om anslagene for 2006 er stor, blant annet med hensyn til om tidligere gitte konsesjoner om utbygginger vil bli gjennomført.

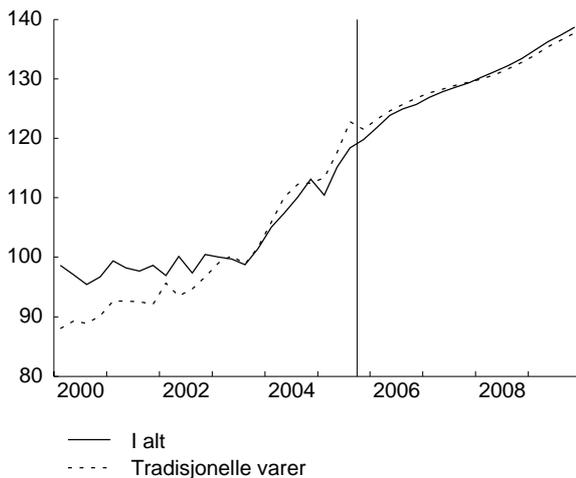
Innen privat tjenesteyting fortsetter som nevnt investeringsoppgangen, og omfanget av ledige næringsseidommer reduseres noe. Også i varehandel og transport øker investeringene. I bank- og forsikringsvirksomhet er det en mer beskjeden vekst i år, men her tror vi veksten vil bli noe sterkere i 2006. Samlet sett tror vi at bruttoinvesteringene i næringsvirksomhet i fastlandsøkonomien kan vokse om lag i samme takt i 2006 som i 2005. Dette er litt høyere enn vi la til grunn i forrige konjunkturoversikt. Vi regner imidlertid med at en svakere konjunkturutvikling i 2007 og inn i 2008 vil bremse behovet for ny kapasitet slik at investeringsnivået endrer seg lite i disse to årene. Når så veksten i norsk økonomi tar seg litt opp i 2009, tror vi også investeringene vil øke svakt. Alt i alt regner vi fortsatt med beskjedne impulser fra bruttoinvesteringene i næringsvirksomhet i årene framover. Dette bidrar til svært moderate konjunktursyklus i de nærmeste årene.

Lavere eksportvekst

Eksporten av tradisjonelle varer økte med 3,4 prosent i 2004 og ligger an til å øke med 5 - 6 prosent i år. Denne økningen er i hovedsak en følge av vekst gjennom fjoråret, ettersom denne eksporten har vært tilnærmet uendret hittil i år i forhold til 4. kvartal i fjor. Det er spesielt eksporten av verkstedsprodukter som bidrar til den høye eksportveksten. Størst prosentvis vekst har det vært i eksporten av elektrisk kraft; i de

Import

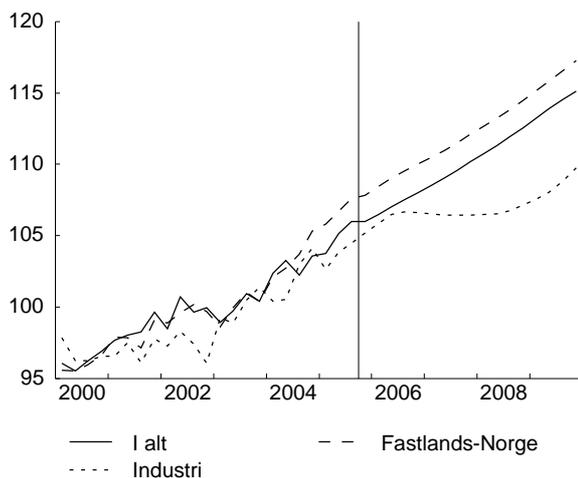
Sesongjusterte volumindekser, 2003=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Bruttonasjonalprodukt

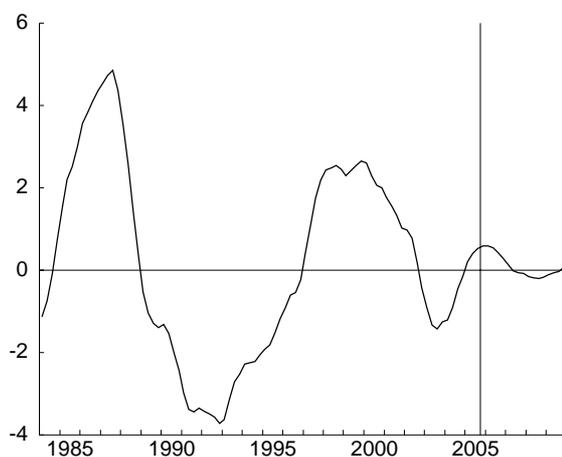
Sesongjusterte volumindekser, 2003=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

BNP Fastlands-Norge

Avvik fra beregnet trend i prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

tre første kvartalene i år har eksporten vært om lag fire ganger så høy som i tilsvarende periode året før.

Veksten i eksporten av tradisjonelle varer antas å reduseres til rundt 2 prosent i hvert av de tre kommende årene. Sterk nedgang i krafteksporten forklarer mye av vekstnedgangen til 2006, mens den lave veksten deretter blant annet skyldes svake internasjonale konjunkturer. Eksportveksten antas å ta seg opp igjen i 2009, i tråd med forutsetningen om ny oppgang internasjonalt i siste del av prognoseperioden. Eksportvolumutviklingen vil i prognoseperioden ligge noe under markedsveksten, noe som innebærer at eksportnæringenes markedsandeler reduseres.

Prisene på tradisjonelle eksportvarer steg med 8,4 prosent fra 2003 til 2004. Denne prisveksten må sees i sammenheng med den internasjonale høykonjunkturen, samt kronesvekkelsen i samme periode. Størst prisoppgang var det for bergverksprodukter og raffinerte oljeprodukter, mens eksportprisen for elektrisk kraft falt mest i samme periode. Siden begynnelsen av 2004 har krona styrket seg markert, noe som har bidratt til å dempe eksportprisveksten den siste tiden. I 3. kvartal i år var prisene på tradisjonelle eksportvarer 2,6 prosent høyere enn samme kvartal året før. Fortsatt sterk prisvekst på raffinerte oljeprodukter forklarer den positive prisveksten; for tradisjonelle varer utenom raffinerte oljeprodukter var eksportprisene 1,2 prosent lavere i 3. kvartal i år i forhold til samme kvartal i fjor.

I tråd med avmatningen internasjonalt i 2007 og 2008 faller råvareprisene, særlig på kjemiske råvarer og metaller. Prisene på raffinerte petroleumsprodukter, som bensin, diesel og fyringsolje, holder seg relativt høy gjennom den internasjonale lavkonjunkturen, men går likevel noe ned fra slutten av neste år i tråd med en moderat nedgang i oljeprisen fra i år til neste år.

Den høye importveksten avtar

Importveksten har vært meget kraftig i år og i fjor. Utviklingen må sees i sammenheng med konjunktur-oppgangen. Sammensetningen av etterspørselsimpulsene med sterk investeringsvekst, og økt reisetrafikk har bidratt ytterligere. I 2005 er veksten i importen i alt antatt å bli på 7,0 prosent, og enda noe høyere for tradisjonelle varer.

Importveksten avtar i årene framover i tråd med lave og etter hvert fallende investeringer og generelt svakere konjunkturer. I 2006 regner vi med at veksten i importen av tradisjonelle varer vil bli på 5,6 prosent, mens den antas å avta til om lag 2 prosent i 2008. Importveksten totalt vil være noe høyere, spesielt i 2006 der importveksten antas å bli 7,8 prosent, noe som i stor grad kan tilskrives militære investeringer. I 2006 skal to fregatter overleveres, mens det overleveres en ny fregatt hvert av de påfølgende tre årene.

Makroøkonomiske hovedstørrelser 2004-2009. Regnskap og prognoser. Prosentvis endring fra året før der ikke annet framgår

	Regnskap 2004*	Prognoser										
		2005			2006			2007		2008		2009
		SSB	FIN	NB	SSB	FIN	NB	SSB	NB	SSB	NB	SSB
Realøkonomi												
Konsum i husholdninger mv.	4,7	4,2	3,7	3 3/4	3,9	3,1	3 1/2	3,4	2 3/4	2,5	2	2,7
Konsum i offentlig forvaltning	2,2	1,7	2,3	1 3/4	1,9	1,9	2	2,4	1 3/4	4,0	3	3,4
Bruttoinvestering i fast realkapital	7,8	8,8	9,0	..	6,2	2,7	..	-2,8	..	-0,6	..	0,2
Utvinning og rørtransport ¹	7,8	19,5	20,0	20	5,1	0,0	2 1/2	-2,8	-2 1/2	-2,0	-5	-3,0
Fastlands-Norge	7,2	5,3	5,7	7 3/4	6,5	3,6	6	-2,1	3 1/4	-0,1	2 1/2	1,3
Næringer	6,7	6,8	4,3	..	7,7	6,0	..	1,3	..	0,4	..	2,5
Bolig	12,3	9,3	13,5	..	-2,0	0,9	..	-4,8	..	-4,3	..	-3,0
Offentlig forvaltning	1,9	-3,5	-1,1	..	16,6	1,6	..	-6,3	..	3,9	..	3,8
Etterspørsel fra Fastlands-Norge ²	4,4	3,7	3,6	3 3/4	3,8	2,9	3 3/4	2,2	2 1/2	2,5	2 1/4	2,7
Lagerendring ³	0,7	0,3	0,0	0,0	..	0,0	..	0,0
Eksport	0,8	0,4	-0,1	..	2,5	2,7	..	3,1	..	2,6	..	3,8
Råolje og naturgass	-0,7	-2,2	-3,2	..	1,0	1,3	..	2,7	..	2,8	..	3,0
Tradisjonelle varer	3,4	5,5	3,9	3 1/2	2,4	3,6	3 1/4	2,1	3 1/2	1,5	3 1/4	4,4
Import	8,9	7,0	6,8	7 1/4	7,8	4,5	4 1/4	2,8	2 1/4	2,7	1 3/4	3,9
Tradisjonelle varer	10,2	8,0	7,4	..	5,6	5,1	..	2,8	..	2,0	..	3,7
Bruttonasjonalprodukt	2,8	2,4	2,5	2 1/2	2,1	2,1	2 3/4	1,9	2 1/4	2,2	2 1/4	2,4
Fastlands-Norge	3,4	3,4	3,6	3 3/4	2,4	2,5	3 1/4	1,7	2 1/2	2,1	2 1/4	2,4
Arbeidsmarked												
Sysselsatte personer	0,4	0,6	0,5	3/4	1,6	1,0	1 1/2	0,6	1	0,5	3/4	1,1
Arbeidsledighetsrate (nivå)	4,5	4,6	4,6	4 1/2	3,9	4,1	4	3,9	4	3,8	4	3,5
Priser og lønninger												
Lønn per normalsårsverk	4,3	3,9	3 1/4	3 1/2	3,7	3 1/2	4 1/4	3,9	4 1/2	3,9	4 1/2	3,7
Konsumprisindeksen (KPI)	0,4	1,6	1 1/2	1 1/2	2,3	1 3/4	2	2,0	2	1,9	2 1/2	1,9
KPI-JAE ⁴	0,3	1,1	1	1	1,7	1 1/2	1 3/4	2,0	2	1,9	2 1/2	1,9
Eksportpris tradisjonelle varer	8,4	2,5	0,3	-0,7	..	-0,5	..	2,5
Importpris tradisjonelle varer	4,5	0,2	0,1	0,1	..	-1,0	..	0,3
Boligpris ⁵	10,1	7,8	1,2	0,4	..	-1,1	..	-0,6
Utenriksøkonomi												
Driftsbalansen, mrd. kroner	231,4	290,8	275,1	283,1	..	288,0	..	297,9
Driftsbalansen i prosent av BNP	13,5	15,3	16,0	..	13,8	15,3	..	13,8	..	13,5	..	13,4
MEMO:												
Husholdningenes sparerate (nivå)	10,1	10,7	10,9	..	2,4	5,0	..	1,1	..	1,4	..	1,5
Pengemarkedsrente (nivå)	2,0	2,2	2,2	2 1/4	2,9	3,0	3	3,0	3 3/4	3,0	4 1/4	3,2
Utlånsrente, banker (nivå) ⁶	4,2	4,0	4,4	4,7	..	4,7	..	4,8
Råoljepris i kroner (nivå) ⁷	257	351	350	..	340	350	..	334	..	332	..	332
Eksportmarkedsindikator	6,1	4,1	3,6	1,9	..	2,2	..	5,6
Importveid kronekurs (44 land) ⁸	3,0	-3,9	..	-4	-0,6	..	-3/4	0,6	1/2	-0,5	1/2	-0,2

* Foreløpige tall.

¹ Finansdepartementets anslag inkluderer tjenester tilknyttet oljeutvinning.² Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner + konsum i offentlig forvaltning + bruttoinvesteringer i fast kapital i Fastlands-Norge.³ Endring i lagerendring i prosent av BNP.⁴ KPI justert for avgiftsendringer og uten energivarer (KPI-JAE)⁵ Selveier⁶ Husholdningenes lånerente i private finansinstitusjoner. Gjennomsnitt for året.⁷ Gjennomsnittlig spotpris, Brent Blend⁸ Positivt tall innebærer svekket krone.

Kilde: Statistisk sentralbyrå (SSB), Finansdepartementet, St.meld.nr. 1 Tillegg nr. 1 (2005-2006), (FIN), Norges Bank, anslag basert på terminrente og terminkurs, Inflasjonsrapport 3/2005 (NB).

Den samlede kostnaden for 5 fregatter er 16,7 mrd. kroner, det vil si nærmere 3,5 milliarder kroner per fregatt.

Konjunkturomslag i 2006

Ifølge sesongjusterte KNR-tall økte BNP for Fastlands-Norge med om lag 0,8 prosent i 2. og 3. kvartal i år målt fra kvartalet før, svarende til en årsvekst på rundt 3,4 prosent. I privat tjenesteproduksjon, som står for over halvparten av BNP i Fastlands-Norge, forsterkes veksten og også industrien har vokst klart

gjennom de to siste kvartalene. Derimot ser det ut til at aktivitetsveksten i annen vareproduksjon har stoppet opp og har snudd til nedgang i 3. kvartal etter meget sterk vekst gjennom første halvår i år. Aktiviteten i bygg- og anlegg, som dominerer utviklingen i den gruppen, ser nå ut til å falle. Produksjonen i offentlig forvaltning ser ut til å ha vært meget stabil så langt i år, og har dermed i liten grad bidratt til vekst.

Konjunkturoppgangen har nå vart i to og et halvt år og ifølge våre anslag vil aktivitetsveksten reduseres i

tiden framover, slik at en kan snakke om en svak konjunkturedgang utover i neste år. Aktiviteten i bygge- og anleggsvirksomheten ventes å reduseres noe i de to kommende årene, mens aktivitetsveksten i privat tjenesteyting avtar. BNP-veksten i Fastlands-Norge anslås til 2,4 prosent i 2006, mot 3,4 prosent i år. Hvis man ser bort fra kraftforsyningssektoren blir imidlertid nedgangen i veksttakten mer enn halvert. De siste 12 måneder har tilsiget til magasinene vært om lag 17 prosent over det normale. Dette har også gitt om lag tilsvarende høyere produksjon så langt i 2005 sammenlignet med året før. Magasinfyllingen er nå litt i underkant av det normale. Med normale tilsig i 2006 vil vi da måtte forvente en kraftig nedgang i produksjonen i forhold til i år.

Veksten i industriproduksjonen har vært i underkant av 2,0 prosent de siste årene, og vi forventer at industrien vokser med 2,3 prosent neste år. Økte oljeinvesteringer og fortsatt god markedsvekst er faktorer som bidrar til at industriproduksjonen holder seg bra oppe.

I 2007, derimot, regner vi med et lite fall i industriproduksjonen. Reduksjonen skyldes dels redusert eksport som følge av vår antagelse om en internasjonal konjunkturedgang i 2007 og 2008. Lavere oljeinvesteringer bidrar også til redusert industriproduksjon. I 2009 ventes industriproduksjonen igjen å vokse som følge av konjunkturoppslaget internasjonalt. En markert dreining til mer ekspansiv finanspolitikk i 2008 og 2009 gjør slutt på den norske konjunkturedgangen, og vi antar nå at den neste norske konjunkturbunnen blir rundt midten av 2008.

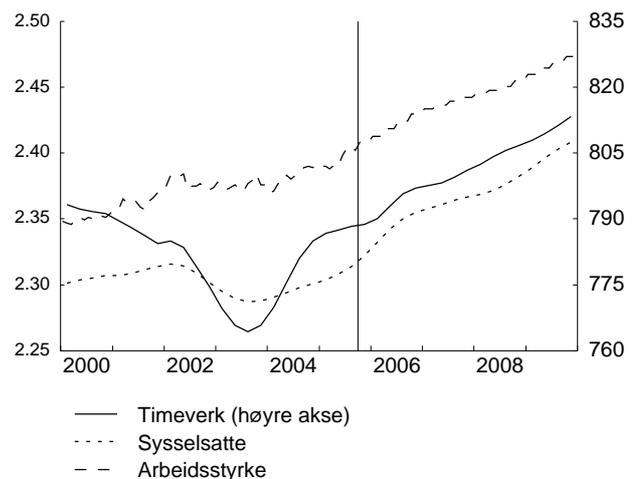
Sterkere sysselsettingsvekst

Sesongjusterte tall fra KNR viser at sysselsettingen økte med 14 000 personer fra 1. til 3. kvartal i år, en vekst på 0,6 prosent. Siden 3. kvartal 2003 har sysselsettingen økt med 27 000 personer. Befolkningen i yrkesaktiv alder har i samme periode økt med 56 000 personer. Dette innebærer at sysselsettingen målt som andel av befolkningen i yrkesaktiv alder i denne perioden har blitt redusert med 0,4 prosentpoeng. En slik nedgang i en konjunkturoppgang kan synes underlig, men reflekterer at befolkningens sammensetning endres slik at det blir flere i de aldersgrupper der yrkesaktiviteten er lavest (unge og eldre). Justerer en for dette, indikerer tallene at yrkesaktiviteten har vært om lag uendret i perioden. Sesongjustert utgjorde sysselsettingen i 3. kvartal i år 69,9 prosent av befolkningen i yrkesaktiv alder.

Den registrerte ledigheten hos Aetat og ledigheten i følge Arbeidskraftundersøkelsen (AKU) i SSB har det siste året vist en noe ulik utvikling. Mens antall registrerte ledige ble redusert med om lag 9 000 personer fra 3. kvartal i fjor til 3. kvartal i år, steg antall ledige ifølge AKU med 6 000 personer i samme periode. For å analysere årsakene til dette avviket har AKU koblet sitt register sammen med registeret til Aetat. Dermed

Arbeidsstyrke, sysselsetting og timeverk

Millioner. Sesongjustert og glattet

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

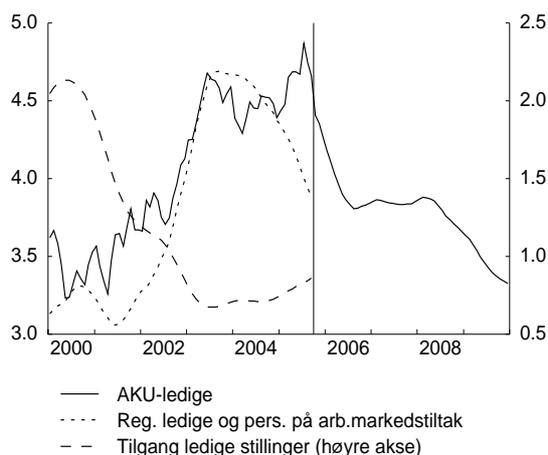
har man kunnet studere hvorvidt hvert enkelt individ klassifiseres forskjellig i de to registrene, og eventuelle årsaker til det. I analysen er 1. halvår 2005 sammenlignet med 1. halvår 2004. Undersøkelsen viste at i 1. halvår 2005 var bare 55 prosent av de som var registrert som ledige hos Aetat også ledige i følge AKU, mens 20 prosent var definert som sysselsatte og 26 prosent var utenfor arbeidsstyrken. Nedgangen i ledigheten hos Aetat har i hovedsak kommet blant de som defineres som sysselsatte i AKU, og oppgangen i ledigheten i AKU har særlig kommet blant de som er registrert som yrkeshemmede hos Aetat. I 1. halvår 2005 var det 12 prosent av de registrerte yrkeshemmede hos Aetat som svarte slik at de ble definert som ledige i AKU. De yrkeshemmede registreres ikke som ledige hos Aetat.

Det er vanskelig å si hvilket av ledighetsmålene som best reflekterer situasjonen i arbeidsmarkedet, men andre indikatorer tyder på at arbeidsmarkedet har vært i bedring. Blant annet har antall utførte timeverk økt markert og det har vært en klar økning i tilgangen på nye stillinger annonsert i media eller hos Aetat. I tillegg må en se veksten i antallet på utføring i sammenheng med en innskjerping i kravene til å få uføretrygd og at utføring nå vurderes tidligere i et sykdomsforløp. Økningen i AKU-ledigheten skyldes således ingen reell nedgang i sysselsettingen, men snarere en reell økning i arbeidstilbudet.

Så langt i oppgangskonjunktoren har det økte arbeidskraftbehovet blitt dekket ved økt gjennomsnittlig arbeidstid. Det har vært arbeidet mer overtid, fraværet har gått ned og de som har arbeidet deltid, har i gjennomsnitt økt deltidsbrøkene. I tillegg har det vært økt arbeidsinnvandring. Selv om konjunkturtoppen trolig nås rundt kommende årsskifte, fortsetter høykonjunktoren litt inn i 2007, og det er grunn til å tro at ytterligere økt arbeidskraftsbehov i større grad vil føre til økt sysselsetting. Målt som årsgjennomsnitt antar vi at

Arbeidsledige og tilgangen på ledige stillinger

Prosent av arbeidsstyrken. Sesongjustert og glattet

Kilder: Arbeidsdirektoratet og Statistisk sentralbyrå.

sysselsettingen øker med over 35 000 personer fra 2005 til 2006. Dette bringer AKU-ledigheten ned fra 4,6 prosent i 2005 til 3,9 prosent i 2006.

Moderat nedgang i internasjonale konjunkturer og redusert etterspørsel fra husholdningene innenlands vil bidra til å holde ledigheten om lag uendret i 2007 og 2008 til tross for en jevn vekst i den offentlige sysselsettingen. Ny oppgangskonjunktur internasjonalt sammen med en mer ekspansiv finanspolitikk bidrar så til økt sysselsetting i 2009 og det antas at ledigheten i gjennomsnitt da blir 3,5 prosent.

Moderat lønnsvekst

Den kvartalsvise lønnsindeksen, som omfatter de fleste av de private næringene, viste at utbetalt, avtalt lønn i de tre første kvartalene i år lå anslagsvis 3,1 prosent høyere enn i samme periode i fjor. I flere av de tjenesteytende næringene var veksten under 3 prosent. Dette gjaldt innenfor bygg og anlegg, varehandel, forretningsmessig tjenesteyting og hotell og restaurant. I industrien var veksten 3,6 prosent.

Ansatte i finansiell tjenesteyting og i det offentlige er ikke inkludert i den kvartalsvise lønnsindeksen, men for ansatte i finansiell tjenesteyting er det publisert 2005-tall fra den årlige strukturstatistikken. Den viser at veksten i utbetalt avtalt lønn fra september 2004 til september 2005 var 3,9 prosent. Siden bonusutbetalingene innen finansiell tjenesteyting ble mer enn doblet, økte månedsførtjenesten i alt med hele 8,4 prosent i samme periode. Det har i år vært særlig høye bonusutbetalinger innen annen finansiell tjenesteyting, altså utenom bank- og forsikringstjenester.

Veksten i lønn per normalårsverk fra 2004 til 2005 ble trukket opp av nedgangen i langtidssykefraværet gjennom 2004 (se egen boks). I vekstanslaget vårt på 3,9 prosent anslås bidraget fra fraværnedgangen å utgjøre om lag ½ prosentpoeng.

Sykefravær og lønnsinntekter

Ifølge SSBs lønnsstatistikk var veksten i utbetalt, avtalt lønn 3,6 prosent fra 2003 til 2004. Inkluderes uregelmessige tillegg og bonuser, samt provisjoner mv., var lønnsveksten 3,8 prosent i 2004. Ifølge det kvartalsvise nasjonalregnskapet (KNR) var veksten i lønn per normalårsverk i samme periode 4,3 prosent. Avviket skyldes i hovedsak nedgangen i langtidssykefraværet i 2. og 3. kvartal 2004. Lønnsstatistikken viser gjennomsnittlig lønnsvekst for lønnstakere som er i arbeid på tellingstidspunktet og blir således ikke påvirket av endringer i fraværet. Veksten i totale lønnsinntekter, og dermed også veksten i lønn per normalårsverk, påvirkes derimot av slike arbeidstidsendringer fordi totale lønnsinntekter i nasjonalregnskapet ikke inkluderer sykepenger utover arbeidsgiverperioden på 16 dager.

Ved publiseringen av KNR for 3. kvartal i år ble lønnsinntektene i 2004 og i første halvår 2005 revidert opp. Dette medførte at veksten i lønn per normalårsverk i 2004 økte fra 3,8 prosent til 4,3 prosent. Veksten i lønn per normalårsverk for 1. og 2. kvartal 2005 ble revidert opp med henholdsvis 0,9 og 0,6 prosentpoeng. Veksten i lønn per timeverk ble revidert opp tilsvarende siden antall timeverk per normalårsverk ikke ble påvirket.

Disse revisjonene var forventet og har derfor i liten grad påvirket våre prognoser for veksten i lønn per normalårsverk i 2005, som nå anslås til 3,9 prosent. Det er 0,2 prosentpoeng høyere enn anslaget gitt i september i år.

Til tross for en nedgang i ledigheten i 2006, vil arbeidstakerorganisasjonene trolig fortsatt betrakte ledighetsnivået som høyt. Sammen med stadig økende arbeidsinnvandring fra de nye medlemslandene i EU, bidrar dette til å dempe lønnskravene foran hovedoppgjøret i 2006. Dessuten taler fortsatt sterk krone, moderat prisstigning og økte lønnskostnader som følge av den obligatoriske tjenestepensjonsordningen fra 1. januar 2006, for moderat lønnsvekst i de nærmeste årene. I motsatt retning trekker vedvarende høye oljeinvesteringer, noe som kan medføre at mange industribedrifter vil oppleve mangelen på kvalifisert arbeidskraft som en reell kapasitetsskranke. Det kan føre til sterkere lønnsglidning. Vi antar at veksten i lønn per normalårsverk vil ligge stabilt på i underkant av 4 prosent i hele prognoseperioden 2005-2009.

Med en gjennomsnittlig prisvekst på om lag 2 prosent, innebærer våre prognoser en årlig reallønnsvekst på noe under 2 prosent i perioden 2006-2009 - en reallønnsvekst som er nær gjennomsnittlig vekst i bruttoproduktet per timeverk i de private fastlandsnæringene i samme periode. Dette illustrerer den relativt balanserte utviklingen vi ser for oss i norsk økonomi de nærmeste årene.

Fortsatt lav inflasjon

Den underliggende prisveksten har vært meget lav i de siste tre årene. I det siste året har 12-månedersveksten i konsumprisindeksen justert for avgiftsendringer

Lønnsveksten i lys av industribedriftenes lønnsomhet

I de reviderte nasjonalregnskapstallene for 2003 har bruttoproduktet i industrien blitt oppjustert med 6,9 prosent som følge av at strukturstatistikken er innarbeidet. Strukturstatistikken viser at industrien opplevde en kraftig vekst i inntektene fra andre kilder enn tradisjonell industriproduksjon det året. Dette henger trolig sammen med at svake konkurransevilkår for de norske industribedriftene på grunn av den sterke krona, sammen med den høye prisen på elektrisitet i spotmarkedet dette året, gjorde det lønnsomt å redusere produksjonen og selge den frigjorte elektrisiteten i spotmarkedet.

Historiske erfaringer med lønnsdannelsen tyder på at timelønnsveksten i Norge er tett knyttet til utviklingen i bruttoprodukt per timeverk i industrien. De reviderte nasjonalregnskapstallene for 2003 viser at det var en vekst i bruttoprodukt per timeverk i industrien på hele 8,6 prosent dette året. Siden foreløpige nasjonalregnskapstall viser at bruttoproduktet per timeverk i industrien har steget ytterligere i 2004 og så langt i 2005, framstår lønnsveksten siden 2003 som svært lav. Den sterke produktivitsveksten som følger av økningen i de andre inntektene i industribedriftene, har med andre ord ikke bidratt særlig til økt lønnsvekst. For prognoseperioden legger vi til grunn at lønnsveksten forblir lite påvirket av utviklingen i inntektene fra «andre kilder».

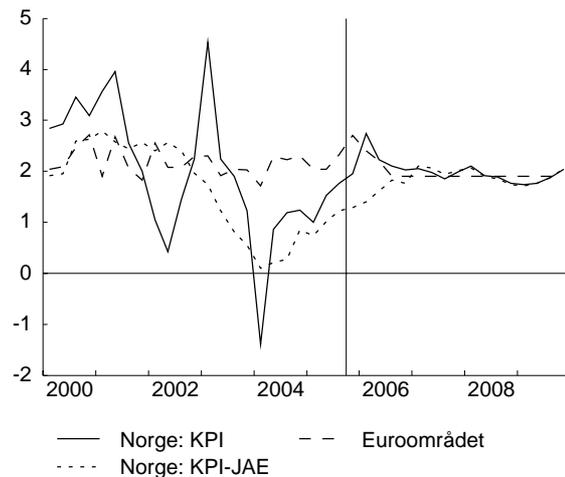
og utenom energivarer (KPI-JAE) ligget rundt 1 prosent, og var i november i år 1,1 prosent. Avgiftsøkninger utover prisveksten bidrar til å trekke opp veksten i konsumprisindeksen i alt (KPI) med om lag 0,4 prosentpoeng for 2005 som helhet. Både elektrisitets- og bensinprisene er nå høyere enn de var for ett år siden, slik at 12-månedersveksten i KPI var 1,8 prosent i november. Dette er relativt lavt i internasjonal sammenheng. Den harmoniserte konsumprisindeksen for oktober viste således en vekst i euroområdet som var 0,6 prosentpoeng høyere enn i Norge.

Tall for 12-månedersveksten i KPI-JAE inndelt etter leverende sektorer, viser at tjenester og jordbruksvarer lå klart over gjennomsnittet, mens øvrige norskproduserte varer lå litt under og importerte konsumvarer lå klart under gjennomsnittet. I forhold til tilsvarende tall for november 2004 har prisstigningstakten økt for tjenester og jordbruksvarer, men blitt redusert for andre norskproduserte varer og for importerte konsumvarer.

Kronekursen styrket seg fra februar 2004 til september i år med 10 prosent. Sammen med økt import fra lavkostland, bidrar dette til den lave prisveksten på importerte konsumvarer. Kronekursen har svekket seg noe gjennom høsten, og vi legger til grunn ytterligere noe svekkelse en tid framover. Dette vil bidra til å øke prisene på importerte konsumvarer. Valutakursutviklingen er dermed en faktor som ventes å bidra til at den underliggende prisstigningen tar seg noe opp i tiden framover. Veksten i norske timelønnskostnader,

Konsumprisindeksen

Prosentvis vekst fra samme kvartal året før

Kilder: Statistisk sentralbyrå og Norges Bank.

blant annet på grunn av innføringen av obligatorisk tjenstepensjon, ventes å ta seg opp fra 2004 til i år og videre til 2006. Dette ventes også å bidra til noe høyere norsk prisvekst.

En økning i momssatsen på matvarer fra 11 til 13 prosent og en del avgiftsøkninger fra kommende nyttår, er samlet sett antatt å øke KPI veksten i 2006 med 0,4 prosentpoeng. Elektrisitetsprisene har steget gjennom høsten, og vi antar at de vil øke ytterligere inn i 2006. Dette bidrar til at KPI-veksten kan komme opp i over 2,5 prosent i 1. kvartal neste år. I tråd med kraftprisene i terminmarkedet ventes fall i elektrisitetsprisene utover våren, i motsetning til i år hvor de steg fra 1. til 2. kvartal. Dermed vil KPI-veksten falle utover våren 2006. Fallende oljepriser vil trekke i samme retning. På årsbasis anslås KPI-veksten til 2,3 prosent i 2006, mens vi venter en vekst i KPI-JAE på 1,7 prosent.

Den underliggende prisveksten ventes å nå en topp i første halvår 2007. De indirekte prisstigningsimpulserne fra de tidligere energiprisøkningene reverseres noe, og etter hvert vil de moderate prisdrivende effektene av kronesvekkelsen gjennom 2006 og inn i 2007 avløses av motsatte impulser fra en noe sterkere krone. Vi legger til grunn at avgiftene inflasjonsjusteres fra og med 2007. Etter et fall i oljeprisene målt i dollar i første halvår 2006, er de forutsatt nominelt uendret deretter. Fra og med 2008 antas elektrisitetsprisene å øke litt mer enn den alminnelig prisstigningen, som sammen med oljeprisforutsetningen og antagelsen om inflasjonsjustering av avgiftene bidrar til en fortsatt tilnærmet parallell utviklingen i KPI og KPI-JAE. Anslaget for KPI-veksten blir da 2,0 i 2007 og noe lavere årene etter. En svekkelse av krona helt på slutten av prognoseperioden, bidrar til at prisstigningstakten tar seg noe opp gjennom 2009.

Overskuddet i utenriksøkonomien fortsetter

Foreløpige regnskapstall for tredje kvartal 2005 viser et overskudd på driftbalansen overfor utlandet på hele 82 milliarder kroner, hvorav vare- og tjenesteoverskuddet utgjør 80 milliarder kroner. Høy oljepris bidrar til at verdien av olje- og gasseksporten utgjør en økende andel av vareeksporten, og når en (foreløpig) topp på 66 prosent i årets tredje kvartal. Samlet overskudd på driftbalansen for de tre første kvartalene i 2005 er på 212 milliarder kroner. Det er en oppgang på 28 prosent i forhold til overskuddet på 165 milliarder kroner i samme periode i 2004. For hele 2005 forventes et overskudd på driftbalansen tett oppunder 300 milliarder kroner, mot 231 milliarder kroner i fjor. Overskuddet på vare- og tjenestebalansen antas å passere 300 milliarder kroner for første gang i historien.

I tredje kvartal 2005 er tallene for samlet eksport og samlet import høyere enn noensinne. Eksport- og importvolumene forventes å øke i de nærmeste årene. Men utviklingen i eksport- og importprisene vil trolig oppveie den svakt positive økningen i volumdifferansen, slik at handelsbalansen forventes å vise et vedvarende og ganske stabilt overskudd på i overkant av 300 milliarder kroner i årene framover. Dette er klart noe lavere nivå enn anslått tidligere. Det skyldes flere justeringer av tidligere anslag, blant annet lavere oljepris i 2006, høyere importvolum og importpriser samt lavere eksportpriser i 2006 og 2007, og kjøp av fregatter i noen år framover.

Rente- og stønadsbalansen variere med mange milliarder kroner fra år til år. I tillegg kommer at datainnsamlingen er lagt om i år, noe som medfører større usikkerhet i tallene i en overgangsperiode framover. Underskuddet på 10 milliarder kroner i 2004 forventes å øke til over tretti milliarder kroner i 2005. Økte renteutgifter og aksjeutbytte til utlandet er de vesentlige komponentene bak denne økningen. I 2007 reduseres underskuddet, og vil deretter trolig ligge i overkant av 20 milliarder kroner.

Makroøkonomiske hovedstørrelser. Sesongjustert. Faste 2003- priser. Millioner kroner

	Ujustert		Sesongjustert						
	2003	2004	04.1	04.2	04.3	04.4	05.1	05.2	05.3
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	720 025	753 924	186 854	186 546	187 931	191 322	191 968	195 256	197 061
Konsum i husholdninger	690 353	722 765	179 079	178 866	180 134	183 405	183 860	186 869	188 603
Varekonsum	373 918	394 044	97 975	97 308	97 883	99 753	99 475	101 516	101 917
Tjenestekonsum	303 164	313 188	77 433	77 838	78 402	79 305	79 470	80 093	80 924
Husholdningenes kjøp i utlandet	32 046	35 984	8 724	8 857	8 920	9 554	10 109	10 442	10 869
Utlendingers kjøp i Norge	-18 775	-20 451	-5 052	-5 137	-5 071	-5 207	-5 194	-5 182	-5 107
Konsum i ideelle organisasjoner	29 672	31 159	7 774	7 680	7 797	7 917	8 108	8 386	8 459
Konsum i offentlig forvaltning	354 220	362 156	89 396	90 540	90 877	91 334	91 339	91 741	91 543
Konsum i statsforvaltningen	187 102	192 592	47 815	48 185	48 230	48 363	48 679	48 650	48 524
Konsum i statsforvaltningen, sivilt	157 116	163 012	40 375	40 765	40 877	40 996	41 849	41 912	41 884
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	29 986	29 580	7 440	7 420	7 353	7 366	6 830	6 738	6 640
Konsum i kommuneforvaltningen	167 118	169 564	41 582	42 355	42 647	42 972	42 660	43 090	43 018
Bruttoinvestering i fast realkapital	276 609	298 291	67 426	71 743	75 158	83 966	75 975	82 481	79 724
Utvinning og rørrtransport	63 597	68 568	14 878	17 019	17 388	19 284	17 471	21 202	20 088
Tjenester tilknyttet utvinning	383	840	34	100	40	667	106	65	58
Utenriks sjøfart	8 753	10 398	1 997	1 327	2 257	4 818	3 768	4 068	2 143
Fastlands-Norge	203 876	218 485	50 516	53 298	55 474	59 198	54 630	57 146	57 434
Fastlands-Norge eksklusiv offentlig forvaltning	156 351	170 043	39 607	41 654	43 725	45 212	44 368	45 783	46 396
Næringer	98 726	105 305	24 758	25 793	27 003	27 817	26 488	27 918	28 861
Industri og bergverk	18 230	19 562	4 593	4 746	5 116	5 110	4 555	5 149	5 269
Annen vareproduksjon	18 978	20 857	4 932	5 400	5 453	5 103	5 128	5 681	5 902
Tjenesteproduksjon	61 518	64 886	15 234	15 646	16 434	17 603	16 805	17 088	17 689
Boliger (husholdninger)	57 625	64 738	14 849	15 862	16 722	17 395	17 880	17 865	17 535
Offentlig forvaltning	47 525	48 441	10 909	11 644	11 750	13 987	10 262	11 363	11 038
Lagerendring og statistiske avvik	14 277	28 190	8 043	10 502	6 180	2 198	9 061	7 984	11 690
Bruttoinvestering i alt	290 886	326 482	75 469	82 245	81 339	86 164	85 036	90 466	91 413
Innenlandsk sluttanvendelse	1 365 131	1 442 561	351 719	359 331	360 146	368 820	368 343	377 462	380 017
Etterspørsel fra Fastlands-Norge (ekskl. lagerendring)	1 278 121	1 334 564	326 766	330 384	334 281	341 855	337 937	344 142	346 038
Etterspørsel fra offentlig forvaltning	401 745	410 597	100 305	102 184	102 626	105 321	101 600	103 103	102 581
Eksport i alt	637 373	642 290	163 074	161 485	159 304	158 878	157 482	158 932	162 947
Tradisjonelle varer	187 109	193 477	47 462	46 549	48 694	50 849	50 225	49 248	51 848
Råolje og naturgass	280 800	278 867	72 904	71 385	69 075	65 837	66 920	68 241	67 872
Skip og plattform	15 487	9 936	2 893	3 437	2 000	1 607	854	1 858	2 189
Tjenester	153 977	160 010	39 816	40 114	39 535	40 586	39 483	39 586	41 039
Samlet sluttanvendelse	2 002 504	2 084 852	514 793	520 817	519 450	527 699	525 824	536 394	542 964
Import i alt	425 758	463 798	111 845	114 394	117 181	120 373	117 501	122 546	125 958
Tradisjonelle varer	280 401	309 040	74 249	77 158	78 676	78 822	79 421	82 474	86 092
Råolje og naturgass	1 823	1 511	193	397	590	383	544	443	424
Skip og plattform	10 192	11 673	2 894	2 364	2 825	3 589	1 328	1 675	954
Tjenester	133 342	141 574	34 509	34 474	35 089	37 579	36 209	37 955	38 488
Bruttonasjonalprodukt	1 576 745	1 621 054	402 817	406 391	402 269	407 496	408 304	413 690	417 009
Fastlands-Norge (markedsverdi)	1 257 592	1 300 778	320 377	322 318	325 363	330 457	332 031	334 852	337 628
Oljevirksomhet og utenriks sjøfart	319 153	320 276	82 439	84 073	76 906	77 039	76 274	78 838	79 382
Fastlands-Norge (basisverdi)	1 108 114	1 143 100	282 208	283 612	286 484	289 968	292 631	295 294	297 816
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	852 493	881 942	218 087	218 498	220 759	223 783	226 584	229 243	231 631
Industri og bergverk	156 701	159 800	39 316	39 369	40 334	40 754	40 192	40 652	40 895
Annen vareproduksjon	120 318	124 202	31 080	30 900	30 946	31 124	32 801	33 712	33 232
Tjenesteproduksjon	575 474	597 940	147 691	148 229	149 479	151 905	153 591	154 880	157 505
Offentlig forvaltning	255 621	261 158	64 121	65 114	65 725	66 185	66 047	66 051	66 185
Korrekksjonsposter	149 478	157 678	38 169	38 706	38 879	40 489	39 399	39 558	39 812

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Makroøkonomiske hovedstørrelser. Sesongjustert. Faste 2003-priser. Prosentvis endring fra foregående periode

	Ujustert		Sesongjustert						
	2003	2004	04.1	04.2	04.3	04.4	05.1	05.2	05.3
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	2,9	4,7	2,4	-0,2	0,7	1,8	0,3	1,7	0,9
Konsum i husholdninger	3,0	4,7	2,4	-0,1	0,7	1,8	0,2	1,6	0,9
Varekonsum	3,2	5,4	3,3	-0,7	0,6	1,9	-0,3	2,1	0,4
Tjenestekonsum	2,1	3,3	1,0	0,5	0,7	1,2	0,2	0,8	1,0
Husholdningenes kjøp i utlandet	8,2	12,3	5,8	1,5	0,7	7,1	5,8	3,3	4,1
Utlendingers kjøp i Norge	1,0	8,9	4,6	1,7	-1,3	2,7	-0,3	-0,2	-1,4
Konsum i ideelle organisasjoner	1,8	5,0	3,0	-1,2	1,5	1,5	2,4	3,4	0,9
Konsum i offentlig forvaltning	1,3	2,2	1,3	1,3	0,4	0,5	0,0	0,4	-0,2
Konsum i statsforvaltningen	0,7	2,9	2,8	0,8	0,1	0,3	0,7	-0,1	-0,3
Konsum i statsforvaltningen, sivil	1,3	3,8	3,4	1,0	0,3	0,3	2,1	0,2	-0,1
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	-2,1	-1,4	-0,6	-0,3	-0,9	0,2	-7,3	-1,3	-1,5
Konsum i kommuneforvaltningen	2,0	1,5	-0,4	1,9	0,7	0,8	-0,7	1,0	-0,2
Bruttoinvestering i fast realkapital	0,2	7,8	0,2	6,4	4,8	11,7	-9,5	8,6	-3,3
Utvinning og rørtransport	16,1	7,8	-5,1	14,4	2,2	10,9	-9,4	21,4	-5,3
Tjenester tilknyttet utvinning	-91,6	119,3	-102,5	192,6	-60,1	..	-84,1	-38,4	-11,5
Utenriks sjøfart	135,5	18,8	444,2	-33,6	70,1	113,4	-21,8	8,0	-47,3
Fastlands-Norge	-3,7	7,2	-3,9	5,5	4,1	6,7	-7,7	4,6	0,5
Fastlands-Norge eksklusiv offentlig forvaltning	-7,2	8,8	-1,7	5,2	5,0	3,4	-1,9	3,2	1,3
Næringer	-11,7	6,7	-3,7	4,2	4,7	3,0	-4,8	5,4	3,4
Industri og bergverk	-15,8	7,3	-1,7	3,3	7,8	-0,1	-10,9	13,0	2,3
Annen vareproduksjon	2,8	9,9	4,0	9,5	1,0	-6,4	0,5	10,8	3,9
Tjenesteproduksjon	-14,1	5,5	-6,5	2,7	5,0	7,1	-4,5	1,7	3,5
Boliger (husholdninger)	2,0	12,3	1,8	6,8	5,4	4,0	2,8	-0,1	-1,9
Offentlig forvaltning	10,5	1,9	-11,3	6,7	0,9	19,0	-26,6	10,7	-2,9
Lagerendring og statistiske awik	-26,6	97,5	791,8	30,6	-41,1	-64,4	312,3	-11,9	46,4
Bruttoinvestering i alt	-1,4	12,2	10,7	9,0	-1,1	5,9	-1,3	6,4	1,0
Innenlandsk sluttanvendelse	1,5	5,7	3,8	2,2	0,2	2,4	-0,1	2,5	0,7
Etterspørsel fra Fastlands-Norge (eksklusiv lagerendring)	1,4	4,4	1,1	1,1	1,2	2,3	-1,1	1,8	0,6
Etterspørsel fra offentlig forvaltning	2,3	2,2	-0,3	1,9	0,4	2,6	-3,5	1,5	-0,5
Eksport i alt	0,2	0,8	-0,6	-1,0	-1,4	-0,3	-0,9	0,9	2,5
Tradisjonelle varer	4,4	3,4	-1,1	-1,9	4,6	4,4	-1,2	-1,9	5,3
Råolje og naturgass	-0,7	-0,7	4,7	-2,1	-3,2	-4,7	1,6	2,0	-0,5
Skip og plattformer	19,5	-35,8	-53,7	18,8	-41,8	-19,7	-46,8	117,5	17,8
Tjenester	-4,5	3,9	-0,7	0,8	-1,4	2,7	-2,7	0,3	3,7
Samlet sluttanvendelse	1,1	4,1	2,4	1,2	-0,3	1,6	-0,4	2,0	1,2
Import i alt	1,1	8,9	3,6	2,3	2,4	2,7	-2,4	4,3	2,8
Tradisjonelle varer	5,1	10,2	4,2	3,9	2,0	0,2	0,8	3,8	4,4
Råolje og naturgass	9,9	-17,1	-49,1	106,2	48,6	-35,1	42,1	-18,7	-4,1
Skip og plattformer	-26,3	14,5	45,7	-18,3	19,5	27,0	-63,0	26,2	-43,1
Tjenester	-3,9	6,2	0,4	-0,1	1,8	7,1	-3,6	4,8	1,4
Bruttonasjonalprodukt	1,1	2,8	2,0	0,9	-1,0	1,3	0,2	1,3	0,8
Fastlands-Norge (markedsverdi)	1,4	3,4	1,7	0,6	0,9	1,6	0,5	0,8	0,8
Oljevirkosomhet og utenriks sjøfart	0,0	0,4	3,0	2,0	-8,5	0,2	-1,0	3,4	0,7
Fastlands-Norge (basisverdi)	1,3	3,2	1,5	0,5	1,0	1,2	0,9	0,9	0,9
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	1,6	3,5	1,9	0,2	1,0	1,4	1,3	1,2	1,0
Industri og bergverk	2,9	2,0	-0,9	0,1	2,4	1,0	-1,4	1,1	0,6
Annen vareproduksjon	-3,2	3,2	5,6	-0,6	0,1	0,6	5,4	2,8	-1,4
Tjenesteproduksjon	2,3	3,9	1,9	0,4	0,8	1,6	1,1	0,8	1,7
Offentlig forvaltning	0,1	2,2	0,1	1,5	0,9	0,7	-0,2	0,0	0,2
Korreksjonsposter	2,5	5,5	3,2	1,4	0,4	4,1	-2,7	0,4	0,6

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Makroøkonomiske hovedstørrelser. Sesongjustert. Prisindekser. 2003=100

	Ujustert		Sesongjustert						
	2003	2004	04.1	04.2	04.3	04.4	05.1	05.2	05.3
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	100,0	100,9	100,4	100,9	100,9	101,7	101,1	101,6	102,8
Konsum i offentlig forvaltning	100,0	102,4	100,9	101,9	103,1	103,6	104,4	105,2	106,0
Bruttoinvestering i fast kapital	100,0	104,1	102,0	103,2	105,0	105,6	106,1	106,7	106,5
Fastlands-Norge	100,0	103,9	102,2	103,3	104,8	104,8	105,6	105,4	105,4
Innenlandsk sluttanvendelse	100,0	101,8	101,3	101,6	102,8	102,1	101,7	105,1	104,9
Etterspørsel fra Fastlands-Norge	100,0	101,8	100,8	101,6	102,1	102,8	102,7	103,2	104,1
Eksport i alt	100,0	113,8	107,1	109,9	116,0	122,3	124,4	128,4	135,7
Tradisjonelle varer	100,0	108,4	106,8	107,0	110,3	109,4	109,7	111,2	112,9
Samlet sluttanvendelse	100,0	105,5	103,2	104,2	106,9	108,2	108,5	112,0	114,1
Import i alt	100,0	105,6	104,7	104,3	106,0	107,0	107,0	106,3	106,8
Tradisjonelle varer	100,0	104,5	104,2	103,9	105,0	104,9	105,0	104,7	104,7
Bruttonasjonalprodukt	100,0	105,5	102,7	104,1	107,1	108,5	108,9	113,7	116,3
Fastlands-Norge (markedsverdi)	100,0	102,0	100,8	101,9	102,9	103,1	101,4	105,4	104,3

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Makroøkonomiske hovedstørrelser. Sesongjustert. Prisindeks. Prosentvis endring fra foregående kvartal

	Ujustert		Sesongjustert						
	2003	2004	04.1	04.2	04.3	04.4	05.1	05.2	05.3
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	2,8	0,9	0,3	0,4	0,0	0,9	-0,6	0,5	1,2
Konsum i offentlig forvaltning	3,3	2,4	0,0	1,1	1,2	0,4	0,8	0,8	0,7
Bruttoinvestering i fast kapital	0,5	4,1	2,0	1,2	1,8	0,6	0,5	0,5	-0,2
Fastlands-Norge	0,0	3,9	2,6	1,2	1,4	0,0	0,8	-0,2	0,0
Innenlandsk sluttanvendelse	2,5	1,8	1,4	0,2	1,2	-0,7	-0,4	3,3	-0,2
Etterspørsel fra Fastlands-Norge	2,5	1,8	0,6	0,7	0,6	0,6	0,0	0,5	0,8
Eksport i alt	1,8	13,8	2,7	2,7	5,5	5,4	1,8	3,2	5,7
Tradisjonelle varer	-2,3	8,4	4,9	0,2	3,0	-0,8	0,3	1,3	1,6
Samlet sluttanvendelse	2,3	5,5	1,8	1,0	2,6	1,2	0,3	3,2	1,9
Import i alt	1,0	5,6	1,9	-0,3	1,6	1,0	-0,1	-0,6	0,4
Tradisjonelle varer	-0,3	4,5	1,9	-0,3	1,0	-0,1	0,2	-0,4	0,0
Bruttonasjonalprodukt	2,6	5,5	1,7	1,3	2,9	1,4	0,4	4,4	2,3
Fastlands-Norge (markedsverdi)	2,3	2,0	0,1	1,0	1,0	0,2	-1,7	3,9	-1,0

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Reviderte nasjonalregnskapstall: Sterkere vekst i 2003 enn tidligere antatt

Kristine E. Kolshus og
Ingunn Sagelvmo

Statistisk sentralbyrå publiserte nylig endelige nasjonalregnskapstall for 2003 og foreløpige tall for 2004. De endelige tallene for 2003 viser at bruttonasjonalproduktet (BNP) var 0,7 prosentpoeng høyere enn tidligere beregnet. Hovedforklaringen til dette ligger i nye og oppjusterte tall for industrien.

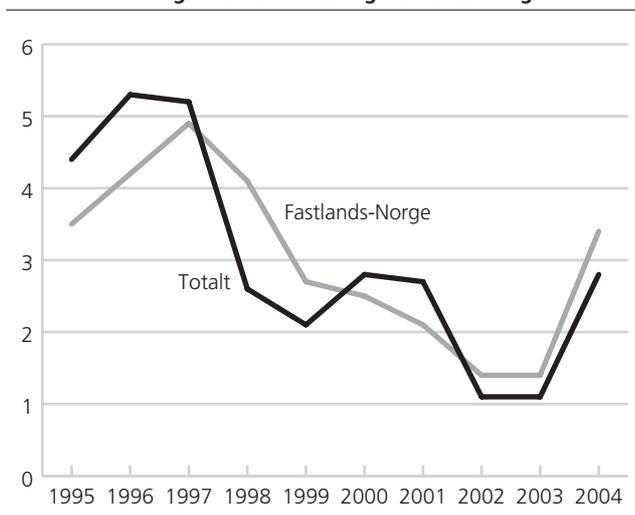
Ifølge de endelige tallene økte BNP for Fastlands-Norge med 1,4 prosent i faste priser fra 2002 til 2003, mens BNP totalt økte med 1,1 prosent. For begge størrelsene tilsvarer dette en oppjustering på 0,7 prosentpoeng. Tjenesteytende næringer er revidert noe ned, mens andre vareproduserende næringer i liten grad er endret fra de foreløpige tallene. Fra 2003 til 2004 viser oppdaterte foreløpige tall at BNP for Fastlands-Norge økte med 3,4 prosent. Dette er en svak nedjustering i forhold til de første anslagene for året. 2004-tallene viser en generell vekst i de fleste fastlandsnæringene, men den er særlig sterk innenfor varehandel, bygg- og anlegg samt noen transportnæringer. Volumveksten i BNP totalt for 2004 er beregnet til 2,8 prosent.

Veksten i BNP totalt og BNP for Fastlands-Norge var på samme nivå i 2003 som året før, mens den igjen økte i 2004. Til tross for den kraftige oppjusteringen av BNP for 2003, var veksten lav historisk sett. Konjunkturbunnen ble nådd i 2. kvartal 2003, og en må tilbake til slutten av 80-tallet for å finne tilsvarende lav vekst.

Årsaker til revisjoner

I forhold til det foreløpige årsregnskapet, bygger det endelige årsregnskapet på et mer fullstendig og detaljert statistikkgrunnlag. De viktigste kildene i det endelige årsregnskapet er de ulike strukturstatistikkene som blant annet inneholder informasjon om produksjonsinntektene fordelt på ulike varer og tjenester. Strukturstatistikken inneholder også informasjon om utgifter til varer og tjenester, og om investeringsutgifter fordelt på art. Til sammenligning vil informasjonen i de foreløpige regnskapene basere seg på ulike kort-

Figur 1. Volumvekstrater for BNP, 1995-2004. Prosent endring fra foregående år. Totalt og Fastlands-Norge

tidsindikatorer som produksjonsindeksen for industrien og ulike omsetningsindekser for tjenester. Mange av indikatorene er såkalte volumindikatorer. Til de foreløpige regnskapene har vi ingen informasjon om bruken av varer og tjenester i produksjonen og forutsetter derfor at strukturen i det siste endelige regnskap fortsatt gjelder. Prisinformasjonen i de ulike regnskapsversjonene er relativ lik.

Fra foreløpige til endelige tall kan man oppleve til dels betydelige revisjoner av detaljer i regnskapene, mens det makroøkonomiske hovedbilde i mindre grad revideres.

En revisjonsstudie (Evensen, 2004) viser at foreløpige nasjonalregnskapstall publisert gjennom de siste 30 årene gjennomgående har undervurdert aktivitetsveksten i forhold til endelige tall. Med noen få unntak, har allikevel de foreløpige nasjonalregnskapstallene beskrevet den makroøkonomiske utviklingen godt.

Kristine E. Kolshus er rådgiver ved Seksjon for nasjonalregnskap (kre@ssb.no)

Ingunn Sagelvmo er rådgiver ved Seksjon for nasjonalregnskap (isa@ssb.no)

Tabell 1. Utviklingen i noen makroøkonomiske hovedstørrelser. Årlig volumendring i prosent. Reviderte og tidligere publiserte tall for 2003 og 2004

	2003		2004	
	Revidert	Tidligere	Revidert	Tidligere
Vekst i Bruttonasjonalprodukt (BNP)	1,1	0,4	2,8	2,9
Oljevirkosomhet og utenlands sjøfart	-0,0	-1,0	0,4	0,4
Bruttoprodukt for Fastlands-Norge	1,4	0,7	3,4	3,5
Industri og bergverk	2,9	-3,9	2,0	1,7
Andre vareproduserende næringer	-3,2	-3,5	3,2	5,4
Tjenesteproduksjon ekskl. offentlig forvaltning	2,3	3,0	3,9	4,1
Offentlig forvaltningsvirksomhet	0,1	-0,1	2,2	2,0
Innenlands sluttanvendelse	1,5	0,4	5,7	5,9
Konsum i husholdninger	3,0	2,8	4,7	4,3
Konsum i offentlig forvaltning	1,3	1,4	2,2	2,3
Bruttoinvesteringer i fast realkapital	0,2	-2,0	7,8	9,1
Bruttoinvesteringer Fastlands-Norge	-3,7	-2,2	7,2	6,1
Eksport i alt	0,2	1,6	0,8	0,9
Import i alt	1,1	2,2	8,9	9,1
Vekst i sysselsetting og produktivitet				
Sysselsatte personer	-1,1	-0,6	0,4	0,2
Utførte timeverk	-1,6	-1,2	1,9	2,0
Lønn per normalårsverk	3,9	3,9	4,3	3,8
Bruttoprodukt per utførte timeverk	2,8	1,6	0,9	0,9
Prisvekst				
BNP-prisdeflator	2,6	2,4	5,5	5,0
Prisdeflator for BNP Fastlands-Norge	2,3	2,0	2,0	1,3
Prisdeflator for konsum i husholdninger	2,8	2,6	0,9	0,6
Vekst i inntektstall, løpende verdier				
Bruttonasjonalinntekt	4,4	3,2	8,0	7,9
Disponibel inntekt for Norge	4,6	3,0	9,0	9,1
Disponibel inntekt for husholdninger mv.	7,4	7,4	6,1	5,3
Sparing for Norge	1,5	-6,3	23,3	27,3
Sparing i husholdninger mv.	15,4	20,5	10,8	7,2
Sparing i offentlig forvaltning	-11,7	-12,5	57,1	51,3
Husholdningens sparerate i prosent	9,7	10,1	10,1	10,3

Økt lønnsomhet i industrien i 2003

De endelige tallene for industrien i 2003 viser oppjustering av verdiskapningen i de fleste industrinæringene sammenlignet med tidligere publiserte tall. Samlet sett ble bruttoproduktet for industrien justert opp med 16,5 milliarder eller 12 prosent i verdi. Årsaken er at strukturstatistikken viste at inntektene fra produksjonen var høyere enn først beregnet. Også verdien av produktinnsatsen viste seg å være høyere enn først antatt, men utgiftene ble likevel revidert opp langt mindre enn produksjonsinntektene. Prisdeflatorene er i liten grad endret, og resultatet er at produksjonsvolumet i industrien ble revidert opp med 3,0 prosentpoeng, fra en nedgang på 3,7 prosent til en nedgang på 0,7 prosent. Bruttoproduktet i faste priser er oppjustert med 7,1 prosentpoeng og vokste med 3,0 prosent fra året før.

De nye tallene for industrien framkommer etter at strukturstatistikk for industrien er innarbeidet. Denne viser at industrinæringer hadde relativt store inntek-

Produksjonsindeksen for industrien

Produksjonsindeksens overordnede formål er å måle utviklingen i verdiskapningen innen olje- og gassutvinning, industri, bergverksdrift og kraftforsyning på månedsbasis. Verdiskapningen er uttrykt ved bearbeidingsverdi til faktorpris, dvs. produksjon minus produktinnsats tillagt offentlige tilskudd og fratrukket offentlige avgifter. I praksis er det svært krevende å observere verdiskapningen på månedsbasis, og av den grunn benyttes bedriftenes produksjon i fysiske kvanta og utførte timeverk som indikatorer for utviklingen. Statistikken forutsetter altså at det er et stabilt forhold mellom produksjon og produktinnsats. Produksjonsindeksen benyttes i det foreløpige nasjonalregnskapet (KNR) i beregninger av produksjon, produktinnsats og bruttoprodukt for de nevnte næringene. Tall til produksjonsindeksen samles inn i en utvalgsundersøkelse som for de fleste næringer kun dekker bedriftenes hovedprodukter.

ter fra andre kilder enn tradisjonell industriproduksjon i 2003. For eksempel solgte noen næringer elektrisitet de hadde tilgang på i stedet for å anvende den selv. Denne type inntekter fanges ikke opp av produksjonsindeksen (PI) for industrien, som blir brukt som indikator i de foreløpige nasjonalregnskapstallene, se egen boks. For noen industrinæringer, som for eksempel metallindustrien, økte inntektene betydelig mer enn kostnadene. Dette skyldes blant annet at investeringer i nytt utstyr økte produksjonskapasiteten samtidig som det ga en bedre utnyttelse av råvaren. Gjennomgående resultat for de ulike industrinæringene i 2003 var økt lønnsomhet. Det var ellers en kraftig nedgang i antall industribedrifter i 2003. De gjenværende bedriftene var mer effektive enn de som ble borte. Denne gjennomsnittlige "effektivitetsbedringen" ble ikke fanget opp i våre tidligere beregninger som var basert på produksjonsstrukturen fra 2002.

For 2004 er ikke industrien revidert nevneverdig i forhold til tidligere publiserte tall. Volumveksten i bruttoproduktet for industri og bergverk er oppjustert og viser en økning på 2,0 prosent mot tidligere 1,7 prosent.

Økt driftsresultat

Den sterke revisjonen i bruttoproduktet i industrien medførte at også driftsresultatet ble kraftig oppjustert. Driftsresultatet i industrien er beregnet til i overkant av 35 milliarder kroner i 2003. Det er 6 milliarder kroner høyere enn året før og er en oppjustering av de foreløpige tallene på om lag 16 milliarder kroner. Dette bidro sterkt til at driftsresultatet samlet for alle næringer ble oppjustert med 22 milliarder sammenlignet med tidligere publiserte tall. Tallene viser for øvrig at samlet driftsresultat var 33 milliarder høyere enn i 2002. Oljevirkosomheten sto for 35 prosent av denne økningen, mens industrien sto for nærmere 18 prosent. Driftsresultatet for 2004 er beregnet til 520 milliarder kroner. Dette er en økning på 73 milliarder kroner fra 2003, med et bidrag på 58 milliarder kroner fra oljevirkosomheten.

Oppjustering av totale investeringer i 2003

Innenlandsk sluttanvendelse i 2003 var høyere enn tidligere antatt. Konsumet i husholdningene og i offentlig forvaltning var tilnærmet uendret. Revisjonene for 2003 er hovedsakelig knyttet til innarbeiding av ny informasjon om bruttoinvesteringer.

Totale bruttoinvesteringer viser tilnærmet nullvekst i faste priser fra 2002 til 2003. Sammenlignet med tidligere publiserte tall er dette en oppjustering med 2,2 prosentpoeng. Hovedårsaken til denne revisjonen er nye tall for utenriks sjøfart. Selv om volumutviklingen i bruttoinvesteringene i utenriks sjøfart viste en sterk positiv vekst fra 2002 til 2003, er allikevel nivået for dette året lavt sammenlignet med gjennomsnittet for perioden 1997 til 2001.

Også bruttoinvesteringene i tjenestenæringen tilknyttet olje- og gassutvinning er oppjustert for 2003. Årsaken er blant annet ny informasjon om salg av en bore-rigg (negativ investering) som skulle vært ført under forretningsmessig tjenesteyting (utleie av maskiner og utstyr uten personell), men som i det foreløpige regnskapet ble ført som en desinvestering i tjenestenæringen tilknyttet olje- og gassutvinning. Oppjusteringen av investeringene i oljevirkksomheten motsvares dermed av en tilsvarende nedjustering av investeringene i Fastlands-Norge.

Investeringene i Fastlands-Norge ble ytterligere nedjustert som følge av at strukturstatistikk for transportnæringene, hovedsakelig for luftfart og innenriks sjøfart, viste lavere investeringstall enn det som ble estimert i de foreløpige regnskapene.

Generelt er statistikkgrunlaget for investeringer i de foreløpige regnskapene mangelfullt. Unntaket fra dette er investeringstallene for industri, bergverk, kraftforsyning og oljevirkksomheten. Til det endelige regnskapet innarbeides investeringstall fra de ulike strukturstatistikkene.

Offentlig forvaltning

Tallene for offentlig forvaltning for 2003 og 2004 er lite endret fra de foreløpige regnskapene, selv om mindre revisjoner er foretatt på bakgrunn av nye kapitalstall. For kommuneforvaltningen har revisjoner av grunnlagsdataene medført noen omfordelinger mellom næringer og konsumgrupper, uten at dette påvirker totaltallene.

Sysselsetting og lønn

Veksten i antall sysselsatte personer fra 2002 til 2003 er revidert fra -0,6 til -1,1 prosent. Hovedårsaken til denne revisjonen er at sysselsettingstallene er avstemt mot lønnskostnadstall fra strukturstatistikkene. De totale lønnskostnader er om lag 5 milliarder lavere enn tidligere beregnet. Den største nedjusteringen av lønnskostnader og sysselsetting finner vi i varehandel og forretningsmessig tjenesteyting. Utførte timeverk

Ny beregningsmetode for lønn

Bakgrunnen for overgang til ny beregningsmetode for lønn i det foreløpige nasjonalregnskapet er at det tidligere beregningsopplegget ikke i tilstrekkelig grad fanget opp virkningen av variasjoner i lønnstakernes langtidssykefravær og permisjonsfravær. Fra 2003 til 2004 falt gjennomsnittlige sykefraværssrate med om lag 1,0 prosentpoeng.

Lønn i nasjonalregnskapet er definert som lønnskostnader fratrukket arbeidsgivers trygde- og pensjonspremier, og skal omfatte ordinære lønnsutgifter som påløper under produksjonsprosessen, bonusutbetalinger knyttet til arbeidsforhold, samt naturallønn som fordel ved fri bil (eller bruk av bil til redusert pris), gratis telefon og aviser mv. Lønn i nasjonalregnskapet inkluderer også avlønning for overtidsarbeide og lønn utbetalt til arbeidstakere under sykdom i arbeidsgiverperioden, det vil si de første 16 dager av sykefraværsløp etter dagens regelverk. For sykefravær utover arbeidsgiverperioden, har arbeidstakeren krav på sykepenger fra Rikstrygdeverket. Sykepenger regnes i nasjonalregnskapet som trygd, og inngår dermed ikke i lønnsbegrepet. For et gitt antall årsverk bidrar dermed en nedgang i langtidssykefraværet, slik det skjedde fra 2003 til 2004, til å øke veksten i samlede lønnsutgifter utbetalt av arbeidsgiverne og til å redusere veksten i trygdeutbetalingene.

Lønn per normalårsverk er i nasjonalregnskapet definert som forholdstallet mellom lønn og antall normalårsverk for lønnstakere. Antall sysselsatte normalårsverk er summen av heltidssysselsatte lønnstakere og deltidssysselsatte lønnstakere omregnet til heltidssysselsatte. Ved omregningen er såkalt stillingsbrøk lagt til grunn; to 50 prosentstillinger i en næring teller som en heltidssysselsatt og dermed som ett normalårsverk i den aktuelle næringen. Sysselsatte normalårsverk vil ikke være påvirket av variasjoner i fravær og i omfang på overtidsarbeide. Sysselsatte normalårsverk betraktes som en beholdningsstørrelse som yter tjenester i produksjonsvirksomheten i form av utførte timeverk.

Veksten i lønn per normalårsverk i nasjonalregnskapet kan tolkes som utviklingen i de samlede lønnsutgifter per beregnede heltidstilling. Avtalt lønn for lønnstakere, slik den til enhver tid fremkommer av gjeldende arbeidskontrakter betyr mye for utviklingen i denne størrelsen. I tillegg vil som nevnt variasjoner i fravær som arbeidsgiver ikke finansierer, det vil si langtidssykefravær og f.eks. fravær knyttet til fødselspermisjoner, samt betaling for overtidsarbeide påvirke utviklingen i lønn per normalårsverk.

Lønn per utførte timeverk er definert som forholdet mellom lønn og antall utførte timeverk for lønnstakere. I utførte timeverk inngår overtidstimer, mens fravær på grunn av ferie, sykdom eller permisjon ikke inngår. Mer overtidsarbeid bidrar til å øke antall utførte timeverk, mens høyere fravær trekker utførte timeverk ned. Veksten i lønn per utførte timeverk gir i en viss forstand uttrykk for «prisutviklingen» på utførte timeverk i produksjonsprosessen.

I SSBs lønnsstatistikk er hovedbegrepet månedsførtjeneste i alt, som omfatter utbetalt avtalt lønn, uregelmessige tillegg og bonuser, provisjoner o.l. For de fleste næringer som dekkes av lønnsstatistikken har SSB også publisert årslønnsberegninger for heltidsansatte. I lønnsstatistikken måles gjennomsnittlig lønn for lønnstakere som er i arbeid på tellingstidspunktet. Dette betyr at endringer i sykefraværet ikke vil påvirke lønnsveksten slik den måles i denne statistikken.

Tabell 2. Årlig prosentvis vekst i disponibel realinntekt for Norge 2000 - 2004.

	2000	2001	2002	2003	2004
Vekst i brutto nasjonalinntekt (BNI), løpende verdi	19,4	4,2	0,5	4,4	8,0
Vekst i disponibel inntekt for Norge, løpende verdi	21,6	3,8	0,1	4,6	9,0
Prisvekst netto innenlands anvendelse	4,1	3,5	2,0	2,9	1,5
Realvekst i bruttonasjonalinntekt	14,7	0,6	-1,5	1,4	6,3
Vekst i disponibel realinntekt for Norge	16,8	0,2	-1,9	1,6	7,3

er justert ned i takt med nedjusteringen av antall sysselsatte personer.

I det foreløpige regnskapet for 2004 er det tatt i bruk en ny metode for beregning av lønnsinntekter og lønnsutgifter. Metodeomleggingen har i stor grad bidratt til at veksten i samlede lønnskostnader for 2004 har blitt revidert opp fra 4,1 prosent til 4,8 prosent. Som følge av denne omleggingen har også lønn per normalårsverk og lønn per utførte timeverk blitt oppjustert. Veksten i lønn per normalårsverk er revidert fra 3,8 til 4,3 prosent, mens lønn per utførte timeverk er endret fra 1,7 til 2,4 prosent. Se nærmere beskrivelse av metodeendringene i egen boks.

Revisjoner av inntekter og sparing

De reviderte tallene for 2003 viser en moderat vekst i brutto nasjonalinntekt (BNI) og disponibel inntekt for Norge, mens veksten i 2004 er den sterkeste siden rekordåret 2000. I løpende verdi er både 2003 og 2004 revidert noe opp forhold til tidligere publiserte tall.

Utviklingen i internasjonale finans- og valutamarkeder er viktig for de samlede formuesinntektene for Norge. Netto formuesinntekter til Norge har de tre siste årene vært positive, mens formuesstrømmer de 50 foregående årene gikk motsatt vei. Formuesinntektene fra Statens petroleumsfond er en viktig forklaringsfaktor bak denne utviklingen.

Inntektstallene i nasjonalregnskapet beregnes i løpende verdier, men det er også av interesse å vurdere tall for inntektsutvikling der en har korrigert for prisutviklingen. Til dette formålet benytter en nasjonalregnskapets deflator for netto innenlands anvendelse. Prisdeflatoren er brukt i beregningen av veksttall for disponibel realinntekt, gjengitt i tabell 2. Veksten i BNI og disponibel inntekt varierer noe fra år til år. Ikke siden 2000 har veksten i de løpende tallene vært så høy som i 2004. Den sterke veksten i 2000 og 2004 skyldes i stor grad at oljeprisene var svært høye disse årene, og denne bedringen i bytteforholdet overfor utlandet gjenspeiler seg også i realinntektsveksten. Etter den kraftige veksten i 2000, falt realveksten i BNI og disponibel inntekt til et lavt nivå de påfølgende tre årene, før den økte med 7,3 prosent fra 2003 til 2004.

Sparing for Norge er revidert opp i løpende verdi både for 2003 og 2004. Revisjonene var størst i 2003, og fører til at veksten i sparingen er oppjustert i 2003 og noe nedjustert i 2004 i forhold til tidligere publiserte tall. Endringene i sparingen for 2003 skyldes i hovedsak at både bruttonasjonalprodukt og netto formuesinntekter for Norge er oppjustert. I offentlig forvaltning er veksten i sparingen oppjustert med 5,8 prosentpoeng i 2004, noe som henger sammen med en revisjon i påløpte skatteinntekter i statsforvaltningen.

Nærmere om revisjonene for husholdninger og ideelle organisasjoner

For husholdningssektoren er sparingen revidert ned i 2003, mens revisjonene i 2004 er liten. Revisjonene i husholdningssektoren i 2003 skyldes særlig at lønnsinntektene er nedjustert. Husholdningenes formuesinntekter og formuesutgifter er revidert opp i både 2003 og 2004, men formuesinntektene er justert mer opp enn formuesutgiftene. Dette fører til at nettoformuesinntekter er revidert opp og motvirker noe av effekten fra lavere lønnsinntekter i 2003. Nettoanskaffelse av ikke-finansiell kapital har også blitt revidert opp i både 2003 og 2004. Det er særlig boliginvesteringene som har blitt justert opp. Revisjonene av inntekts- og utgiftskomponentene har ført til at nettofinansinvesteringene har blitt justert ned i både 2003 og 2004.

Utenriksregnskapet

Revisjoner i løpende priser for eksport og import skyldes hovedsakelig et nytt og mer oppdatert statistikkgrunnlag. Det er særlig utenriks sjøfart som står for en nedjustering på både eksport og importsiden i 2003 og 2004.

Volumutviklingen for eksport og import er nedjustert med henholdsvis 1,4 og 1,1 prosent for 2003. Dette skyldes både en nedjustering av verditallene og ny prisinformasjon. 2004 er lite endret fra de foreløpige tallene.

Se statistikkbanken på <http://statbank.ssb.no/statistikkbanken/> for detaljerte nasjonalregnskapstall.

Referanser

Evensen, Trude Nygård (2004): Er foreløpige nasjonalregnskapstall pålitelige?, *Økonomiske analyser* 2004, 6, Statistisk sentralbyrå, 32-44.

SSBs nye befolkningsframskriving

Innledning

Helge Brunborg

Statistisk sentralbyrå har siden 1969 laget befolkningsframskrivinger for hele landet og alle kommuner, vanligvis hvert tredje år. I dette nummeret av *Økonomiske analyser* presenteres de nye framskrivingene samtidig med offentliggjøring på SSBs nettsider, <http://www.ssb.no/emner/02/03/folkfram/>. Denne gang er horisonten utvidet litt, til 2060 for landet som helhet og til 2025 for kommuner og fylker. Samtidig er det for første gang laget en framskriving av innvandrerbefolkningen, som dokumenteres separat. Dette nummeret inneholder en rekke artikler om de nye framskrivingene. Første artikkel gir en oversikt over hovedresultatene, og andre artikkel over de viktigste forutsetningene. Resten av artiklene ser mer inngående på de demografiske komponentene som inngår i en befolkningsframskriving, dvs. fruktbarhet, dødelighet, inn- og utvandring, samt innenlandske flyttinger.

SSBs befolkningsframskrivinger blir mye brukt, både av sentral- og lokalforvaltning og av medier, forskningsinstitutter, organisasjoner mm. De to foregående framskrivingene, som ble laget i 1999 og 2002, danner et viktig grunnlag for forslaget om pensjonsreform. Framskrivningene blir også hyppig brukt til planlegging av skoler, eldreomsorg og regionale helseforetak mm. SSB legger derfor betydelige ressurser inn i arbeidet med framskrivingene. Som dette nummeret viser, har en rekke medarbeidere deltatt.

Befolkningsframskrivingene har blitt mer kontroversielle de siste årene, av flere grunner. Forutsetningen om hvor mye levealderen vil øke framover påvirker befolkningens alderssammensetning og dermed de kommende pensjonsutgiftene. Et annet eksempel er innvandringen, som det er stor debatt om, og der framskrivingen er en viktig pekepinn for utviklingen framover.

Befolkningsframskrivinger har tilsynelatende ingen direkte tilknytning til konjunkturutviklingen. Demografiske faktorer kan imidlertid både påvirke økonomiske svingninger og selv påvirkes av disse, både på kort, mellomlang og lang sikt. Et eksempel på en langsiktig demografisk effekt på økonomien er virkningen av endringer i befolkningens aldersstruktur på boligprisene, se Erling Røed Larsen i forrige nummer av *Økonomiske analyser*. Et annet eksempel på kort og mellomlange effekter av demografiske faktorer, er sammenhengen mellom arbeidsmarkedet og flyttinger. I gode tider flytter folk lang mer enn i dårlige tider. På nittitallet økte mobiliteten i Norge sterkt i takt med konjunkturutviklingen: antall innenlandske flyttinger økte med 25 prosent fra 1992 til 2000. Også inn- og utvandringen påvirkes betydelig av konjunktorene, særlig til og fra våre naboland. Når arbeidsmarkedet er strammere i Norge enn i Sverige, er det stor nettoinnvandring fra Sverige til Norge, som på slutten av 1990-tallet, og omvendt når den økonomiske utviklingen i Norge er svakere enn i Sverige, som rundt år 2000. De senere årene har også de nye EU-landene i øst fått større innflytelse på arbeidsmarkedet.

Det kan derfor være på tide å gi demografiske faktorer en mer eksplisitt behandling i de økonomiske analyser på kort, mellomlang og lang sikt – selv om de implisitt er med mange steder, gjennom arbeidstilbud, stønader og pensjoner, mm. Dette er eksempler på virkninger av demografiske faktorer på økonomiske forhold, via arbeids- og boligmarked, mm. Men demografiske faktorer kan også være nyttige som konjunkturindikatorer på kort sikt, f.eks. flyttinger, både innenlandske og arbeidsflyttinger til og fra andre land, som det er relativt gode og ferske data for. Kanskje aldersstruktur, inn- og utvandring, innenlandske flyttinger, ja til og med fødselstall og fruktbarhet, både som eksogene og endogene faktorer, også bør tas med i analysene?

Helge Brunborg er seniorforsker ved Seksjon for demografi og levekårsforskning i Statistisk sentralbyrå (hbr@ssb.no)

Hovedresultater fra befolkningsframskrivingen 2005-2060

Helge Brunborg og Inger Texmon

Den nye befolkningsframskrivingen viser at folketallet vil fortsette å vokse fram til 2060, bortsett fra hvis innvandringen blir svært lav. Aldringen blir særlig rask etter 2010, og bosettingen blir stadig mer sentralisert. En ny metode for framskriving av dødeligheten gir omtrent samme tall for levealderen som i 2002-framskrivingen, men fører til litt forskjellig aldersfordeling for befolkningen, bl.a. litt færre i de aller eldste gruppene, over 80-90 år.

1. Innledning

Det er femtende gang siden 1969 at SSB publiserer befolkningsframskrivinger. Det nye denne gangen er:

- Framskrivingshorisonten er utvidet fra 2050 til 2060 for landet som helhet og fra 2020 til 2025 for kommuner. For fylker er horisonten av praktiske grunner forkortet, fra 2030 til 2025. Framskrivingshorisonten ble siste endret i 1989, fra 2025 til 2050.
- De aldersgrupper som framskrives er endret fra 0, 1, ..., 99+, til 1, 2, ..., 119, som samsvarer med de aldersgrupper SSB publiserer tall for. En viktig grunn til denne utvidelsen er det økende antall svært gamle personer og de omsorgs- og helse-tjenestebehov dette medfører.
- For første gang er antall personer over 100 år framskrevet separat - resultatene viser en sterk vekst. Det var 50 personer over 100 år i 1950, ca 500 i 2005, og i 2050 venter vi at mellom 1700 og 8600 personer vil være så gamle.
- Tallet på de svært gamle, personer 95 år og over, vil også øke sterkt, fra 5500 i 2005 til mellom 16 000 og 40 000 i 2050, men litt svakere enn i 2002-framskrivingen pga. nye dødelighetsforutsetninger.
- Det er gjort nye forutsetninger om alle hovedkomponenter som påvirker befolkningstallet. Størst endring er det for nettoinnvandringen.
- Nettoinnvandringen bygger på nettoinnvandringen fra ulike grupper av land i framskrivingen av innvandrerbefolkningen, som dokumenteres separat.

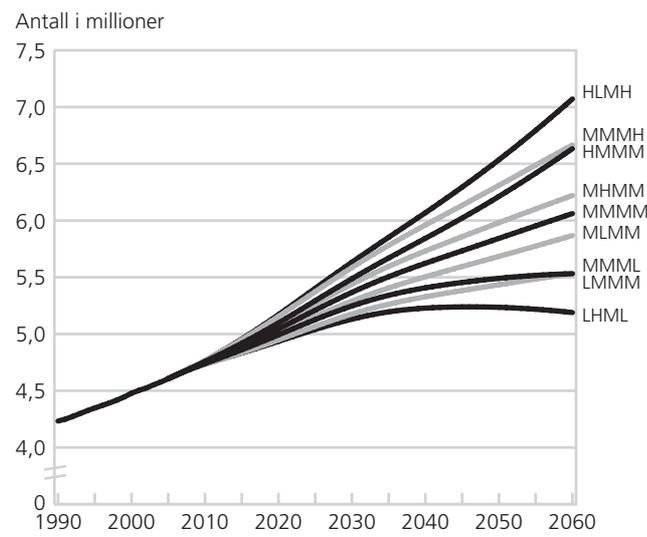
På grunn av usikkerheten regnes det med tre alternative utviklingsbaner for henholdsvis fruktbarhet, dødelighet, nettoinnvandring og innenlands mobilitet, hvorav alle betraktes som mulige. I tillegg har vi for tre av komponentene et «nullalternativ», dvs. med ingen økning i levealderen, nettoinnvandring lik null og ingen innenlands flytting. De sistnevnte har alle en viss teoretisk interesse, men de betraktes ikke som realistiske. Om alle mulige kombinasjoner av disse gitte forutsetningene ble brukt, ville dette gi opphav til nesten to hundre alternativer. Imidlertid er det bare et mindre utvalg av disse som beregnes og publiseres. Artiklene av Brunborg og Texmon (2005) og av Brunborg, Sørli og Texmon (2005) gjør nærmere rede for forutsetningene.

Detaljerte tall for befolkningen etter kjønn og ett-årig aldersgruppe og hvert framskrivingsår kan finnes for hver kommune og for hvert av en rekke framskrivingsalternativer i SSBs statistikkbank, <http://statbank.ssb.no/statistikbanken/>.

Hvert framskrivingsalternativ er beskrevet med fire bokstaver, i følgende rekkefølge: fruktbarhet, levealder, innenlandsk flyttenivå og nettoinnvandring. For eksempel betyr *MMMM* Middels fruktbarhet, Middels levealder, Middels innenlands flyttenivå og Middels nettoinnvandring, det vil si det midtre hovedalternativet, kalt *Middels nasjonal vekst*. *Lav nasjonal vekst* (LLML) bygger på lav fruktbarhet, lav levealder og lav innvandring, mens *Høy nasjonal vekst* (HHMH) gjør det tilsvarende for høy fruktbarhet, høy levealder og høy innvandring. Det er imidlertid lite sannsynlig at alle de demografiske komponentene samtidig og over en lengre tidsperiode skal anta såpass ekstreme verdier som i lav- og høyalternativene. Vi anser derfor mellomalternativet *MMMM* for det mest realistiske, men

Helge Brunborg er seniorforsker ved Seksjon for demografi og levekårsforskning i Statistisk sentralbyrå (hbr@ssb.no)

Inger Texmon er seniorrådgiver ved Seksjon for demografi og levekårsforskning i Statistisk sentralbyrå (iet@ssb.no)

Figur 1. Folketallet framskrevet etter diverse alternativer

Kilde: Statistisk sentralbyrå

det er viktig å ta andre alternativer med i vurderingen fordi det er stor usikkerhet om alle de komponentene som inngår i befolkningsframskrivingen.

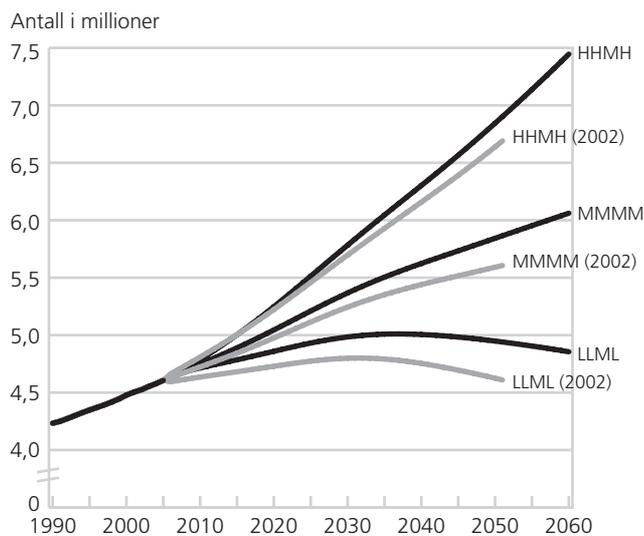
2. Folketall

Figur 1 viser folketallet i en rekke alternative framskrivninger, med tykke streker for de tre hovedalternativene. Folketallet vil vokse fra dagens 4,6 mill. til mellom 4,9 og 7,4 mill. 2060, bortsett fra to alternativer med lav nettoinnvandring, LHML og MMML. Grunnen til dette er at fruktbarheten, dvs. antall barn per kvinner, helt siden begynnelsen av 1970-tallet har vært for lav til at folketallet vil kunne vokse på lang sikt, når vi ser bort fra inn- og utvandring. Figuren viser altså tydelig at det er innvandringen som gjør at den norske befolkningen vil fortsette å vokse. Dersom det ikke er noen inn- eller utvandring i et hele tatt (MM00, ikke vist i figuren), vil folketallet vokse til ca. 4,9 mill rundt 2035, og deretter avta.

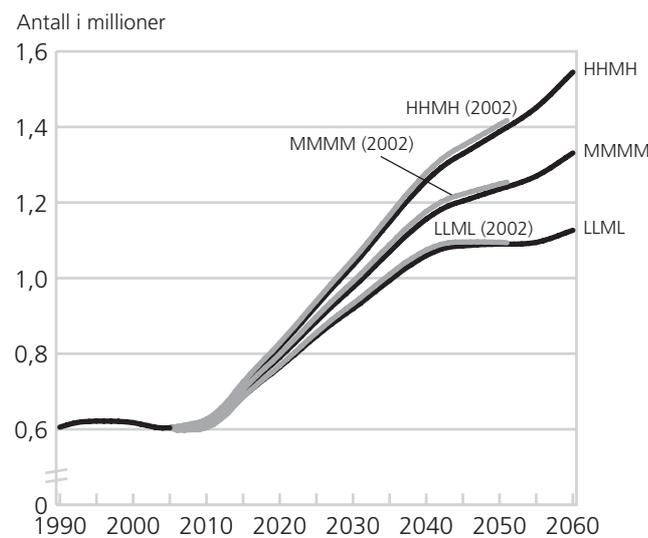
Folketallet vokser raskere i de nye framskrivingene enn i 2002-framskrivingene, se figur 2. Den viktigste årsaken til dette er antakelsen om høyere innvandring.

3. Aldersstruktur

I framskrivingen som ble laget i 2002, ble det beregnet en langt større vekst i antall eldre personer enn i foregående framskrivninger, pga. sterk økning av levealderen. Også denne gang er det lagt vekt på at levealderen skal fortsette å øke, men det er brukt en ny metode for å framskrive hvordan reduksjonen i dødelighet variere med alderen. Det er derfor interessant å sammenlikne de nye prognosetallene for eldre. Figur 3 viser at antall personer 67 år og over i de to siste framskrivingene er svært like, på tross av flere forskjeller i forutsetningene. Antallet vil vokse fra ca. 0,6 mill. i 2005 til mellom 1,1 og 1,4 mill. i 2050, både i følge denne og den forrige framskrivingen. Veksten i

Figur 2. Sammenlikning av folketallet i hovedalternativene i framskrivingene fra 2002 og 2005

Kilde: Statistisk sentralbyrå

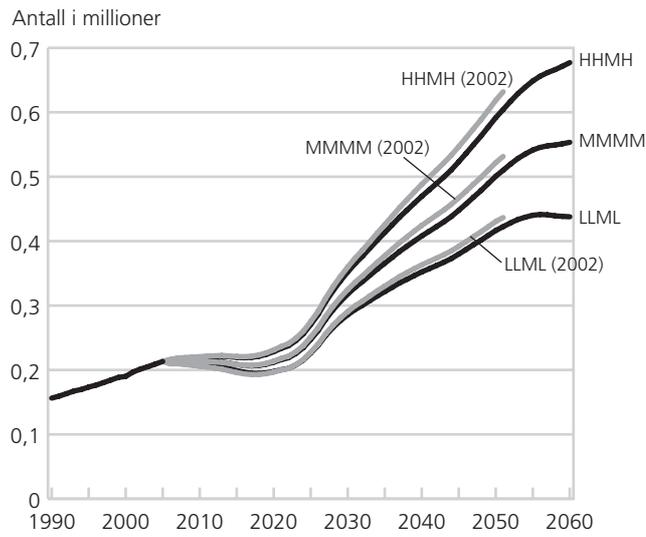
Figur 3. Antall personer 67 år og over, registrert 1990-2004 og i følge hovedalternativene i 2002- og 2005-framskrivingene

Kilde: Statistisk sentralbyrå

pensjonistbefolkningen vil bli mindre og kanskje stoppe opp mellom 2045 og 2055, pga. av de små kullene født på 1980-tallet, men fortsette når de større kohortene fra 1990-tallet blir gamle.

Heller ikke for antall personer 80 år og over, er forskjellene store, se figur 4. Tallet vil mangedobles fra ca. 210 000 i 2005 til mellom 422 000 og 604 000 i 2050.

Tabell 1 viser at forsørgebyrden vil synke til rundt 2012, for deretter å øke raskt til nivåer godt over dagens. Forsørgerbyrden blir særlig høy dersom fruktbarheten (HMMM) eller levealderen (MHMM) øker raskt, eller nettoinnvandringen blir lav (MMML).

Figur 4. Antall personer 80 år og over, registrert 1990-2004 og i følge hovedalternativene i 2002- og 2005-framskrivingene

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 1. Forsørgerbyrde for unge og eldre. Antall personer 0-19 år og 67 år og over per 100 personer 20-66 år

	LLML	MMMM	HHMH	HMMM	MHMM	MMML
2005	64	64	64	64	64	64
2010	63	63	63	63	63	63
2020	63	64	66	66	65	65
2030	66	70	73	73	71	70
2040	72	76	80	80	78	78
2050	71	76	81	81	79	78
2060	71	78	84	83	81	80

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell 2. Forsørgerbyrde for eldre. Antall personer 67 år og over per 100 personer 20-66 år

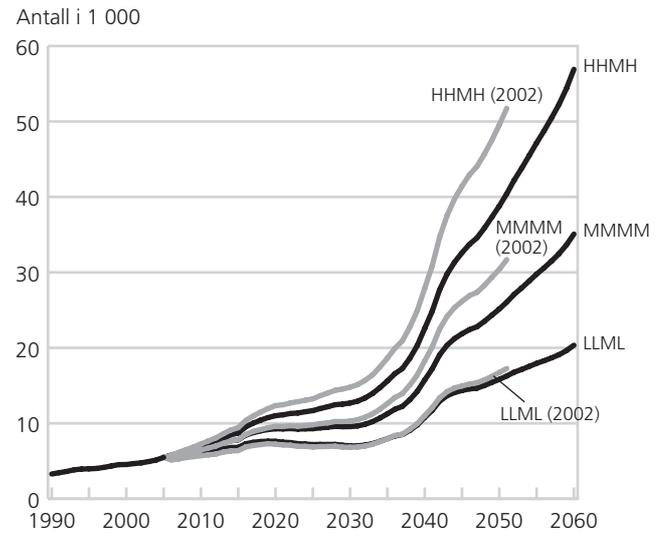
	LLML	MMMM	HHMH	HMMM	MHMM	MMMH
2005	22	22	22	22	22	22
2010	21	21	21	21	21	21
2020	25	25	26	25	26	25
2030	30	30	31	30	32	29
2040	36	36	36	35	38	34
2050	38	37	37	36	40	35
2060	39	39	38	37	42	37

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Forsørgerbyrden for eldre derimot blir lavere jo høyere fruktbarheten (HMMM) er, som vist i tabell 2. Høy levealder fører til høy forsørgerbyrde (MHMM).

Verdiene for forsørgerbyrden i 2050 er 2-4 prosentpoeng lavere enn i de tilsvarende alternativene i 2002-framskrivingene. Dette skyldes særlig at vi har forutsatt høyere nettoinnvandring.

Antallet av de aller eldste, personer 95 år og over, vil også øke sterkt, fra 5500 i 2005, til mellom 16 000 og 40 000 i 2050. Veksten er imidlertid litt lavere enn ifølge 2002-tallene, da antall personer 95 år og over

Figur 5. Antall personer 95 år og over, registrert 1990-2004 og i følge hovedalternativene i 2002- og 2005-framskrivingene

Kilde: Statistisk sentralbyrå

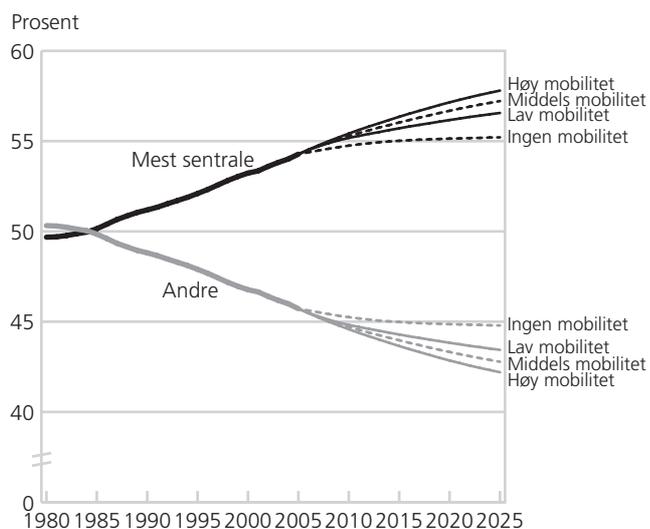
ble framskrevet til mellom 17 000 og 52 000 i 2050. Dette skyldes vesentlig forskjeller i dødelighetsforutsetningene, da disse personene allerede var født i 2005 og innvandrerne stort sett er ganske unge slikt at det tar lang tid før de blir så gamle.

Som vist i artiklene av Keilman og Pham og Brunborg og Texmon i dette nummeret, er det denne gang forutsatt en litt høyere levealder enn forrige gang, varierende mellom -0,2 og 1,3 år når vi sammenlikner hvert alternativ. Mye av denne forskjellen skyldes at 2005-framskrivingene av levealderen starter på et høyere nivå pga. den raske økningen i denne fra 2001 til 2004, med 1,3 år for menn og 0,6 år for kvinner. Men banene for levealderen er også litt forskjellige i 2002- og 2005-framskrivingene, med en noe raskere vekst i begynnelsen av perioden og etter hvert en avtakende vekst i levealderen i 2005-framskrivingene. I 2002-framskrivingen var det en nesten lineær økning av levealderen. Men den viktigste forskjellen er at aldersmønsteret i dødsratene er forskjellige pga. de forskjellige metodene som er brukt. Disse forskjellene illustrerer den store usikkerheten om utviklingen av dødeligheten framover. Metodene for å framskrive den blir stadig bedre, men man vil aldri kunne komme fram til en absolutt og sikker sannhet om framtida.

4. Regional befolkningsutvikling

Framskriving av folkemengden for alle landets kommuner er viktig - og vanskelig. Det er vanskelig fordi mange kommuner har små befolkninger som ofte gir usikre estimater for de parametrene som inngår. Dessuten er det stor variasjonen i flyttestrømmene over tid. I følge mellomalternativet MMMM vil folketallet i alle fylker vokse de neste ti år, bortsett fra i Nordland. Veksten er størst i Akershus, Oslo, Rogaland og Hordaland, som tilhører de mest urbane strøkene i landet.

Figur 6. Andel av befolkningen i de mest sentrale (sentralitet 3) og de øvrige kommuner (sentralitet 0-2). Registrert 1980-2005 og framskrevet 2005-2025, ifølge ulike mobilitetsalternativer. Prosent¹

¹ For definisjon av sentralitet, se artikkelen av Brunborg, Sørli og Texmon i dette nummeret.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell 3. Antall kommuner med vekst eller nedgang i folketallet 2005-2015

	Framskrivingsalternativ				
	MMLM	MMMM	MMHM	LLML	HHMH
Vekst	246	226	203	175	281
Nedgang	187	207	230	257	152
Ingen endring	0	0	0	1	0
Kommuner i alt	433	433	433	433	433

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Dette skyldes i stor grad flyttinger, både innenlandske og nettoinnvandring. Dersom vi antar at det ikke vil være noen flyttinger de neste ti år, verken innenlands eller inn og ut av landet, vil folketallet i Nordland vokse svakt, mens det vil gå ned i Hedmark, Oppland og Telemark. I Akershus og Oslo vil veksten i perioden 2005-2015 bli halvert, fra rundt ti til fem prosent.

Rundt halvparten av kommunene vil få befolkningsnedgang de neste ti årene, se tabell 1. Jo høyere mobiliteten er, jo flere kommuner vil få mindre folketall. Det samme gjelder sentraliseringen, se figur 6. En stadig økende andel av befolkningen vil altså bo i de mest sentrale kommunene, det vil si i eller rundt de største byene. I 1985 bodde om lag halvparten av befolkningen i de mest urbane områdene, i dag er andelen 54 prosent, og i 2025 vil rundt 57 prosent bo i de mest sentrale kommunene.

Endringer i kommunenes aldersfordeling er diskutert i artikkelen om innenlandske flyttinger i dette nummeret.

5. Oppsummering

De nye framskrivingene bekrefter resultatene fra foregående framskrivinger:

- Folketallet vil vokse i de nærmeste 55 åren, bortsett fra hvis det blir svært lav nettoinnvandring.
- Befolkningens aldring vil bli særlig rask etter 2010. Rundt 2050 vil aldringen bli litt langsommere, men deretter skyte fart igjen.
- Sentraliseringen av bosettingsmønsteret vil fortsette. Rundt halvparten av norske kommuner vil få lavere folketall i de neste ti årene.
- Forutsetningen for 2002-framskrivingene om en sterk økning av levealderen er bekreftet av nye analyser.
- Konsekvensene av nye dødelighetsestimater er at antall personer over 67 år blir omtrent som i den forrige framskrivingen, men med en litt lavere vekst blant de aller eldste, dvs. over ca. 95 år.

Referanser

Brunborg, Helge, Kjetil Sørli og Inger Texmon (2005): Innenlandske flyttinger, *Økonomiske analyser* 6/2005.

Brunborg, Helge og Inger Texmon (2005): Forutsetninger for framskrivingen av folkemengden 2005–2060, *Økonomiske analyser* 6/2005.

Keilman, Nico og Dinh Quang Pham (2005): Hvor lenge kommer vi til å leve? Levealder og aldersmønster for dødeligheten i Norge, 1900–2060, *Økonomiske analyser* 6/2005.

Rønsen, Marit (2005): Fruktbarhetsutviklingen i Norge, *Økonomiske analyser* 6/2005.

SSB (2002): *Framskriving av folkemengden 1999–2050. Nasjonale og regionale tall*, NOS C 693, Statistisk sentralbyrå.

SSB (2004): *Framskrivingen av folkemengden 2002–2050. Nasjonale og regionale tall*, NOS D319, Statistisk sentralbyrå.

Aalandslid, Vebjørn (2005): Inn- og utvandring blant innvandrere – hvor mange vil flytte i årene framover? *Økonomiske analyser* 6/2005.

Forutsetninger for befolkningsframskrivingen 2005–2060

Helge Brunborg og Inger Texmon

For å kunne lage en befolkningsframskriving må det gjøres forutsetninger om de demografiske komponentene, dvs. fruktbarhet (antall barn per kvinne), dødelighet, inn- og utvandring, og dessuten om innenlandsk flyttemønster for de regionale framskrivingene. Disse presenteres med korte begrunnelser i denne oversiktsartikkelen. Mer bakgrunnsstoff finnes i andre artikler i dette nummeret av Økonomiske analyser. Forutsetningene for landet som helhet avviker ikke mye fra de forrige framskrivingene. Den største forskjellen er en antakelse om høyere tall for nettoinnvandringen

Innledning

I modellen BEFREG framskrives befolkningen etter alder og kjønn ett år om gangen etter kohort-komponentmetoden for 94 prognoseregioner. Befolkningen fordeles deretter på de enkelte kommuner. Tallene for fylker og landet aggregeres fra kommunetallene, dvs. etter det såkalte bottom-up-prinsippet.

For å framskrive antall personer i en aldersgruppe fra 1. januar ett år til det neste, trengs det estimater for overlevelsessannsynlighetene (dødelighet). For å beregne hvor mange barn kvinner i aldrene 15–49 år får, trengs det aldersspesifikke fødselsrater (fruktbarhet). Dessuten må vi gjøre forutsetninger om nettoinnvandringen til landet, fordelt på alder og kjønn. For å beregne antall personer som flytter fra en region til en annen, trengs det utflyttingsrater og parametere for fordeling av flytterne på innflyttingsregioner - og utlandet. Forutsetningene for innenlandske flyttinger er det gjort rede for i en egen artikkel (Brunborg, Sørлие og Texmon 2005).

I de framskrivingene som presenteres nå, tas det utgangspunkt i folketallet per 1.1.2005. Det gjøres beregninger med tre alternativer for hver av de fire demografiske komponentene, pluss et alternativ helt uten flyttinger og inn/utvandring.

Helge Brunborg er seniorforsker ved Seksjon for demografi og levekårsforskning i Statistisk sentralbyrå (hbr@ssb.no)

Inger Texmon er seniorrådgiver ved Seksjon for demografi og levekårsforskning i Statistisk sentralbyrå (iet@ssb.no)

Fruktbarhet

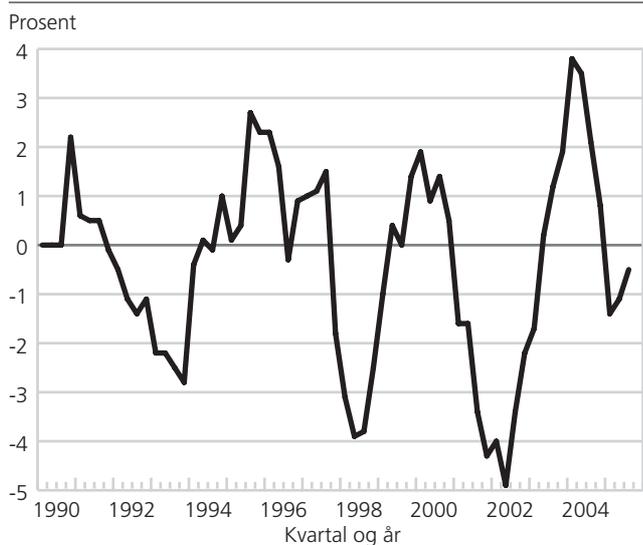
Fruktbarheten er en svært viktig variabel for befolkningsutviklingen. Det er særlig fødselstallet som påvirker den framtidige aldersstrukturen i landet. Dødeligheten og inn- og utvandringen bestemmer vesentlig befolkningens vekst og størrelse og i mindre grad aldersstrukturen. Fruktbarhetsnivået har vært relativt stabilt de siste årene, men det har likevel vært viktige endringer i fruktbarhetsmønsteret, som vist i artikkelen av Rønsen (2005).

Vi skal her se på hvilke forutsetninger vi har gjort om fruktbarheten i framskrivingen for 2005–2060, inkludert anslaget for 2005, utviklingen av samlet fruktbarhetstall (SFT) og fødselsratenes variasjon med kvinnes alder.

Anslag for 2005

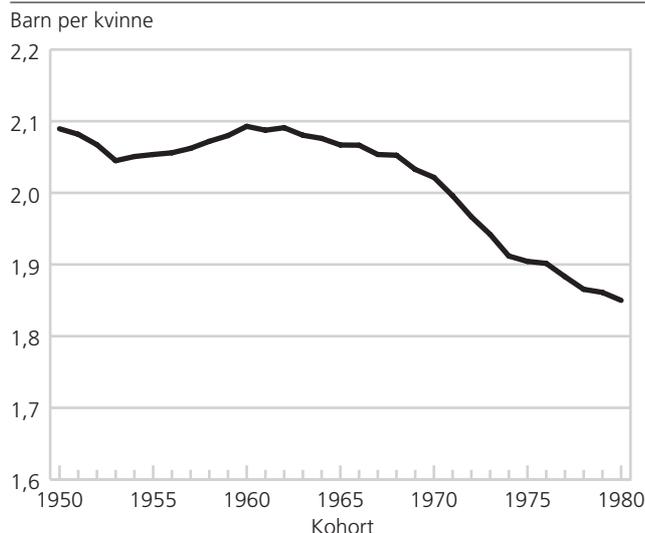
Da framskrivingen ble laget, kjente vi antall levende-fødte i de tre første kvartalene av 2005. Disse tallene viste at nedgangen siden begynnelsen av 2004 i fødselstallet på kvartalsbasis, var i ferd med å stoppe opp, se figur 1. Vi antok derfor at fødselstallet i 4. kvartal 2005 ville bli omtrent det samme som i 4. kvartal 2004, og kom til et fødselstall på ca. 56 900. Dette er litt lavere enn i 2004, men innebærer likevel en liten økning av SFT fordi aldersstrukturen i befolkningen for tiden endres i retning av færre kvinner i de mest fruktbare aldre. Effekten av dette er 3-400 færre fødsler per år med konstante fødselsrater. Kvinnene som nå er mellom 25 og 35 år, og som føder om lag 70 prosent av barna, ble selv født på 1970-tallet da fødselstallet sank raskt, fra 64 551 i 1970 til 51 039 i 1980 – og videre til under 50 000 i 1983. På bakgrunn av disse forholdene estimerte vi SFT for 2005 til 1,84, som er litt høyere enn året før, da det var 1,83.

Figur 1. Endring av antall levendefødte de siste fire kvartaler i forhold til tilsvarende periode året før

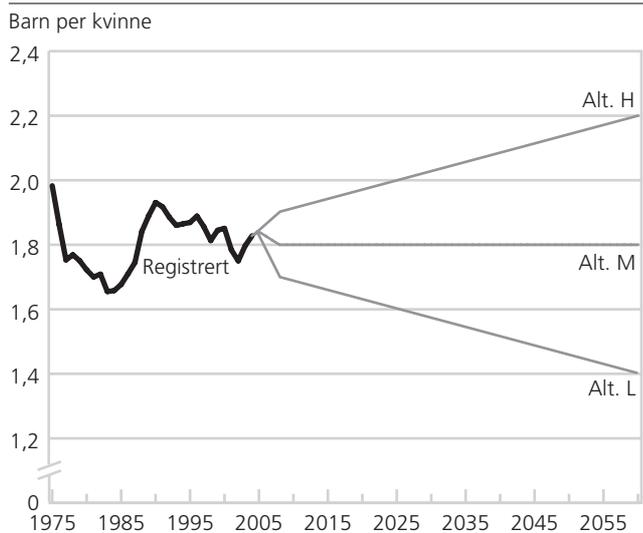
Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 3. Samlet fruktbarhetstall for kohortene 1950-1980, forlenget med fødselsrater for 2004

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 2. Samlet fruktbarhetstall, registrert 1975-2004 og framskrevet 2005-2060

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Alternative fruktbarhetsforløp

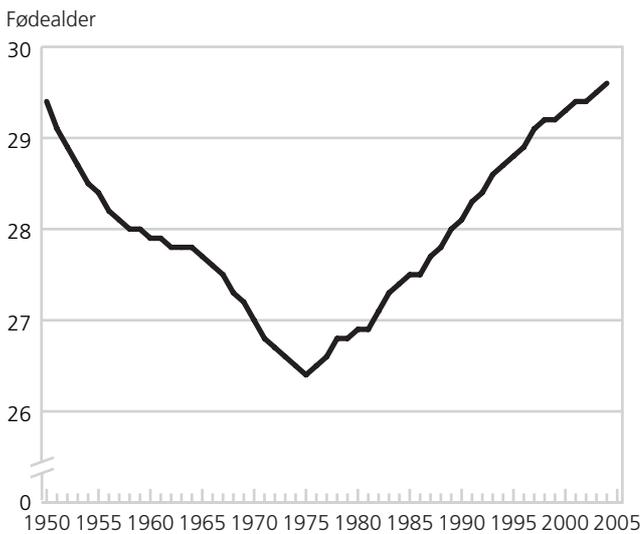
SFT har endret seg relativt lite de siste årene. Det er derfor naturlig å ha et mellomalternativ der SFT fortsetter på dette nivået, 1,8 barn per kvinne, se figur 2. Dette var *mellomalternativet* også i de to forrige framskrivingene, for 1999–2050 og 2002–2050. Denne forutsetningen er konsistent med en barnløshet på 12 prosent, som diskutert av Rønsen i dette nummer. For de andre fruktbarhetsalternativene antar vi også omtrent det samme som forrige gang, da vi ikke har fått ny informasjon som tilsier noen stor endring av forutsetningene. Usikkerheten om den framtidige fruktbarheten er like stor, slik at vi illustrerer dette med et lavt og et høyt alternativ, som vist i figur 2, for å se konsekvensene for befolkningsutviklingen.

I *lavalternativet* antar vi at SFT vil gå ned til 1,4 barn per kvinne i 2060. Selv om dette er lavere enn SFT noen gang har vært i Norge, er det bare litt under dagens gjennomsnitt i Vest-Europa på 1,5 barn per kvinne, og godt over nivået i Sør-Europa, der SFT har vært på 1,2–1,3 siden midten av 1990-tallet. Det er imidlertid lite sannsynlig, men ikke umulig at dette kan skje.

I *høyalternativet* forutsetter vi at SFT vil stige til 2,2 barn per kvinne i 2060. Dette er litt over det barnetallet hver kvinne må få i gjennomsnitt (2,1 barn) for at vi skal unngå nedgang i folketallet på lang sikt, når vi ser bort fra inn- og utvandring. Selv om 2,2 barn per kvinne kan synes høyt, er det ikke høyere enn det var i årene 1941–1973. Imidlertid har det som kjent skjedd en rekke samfunnsmessige endringer siden 1970-tallet, slik at en varig økning til 2,2 barn per kvinne ikke er svært realistisk. Men vi anser det ikke som umulig at dette kan skje.

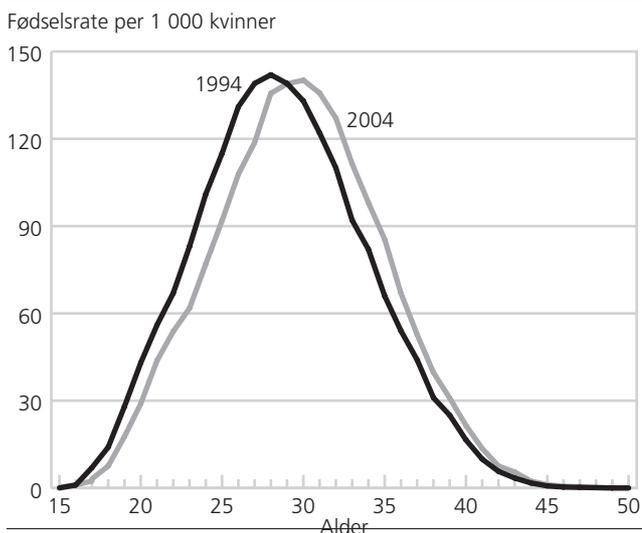
Som vist av Rønsen (2005) har ingen av kvinnekullene i nyere tid (født 1950–64), endt opp med færre enn 2 barn i gjennomsnitt. Ved å forlenge de observerte perioderatene for 2004 vil kohortfruktbarheten for etterfølgende kull etter hvert synke til dette nivået (mellomalternativet), dvs. 1,8 barn per kvinne (figur 3). 1970-kohorten er den siste kohorten som vil få mer enn 2 barn i gjennomsnitt dersom 2004-ratene fortsetter. For at etterfølgende kohorter skal få 2 eller flere barn i gjennomsnitt, må fødselsratene i høyere aldre øke ytterligere. F.eks. må 1975-kohorten få 0,1 barn *mer* etter fylte 29 år enn noen annen kohort født etter 1950. Dersom dette skjer vil vi få en varig økning av fruktbarheten. De som tror dette er mest realistisk bør bruke framskrivingsalternativet med høy fruktbarhet.

Figur 4. Gjennomsnittsalder for alle fødsler 1950-2004

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 5. Fødselsrater etter alder per 1000 kvinner. 1994 og 2004

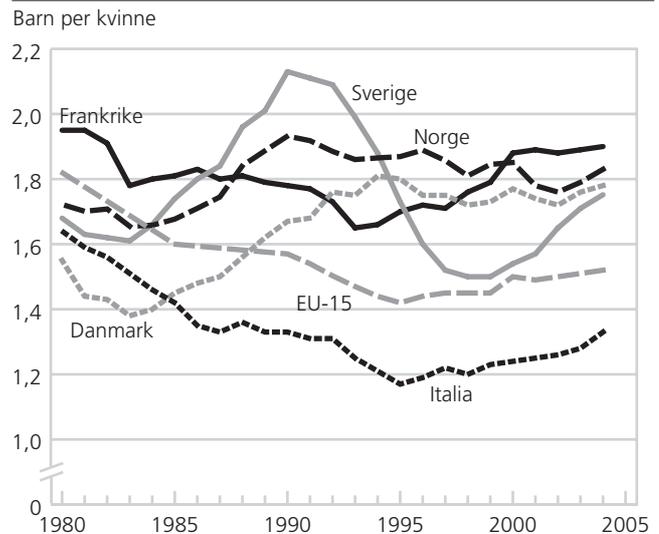

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Aldersstrukturen til de fødende

Som vist av Rønsen (2005), blir norske kvinner stadig eldre når de føder. Medianalderen for første fødsel har økt fra ca 23 år for kohortene født rundt 1950 til 27,6 år for kohortene født på begynnelsen av 1970-tallet. Gjennomsnittsalderen basert på fødsler for *perioder* (og for alle fødsler, ikke bare den første) har også økt, fra 26,4 år i 1975 til 29,7 år i 2004 og er nå den høyeste siden 1948, se figur 4. Det er likevel et spørsmål om ikke økningen i fødealderen snart vil stoppe opp - det er biologiske grenser for hvor høy den kan bli.

Figur 6. SFT i Norge, Danmark, Frankrike, Italia og EU-15, 1980-2004

Kilde: Statistisk sentralbyrå

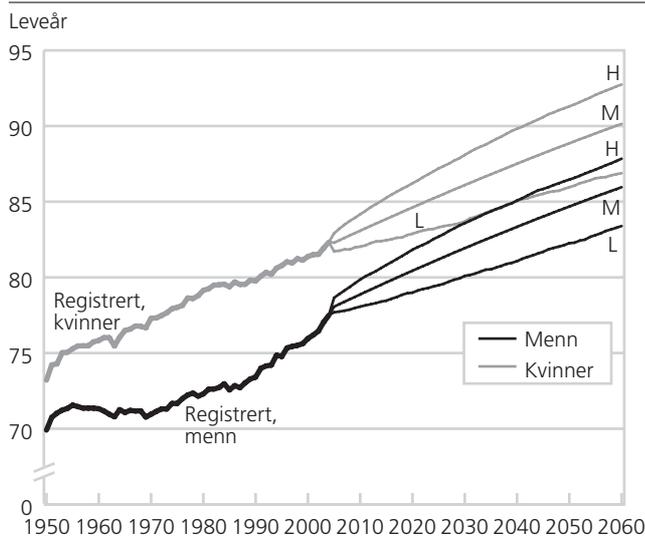
I flere tidligere framskrivinger har vi også framskrevet gjennomsnittlig fødealder. I 2002, f.eks., lot vi denne øke fra 29,4 år i 2001 til 30,5 år i 2050 i lavalternativet og til 30 år i mellomalternativet, mens den ble holdt konstant på 29,4 år i høyalternativet. Vi antok altså at den gjennomsnittlige fødealder vil bli høyere jo lavere fruktbarheten er. Med andre ord, de som begynner tidlig, får mange barn.

Denne gang holder vi imidlertid fødealderen konstant, fordi variasjoner i den ikke betyr så mye for resultatene. I en befolkningsframskrivingsmodell er det stort sett bare samlet antall fødsler som betyr noe for befolkningens størrelse og sammensetning, ikke hvor gamle barnas mødre er når de føder.¹

Norge i internasjonal sammenheng

Fruktbarhetsnivået i Norge er fortsatt blant de høyeste i Europa, etter Frankrike, Irland og Island. I EU har SFT vært rundt 1,4 -1,5 siden 1990-tallet, men med en svak stigning de siste årene, se figur 6. I Sverige har SFT svingt sterkt opp og ned de siste 20 årene. Den svenske fruktbarheten har økt kraftig siden 2000 og er nå nesten like høy som i Norge (1,75 i 2004). Det er også fruktbarheten i Danmark (og Finland). Også i Frankrike er fruktbarhetsnivået høyt – og ganske stabilt – etter en betydelig økning i perioden 1995–2000, se figur 6. Fortsatt har Sør- og Øst-Europa lavest fruktbarhet, både i Europa og i verden som helhet. I Italia og Spania har SFT økt svakt de siste årene, til 1,3. I flere av de nye medlemslandene i EU var SFT helt nede i 1,1 barn per kvinne på slutten av 1990-tallet, men har siden økt svakt til 1,2 (Tsjekia og Latvia).

¹ Vi har gjort noen framskrivingsekspesimenter med SFT lik 1,8, men med forskjellige fødselsrater. I det ene tilfellet tok vi utgangspunkt i fødselsratene i 1997 med en gjennomsnittlig fødealder på 29,1 år, og i det andre tilfellet 2004-ratene med en fødealder på 29,7 år, som vist i figur 5. I begge år var SFT litt over 1,8, henholdsvis 1,86 og 1,83. Fødselsratene ble deretter normert slik at summen av dem, som tilsvarer SFT, ble 1,80. For de neste femti år fører dette til en forskjell i fødselstallet på høyest 0,9 prosent og i folketallet på høyest 0,2 prosent - begge av liten betydning i forhold til all annen usikkerhet om den framtidige fruktbarheten.

Figur 7. Forventet levealder ved fødselen: Observert til 2004 og framskrevet 2005–2060

Kilde: Statistisk sentralbyrå

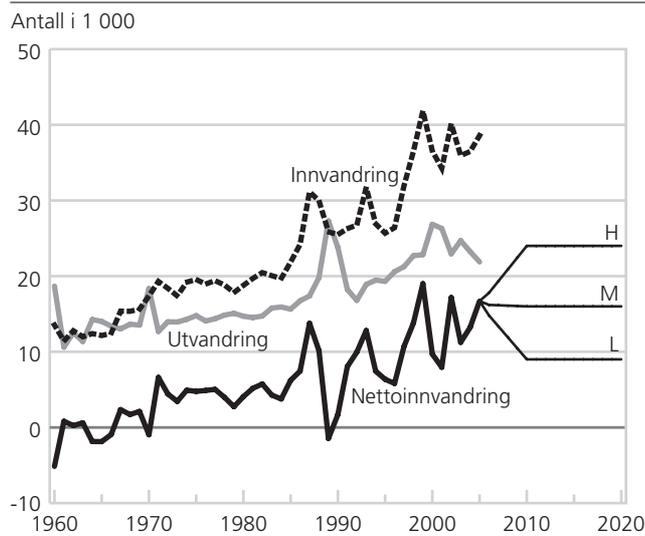
Levealder

Det er denne gang brukt en ny metode for framskriving av den aldersspesifikke dødeligheten. I 2002 var prognosen for forventet levealder ved fødselen, (kalt e_0), basert på en tidsserieanalyse for perioden 1970–2001 for menn og kvinner. Deretter ble de aldersspesifikke dødssannsynligheter beregnet slik at de er i samsvar med den estimerte e_0 for hvert år i framskrivingsperioden. I likhet med det som var observert de siste 30–40 årene, forutsatte vi at utviklingen ikke er like rask i alle aldre.

Denne gang er dødeligheten framskrevet ved hjelp av den såkalte Lee-Carter-metoden basert på observasjoner for årene 1900–2004. Denne metoden estimerer parametere for endringene i dødelighetsnivå etter kjønn og alder. Disse parametrene benyttes så til å framskrive aldersspesifikke dødelighetsrater for årene framover og dermed også estimert forventet levealder for de samme årene. Metode og resultater er nærmere beskrevet i artikkelen av Keilman og Dinh i dette nummeret.

Figur 7 viser forventet levealder ved fødselen for kvinner og menn for framskrivingsperioden 2005–2060. I mellomalternativet vil denne vokse fra 77,5 år for menn og 82,3 år for kvinner i 2004, til henholdsvis 86,0 og 90,1 år i 2060.

Prognosen for levealderen i forrige framskriving, for perioden 2002–2050, ble av noen ansett å være urealistisk høy. Den nye analysen fører imidlertid til at levealderen denne gang settes til et nivå som er enda litt høyere. I 2050 er levealderen i mellomalternativet for menn denne gang satt til 84,7 år mot 84,2 år forrige gang, mens tallene for kvinner er henholdsvis

Figur 8. Inn- og utvandring, registrert fra 1960 og framskrevet fra 2005

Kilde: Statistisk sentralbyrå

88,9 og 88,1 år. Disse forskjellene er små i forhold til den generelle usikkerheten om dødelighetsutviklingen, som illustrert av de andre alternativene.

Siden 2002-framskrivingen ble laget har levealderen økt svært raskt, med hele 1,3 år for menn og 1,2 år for kvinner fra 2001 til 2004. Dette utgjør en betydelig del av den forventede økningen i e_0 fra 2001 til 2050 (8 år for menn og 6,5 år for kvinner i mellomalternativet). Det er altså ikke noe som tyder på at tempoet i økningen av levealderen har slakket av, snarere tvert i mot. Dette gjelder også den gjenstående levetid for eldre personer, som vist i artikkelen av Keilman og Dinh.

Forskjellen mellom menn og kvinner synker i framskrivingen, slik den har gjort det i en del år. Endrede røykevaner er en av mange mulige forklaringer på dette.

Innvandring

Forutsetningen om samlet nettoinnvandring er basert på nettoinnvandringen i de fire gruppene for landbakgrunn i innvandrersframskrivingen, som beskrevet hos Brunborg og Texmon og Aalandslid i dette nummeret.

Da framskrivingen ble laget, kjente vi tallene for de tre første kvartaler av 2005. Vi antok derfor at nettoinnvandringen i 4. kvartal ville bli omtrent som i de tre første kvartaler i 2005 for hver landgruppe.² For samlet inn- og utvandring, uansett landbakgrunn, antok vi at nettoinnvandringen i 4. kvartal 2005 ville bli den samme som i 4. kvartal året før. Disse beregningene ga et anslag på nettoinnvandringen i 2005 på litt under 17 000 (16 705).

² For disse tre kvartalene hadde vi riktignok bare tall for statsborgerskap og ikke for fødeland, som innvandrersdefinisjonen er basert på. Forskjellene mellom de to tallene er imidlertid små for nettoinnvandringen.

Som nevnt er forutsetningene for årene framover fastsatt separat for de enkelte landgrupper. Fra og med 2010 gir dette en samlet nettoinnvandring på 9 000 i lavalternativet, 16 000 i mellomalternativet og 24 000 i høyalternativet. Nettoinnvandringen for årene 2006–2009 ble bestemt ved lineær interpolasjon mellom anslagene for 2005 og 2010. Nettoinnvandringen på 16 000 er den høyeste verdien som noen gang er brukt i mellomalternativet i SSBs befolkningsframskrivinger. I framskrivningen for 2002–2050 var den 13 000 og for 1999–2050 10 000. Denne trenden reflekterer den økende nettoinnvandringen til Norge de siste tretti-førti år. Det ser imidlertid ut som om denne veksten har skjedd ved skift til nye og høyere plataer. Av figuren ser vi at innvandringsnivået var på 5 000 rundt 1980, om lag 10 000 på 1990-tallet, og ca. 15 000 rundt år 2000. Vi anser derfor mellomalternativets tall på 16 000 som en liten økning i forhold til nivået de siste årene, mens høyalternativet på 24 000 bygger på en antagelse om at nettoinnvandringen kan komme opp på et nytt og høyere nivå om noen år. Så høy nettoinnvandring har det aldri vært til Norge, den høyeste hittil var 19 000 i 1999.

Inn- og utvandringen har sammenheng med en rekke faktorer, bl.a. kriser og konflikter i verden, økonomisk utvikling både i Norge og andre land (bla. i Sverige), norsk innvandringspolitikk og internasjonale politiske forhold, som utvidelsen av EU. På alle disse områdene har det tidligere skjedd store og raske endringer over kort tid og dette kan komme til å skje igjen.

Det er imidlertid også mulig at nettoinnvandringen vil komme til å synke, kanskje pga. en fredeligere verden mindre preget av konflikter, eller svakere økonomisk utvikling i Norge i forhold til andre land, eller en mer restriktiv holdning i innvandringspolitikken. Dette er reflektert i lavalternativet, der det er antatt at nettoinnvandringen vil synke til 9 000 i 2010.

Innenlandske flyttinger

Forutsetningene om innenlandske flyttinger er det gjort rede for i artikkelen av Brunborg, Sørli og Texmon i dette nummeret. Mellomalternativet er basert på flyttesannsynlighetene for 2000-2004 minus en reduksjon på ca 7 prosent fram til 2010. Dette fører til at mobilitetsmålet "forventet antall flyttinger over livsløpet" synker fra 2,2 til 2,1. I lavalternativet er sannsynlighetene for aldrene 18-29 år redusert med 40 prosent og i høyalternativet økt med 40 prosent i forhold til mellomalternativet, for å ta vare på virkningene av variasjoner i ungdomsflyttingene. Mobilitetsmålene fra og med 2010 blir da henholdsvis 1,74 og 2,45, som vist i tabell 1.

Avslutning

Tabell 1 gir en oppsummering av forutsetningene for 2005-framskrivingene.

Tabell 1. Oversikt over forutsetningene for framskrivningene 2005-2060

	Registrert	Alternativer			
		L	M	H	0
Fruktbarhet. Samlet fruktbarhetstall (barn per kvinne)					
2004	1,843				
2005		1,84	1,84	1,84	
2050		1,40	1,80	2,20	
2060		1,33	1,80	2,27	
Forventet levealder for nyfødte (år): Menn					
2004	77,50				
2050		82,3	84,7	86,5	
2060		83,4	86,0	87,8	
Forventet levealder for nyfødte (år): Kvinner					
2004	82,11				
2050		86,0	88,9	91,3	
2060		86,9	90,1	92,7	
Nettoinnvandring per år					
2004	13 211				
2005		16 705	16 705	16 705	0
2010-		9 000	16 000	24 000	0
Innenlands mobilitet: Forventet antall flyttinger over livsløpet					
2000-2004	2,19				
2004	2,10				
2010-		1,74	2,10	2,45	0

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Referanser

Brunborg, Helge, Kjetil Sørli og Inger Texmon (2005): Innenlandske flyttinger, *Økonomiske analyser* 6/2005.

Keilman, Nico og Dinh Quang Pham (2005): Hvor lenge kommer vi til å leve? Levealder og aldersmønster for dødeligheten i Norge, 1900–2060, *Økonomiske analyser* 6/2005.

Rønsen, Marit (2005): Fruktbarhetsutviklingen i Norge, *Økonomiske analyser* 6/2005.

SSB (2002): *Framskrivning av folkemengden 1999–2050. Nasjonale og regionale tall*. NOS C 693, Statistisk sentralbyrå, Oslo-Kongsvinger.

SSB (2004): *Framskrivning av folkemengden 2002–2050. Nasjonale og regionale tall*, NOS D319, Statistisk sentralbyrå, Oslo-Kongsvinger.

Aalandslid, Vebjørn (2005): Inn- og utvandring blant innvandrere – hvor mange vil flytte i årene framover? *Økonomiske analyser* 6/2005.

Innenlandske flyttinger

Helge Brunborg, Kjetil Sørli
og Inger Texmon

Den framtidige regionale befolkningsutviklingen vil i stor grad bli bestemt av mønsteret for innenlands flytting. Både mobiliteten og omfordelingen av befolkningen mellom distriktene og sentrale strøk varierer over tid, i takt med svingningene i økonomien. I framskrivingene tar vi utgangspunkt i perioden 2000-2004, da det var høy mobilitet. Derfor har vi i et mellomalternativ forutsatt en svak reduksjon i mobiliteten de nærmeste årene. Flyttingen blant unge voksne utgjør en stor andel av samlet flytting og betyr mye for sentraliseringen av bosettingen. Derfor har vi i høy- og lavalternativet valgt å hhv. heve og senke nivået for utflyttingen for aldersgruppene mellom 18 og 29 år; i forhold til det observerte mønsteret.

1. Innledning

Det er de innenlandske flyttingene som har størst betydning for den regionale befolkningsutviklingen. Mobiliteten varierer imidlertid over tid (figur 1), bl.a. fordi den er konjunkturfølsom. Det skjer også mye på lokalt plan som påvirker flyttingene, knyttet til næringsutvikling, veiutbygging, boligbygging og etablering av skoler og andre institusjoner. Tilflyttingen til Øvre Romerike etter at den nye flyplassen på Gardermoen åpnet, er et typisk eksempel. Alle slike lokale faktorer er det imidlertid vanskelig for SSB å ha oversikt over og lage prognoser for. Mange kommuner er også så små at det kan oppstå store variasjoner i flyttemønsteret fra år til år pga tilfeldigheter.¹

Når vi framskriver den regionale befolkningen, har vi pleid å ta utgangspunkt i flyttemønsteret for en bestemt periode og bruke dette i hele framskrivingsperioden. For å spille ut alternativer for befolkningsutviklingen (jf usikkerheten) har vi pleid å bruke flyttesannsynligheter fra ulike observasjonsperioder. I den

regionale framskrivingen for 1999-2020 ble det lagt vekt på skiftende grad av sentralisering. I høyalternativet valgte vi flytteparametere for år med sterk sentralisering (1985-86 og 1995-97) og i lavalternativet flytteparametere for år med svak sentralisering (1981-83 og 1988-89). I mellomalternativet ble gjennomsnittsverdiene årene brukt (Carling 1999, SSB 2002). I forrige regionale framskrivning, for 2002-2020, brukte vi parametere fra perioder med ulik mobilitet: 1990-1995 i lavalternativet, 1996-2001 i høyalternativet, og 1990-2001 i mellomalternativet.²

Nærmere analyser av disse og andre framskrivinger har vist at det er uheldig å bruke for «gamle» flyttesannsynligheter – framskrivinger basert på «ferske» sannsynligheter, dvs. for 2-5 år, treffer som regel virkeligheten bedre. Flytteeatferden forandrer seg for mye over tid til at 10–12 år gamle flytteparametere kan brukes. Perioden 1990-95 var preget av unormalt høy arbeidsledighet og det kan ha påvirket flyttingen.

Selv om den generelle mobiliteten skulle vende tilbake til det den var for en del år tilbake, er det andre faktorer som sørger for at den ikke gjør det. Barn vokser opp stadig mer sentralt og dette påvirker ungdomsflyttingene. Flyttinger blant ungdom til de største byene har også økt markert de siste årene, se diskusjonen nedenfor. Bruk av gamle flyttesannsynligheter har bl.a. ført til at tidligere framskrivinger ikke helt har klart å fange opp den raske sentraliseringen.

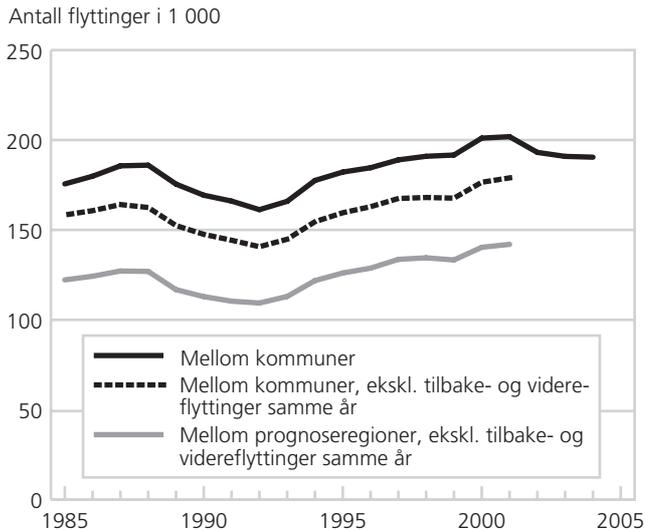
Helge Brunborg er seniorforsker ved Seksjon for demografi og levekårsforskning i Statistisk sentralbyrå (hbr@ssb.no)

Kjetil Sørli er seniorforsker på Norsk Institutt for by- og regionforskning (NIBR) (kjetil.sorlie@nibr.no)

Inger Texmon er seniorrådgiver ved Seksjon for demografi og levekårsforskning i Statistisk sentralbyrå (iet@ssb.no)

¹ Befolkningen etter alder og kjønn framskrives ett år om gangen etter kohort-komponentmetoden for 94 prognoseregioner, og fordeles deretter på de enkelte kommunene. Kommunene er aggregert til regioner fordi mange av kommunene er svært små. Prognoseregionene er det samme som 'økonomiske regioner', bortsett fra at de fem største bykommunene er skilt ut som egne prognoseregioner. Oslo er en egen økonomisk region. En økonomisk region tilsvarer det regionale nivå som EU har definert som sin NUTS 4-inndeling, der NUTS står for Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques (SSB 2000). Fra 1.1.2006 vil Norge ha 431 kommuner inndelt i 89 økonomiske regioner. De økonomiske regionene omfatter fra 1 til 19 kommuner hver.

² For 2002-framskrivingen ble det også innført en annen endring, nemlig overgang fra en flytteeatferd til matrisebaserte innenlandske flyttinger, dvs. at det beregnes flyttestrømmer fra en region til en annen region. Tidligere ble alle utflyttinger samlet i en stor flytteeatferd og deretter fordelt på alle regioner i samsvar med observerte innflyttingsandeler. Dette er nærmere forklart hos Brunborg og Texmon (2003) og SSB (2004). Denne metoden forbedret framskrivingene i en viss grad, særlig for flyttinger til og fra utlandet, men kanskje ikke fullt så mye som håpet. Matrisemodellen er beholdt denne gang, men med flere aldersgrupper blant ungdom 18-29 for fordeling av utflyttere på innflyttingsområder.

Figur 1. Innenlandske flyttinger 1980-2004

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

2. Ungdomsutflytting

Den regionale befolkningsutviklingen skjer i et samspill mellom to sett av faktorer - "det som rører seg", altså alt som har med flytting å gjøre, og "det som festner seg", det vil si det som har med bosettingsmønster og aldersstrukturer å gjøre. I bunnen av dette samspillet ligger variasjonene i fødselstallsutviklingen, som skaper ulikheter i kullstørrelsene. De regionale variasjonene i fødselstallsutviklingen er naturligvis et eget element. Flyttemønsteret er dermed fundamentert på bosettingsmønsteret, og bosettingsmønsteret justeres løpende av flyttemønsteret.

Flyttemønsteret i Norge er svært livsfasebetinget. Ungdomsflyttingene har fra alle regioner klar retning inn mot de store byene. Vi regner ungdomsfasen fra 15 til 28-30 år. I den fasen man etablerer familie og fram til barna skal begynne på skolen, går flyttestrømmene i større grad ut fra de store byene. Jo flere som har flyttet inn i ungdomsfasen, desto flere flytter ut fra byene når de er i 30-årene, og desto flere barn er da med på flyttelasset. Barnegruppen som blir født i de store byene, har økt mye de siste 20 årene, i takt med at kvinnene får barna senere i livsløpet og at familiene har en tendens til å oppholde seg lenger i byen før videreflytting skjer. Omtrent 60 prosent av alle som flytter inn til en storby fra de er 15 til 35 år, har flyttet ut igjen innen de blir 35 år (Sørli 2004).

Figur 2 illustrerer nettoeffekten av ungdomsflyttingene på den relative aldersfordelingen i kommuner av ulik sentraliseringsgrad³, siden de regionale forskjeller i fruktbarhet og dødelighet er relativt beskjedne. F.eks. er de største byene i dag preget av en sterk overrepresentasjon av ungdom, med over 40 prosent høyere innslag av personer 28-29 år enn landsgjennomsnittet, og for Oslo hele 70 prosent mer. De minst sentrale regionene er preget av det motsatte, med mer enn 20 prosent underrepresentasjon i forhold til landsgjennomsnittet.

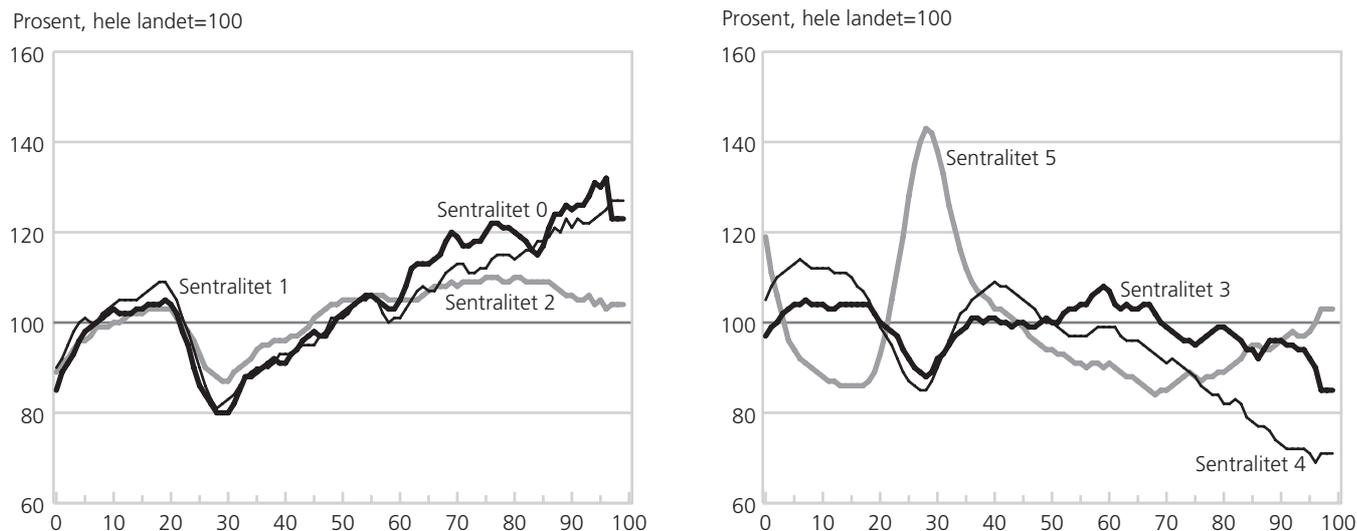
Flyttemønsteret for personer i alder 30-50 år, og dermed for deres barn under 15 år, blir i stor grad formet av flyttemønsteret for de samme årskullene i ungdomsfasen. Ungdomsflyttingen er dermed viktigste drivfjær i flytteprosessen - altså i den delen av samspillet som har med "det som rører seg" å gjøre. Den viktigste komponenten i "det som har festnet seg", er barnebosettingsmønsteret. Når dette stadig blir mer sentralisert, endres omfang og flytteretninger innen ungdomsgruppen som helhet. Dette er begrunnelsen for at de regionale befolkningsframskrivingene for 2005-2025 er basert på et nylig observert flyttemønster og på alternative nivåer for ungdomsflyttingen.

3. Mobilitetsmål

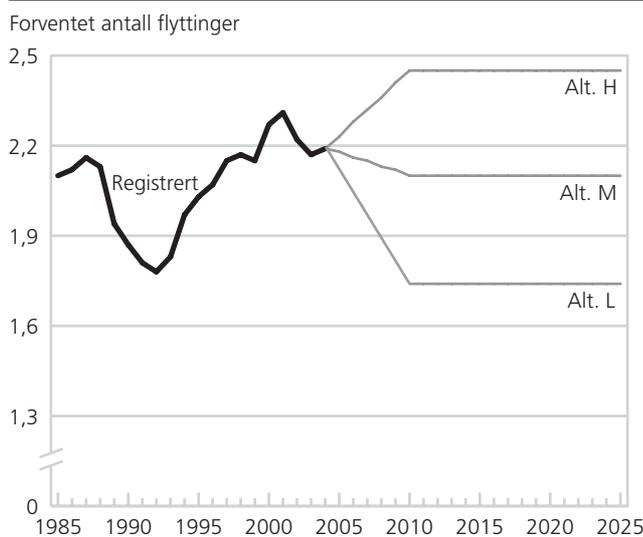
Antall interkommunale flyttinger i løpet av et år er et lett tilgjengelig og mye brukt mål på mobilitetsnivået i landet, som vist i figur 1. Svakheten ved det er imidlertid at det ikke tar hensyn til at folketallet i kommunene forandrer seg over tid. Antall flyttinger i forhold til folketallet er noe bedre, men dette tar ikke hensyn til at aldersstrukturen i befolkningen også endrer seg. Ingen av disse målene tar heller hensyn til at antall kommuner også forandrer seg fra tid til annen.

Et mobilitetsmål som også kan gis en individuell tolkning, er «forventet antall flyttinger over livsløpet». Det beregnes på grunnlag av aldersspesifikke flyttesannsynligheter for et bestemt år. Det er et syntetisk (eller hypotetisk) mål på linje med samlet fruktbarhetstall og forventet levealder. I framskrivingene bruker vi en spesiell versjon av dette målet fordi det er flytting ut og inn av regioner som beregnes. Det omfatter derfor flyttinger mellom prognoseregioner, og ikke flyttinger innen eller mellom kommuner i samme region. Personer som flytter tilbake til samme region i løpet av året regnes ikke med, og personer som flytter flere ganger i samme år regnes med bare én gang.

³ Kommunene er her gruppert etter sentralitet, som er definert ifølge kommunenes geografiske beliggenhet i forhold til tettsteder av ulike kategorier (SSB 1994). Det er fire hovednivåer for sentralitet, 0-3: En kommune har sentralitet 3 når dens befolkningstygdepunkt ligger innenfor 75 minutters reisetid (90 minutter for Oslo) fra et tettsted med minimum 50 000 innbyggere (med raskeste transportmiddel unntatt fly); sentralitet 2 betyr at det er maksimalt 60 minutters reisetid til et tettsted med minimum 15 000 innbyggere og sentralitet 1 vil si at det er maksimalt 45 minutters reisetid til et tettsted med minimum 5 000 innbyggere. Kommuner som ikke oppfyller noen av disse kriteriene, får sentralitet 0. Her har vi dessuten samlet de seks største byene i et eget sentralitetsnivå, 5 (Oslo, Bergen, Trondheim, Stavanger, Kristiansand og Tromsø). Resten av kommunene i storbyregionene samt Akershus-kommunene har fått sentralitetsnivå 4, mens de gjenværende regionene med sentralitet 3 har beholdt dette nivået. Sentralitet 5 brukes altså om storbyene, sentralitet 4 om storbyenes nære omland, mens sentralitet 3 tilsvarer storbyenes fjerne omland.

Figur 2. Aldersfordeling for sentralitetsgrupper av kommuner i forhold til fordelingen for hele landet, per 1.1.2005

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 3. Forventet antall flyttinger over livsløpet (ut av prognoseregioner), observert for 1985-2004 og framskrevet til 2025

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Beregnet på denne måten ble mobilitetsindikatoren 2,19 flyttinger i 2004, se figur 3. Dette tallet kan kanskje synes lavt, da mange flytter langt oftere enn dette over livsløpet, men indikatoren omfatter altså ikke alle flyttinger. Regnet på grunnlag av alle interkommunale flyttinger, ville det bli i nærheten av 3, og på grunnlag av alle skifter av bosted, om lag 9.

4. Flytteinnter i framskrivningen

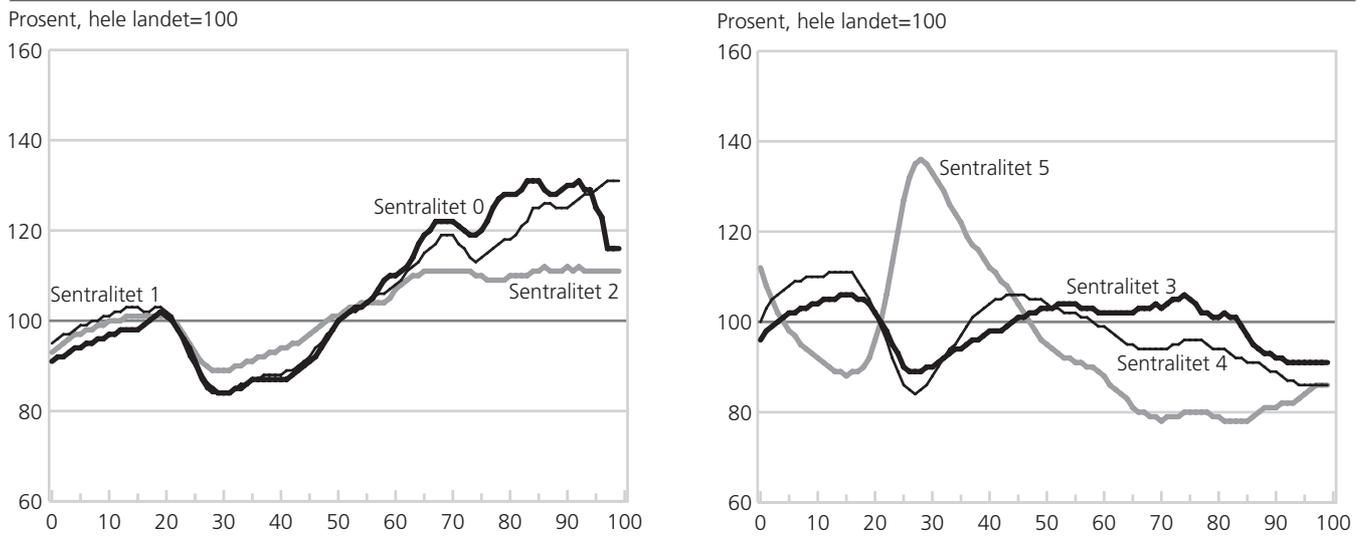
Vi har tatt utgangspunkt i flyttemønstre for perioden 2000-2004, som var preget av gode konjunkturer, høy mobilitet og sterk sentralisering av befolkningen. Sær-

lig i begynnelsen av perioden var mobiliteten høy, med en mobilitetsindeks på 2,3, som sank til 2,2 i 2004. Av denne grunn bruker vi i mellomalternativet flyttesannsynligheter for 2000-2004 som er justert ned med om lag 7 prosent over de neste 6 år, slik at det forventede antall flyttinger over livsløpet blir 2,1 fra og med 2010⁴. Dette bevarer mye av aldersstrukturen i de ulike kommunetypene, se figur 4, som viser de samme grupperingene som figur 2. Ungdommens overrepresentasjonen i storbyene og underrepresentasjonen i storbyenes omland og i utkantområdene, vil fortsette, men svekkes en del.

For å ta høyde for en mulig fortsettelse av et høyt nivå på ungdomsflyttinger, har vi i høyalternativet hevet flyttesannsynlighetene for aldrene 18-29 år med 40 prosent fra og med 2010. Dette medfører at forventet antall flyttinger over livsløpet øker til 2,45. Det er disse aldrene som står for størsteparten av flyttingene, og det er deres flyttesannsynligheter som har endret seg mest de siste årene, som forklart foran. En endring på 40 prosent kan synes mye, men vi valgte en såpass høy verdi etter å ha studert kohortforløp og regionale aldersstrukturer. Vi har videre eksperimentert med ulik mobilitet for ungdom og for hele befolkningen, og med sannsynligheter for ulike tidsperioder. Det viser seg at en så kraftig økning av flyttetilbøyeligheten for ungdom som i høyalternativet, er det som best bevarer den ungdomsandelen i storbyene, se figur 5. At andelen eldre i storbyene vil synke framover i alle alternativer, er naturlig da mange flytter ut av storbyene etter ungdomsfasen og derfor blir gamle i storbyenes omland.

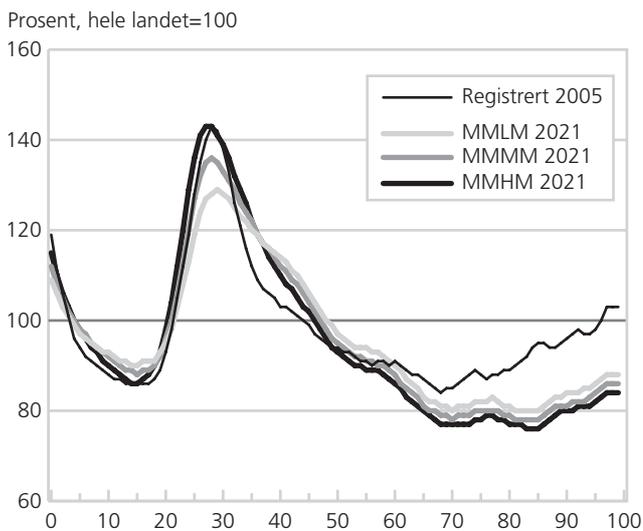
⁴ MMMM står for en befolkningsframskrivning med middels fruktbarhet, middels levealder, middels innenlands mobilitet og middels nettoinnvandring, se Brunborg og Texmon (2005).

Figur 4. Aldersfordeling for sentralitetsgrupper av kommuner i forhold til fordelingen for hele landet, framskrevet til 2021, alt. MMMM

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 5. Aldersfordeling for de største byene i forhold til fordelingen for hele landet, registrert 2005 og framskrevet til 2021 i følge alt. MMLM, MMMM og MMHM

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

I lavalternativet reduseres flyttesannsynlighetene for ungdom med 40 prosent fra og med 2010, for symmetriens skyld. Dette medfører at forventet antall flyttinger over livsløpet synker til 1,74, som vist i figur 3. I høyalternativet økes altså mobilitetsnivå til noe over det høyeste som er observert, 2,31 i 2001, mens det i lavalternativet senkes til litt under nivået i 1992 (1,78).

5. Avslutning

For å framskrive de regionale flyttingene bedre, spesielt ungdomsflyttingene til byene og deres omland, som i høy grad bestemmer befolkningsveksten i disse og andre regioner, har vi valgt å ta utgangspunkt i observerte flyttesannsynligheter for 2000-2004. Disse

justeres med 40 prosent (opp og ned) for ungdom 18-29 år i henholdsvis høy- og lavalternativene. Dette medfører litt mer ekstreme tall for forventet antall flyttinger over livsløpet enn det som er observert de siste 20 år. Mobiliteten representerer likevel ikke urealistiske flyttemønstre. Disse kan godt komme til å inntreffe, avhengig av den økonomiske utvikling og forholdene ellers i samfunnet.

Referanser

Brunborg, Helge og Inger Texmon (2003): Fortsatt sentralisering. Regionale befolkningsframskrivninger 2002-2020, *Økonomiske analyser 4/2003*: 54-64

Brunborg, Helge og Inger Texmon (2005): Forutsetninger for framskrivningen av folkemengden 2005-2060, *Økonomiske analyser 6/2005*

Carling, Jørgen (1999): Sentraliseringstendenser i innenlandsk flytting mellom økonomiske regioner. Utviklingen 1977-1998 og forutsetninger om framskrivningsperioden 1999-2050, Notater 1999/67, SSB

SSB (1994): *Standard for kommuneklassifisering*, NOS C 192, Statistisk sentralbyrå, Oslo-Kongsvinger

SSB (2000): *Standard for økonomiske regioner*, NOS C 616, Statistisk sentralbyrå, Oslo-Kongsvinger

SSB (2002): *Framskrivning av folkemengden 1999-2050*, NOS C 693, Statistisk sentralbyrå, Oslo-Kongsvinger

SSB (2004): *Framskrivning av folkemengden 2002-2050*, NOS D 319, Statistisk sentralbyrå, Oslo-Kongsvinger

Sørli, Kjetil (2004): Flytnehistoriske hovedtrekk for årskullene født på 1950- og 1960-tallet, *Regionale trender 2004:2*, NIBR

Hvor lenge kommer vi til å leve?

Levealder og aldersmønster for dødeligheten i Norge, 1900–2060*

Nico Keilman og
Dinh Quang Pham

Vi lever stadig lenger. Her presenteres en analyse av levealderen og aldersmønsteret i dødeligheten for norske menn og kvinner siden 1900. Vi har brukt den såkalte Lee-Cartermodellen for å kunne gi anslag på dødelighetsutviklingen i framtiden. Vi forventer en fortsatt økning i levealderen, helt opp til 86 år for menn og 90 år for kvinner i 2060.

1. Vi blir stadig eldre

De tidligste anslag fra Statistisk sentralbyrå (SSB) for levealderen i Norge, er fra begynnelsen av det 19. århundret. De viser at levealderen har økt med mer enn 30 år i løpet av rundt 180 år: gjennomsnittet for menn og kvinner lå på 46,5 år i perioden 1821–1830, mot 80,0 år i 2004 (SSB 1994, Mamelund og Borgan 1996, SSB 2005). For menn er den litt lavere enn for kvinner.

Det er mange faktorer som ligger bak økningen. Medisinske framskritt har sørget for at sykdommer som kopper, tyfoidfeber, tuberkulose og lungebetennelse er kommet under kontroll. Samtidig har den økonomiske og sosiale utviklingen sterkt bidratt til å heve standarden på offentlig hygiene (drikkevann, kloakk) og ernærings- og boforhold, noe som har medført at færre blir syke av slike forhold. Det er særlig barnedødeligheten som har gått sterkt tilbake. På midten av 1800-tallet var det ikke uvanlig at mer enn 10 prosent av de nyfødte døde allerede før de fylte ett år - rundt 20 prosent rakk aldri å bli 10 år. Per i dag er tallene henholdsvis 3 per tusen og 5 per tusen! Men også dødeligheten blant eldre har blitt lavere. På midten av 1800-tallet hadde en 67-åring en forventet gjenstående levetid på 10–11 år. I dag er den litt under 17 år. Samtidig har andre dødsårsaker enn infeksjonssykdommer blitt viktigere i senere tid: hjerte- og karsykdommer (særlig på sekstitallet) og kreft.

Aldersmønsteret i dødelighet for norske menn og kvinner for noen utvalgte år siden 1900 er gjengitt i Figur 1. Utviklingen viser tre markante trekk.

1. Aldersmønsteret er regelmessig: spedbarnsdødeligheten er høy, dødeligheten synker så frem til 12-

årsalderen, stiger frem til 20-års-alderen og øker igjen regelmessig med alderen fra rundt 30 år. Unge voksne, særlig menn, har ofte en økt dødsrisiko grunnet bl. a. ulykker.

2. Over hele perioden har dødeligheten blitt mindre for alle aldre.
3. Dødelighetsnedgangen har til tider vært uregelmessig.

Denne artikkelen rapporterer resultatene fra et forskningsprosjekt der formålet var å predikere aldersmønsteret for dødelighet blant menn og kvinner, slik at resultatene kunne anvendes i den nye befolkningsframskrivningen til 2060. Den empiriske delen begynner i 1900. Før 1900 var dødelighetsstatistikken av dårligere kvalitet enn i det 20. århundret.

2. Lee-Carter modellen

I 1992 publiserte Ronald Lee og Larry Carter en modell som beskriver aldersmønsteret i amerikansk dødelighet i perioden 1933–87. De generelle trekk i dette mønsteret var kvalitativt de samme som vist i Figur 1. Derfor har vi brukt modellen beskrevet av Lee og Carter i den norske analysen. Modellen er også brukt i en rekke andre land, bl.a. i Australia (Booth et al. 2002), de såkalte G7-landene (Tuljapurkar et al. 2000), Canada (Lee og Nault 1993) og Sverige (Tuljapurkar 2005). Ikke overraskende viser Lee-Carter modellen (LC-modellen) en god tilpasning til de norske dataene. Vi har estimert modellen både for menn og for kvinner.

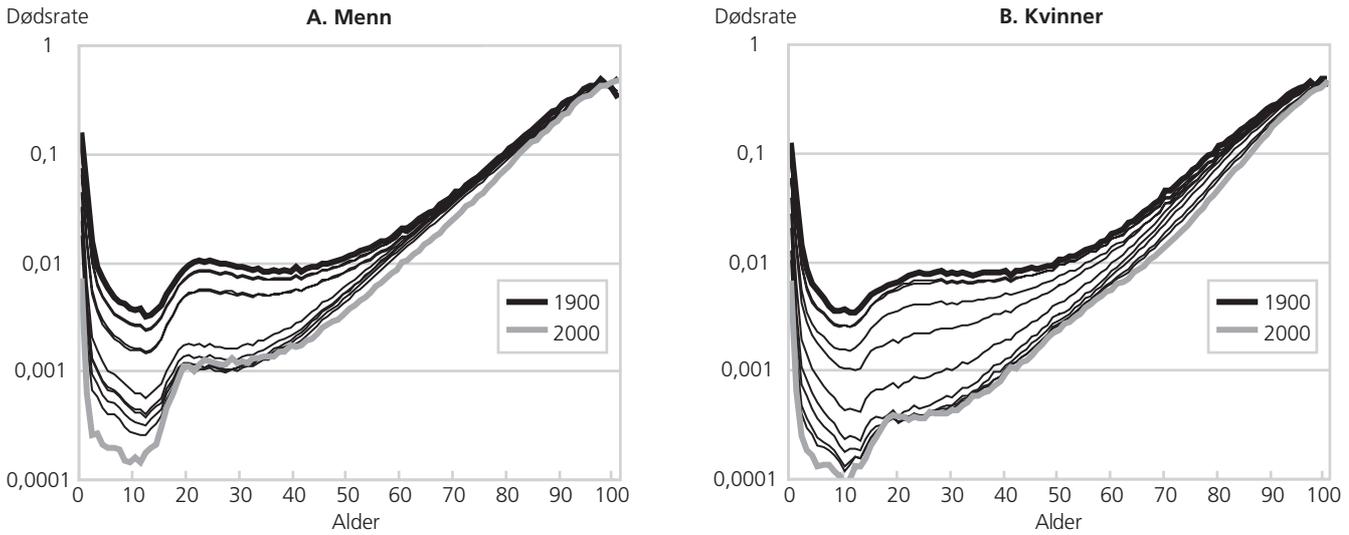
LC-modellen tar utgangspunkt i et generelt aldersmønster for dødsratene. For hver alder er denne beregnet som gjennomsnittsverdien til dødsratene for de ulike år i perioden - i vårt tilfelle årene 1900–2004. Det generelle aldersmønsteret kan tolkes som mønsteret rundt midten av perioden, altså rundt 1950. Før 1950 var dødeligheten generelt høyere, etter 1950 var den lavere. Med andre ord, for å finne aldersmønsteret i et bestemt år må vi justere det generelle mønste-

Nico Keilman er forsker i Seksjon for demografi og levekårsforskning (nlk@ssb.no)

Dinh Quang Pham er forsker i Seksjon for metoder og standarder (dqp@ssb.no)

* Vi takker Helge Brunborg, Inger Texmon og Johan Heldal for nyttige kommentarer.

Figur 1. Dødsrater etter kjønn og alder, 1900, 1910, 1920, ... 2000. NB Logaritmisk skala

ret. Modellens tidsindeks beskriver hvor mye dødeligheten i et bestemt år avviker fra det generelle mønsteret. Siden dødeligheten stort sett har sunket i det 20. århundret, er tidsindeksen negativ i andre halvdel av århundret, og positiv i første halvdel. Men dødelighetssendringen har ikke vært den samme for alle aldre: for noen aldre har dødeligheten sunket fortere enn for andre. Derfor må vi modifisere tidsindeksen med en aldersavhengig korreksjon, som beskriver for hvilke aldre det var sterk eller svak nedgang, eller kanskje en oppgang, i dødeligheten.

Formel (1) beskriver LC-modellen matematisk¹:

$$(1) \ln[m(x,t)] = a(x) + b(x)k(t) + \varepsilon(x,t)$$

$$x = 0, 1, 2, \dots, 100$$

$$t = 1900, 1901, \dots, 2004$$

Her er $\ln[m(x,t)]$ logaritmen til dødsraten i år t for alder x , $a(x)$ er det generelle aldersmønsteret, $k(t)$ er tidsindeksen, og $b(x)$ er den aldersavhengige korreksjonen i tidsindeksen. Venstresiden til formel (1) er en tabell med 101 rader (én for hver alder x) og 105 kolonner (én for hvert år t), i alt $101 \cdot 105 = 10605$ datapunkter. $a(x)$ og $b(x)$ tar 101 verdier hver, én for hver alder. $k(t)$ tar 105 verdier, én for hvert kalenderår. Dermed bruker vi i alt $2 \cdot 101 + 105 = 307$ størrelser (parametre) til å beskrive de 10605 datapunktene for hvert kjønn. Siden det er færre parametre enn datapunkter blir beskrivelsen ikke helt nøyaktig, og høyresiden i formel (1) må ha et restledd $\varepsilon(x,t)$ som beskriver hvor mye LC-modellen avviker fra virkeligheten for hvert år og hver alder. Vi antar at restleddet er normalfordelt. Vi må så anslå (estimere) de 307 parametrene for hvert kjønn.

3. Lee-Cartermodellen anvendt på norske data

Vi har estimert parametrene i modell (1) for menn og for kvinner separat for perioden 1900–2004. Det generelle aldersmønsteret $a(x)$ har vi beregnet for hver alder som gjennomsnittet av de årlige dødsrater i logaritmisk form. Så har vi estimert $b(x)$ og $k(t)$ ved hjelp av en minste kvadraters metode. Denne metoden gir ikke uten videre estimater for $b(x)$ og $k(t)$ som er entydige i forhold til hverandre og de blir særlig usikre for de aldre og de årene det er få dødsfall. For å oppnå entydige estimater krever vi at $b(0) + \dots + b(100) = 1$ og $k(1900) + \dots + k(2004) = 0$.

Estimatene for $a(x)$, $b(x)$ og $k(t)$ ble så sammenholdt med de empiriske dødsratene, for å kunne analysere restleddet $\varepsilon(x,t)$. Det viste seg at det var et systematisk mønster i restleddene for begge kjønn, både over alder og tid. Dermed var det nødvendig å inkludere en ekstra komponent $b_2(x)k_2(t)$ i formel (1):

$$(2) \ln[m(x,t)] = a(x) + b_1(x)k_1(t) + b_2(x)k_2(t) + \varepsilon(x,t)$$

$$x = 0, 1, 2, \dots, 100$$

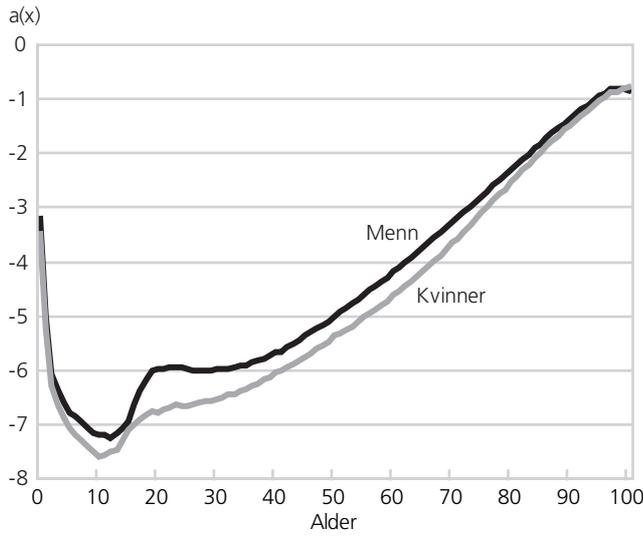
$$t = 1900, 1901, \dots, 2004$$

Med to komponenter ble tilpasningen tilfredsstillende. Systematikken i restleddet ble kraftig redusert. Modellen i formel (2) forklarer 95 prosent av variasjonen i de empiriske ratene for menn, og 97 prosent av variasjonen for kvinner. Med bare én komponent som i formel (1) var forklaringskraften henholdsvis 90 prosent og 92 prosent. Figurene 2-6 viser parameterestimaterne for menn og kvinner.

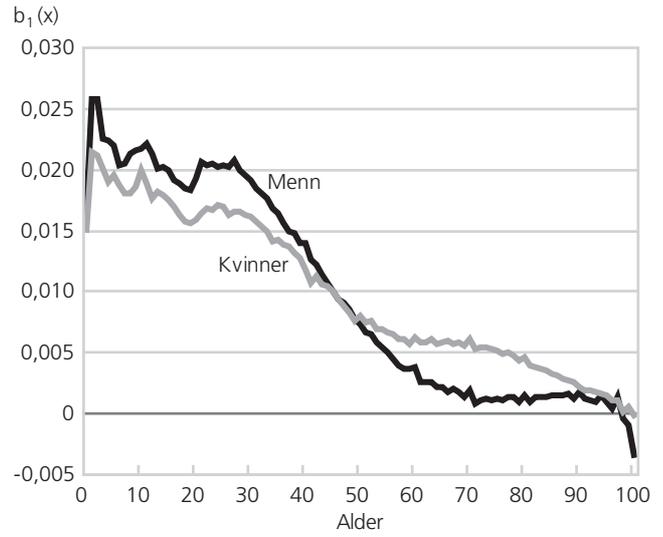
Den første tidsindeksen i figur 3 viser at den generelle dødelighetsnedgangen siden 1900 har vært litt sterke-

¹ Det viser seg at denne modellen i grunn er den såkalte dobbel-multiplikative modellen som Gomez de Leon og Texmon (1992) foretrakk for norsk dødelighet etter å ha eksperimentert med en rekke ulike modeller.

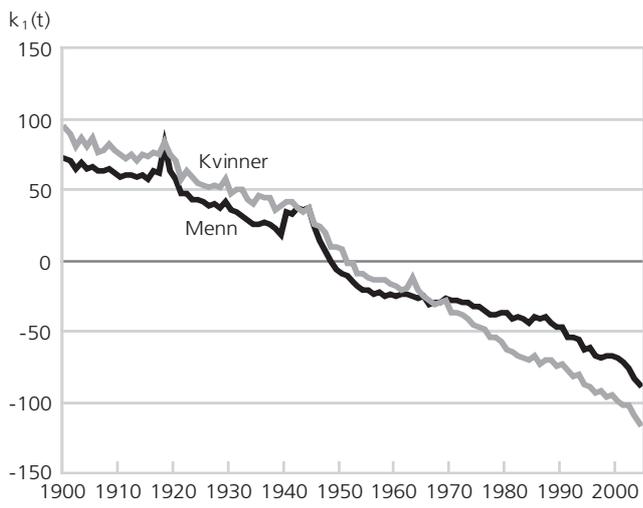
Figur 2. Estimerer for $a(x)$

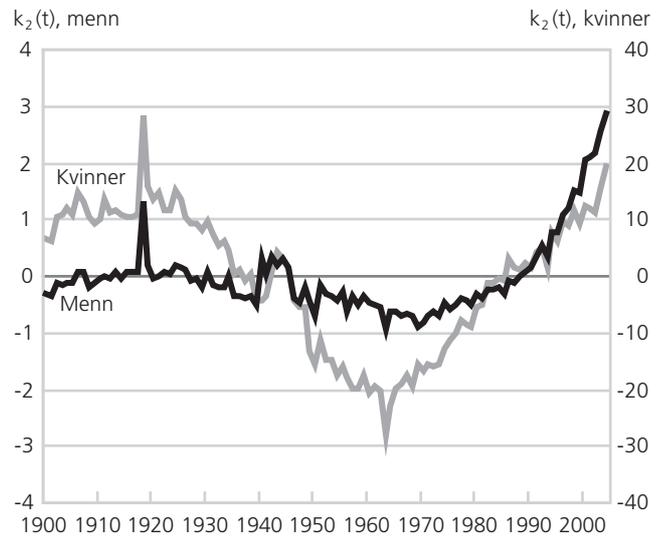
Figur 4. Estimerer for $b_1(x)$

Figur 3. Estimerer for $k_1(t)$

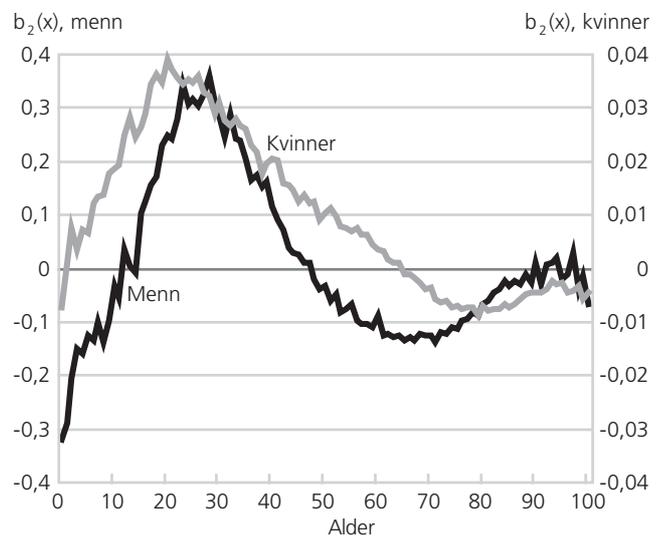

Figur 5. Estimerer for $k_2(t)$

re for kvinner enn for menn. Det er særlig infeksjons-sykdommer, som i stor grad rammet barn og unge voksne, som ble av mindre betydning. De høye verdier for barn og unge i figur 4 er i samsvar med dette. Fra midten av 1950-tallet til midten av 1980-tallet stagnerede nedgangen for menn nesten helt. De siste årene har menn derimot sett en kraftig forbedring. Figurene 5 og 6 tyder på at den generelle utviklingen over tid må modifieres litt. Siden midten av 1960-tallet har dødeligheten for menn mellom 12 og 47 og for kvinner under 65 falt langsommere enn det figurene 3 og 4 viser, da produktet $b_2(x) \cdot k_2(t)$ er positivt for disse gruppene i denne perioden. I denne perioden var det spesielt hjerte- og karsykdommer som rammet dem.

Figur 6. Estimerer for $b_2(x)$

4. Framtidig utvikling

Under forutsetning av konstante aldersprofiler $a(x)$, $b_1(x)$ og $b_2(x)$, kan vi lage en prognose for framtidens dødelighet ved å trendforlenge tidsindeksene $k_1(t)$ og $k_2(t)$. Vi har brukt tidsseriemodeller for å gi anslag på $k_1(t)$ og $k_2(t)$ for menn og kvinner for perioden fram til 2100. For menn fant vi en god tilpasning for følgende tidsseriemodell:

$$(3) \quad k_1(t) = 0,98k_1(t-1) - 0,000930(t-1899)^{1,8} + \delta_1(t)$$

$$(4) \quad k_2(t) = k_2(t-1) + 0,000780(t-1899) + \delta_2(t)$$

Modell (3) forklarer 99 prosent av variansen i tidsserien for $k_1(t)$ mellom 1900 og 2004, og modell (4) forklarer 87 prosent av variansen i tidsserien for $k_2(t)$ over samme periode. Estimatenes er statistisk signifikante ved signifikansnivåer mindre enn henholdsvis 1 promille og 6 prosent. $\delta_1(t)$ og $\delta_2(t)$ er restledd som begge antas å være normalfordelte. Koeffisienten 0,98 og potensen 1,8 i formel (3) er ikke estimert, men de er resultat av noen eksperimenter. I utgangspunkt brukte vi en modell med koeffisient lik 1 og potens lik 2. Den hadde like god tilpasning som modell (3) til de empiriske verdiene for mennenes tidsindeks i Figur 3, men den predikerte et urealistisk aldersmønster med økende dødsrater for unge menn (rundt 25 år) fra 2020. Årsaken er at økende positive verdier for $k_2(t)$ (Figur 5) sammen med positive $b_2(x)$ -verdier for menn mellom 15 og 45 år (Figur 6) trekker dødeligheten opp for denne aldersgruppen. Med koeffisientverdier litt lavere enn 1 forsvinner denne effekten. Potensen 1,8 var nødvendig for å unngå en situasjon der dødsratene for menn er lavere enn ratene for kvinner etter år 2020.

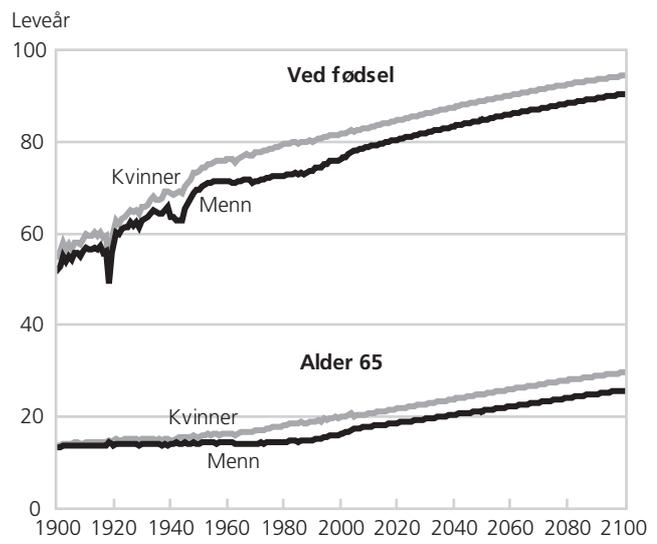
For kvinner fant vi følgende modell:

$$(5) \quad k_1(t) = 0,99k_1(t-1) - 0,00401(t-1899)^{1,5} + \delta_1(t)$$

$$(6) \quad k_2(t) = k_2(t-1) + 0,00529(t-1899) + \delta_2(t)$$

Modell (5) forklarer 99,5 prosent av variasjonen i tidsserien for $k_1(t)$ mellom 1900 og 2004, og modell (6) forklarer 92,6 prosent av variasjonen i tidsserien for $k_2(t)$ over samme periode. Estimaten 0,00529 i formel (6) er ikke signifikant forskjellig fra null med signifikansnivå 10 prosent. Dermed kunne vi ha utelatt den lineære tidstrenden fra formel (6). Men k_2 har vært økende helt siden midten av 1960-tallet, som vist i figur 5. Det er ingen grunn til å anta at denne trenden umiddelbart vil stoppe opp.

Figur 7. Forventet levealder ved fødsel og forventet gjestående levetid på alder 65, 1900-2100

Formlene 3-6 er blitt brukt for å predikere dødeligheten fram til år 2100. Sammen med aldersprofilene $a(x)$, $b_1(x)$ og $b_2(x)$ resulterer de i predikerte dødsrater for menn og kvinner.² De predikerte ratene er oppsummert i figur 7 i form av forventet levealder ved fødselen, og forventet gjestående levetid for en 65-åring. De underliggende dødsrater for noen utvalgte år er vist i figur 8.

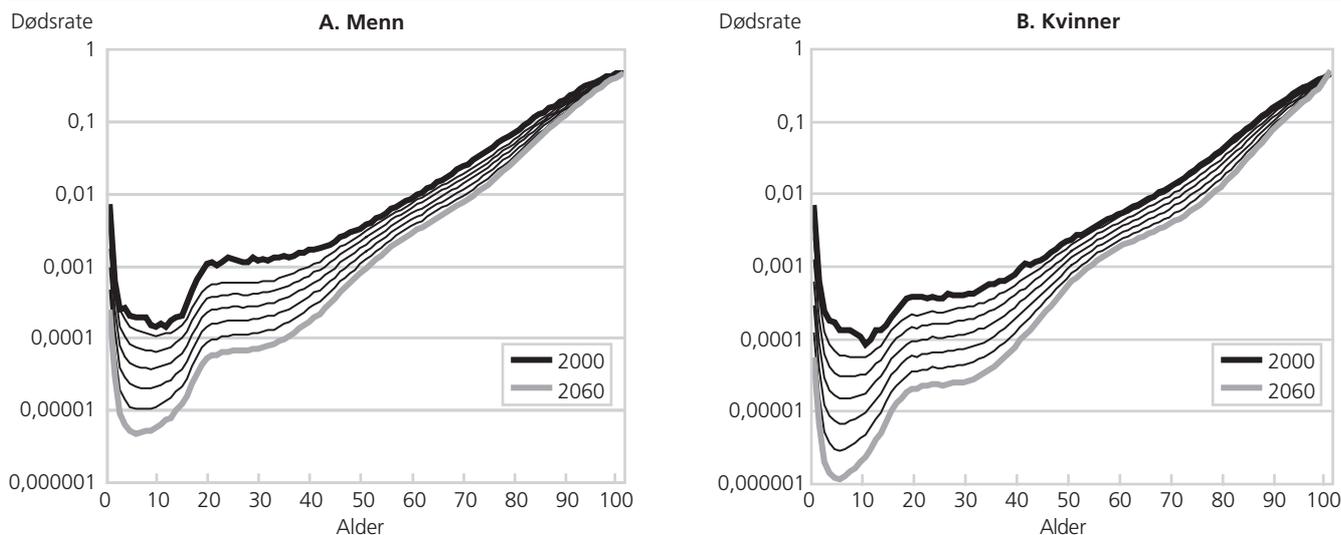
Figur 7 viser en litt svakere økning i den forventede levealderen for kvinner enn for menn for perioden etter 2005. Levealdersforskjellen var rundt 4,9 år i 2004; i 2060 antas den å være rundt 4,1 år. Siden dødeligheten faller for begge kjønn, blir forventet levealder ved fødselen 86,0 år for menn og 90,1 år for kvinner i 2060.

5. Usikkerhet om norsk dødelighet i framtiden

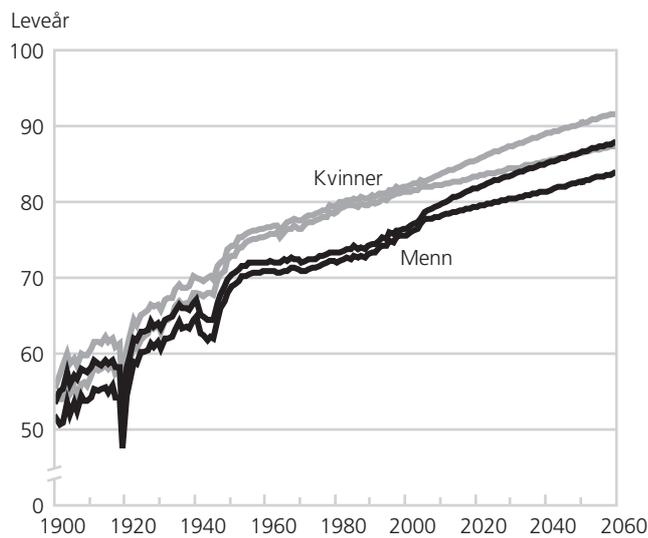
De predikerte dødsrater i figur 7 er selvsagt usikre. Vi kan gi et anslag på usikkerheten ved å bruke de statistiske egenskapene til LC-modellen i formel (2) og tidsseriemodellene i (3)-(6). Formlene (2)-(6) beskriver den historiske utviklingen i dødeligheten, og skiller mellom tidstrenden (ved tidsindeksene $k_1(t)$ og $k_2(t)$) og tilfeldige avvik fra trenden (ved restleddene $\varepsilon(x,t)$, $\delta_1(t)$ og $\delta_2(t)$). Ved å gi anslag både for tidstrenden og for tilfeldige avvik i framtiden, har vi kunnet beregne prognoseresultater i form av sannsynlighetsfordelinger for dødsratene og for antall gjestående leveår på alle aldre for årene til

² I praksis brukte vi et veiet gjennomsnitt av aldersprofilene $b_1(x)$ og $b_2(x)$ for menn og kvinner, for å unngå en mye sterkere nedgang i kvinnenes framtidige dødelighet enn mennenes. For menn antok vi at $b_1(x)$ i framtiden ville bestå av 20 prosent av den estimerte $b_1(x)$ -profilen for menn (se figur 4) og 80 prosent av den estimerte $b_1(x)$ -profilen for kvinner. Kvinnenes framtidig $b_1(x)$ -profil er basert på 75 prosent av den estimerte $b_1(x)$ -profilen for kvinner i figur 4, og 25 prosent av mennenes $b_1(x)$ -profil. Når det gjelder $b_2(x)$, brukte vi for menn igjen vektene 20 prosent og 80 prosent (figur 6). Vektene fant vi etter en del eksperimentering, der formålet hele tiden var å unngå divergens mellom kjønnene. For kvinnenes $b_2(x)$ var en slik vektning unødvendig, og kunne vi bruke den empiriske $b_2(x)$ -profilen i figur 6.

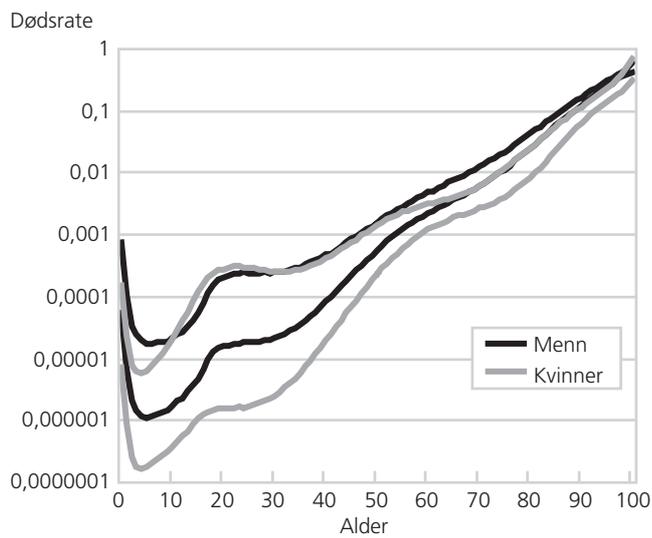
Figur 8. Dødsrater for menn og kvinner, 2000, 2010, 2020, ..., 2060. NB Logaritmisk skala

Figur 9. Forventet levealder ved fødselen, og øvre og nedre grenser for 67% prognoseintervall, 1900-2060

Figur 10. 67 prosent prognoseintervallgrenser for dødsrater for menn og kvinner i 2060. NB Logaritmisk skala

2100.³ Dermed har vi kvantifisert prognoseusikkerheten. Tallene i Figurene 7 og 8 avspeiler forventet verdi for disse fordelingene. Bredden til de konstruerte sannsynlighetsfordelingene er nedenfor oppsummert i form av 67 prosent *prognoseintervaller*. Tolkningen av et slikt intervall er at det er 67 prosent sannsynlig at den fremtidige levealderen kommer til å ligge innenfor det aktuelle intervallet.

Figur 9 viser en sannsynlighet på 67 prosent (odds to mot en) for en forventet levealder for menn i 2060 mellom 83,9 og 87,9 år, og for kvinner mellom 87,4 og 91,8 år. En høyere verdi enn 87,9 år (menn) eller 91,8 år (kvinner) kan imidlertid ikke utelukkes: sann-

synligheten for slike høyere verdier er nemlig en sjettedel. Samtidig er det en sjettedels sannsynlighet for levealderverdier i 2060 som er *lavere* enn 83,9 år (menn) eller 87,4 år (kvinner). Legg merke til de brede intervallene i første halvdel av 1900-tallet. De antyder at modelltilpasningen var dårlig i denne perioden.

Også usikkerheten i dødsratene i et bestemt år kan karakteriseres ved hjelp av et prognoseintervall. Figur 10 gir øvre og nedre grenser for et 67 prosent prognoseintervall for aldersspesifikke dødsrater i 2060 for menn og kvinner.

³ Sannsynlighetsfordelingene er ikke analytisk beregnet, men framkommet ved hjelp av simulering. Vi har tatt hensyn til to kilder av statistisk usikkerhet. Parameterestimaten i LC-modellen i formel (2) og de predikerte verdiene for tidsindeksene i formlene (3) og (4) er usikre. I tillegg er restleddene i alle tre uttrykk usikre. I hver simulering trakk vi tilfeldige verdier for LC-parametrene og restleddene $\varepsilon(x,t)$, og for de estimerte tidsseriekoeffisientene og restleddene $\delta_1(t)$ og $\delta_2(t)$. Vi gjennomførte 15000 simuleringer.

6. Dødelighetsforutsetninger i BEFREG

Befolkningsframskrivingsmodellen BEFREG trenger dødsrater fordelt etter kjønn og alder for hvert år fram til 2060 for landet under ett. BEFREG regner med tre dødelighetsalternativer: middels dødelighet, høy dødelighet (lav levealder) og lav dødelighet (høy levealder). Dødsratene etter kjønn og alder i mellomalternativet er de som er vist i figur 8. Dødsratene i det høye og det lave alternativet er basert på 67-prosent prognoseintervaller for disse ratene. For år 2060 er for eksempel dødsratene i det høye og det lave framskrivingsalternativet slik som vist i figur 10. Dødsratene for de andre årene fram til 2060 fant vi på tilsvarende måte.

Dødsratene kan oppsummeres i form av levealderverdi-er, se tabell 1.

I følge disse framskrivingsalternativene kommer forventet levealder til å øke til mellom 83,4 og 87,8 år for menn og til mellom 86,9 og 92,7 år for kvinner i 2060. Av tekniske årsaker som vi ikke kan gå inn på her, er forskjellen mellom det høye og det lave alternativet litt større enn bredden på 67-prosents prognoseintervallet i figur 9.

I den forrige befolkningsframskrivingen var forutsetningen at levealderen skulle øke til et nivå mellom 81,6 og 86,7 år for menn og til 86,0–90,0 år for kvinner i 2050. Mellomalternativet i forrige framskriving la 84,2 (menn) og 88,1 år (kvinner) i 2050 til grunn. Den nye prognosen er basert på framtidige levealderverdier som er *litt* høyere, men ikke mye. De gamle verdiene på 84,2 og 88,1 år i 2050 ligger godt innenfor 67-prosents prognoseintervallet for 2050 i figur 9.

7. Dødelighetsforutsetninger i befolkningsprognoser for andre land

Hva er så forutsetningene om levealderen i andre land? Vi har sett på framskrivinger utarbeidet av nasjonale statistikkbyråer og av internasjonale institusjoner som FN og Eurostat. Tabell 2 viser tall for noen industrialiserte land. Vi ser at forutsetningen for den norske levealderen i 2050 (86,7 år for menn og kvinner under ett) er høy, men ikke urealistisk. Den er på høyde med Belgias nasjonale forutsetning (86,4), og lavere enn Frankrikes (87,6). Statistikkbyråene i Belgia og Frankrike antar en sterkere levealderøkning mellom 2004 og 2050 enn vi gjør. Eurostat og FN har stort sett lavere levealderverdier i 2050 enn 86,7, bortsett fra FNs tall for Japan (88,3 år). Befolkningen i Japan har per i dag allerede en høy levealder (2 år høyere enn den norske). Det betyr at FN antar en levealderøkning for Japan som er omtrent like sterk som den i vår forutsetning for Norge.

Når vi tolker disse levealderforutsetningene bør vi huske på at den framtidige dødelighetsnedgangen bestandig er blitt undervurdert i industrialiserte land. Når vi sammenligner forutsetningene i gamle norske

Tabell 1. Forutsetninger om forventet levealder for noen utvalgte år

	2005	2010	2025	2050	2060
Mellomalternativ					
Menn	77,8	78,7	801,1	84,7	85,9
Kvinner	82,2	83,0	85,3	88,9	90,1
Høyalternativ					
Menn	78,5	79,7	82,7	86,5	87,8
Kvinner	82,8	84,1	87,2	91,3	92,7
Lavalternativ					
Menn	77,4	77,8	79,3	82,2	83,4
Kvinner	81,6	81,9	83,2	86,0	86,9

befolkningsprognoser med det som i ettertid faktisk ble observert, finner vi at anslagene gjennomsnittlig er ett-to år for lave for en prognosehorisont ti år framover i tid, og hele tre år for lave for 20 år framover. For andre vestlige land har prognosefeilene vært enda større (Keilman og Pham 2004). Den observerte levealderen har med andre ord økt mye fortere enn det demografene trodde skulle skje. En viktig konsekvens av dette har vært at gamle befolkningsprognoser kan ha villedet oss i beslutninger om hvor mye vi bør spare til alderdommen, når vi bør pensjoneres, og lignende. Samtidig kan de for lave tallene for aldring ha gitt politikerne et påskudd for å utsette vanskelige, men nødvendige pensjonsreformer.

8. Finnes det en øvre grense for levealderen?

Til slutt skal vi se nærmere på spørsmålet om det finnes en øvre grense for levealderen, eller om den bare kan fortsette å stige «i all evighet». Med «levealder» mener vi vel å merke fortsatt den *gjennomsnittlige* alderen ved dødsfall for en gruppe personer født samme år - ikke den høyeste alder et enkelt menneske kan oppnå.

Når levealderen befinner seg på et høyt nivå, blir det vanskeligere og vanskeligere å øke den enda mer. Det er to grunner til dette. For det første kan det tenkes at det finnes en biologisk grense som ikke engang den

Tabell 2. Forventet levealder i 2004 og framskrevet i 2050¹

	Registrert 2004	2050		
		FN	Eurostat	Nasjonalt
Norge	80,0	84,9	-	86,7
Danmark	77,4	82,3	82,3	83,5
Sverige	80,7	85,5	84,4	84,9
Belgia	78,5	83,8	85,3	86,4
Frankrike	79,8	84,8	85,9	87,6
Nederland	79,5	83,1	81,9	81,1
Tyskland	78,9	83,7	84,4	83,8
USA	77,3	82,4	-	83,9
Spania	80,0	84,8	84,6	84,0
Japan	82,1	88,3	-	85,2

¹ Gjennomsnittsverdi av levealder for menn og kvinner. FN 2050: tall for 2045-2049.

Kilder: Tallene for FN gjelder World Population Prospects. The 2004 Revision, og for Eurostat befolkningsframskrivingen EUROPOP 2004. Alle statistikkbyråers tall er nedlastet via Internett 1. desember 2005.

mest avanserte form for medisinsk behandling vil klare å bryte. For det andre, dersom en slik grense ikke finnes, kan det være praktiske omstendigheter som ressursbegrensninger som medfører at levealderøkningen stopper opp, for eksempel når helseteknologien for å behandle kroniske sykdommer har blitt for dyr. Det kan tenkes at et aldrende samfunn ikke er villig til å bære den skyhøye skattebyrden bruk av en slik medisinsk teknologi vil medføre. Men hvor høyt ligger i så fall denne øvre grensen?

Mange seriøse forskere har antatt en øvre grense for levealderen, men gang på gang har de tatt feil. I 1928 anslo Louis Dublin at levealderen i USA aldri kunne bli høyere enn 64,75 år - nesten åtte år høyere enn datidens levealder i USA. Han visste ikke at hvite kvinner i New Zealand allerede i 1921 hadde en levealder på 65,9 år (Oeppen og Vaupel 2002). I 1990, med mye bedre data og forskningsmetoder enn Dublin hadde, anslo amerikaneren Olshansky at en femtiåring ikke kunne ha mer enn 35 år i forventet gjennomsnittlig levetid. Denne spådommen ble tilbakevist av japanske kvinner allerede i 1996. Dagens norske kvinnelige femtiåringer har nesten rullet dette, med 33,8 år i 2004 - i 1990 hadde de i underkant av 32 år igjen. Anslagene på maksimal levealder som har blitt gjort av ulike forskere mellom 1928 og 1990, har alle blitt tilbakevist av virkeligheten allerede etter noen få år, bare fem år i gjennomsnitt.

For noen år siden konkluderte USAs National Research Council, etter en bred gjennomgåelse av dødelighetsutviklingen i land med lav dødelighet, at hvis det finnes en øvre grense i det hele tatt, må den være mye høyere enn 85 år (NRC 2001, 137). Foreløpig er det ingen tegn på en slik grense. Med andre ord, barnet vokser og blir høyere, men også taket flytter opp!

Referanser

Booth, H., J. Maindonald og L. Smith (2002) Applying Lee-Carter under conditions of variable mortality decline. *Population Studies* 56(3): 325-336.

Gomez de Leon, G. og I. Texmon (1992) Empirical two-way tables for projecting and forecasting age-specific mortality. I N. Keilman og H. Cruijnsen (red.) *National population forecasting in industrialized countries*, s. 243-279. Amsterdam: Swets & Zeitlinger Publishers.

Keilman, N. og D. Q. Pham (2004) Empirical errors and predicted errors in fertility, mortality and migration forecasts in the European Economic Area. Discussion Paper 386, Statistisk sentralbyrå.

Lee, R. og L. Carter (1992) Modeling and forecasting U.S. mortality, *Journal of the American Statistical Association* 87(419): 659-75.

Lee, R. og F. Nault (1993) Modeling and forecasting provincial mortality in Canada. Paper presented at the World Congress of the International Union for the Scientific Study of Population, Montreal.

Mamelund, S-E. og J-K. Borgan (1996) Kohort- og periodedødeligheten i Norge 1846-1994, Rapport 96/9, Statistisk sentralbyrå.

National Research Council - NRC (2001) *Beyond six billion: Forecasting the world's population. Panel on Population Projections*, National Research Council. Washington: National Academy of Science.

Oeppen, J. og J. Vaupel (2002) Broken limits to life expectancy, *Science*, May 10; 296(5570): 1029-31.

Statistisk sentralbyrå -SSB (1994) Historisk statistikk. NOS C 188. http://www.ssb.no/emner/historisk_statistikk/hs1994.html .

SSB (2005) Vi lever lenger. <http://www.ssb.no/emner/02/02/10/dode/>.

Tuljapurkar, S. (2005) Stochastic forecasts of mortality, population and pension systems. I N. Keilman (red.) *Perspectives on mortality forecasting II. Probabilistic models*. Social Insurance Studies no. 2. s. 65-77. Stockholm: Swedish Social Insurance Agency.

Tuljapurkar, S. N. Li og C. Boe (2000) A universal pattern of mortality decline in the G7 countries. *Nature* 405: 789-792.

Fruktbarhetsutviklingen i Norge

Marit Rønsen

I Norge i dag blir det født ca. 1,8 barn pr. kvinne. Det er langt færre enn på 1960- og 1970-tallet, da hver kvinne i gjennomsnitt fikk over 2,5 barn, men langt flere enn i mange andre land i Europa, der fruktbarheten har falt til svært lave nivåer. I denne artikkelen ser vi nærmere på de underliggende endringene i fruktbarhetsutviklingen i Norge i perioden 1971-2004. Hovedtendensen er at førstefødselsratene har falt blant yngre kvinner; samtidig som de har steget blant dem over tretti år. Det har også vært en økning i andre- og tredjefødselsratene siden slutten av 1970-tallet. Utsettelse av fødslene til høyere aldre er en grunn til at periodefruktbarheten er lavere i dag enn for noen tiår siden. Det faktiske barnetallet til kvinnekull som er ferdig med sin fødedyktige periode, ligger fortsatt over to barn pr. kvinne og har vært nokså stabilt blant dem som er født siden tidlig på 1950-tallet.

Innledning

Når en beskriver fruktbarhetsutviklingen over tid, eller sammenligner fruktbarhetsnivået mellom land, brukes gjerne samlet fruktbarhetstall (SFT) som mål. Det gir uttrykk for den samlede fruktbarheten til tverrsnittet av den kvinnelige befolkningen i fruktbar alder i et gitt år og sier noe om hvor mange barn kvinnene vil få dersom dagens fruktbarhetsmønster varer ved gjennom hele deres fødedyktige periode¹. SFT er således et mål for det hypotetiske, og ikke det faktiske barnetallet. Det faktiske barnetallet vil ikke være kjent før kvinnene er blitt førti-femti år og ferdige med sin reproduktive periode. I befolkningsframskrivninger trenger en derfor prognoser for det endelige barnetallet til yngre kvinner og kvinner som ennå ikke er født, og SFT brukes gjerne som utgangspunkt for å gi et anslag på dette.

SFT er imidlertid et grovt mål som dekker over mange underliggende utviklingstrekk. For å få et bedre bilde av utviklingen og raskt kunne fange opp eventuelle nye trender, er det viktig å analysere periodefruktbarheten i mer detalj. Tidligere er slike analyser gjort sporadisk (se f.eks. Kravdal, 1991 og 1994). For å kunne overvåke utviklingen mer kontinuerlig, har vi nå etablert et modellapparat som vil gjøre det mulig å oppdatere analysene så fort nye data foreligger². I denne artikkelen formidler vi resultatene fra analyser som dekker perioden 1971-2004, og som dermed også får med seg den aller siste utviklingen.

I tillegg til å studere de ulike komponentene i periodefruktbarheten skal vi også se hva det faktiske gjen-

nomsnittlige barnetallet til ulike fødselskull (fødselskohorter) av kvinner er blitt blant dem som har hatt mesteparten av sin fødedyktige periode i årene 1971-2004. Dette måles ved å summere de aldersspesifikke fruktbarhetsratene til et gitt fødselskull og omtales gjerne som «samlet fruktbarhetstall for kohorter» eller bare som «kohortfruktbarheten».

Periodefruktbarheten 1971-2004

Midt på 1960-tallet kuliminerte den såkalte «babyboomen» etter den annen verdenskrig, og på 1970-tallet falt SFT raskt fra ca. 2,5 til ca. 1,7 barn (fig. 1). Nedgangen fortsatte frem til 1983-1984, da fruktbarheten var på sitt aller laveste med 1,66 barn pr. kvinne. 1983-kullet besto av knapt 50 000 barn - det minste kullet siden 1941. Deretter økte fruktbarheten forholdsvis raskt, og på begynnelsen av 1990-tallet ble det igjen født over 1,9 barn pr. kvinne. Senere har utviklingen vært ganske stabil, men med en svak synkende trend mot et fruktbarhetsnivå på rundt 1,8 barn pr. kvinne (1,83 i 2004). Det tilsvarer om lag 57 000 barn pr. år.

For å få et inntrykk av hvordan de underliggende trendene har vært, skal vi først se på utviklingen for ulike pariteter, dvs. for fødslenes nummerrekkefølge. Vi begrenser oss til første, andre og tredje fødsel (fig. 2). Resultatene er fra en forløpsmodell der vi følger fødselsforløpet til kvinner født 1935-1984 fra de er 16 og til de er maksimalt 49 år. Kvinner som flytter ut av landet eller dør før den tid, blir sensurert på dette tidspunktet, dvs. de er med i analysen så langt, men ikke lenger. Varigheten av tiden før en ev. fødsel skjer, er en viktig variabel i forløpsanalyser. I analysene av første fødsel løper denne tiden parallelt med kvinnens alder fra hun er 16 år, mens den i analysene av andre og tredje fødsel er lik tiden siden forrige fødsel, som

Marit Rønsen er seniorforsker ved Seksjon for demografi og levekårsforskning i Statistisk sentralbyrå (mrr@ssb.no)

¹ SFT er mer presist summen av ettårige aldersavhengige fruktbarhetsrater 15-49 år.

² Prosjektet har vært støttet av Barne- og familiedepartementet.

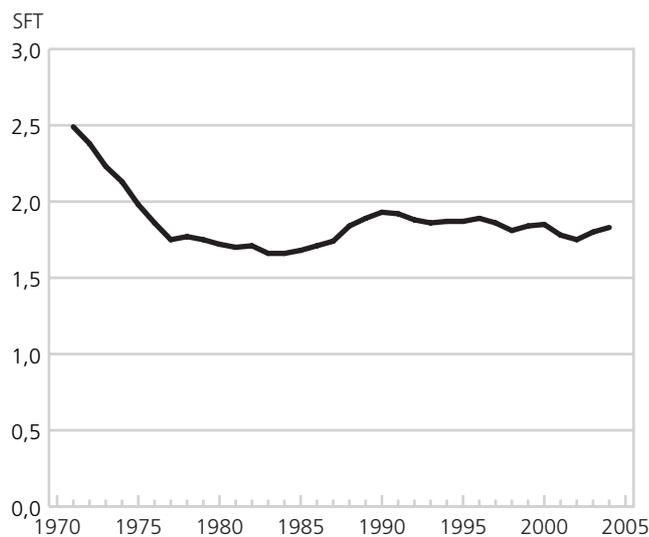
tilsvarende yngste barns alder. Vi kontrollerer derfor for kvinnens alder og alderen til yngste barn i modellen. Estimaten er oppgitt som oddsforhold, som sier noe om den relative forskjellen mellom fødselsratene i et gitt år sammenlignet med ratene i et tilfeldig valgt basisår. I vår modell er basisåret satt til 1977³.

Av fig. 2 ser vi at både tredjefødselsratene og til dels også andrefødselsratene viste en oppgang allerede mot slutten av 1970-tallet. Det betyr at den nedadgående trenden i fruktbarhet egentlig snudde før det kom til uttrykk i SFT. Fra midten av 1980-tallet ble denne oppgangen forsterket så mye at det også slo igjennom i SFT, men økningen i tredjefødselsratene var langt sterkere enn økningen i andrefødselsratene. Samtidig stagnerte den nedadgående trenden i første-fødselsratene. Fra begynnelsen av 1990-tallet var det en ny nedadgående tendens i førstefødselsratene, men denne utviklingen ser nå ut til å ha stanset opp igjen. Tilbøyeligheten til å få det andre og tredje barnet fortsatte å stige også på 1990-tallet, men i langt mindre grad enn på 1980-tallet. For andre fødsel har denne trenden fortsatt etter årtusenskiftet, men for tredje fødsel har utviklingen vært noe mer varierende, med først et lite fall og deretter ny oppgang de siste par årene.

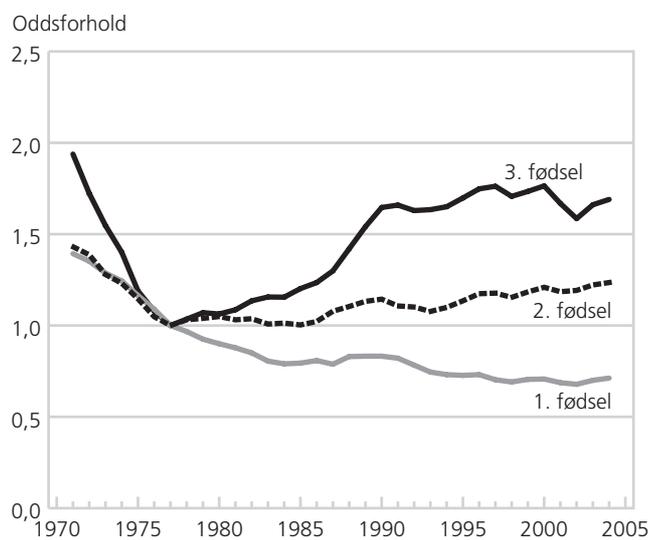
Den entydige negative trenden i førstefødselsratene over mesteparten av perioden gjelder imidlertid ikke for kvinner i alle aldre. Det går frem av figur 3 (panel A og B), der vi har plottet utviklingen for ulike aldersgrupper. Her ser vi at nedgangen i førstefødsler stort sett er begrenset til kvinner som er under 30 år (panel A). Kvinner over 30 år har derimot hatt en sterk stigning i førstefødselsratene fra litt ulike tidspunkt etter slutten av 1970-tallet (panel B). Økningen har vært spesielt stor i aldersgruppene 34-37 og 38-42 år. Aldersgruppen 43-49 år har også hatt en økning, men den kom først et stykke ut på 1990-tallet. Svingningene er imidlertid større i de to eldste aldersgruppene, fordi det er langt færre fødsler blant de eldste⁴. For øvrig er det interessant å legge merke til at nedgangen i førstefødsler blant 20-åringene nesten ser ut til å ha stanset opp de siste par årene, mens tenåringsfruktbarheten fortsetter å falle.

Fallende fødselsrater blant kvinner under 30 år reflekter at gjennomsnittsalderen ved første fødsel er blitt stadig høyere, noe som er vel kjent. Stigende fødselsrater i 30- og til dels også i 40-årene viser på den annen side at mange tar igjen de utsatte førstefødsle-

Figur 1. Samlet fruktbarhetstall 1971-2004

Figur 2. Fødselsrater etter paritet

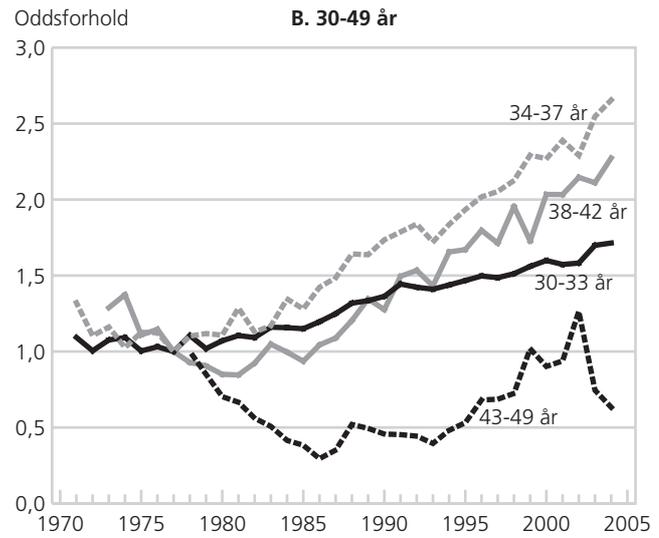
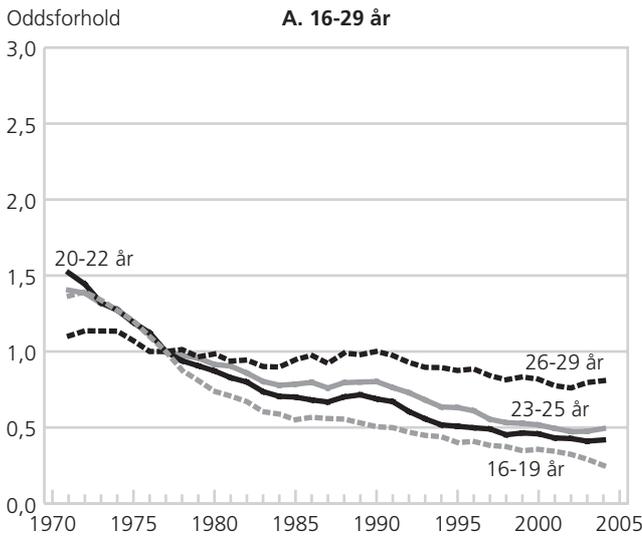

senere i livet. Et interessant spørsmål er om denne «gjeninnhentingen» også gjelder andre fødsler, dvs. om høyere førstefødselsalder også fører til at kvinner får sine neste barn raskere. Det skulle tilfelle tilsi at avstanden mellom barna er blitt mindre de siste par tiårene. I vår modell kan vi fange opp dette ved å undersøke om det har vært en større økning i fødselsratene for korte enn for lengre avstander mellom barna. Resultatene kan tyde på at det også har vært en viss «gjeninnhentning» av fødsel nummer to og tre (fig. 4 og 5). Når det gjelder annen fødsel, har ratene på

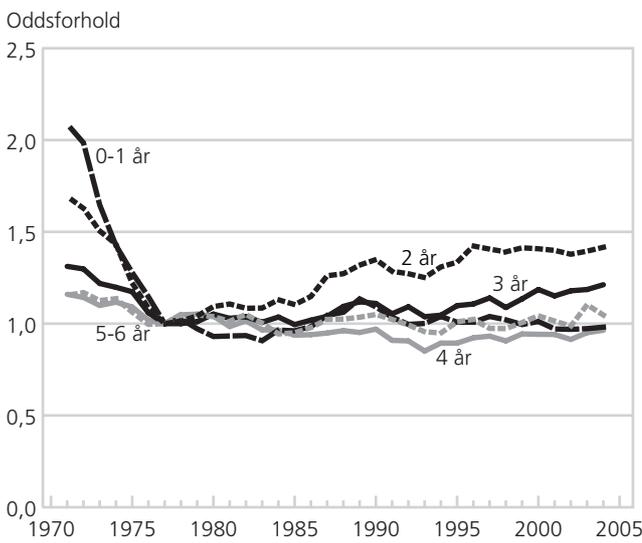
³ Estimaten er fra en diskret hasardratemodell der hasardraten er spesifisert som en logitfunksjon, og tiden er målt i år. Oddsforholdet fås ved å dividere to odds med hverandre. Odds er igjen lik den betingede sannsynligheten for å føde i et gitt år, delt på sannsynligheten for ikke å føde det året. Når oddsforholdet er større én, betyr det at oddsen og dermed sannsynligheten er større det året enn i basisåret 1977, og motsatt, hvis oddsforholdet er mindre enn én, er sannsynligheten mindre. Tallverdien på oddsforholdet har for øvrig ingen direkte tolkning, men når hendelsen vi studerer er ganske vanlig, som den er i vårt tilfelle, kan oddsforholdet tilnærmevis tolkes som relativ sjanse (relativ risiko) (se f.eks. Ribe, 1999).

⁴ Basisåret når aldersgruppen 43-49 år analyseres separat, er satt til 1978, siden det ikke var noen i denne aldersgruppen i 1977. (De eldste kvinnene i analysen er født i 1935).

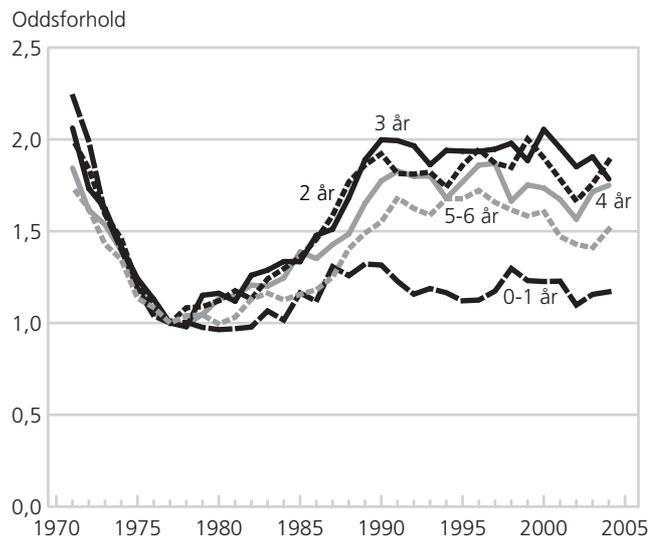
Figur 3. Førstefødselsrater etter alder

Figur 4. Andrefødselsrater etter yngste barns alder

Figur 5. Tredjefødselsrater etter yngste barns alder

1980- og 1990-tallet steget mer for fødselsopphold på to år (yngste barn to år) enn for lengre avstander mellom barna, og fra midten av 1990-tallet er det en lignende, men ikke fullt så sterk, trend også for opphold på tre år. Når det gjelder tredje fødsel er det en nokså parallell utvikling for alle avstander på mer enn ett år, men også her finner vi en noe sterkere stigning for fødselsopphold på 2-3 år i siste halvdel av 1980-tallet.

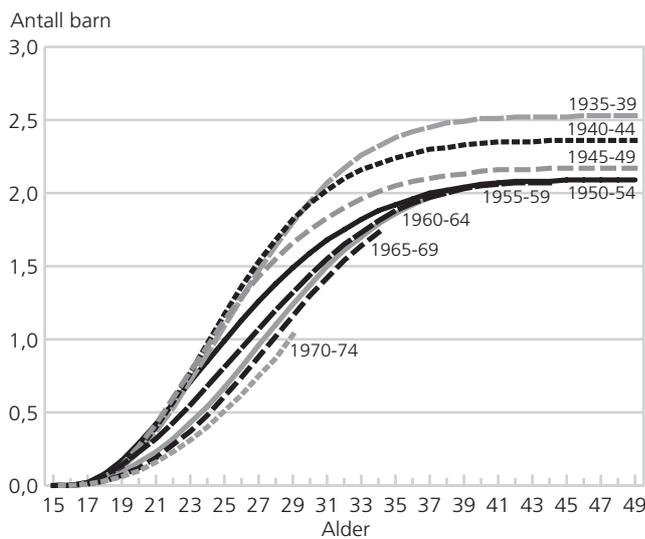
Kohortfruktbarheten blant kvinner født 1935 og senere

Vi skal nå se hvordan det faktiske fødemønsteret har endret seg for ulike kvinnekull som er født fra midten av 1930-tallet til tidlig på 1970-tallet. Vi har gruppert kvinnekullene i femårige kohorter og beregnet deres samlede fruktbarhet ved ulike aldre⁵. Figur 6 viser det

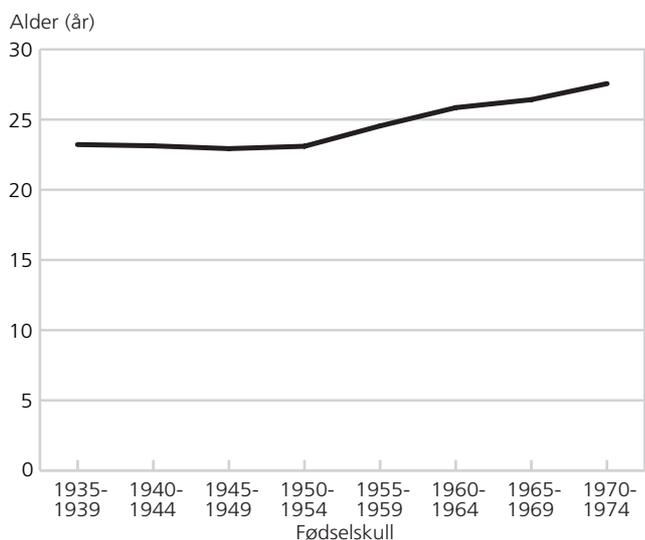
antall barn disse kvinnene hadde født på ulike tidspunkt i livet. Vi ser tydelig hvordan utsettelsen av fødslene i tjuenårene skyter fart blant kohortene som er født på 1950-tallet. Utsettelsen fortsetter også i yngre kohorter, men ikke i like raskt tempo. De som er født i 1950-54 klarer heller aldri å ta igjen fødselsforspranget til de eldre kohortene. 1935-39 kohorten fikk f.eks. vel 2,5 barn i gjennomsnitt, mens de som var født på begynnelsen av 1950-tallet endte opp med litt under 2,1 barn. Det er imidlertid interessant å merke seg at det samlede barnetallet ved 40-års alder er omtrent det samme i 1955-59 og 1960-64 kohortene som i 1950-54 kohorten, litt under 2,05 barn pr. kvinne. Det betyr at kohortene som er født på slutten av femtallet og begynnelsen av sekstallet langt på vei har tatt igjen forspranget til dem som er født 5-10 år før. Ingen av kvinnekullene i nyere tid har altså endt opp

⁵ Beregningene er fra et pågående nordisk komparativt prosjekt. Kohorttallene er basert på reelle kohorter, dvs. vi følger de samme kvinnene over livet fra de er 16 år og til de ev. utvandrer eller dør.

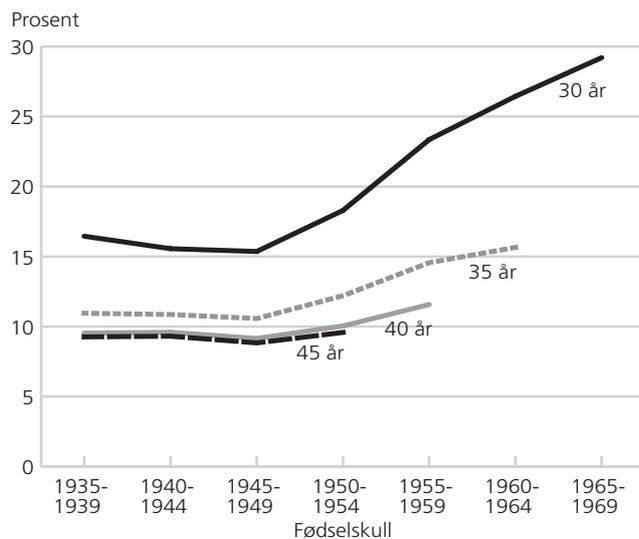
Figur 6. Samlet kohortfruktbarhet etter alder

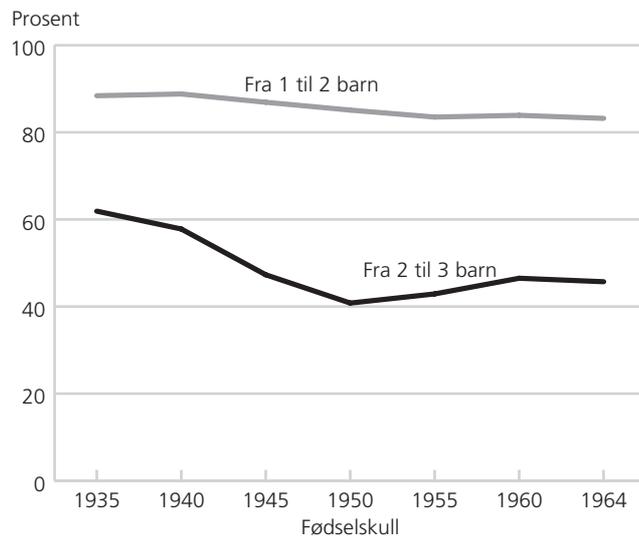
Figur 7. Medianalder ved første fødsel

Figur 8. Andel barnløse ved ulike aldre

Figur 9. Andel mødre med ett barn som også får to, og andel mødre med to barn som også får tre

Kilde: Befolkningsdatabasen (BEBAS)

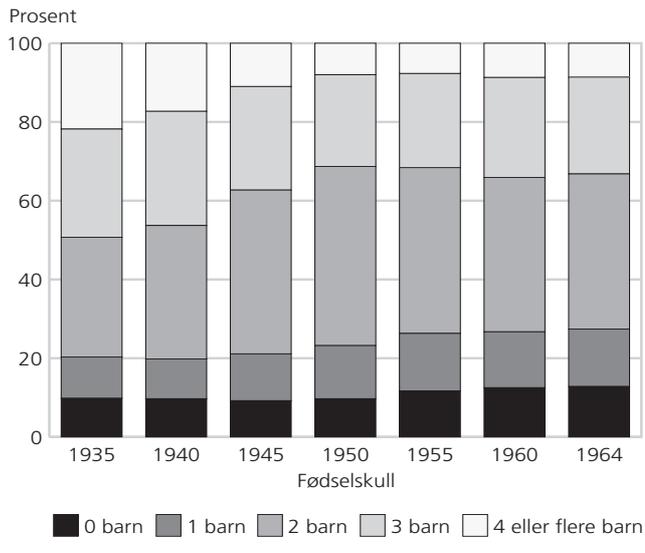
med færre enn 2 barn i gjennomsnitt⁶. Hva resultatet vil bli for de yngste kohortene, gjenstår å se, men 1965-69 kohorten ligger godt an til å komme opp på samme nivå, og gjeninnhentingen ser også ut til å skyte god fart blant dem som er født tidlig på 1970-tallet.

Medianalder ved første fødsel brukes også ofte for å beskrive den utsettelsen av fødslene som har skjedd i de yngre kohortene. Det er alderen da halvparten av kvinnene i en fødselskohort er blitt mødre. Som vi ser av figur 7, var medianalderen lavest blant kvinner født rett etter krigen, 22,9 år i 1945-49 kohorten. Deretter har medianalderen steget kontinuerlig, og i 1970-74 kohorten var den 27,6 år. Det vil si en økning på nesten fem år i løpet av bare en generasjon.

Et spørsmål som melder seg når kvinner stadig blir eldre før de blir mødre, er om langt flere til slutt vil ende opp som barnløse. Ikke uventet finner vi at det er en langt høyere andel barnløse 30-åringere blant dem som er født på slutten av 1960-tallet enn hva det var i eldre kohorter, men ved 40-års alderen er denne forskjellen blitt langt mindre (fig. 8). Det er likevel en økning på 2-3 prosentpoeng i andelen som aldri er blitt mødre. I kullene født før 1950 var den 9-10 prosent, mens den nærmer seg 12 prosent blant dem som er født på slutten av 1950-tallet.

Når kvinner først er blitt mødre, er det fortsatt svært vanlig å få et barn til. Over 80 prosent av ettbarnsmødre får det (fig. 9). Denne andelen har vært nokså

⁶ Kun noen få kull født tidlig på 1900-tallet har hatt en kohortfruktbarhet på under 2 barn pr. kvinne. Se Brunborg og Mamelund (1994).

Figur 10. Barnetallsfordeling ved 40-års alder

Kilde: Befolkingstatistikk. Fødte, 2004

stabil for kohortene som er født etter 1950, men i eldre kohorter var andelen ennå høyere, nærmere 90 prosent. Andelen tobarnsmødre som har fått nok et barn, har falt mer, fra omtrent 60 prosent i de eldste kohortene til omtrent 40 prosent i kohortene født tidlig på 1950-tallet, men deretter har den steget noe igjen. Nesten halvparten av kvinner som ble født like før krigen, endte opp med minst tre barn (fig. 10). Denne andelen falt til færre en hver tredje kvinne av dem som ble født på 1950-tallet, og steg deretter til omtrent hver tredje kvinne av dem som ble født tidlig på 1960-tallet. Alt i alt tyder derfor utviklingen på at det er blitt en større variasjon i barnetallet i de yngste kvinnekullene med en noe større andel barnløse kvinner, en høyere andel ettbarnsmødre, en synkende andel tobarnsmødre og en litt høyere andel med minst tre barn.

Oppsummering

Som i mange andre vestlige land falt fruktbarheten i Norge raskt på 1970-tallet, men deretter snudde utviklingen, og fra midten av 1980-tallet steg det norske fruktbarhetsnivået igjen. Dette var i motsetning til utviklingen i de fleste andre europeiske land, der fruktbarheten fortsatte å falle, men i likhet med utviklingen i andre nordiske land, som også hadde stigende fruktbarhetsrater på 1980-tallet⁷. På begynnelsen av 1990-tallet ble det igjen født over 1,9 barn pr. kvinne i Norge. Senere har utviklingen vært ganske stabil, men med en svak synkende trend mot et fruktbarhetsnivå på rundt 1,8 barn pr. kvinne (1,83 i 2004).

Når vi studerer de underliggende endringene i fruktbarhetsutviklingen i Norge, er hovedtendensen at førstefødselsratene blant yngre kvinner har falt, mens de har steget blant kvinner i 30-årene. Det har også vært en økning i andre- og tredjefødselsratene siden slutten av 1970-tallet. Utsettelse av fødslene til høyere aldre er en grunn til at periodefruktbarheten er lavere i dag enn for noen tiår siden. Førstefødselsalderen har økt kontinuerlig blant kvinnekull som er født etter krigen og er nesten fem år høyere blant dagens unge enn i de eldste kullene. Det endelige barnetallet blant kohorter som er født på 1950 og tidlig på 1960-tallet er likevel nokså likt, rundt 2,05 barn pr. kvinne. Det betyr at de yngre kohortene har tatt igjen mesteparten av forspranget til dem som var født noen år før. Hva resultatet vil bli for dem som ennå ikke er ferdig med sin fødedyktige periode, gjenstår å se. Men de som er født sist på 1960-tallet ligger godt an til å komme opp på samme nivå, og gjeninnhenting ser også ut til å skyte god fart blant dem som er født tidlig på 1970-tallet.

Det har likevel vært en økning på to til tre prosentpoeng i andelen som aldri er blitt mødre i de yngste kohortene. Andelen ettbarnsmødre har også steget noe, og andelen tobarnsmødre har gått ned. Men til gjengjeld har det blitt en noe høyere andel med tre eller flere barn blant dem som er født tidlig på 1960-tallet. Det er derfor blitt en noe større variasjon i barnetallet i de yngste kvinnekullene.

Referanser

Andersson, G. (2004): Childbearing Developments in Denmark, Norway, and Sweden from the 1970s to the 1990s: A Comparison, *Demographic Research*, Special Collection 3, Article 7: 153-176. Tilgjengelig på: <http://www.demographic-research.org>

Brunborg, H. og S-E. Mamelund (1994): *Kohort- og periodefruktbarhet i Norge 1820-1993*, Rapport 94/7, Statistisk sentralbyrå.

Kravdal, Ø. (1991): *Hvor mange barn?* Oslo: Universitetsforlaget.

Kravdal, Ø. (1992): The weak impact of female labour force participation on Norwegian third-birth rates, *European Journal of Population* 8: 247-263.

Kravdal, Ø. (1994): «Components of the recent fertility increase in Norway: Period and cohort perspectives» i Kravdal, Ø.: *Sociodemographic Studies of Fertility and Divorce in Norway with Emphasis on the Important*

⁷ Mer stoff om fruktbarhetsutviklingen i Norge sammenlignet med Norden og andre europeiske land finnes f.eks. i Andersson (2004) og Rønsen (2004). Den siste referansen tar også for seg familiepolitikkenes mulige betydning for fruktbarhetsutviklingen. Andre faktorer vi ikke har hatt anledning til å drøfte i denne artikkelen, er betydningen av kvinners utdanning og yrkestilknytning. Her kan det bl.a. vises til Lappegård mfl. i dette nummeret, samt til tidligere norske arbeider (Kravdal, 1992; Lappegård, 1999; Lappegård, 2001; Lappegård og Rønsen, 2005).

ce of *Economic Factors*, Sosiale og økonomiske studier 90, Statistisk sentralbyrå.

Lappegård, T. (1999): Akademikere får også barn, bare senere, *Samfunnsspeilet* 5/1999, Statistisk sentralbyrå.

Lappegård, T. (2001): Valg av utdanning - valg av livsløp? *Tidsskrift for samfunnsforskning* No. 3: 409-435.

Lappegård, T. og M. Rønsen (2005): The Multifaceted Impact of Education on Entry in Motherhood, *European Journal of Population* **21**: 31-49.

Ribe, M. (1999): Oddskvoter berätter, *VälfärdsBulletinen* Nr. 4.

Rønsen, M. (2004): Fertility and family policy in Norway - A reflection on trends and possible connections. *Demographic Research*, Vol. **10**, Art. 10: 263-286. Tilgjengelig på: <http://www.demographic-research.org>.

Inn- og utvandring blant innvandrere – hvor mange vil flytte i årene framover?

Vebjørn Aalandslid

Den langsiktige trenden for 1990-2004 er at det har vært en økning både i innvandring og i utvandring. I denne perioden har omlag dobbelt så mange flyttet inn sammenlignet med hvor mange som har flyttet ut av landet. Det har skjedd en gradvis nivåheving av nettoinnvandringen. Fra et snitt på om lag 7 000 personer per år på begynnelsen av 1990-tallet, via i overkant av 10 000 på slutten av 1990-tallet, til det nåværende nivået med en nettoinnvandring på om lag 13 000 personer per år. Nettoinnvandringen de siste fem årene har vært kjennetegnet av at den er større i omfang og bredere i sammensetning enn før. Bare fem av de ti største nettoinnvandringslandene til Norge i perioden 2000-2004 finner vi igjen på oversikten over de største landgruppene i innvandrerbefolkningen i dag. For de "eldre" innvandringslandene har utvandringen etter hvert blitt betydelig, og balanserer for enkelte år innvandringen. Dette er en utvikling vi også har sett for noen 'nyere' innvandringsland de siste årene.

For å kunne si noe om innvandring i framtida er vi avhengig av gode tall og analyser av fortida. I Norge har vi en unik mulighet til å gjøre nettopp dette, da vi har svært gode registerdata til slike formål. Her, som ellers i befolkningsstatistikken i SSB, baserer vi oss på opplysninger fra Det sentrale folkeregisteret. En innvandring er derfor enhver flytting til Norge som blir registeret i folkeregisteret. Hovedregelen er at personen skal ha til hensikt å oppholde seg i Norge i minst seks måneder og samtidig ha tillatelse til det. For at opphold i utlandet skal regnes som en utvandring er det flere betingelser som må oppfylles. Se egen tekstboks om dette.

Når SSB årlig publiserer tall over innvandring til Norge så gjør vi dette vanligvis etter to hovedlinjer; innvandring etter statsborgerskap og innvandring etter fraflyttingsland. I 2004 innvandret det 36 482 personer til Norge, av disse var 27 864 utenlandske statsborgere og 8 618 var norske statsborgere. Tilsvarende informasjon har vi om utvandring. I 2004 utvandret det 23 271 personer, av disse var 9 415 norske statsborgere, mens 13 856 hadde utenlandsk statsborgerskap.

For vårt formål, som er å finne inn- og utvandringstall for innvandrerbefolkningen, er ikke dette fullgod informasjon. Blant dem med norsk statsborgerskap vil det være mange personer med innvandrerbakgrunn, analyser vil ikke fange opp denne gruppen om vi isolert sett bare studerer statsborgerskap. Tilsvarende, om vi bare fokuserer på fraflyttingsland vil vi fange

opp mange som har norsk bakgrunn og som av forskjellige årsaker har valgt å flytte til (bake) Norge.

Vi bruker derfor SSBs definisjon av innvandrerbefolkningen som grunnlag for våre analyser. Det innebærer at de 36 482 personene som innvandret til Norge i fjor blir gruppert etter eget eller foreldrenes fødeland. 28 155 havner da i kategorien førstegenerasjonsinnvandrere til Norge, 355 er barn av par av førstegenerasjonsinnvandrere til Norge, 5 323 er uten noen innvandringsbakgrunn (det vil si har norsk bakgrunn), mens de resterende 2 649 er enten utenlandsfødte med norskfødte foreldre (det kan være barn av misjonærer født i utlandet eller av norske par som har arbeidet eller studert i utlandet), er norskfødte med én utenlandsfødt forelder eller utenlandsfødte med én norskfødt forelder eller er adopterte til Norge. Felles for disse er at de ikke regnes med i innvandrerbefolkningen.

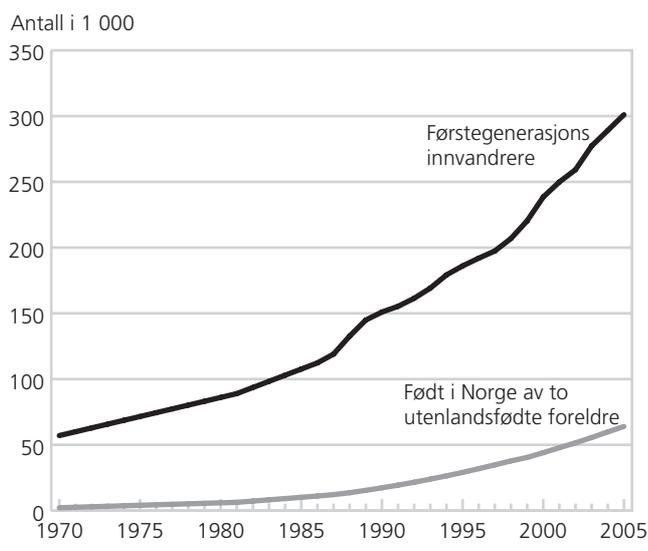
I vår studie går vi bare videre med de to første kategoriene, førstegenerasjonsinnvandrere og barna deres, de som er født i Norge av to utenlandsfødte foreldre, av mange kalt etterkommere. Vi skal se nærmere på utviklingen i innvandringen og utvandringen for disse to gruppene fra 1990 og fram til i dag. Men først kan det være nyttig å få et overblikk over tiden fra 1970 hvor Norge (iallfall i nyere tid) ble et nettoinnvandringsland.

I alle år etter 1970 har Norge hatt en nettoinnvandring, om vi ser isolert på innvandrerbefolkningen¹. I dag bor det om lag 365 000 innvandrere i Norge. Av

Vebjørn Aalandslid er rådgiver ved Seksjon for levekårsstatistikk (vaa@ssb.no)

¹ I 1989 hadde Norge en nettoutvandring som i stor grad skyldtes utvandring av vel 8 000 norske statsborgere til Sverige.

Figur 1. Innvandrerbefolkningen i Norge etter innvandringskategori. Personer. 1970-2005

disse har 300 000 selv innvandret, mens 65 000 er født i Norge av to foreldre som har innvandret. I 1990, hvor våre analyser starter, bodde det vel 150 000 førstegenerasjonsinnvandrere i Norge.

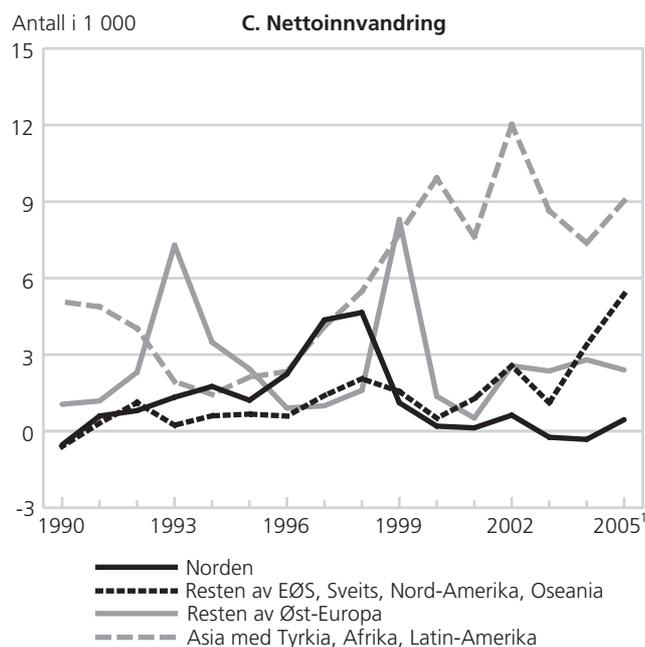
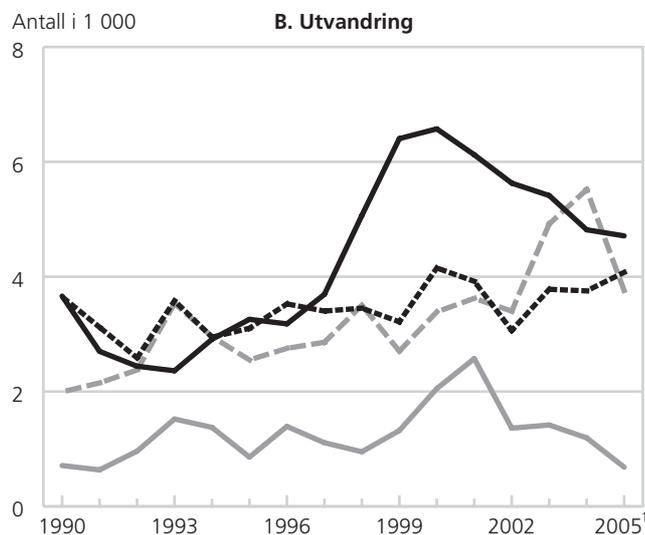
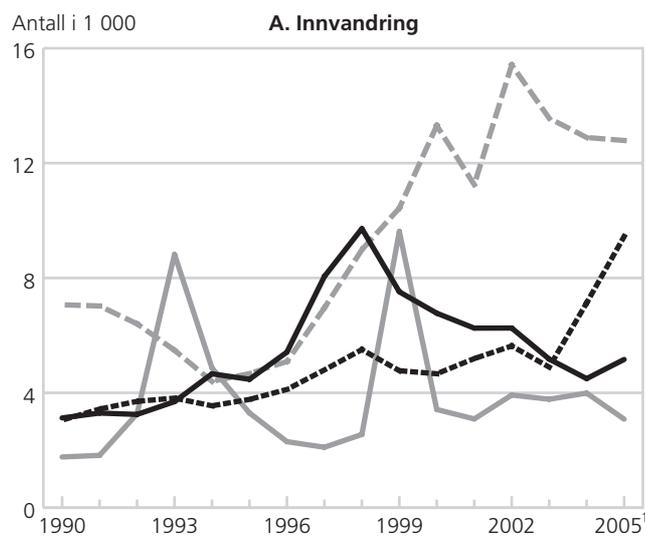
I årene før dette var innvandringen i snitt noe mindre enn den skulle bli senere. Men også på 1980-tallet hadde vi enkeltår med høy innvandring til Norge. Særsilt høy innvandring var det i årene 1987 og 1988, noe som blant annet kom av høy flyktninginnvandring fra Vietnam og Chile. Mellom 1971 og 1985 var nettoinnvandringen om lag 5 000 pr. år.

Innvandring

Når vi skal tolke utviklingen i innvandringen de siste årene er det viktig å ikke se seg blind på enkeltår. For det første er det ofte slik at strømmene ett år gjerne henger nøye sammen med begivenheter årene før. Om vi ser på året 2002 isolert så er dette et toppår for innvandringen fra mange land. Dette betyr ikke nødvendigvis at det var mange som bestemte seg for å flytte til Norge nettopp dette året. Mye av innvandringen i 2002 hadde sin årsak i et opparbeidet etterlep av saker i utlendingsforvaltningen, noe som førte til at mange fikk innvilget familiegjenforeningstillatelser. I tillegg var det kapasitet og vilje i mange norske kommuner til å bosette flere flyktninger enn vanlig dette året. I sum gav dette mange innvandring for 2002, men søknadene om å få bosette seg i Norge kan godt ha blitt sendt flere år tidligere. Dette viser at det kan være andre forhold enn den enkelte innvandrers bevegelser som bestemmer hvilket år innvandringen rent faktisk finner sted. Selv om nye trender kan fanges opp i enkeltår så kan det være bedre å se på gjennomsnittet over lengre perioder for å kunne si noe om innvandringen over tid.

Figur 2a viser utviklingen i innvandrerbefolkningens innvandring til Norge fra 1990-2004. Mens vi de

Figur 2a. Innvandring av innvandrerbefolkningen etter region og år. Personer per år. 1990-2005¹

¹ For 2005 er innvandringen basert på statsborgerskap og framskrevet fra tre første kvartaler. For mer om landgrupperingene se egen tekstboks.

første fem årene på 1990-tallet hadde en gjennomsnittlig innvandring under 20 000 i året så har nivået de siste fem årene økt til et gjennomsnitt nær 30 000 i året. Samtidig har sammensetningen i landbakgrunn endret seg i løpet av disse 15 årene.

Både i starten og slutten av perioden utgjør innvandring fra Asia med Tyrkia, Afrika og Latin-Amerika den største gruppen, og innvandring derfra har de siste fem årene omfattet nær halvparten av innvandringen til Norge.

På midten av 1990-tallet var innvandringen fra Norden størst, noe som i stor grad skyldtes svensk arbeidsinnvandring til Norge. De to toppene i den østeuropeiske innvandringen stammer begge fra konflikter på Balkan på 1990-tallet. Først flyktninger i hovedsak fra Bosnia-Hercegovina i 1993, og i 1999 flyktninger fra Kosovo (Serbia og Montenegro). Innvandringen fra resten av Øst-Europa etter 2000 kommer i hovedsak fra Russland, og ligger (med unntak av de to toppårene) på et høyere nivå enn på 1990-tallet. Gruppen EØS+Nord-Amerika og Oseania har en markert økning de siste årene, og var i 2004 den nest største innvandringsgruppen til Norge. Veksten i denne gruppen kommer i all hovedsak av økt innvandring fra Polen og Litauen, men også fra "eldre" EU-land som Tyskland. Denne veksten har fortsatt i de tre første kvartalene av 2005. De største enkeltlandene fra gruppen Asia, Afrika og Latin-Amerika beskrives mer i detalj senere.

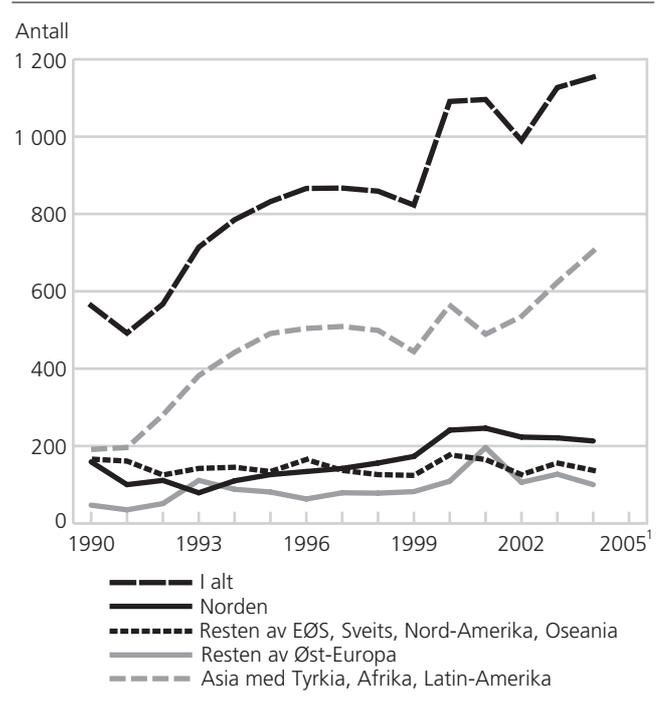
Utvandring

I takt med innvandringen noen år tidligere, har det i perioden 1990 til 2004 under ett vært størst utvandring fra Norge av personer født i de andre nordiske landene, se figur 2b. Utvandringen i denne gruppen har vært på et nivå rundt 5 000 – 6 000 de siste årene. Det har vært en gradvis økning av utvandring fra gruppen Asia, Afrika og Sør Amerika som i 2003 var nær like stor som Nordengruppen, og i 2004 hadde denne gruppen flest utvandring fra Norge. Fallet i utvandring så langt i 2005 må behandles forsiktig da det særlig for denne gruppen vil være en del utvandring av norske statsborgere med innvandrerbakgrunn. Det fanges ikke opp av 2005-tallene da de bare bygger på statsborgerskap.

Økningen i utvandring fra Asia, Afrika og Sør Amerika kan ikke tilskrives ett enkeltland alene, de siste årene har det vært en jevn økning av utvandringen for alle de store ikke-vestlige landene. Resten av Øst-Europa har to topper (om enn ikke like tydelige som for innvandringen) i 1993-94 og i 2000-2001 som omfatter utvandring av henholdsvis bosniere og kosovoalbaniere.

For disse tallene vil opprydding av registre i Sentralkontoret for folkeregistrering spille en viss rolle. For enkeltår kan utskrivning av personer fra folkeregisteret

Figur 3. Utvandring av etterkommere etter region. Personer per år. 1990-2004

få stor innvirkning på tallene uten at det nødvendigvis gjenspeiler en reell flytting for akkurat dette året. Slike "administrative" utvandring teller i statistikken først det året de blir oppdaget og registrert, noe som kan være på et senere tidspunkt enn da utvandringen reelt sett fant sted.

Utvandrer etterkommerne?

De siste fem årene har i gjennomsnitt vel 1 000 etterkommere flyttet ut av Norge per år. Samtidig har i snitt vel 300 etterkommere flyttet tilbake, slik at vi har en netto utvandring av etterkommere på vel 700 i året. Figur 4 viser at det har vært en økning i etterkommerutvandringen, iallfall om vi ser på absolutte tall. Men om vi holder dette opp mot økningen i tallet på etterkommere i Norge, så er andelen som utvandrer ikke økende. Utvandringshyppigheten til etterkommere fra ikke-vestlige land er langt lavere enn utvandringshyppigheten til de fra Norden og EØS+Nord-Amerika og Oseania. Også her kan det nok spille en viss rolle at ikke alle som skal melde flytting gjør det. Ser vi på aldersfordelingen til denne gruppen så ser vi at de som utvandrer er barn (og da sammen med voksne). Andelen av de som flytter ut som er over 18 år er fortsatt svært liten.

Det har vært spekulert i at eldre innvandrere, særskilt fra de gamle arbeidsinnvandrerlandene Pakistan, Tyrkia og Marokko reiser tilbake til hjemlandet på sine eldre dager. Vi finner ikke støtte for dette om vi ser på de aldersfordelte utvandringstallene. Utvandring for disse landgruppene domineres (som innvandringen) av unge voksne.

Nettoinnvandring

Tallet på nettoinnvandring forteller oss hvordan innvandrerbefolkningen endrer seg som følge av inn- og utvandring. Høy eller lav innvandring gir ikke nok informasjon til å vite om flyttingene gir et bidrag til folketilveksten. Her må vi se på tallet på nettoinnvandring til Norge.

Vi har tidligere sett at gruppen Asia, Afrika og Latin-Amerika de siste fem årene har utgjort nær 50 prosent av innvandringen, mens den samme gruppen har utgjort vel 25 prosent av utvandringen i samme periode. For innvandrere fra Norden er bildet motsatt, i gjennomsnitt de siste fem årene har gruppen utgjort 20 prosent av innvandringen, og hele 40 prosent av utvandringen. Sagt på en annen måte: Flere vandrer inn fra Asia, Afrika og Latin-Amerika og færre vandrer ut om vi sammenligner med Norden. Figur 2c viser fordelingen av nettoinnvandringen de forskjellige landgrupperingene imellom.

Nettoinnvandringen fra Asia, Afrika og Latin-Amerika har de siste fem årene i gjennomsnitt utgjort vel 70 prosent av nettoinnvandringen til Norge, noe som er en markert økning fra 1990-tallet. Her har vi også lagt til nettoinnvandringstall basert på første 3 kvartaler i 2005. Økningen i gruppen resten av EØS+ fortsetter i 2005 og vil bidra til at vi i 2005 trolig vil få en nettoinnvandring som vil ligge godt over fjorårets.

Nettoinnvandring for noen enkeltland

For å få en grundigere beskrivelse av nettoinnvandringen kan det være nyttig å analysere enkelte land. Vi skal her se nærmere på utviklingen i nettoinnvandringen fra et knippe land som enten er av de største i innvandrerbefolkningen i Norge, eller har hatt stor innvandring de siste årene.

Nettoinnvandringen fra Sverige (figur 6ab) er i stor grad en funksjon av arbeidsmarkedet. I tider hvor arbeidsmarkedet og lønningene har vært mer attraktive i Norge har vi hatt en jevn økning i innvandringen fra Sverige. Det var stor innvandring fra Sverige under høykonjunktorene i Norge på slutten av 1980-tallet og slutten av 1990-tallet, men strømmene ble redusert raskt med noe økende problemer i det norske arbeidsmarkedet i 1989 og i 2000. Den store utvandringen de siste fem årene, som har gitt en nettoinnvandring nær null, må sees i sammenheng med innvandringen sist på 1990-tallet. Nettoinnvandringen fra Danmark har vært mye mindre følsom for konjunktorene, og i hele 15-årsperioden, med unntak av 1999, så har innvandringen og utvandringen vært omtrent like stor.

Pakistan og Tyrkia (figur 5ab) tilhører de landene som har den lengste innvandringshistorien (i alle fall i nyere tid) til Norge, med arbeidsinnvandringen som startet på slutten av 1960-tallet. Begge landene har

nokså lik nettoinnvandring de siste 15 år, Pakistan med 300 nettoinnvandring i året, Tyrkia med 270. Som vi ser av figur 5ab følger kurvene for nettoinnvandring hverandre for disse to landene. Begge land hadde lav nettoinnvandring tidlig på 1990-tallet, noe som nok har sammenheng med at det da var få etterkommere som var gamle nok til å få familiegjennforening via ekteskap. For Pakistan var det endog netto utvandring i 1993. Fra Tyrkia har innvandringen vært preget av at det kommer mange for å gifte seg med etniske tyrkere i Norge, men også ekteskap med personer med norsk bakgrunn finner sted. I tillegg har det vært noe flyktninginnvandring.

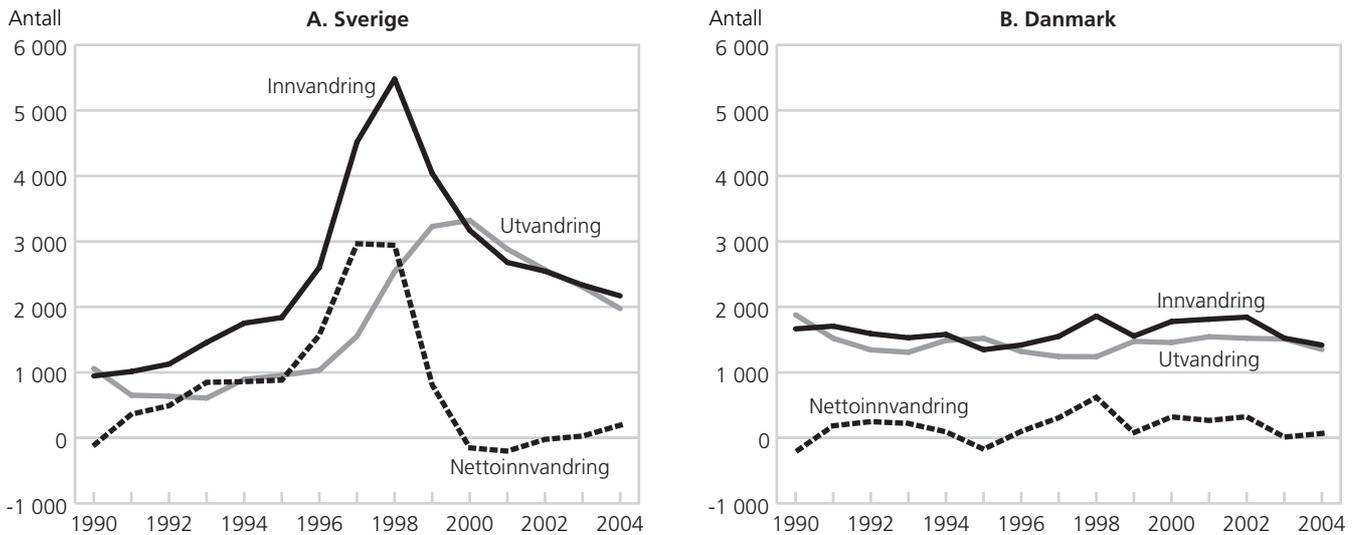
For begge land er 2002 et toppår med hensyn til innvandring. Vi har tidligere vært inne på at dette nok henger sammen med saksbehandlingskapasiteten i utlendingsforvaltningen. Verdt å merke seg for Pakistan er at i 2004 finner vi den laveste nettoinnvandringen på 10 år, noe som skyldes en kombinasjon av økt utvandring og færre innvandring. Om vi ser på 15-årsperioden under ett så preges begge av en gradvis høyere innvandring, og en for de siste år økende utvandring.

Polen og Litauen er tatt med for å vise utviklingen av innvandringen til Norge som en følge av EU-utvidelsen, se figur 6c. Fra Polen hadde vi synkende innvandring utover 1990-tallet, innvandringen var kjønnsmessig svært skjev med en klar overvekt av kvinner. På 1990-tallet var tre av fire innvandring fra Polen kvinner. Dette var nok i hovedsak polske kvinner som giftet seg med norske menn, men også polske sykepleiere som fikk innvilget spesialisttillatelse. I 2004 har innvandringen fra Polen skiftet karakter, da var tre av fire innvandring menn. De fleste av polakkerne som arbeidet i Norge på 1990-tallet ble ikke fanget opp av folkeregistersystemet da de bare var inne på kortere tillatelse, spesielt sesongarbeidstillatelse. Brorparten av sesongarbeidstillatelse utstedt av UDI ble gitt til polakker. Som en følge av EØS-utvidelsen kommer denne gruppen nå inn på mer varige arbeidstillatelse og vises dermed i statistikken, samtidig som nok totalantallet har økt, da tallet på EØS-arbeidstillatelse overstiger tallet på sesongarbeidstillatelse.

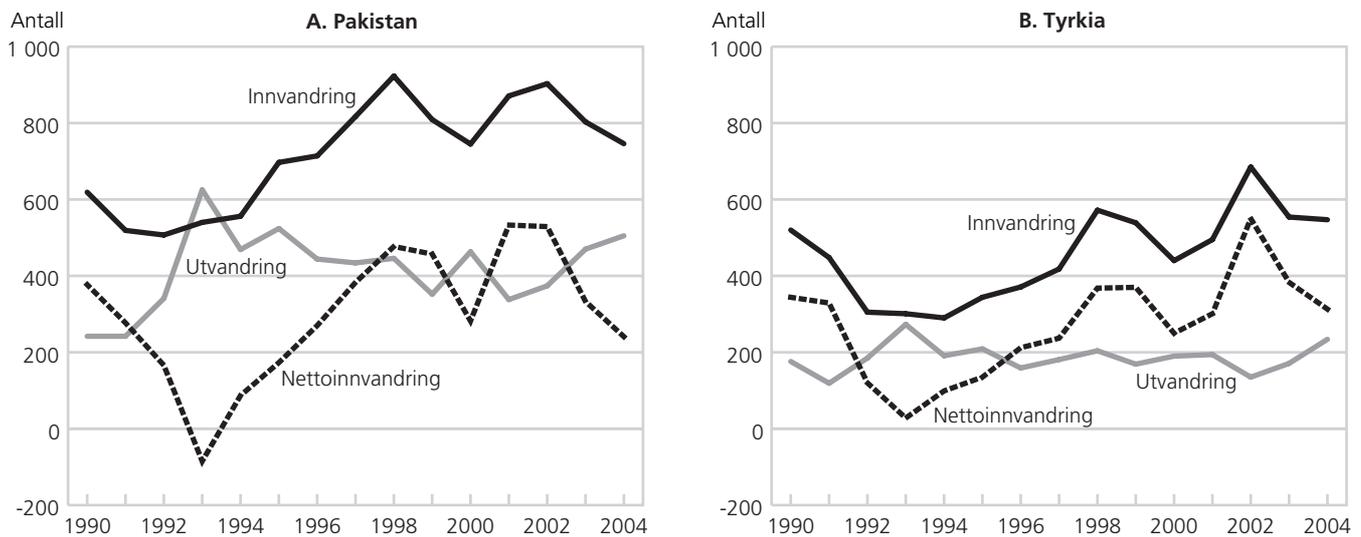
Når det gjelder innvandringen fra Litauen er bildet noe annerledes. For det første har innvandringen vært langt mindre i omfang og den startet senere, også her har innvandringen hatt en overvekt av kvinner, men med et skifte de to siste årene da arbeidsinnvandringen har skutt fart og kjønns sammensetningen har blitt mer balansert.

For disse to landene vil framtidig nettoinnvandring avhenge av utviklingen på arbeidsmarkedet, men også av hvorvidt arbeidsinnvandrere fra Polen og Litauen vil hente familien sin til Norge eller om de velger å returnere når arbeidsmarkedet endrer seg.

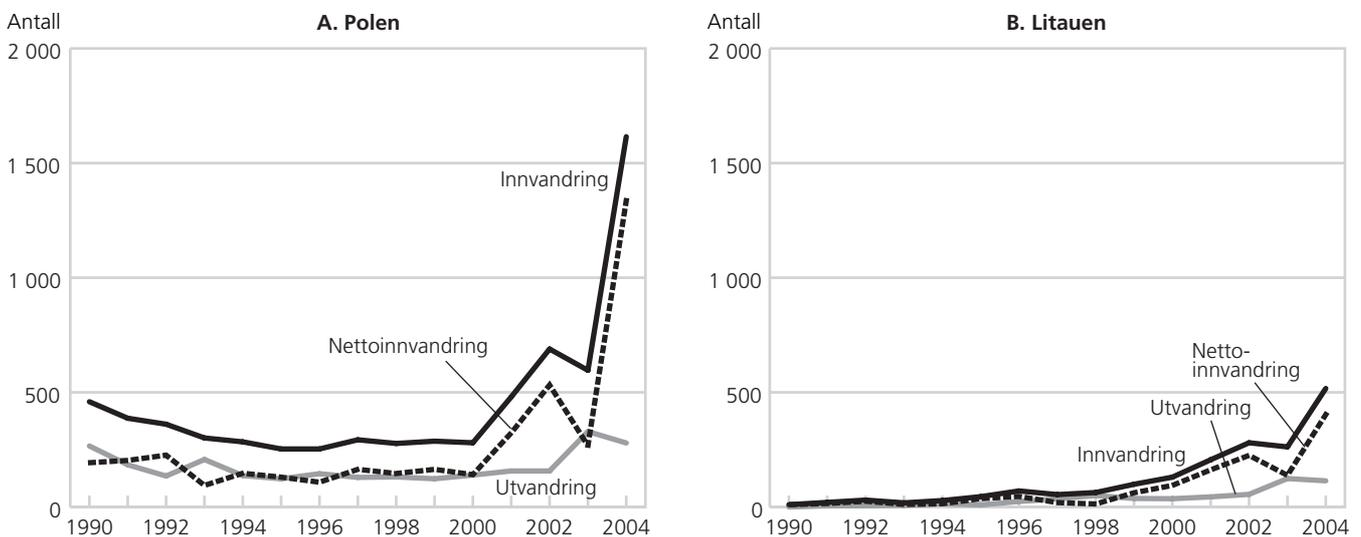
Figur 4ab) Inn- og utvandring fra naboland. Personer per år. 1990-2004

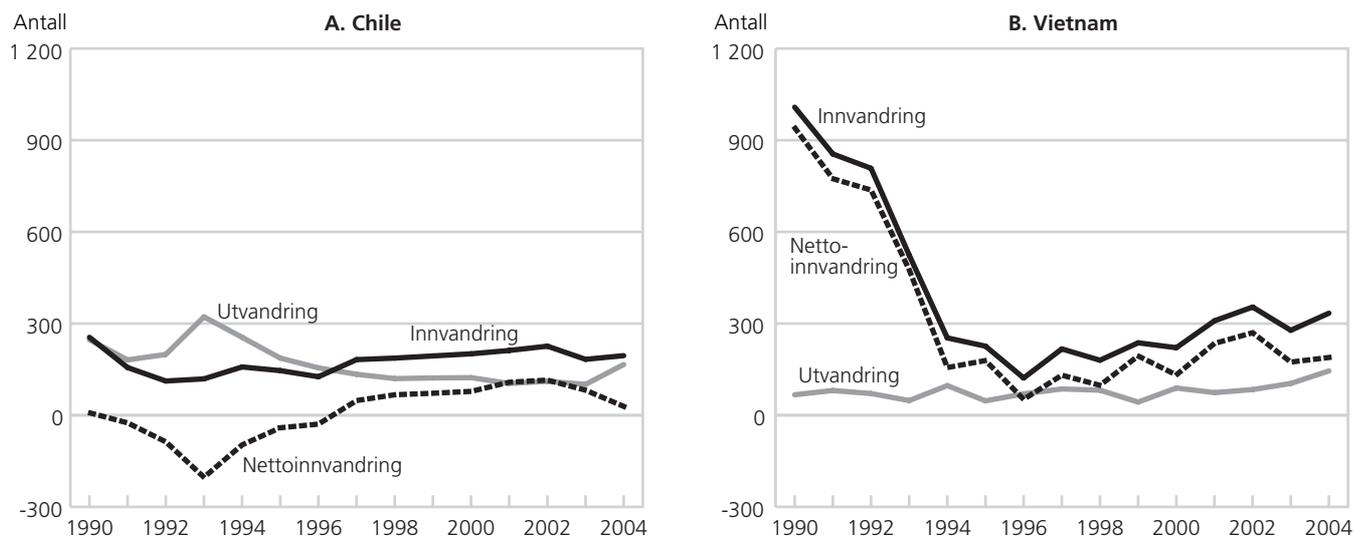
Figur 5ab) Inn- og utvandring fra gamle arbeidsinnvandreland. Personer per år. 1990-2004

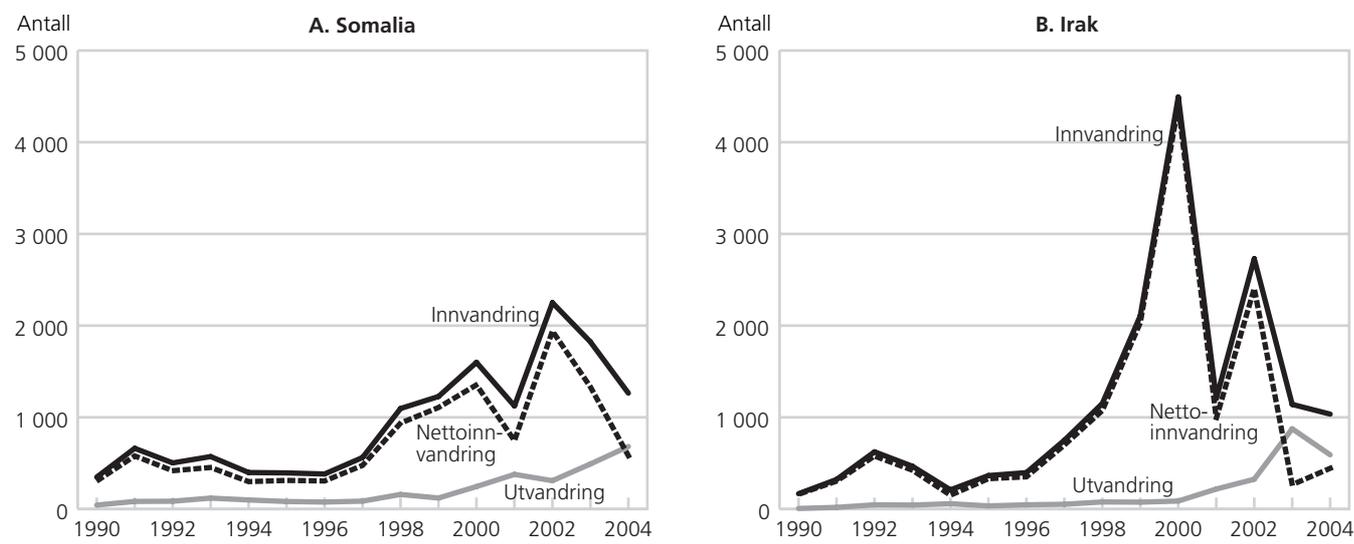
Figur 6ab) Inn- og utvandring fra nyere arbeidsinnvandreland. Personer per år. 1990-2004

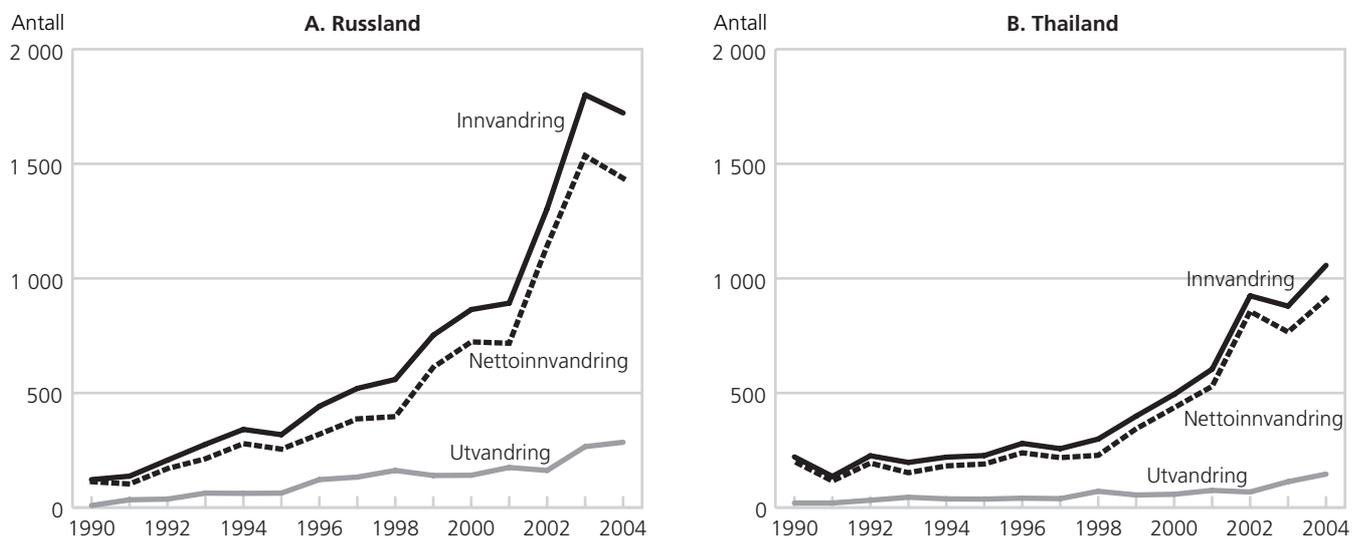
Figur 7ab) Inn- og utvandring fra gamle flyktingland. Personer per år. 1990-2004

Figur 8ab) Inn- og utvandring fra nyere flyktingland. Personer per år. 1990-2004

Figur 9ab) Inn- og utvandring fra familieinnvandringsland. Personer per år. 1990-2004

Den store innvandring til Norge fra Chile kom på 1970- og 80-tallet, særlig var innvandringen stor i årene rundt 1987/1988, se figur 6d. Dette var personer som søkte og fikk asyl i Norge. Årene etter store innvandringsbølger er utvandringen gjerne høyere enn den ellers ville ha vært, og det ser vi tydelig for Chile. Utvandringen er betydelig høyere enn innvandringen de første årene på 1990-tallet, først på slutten av 1990-tallet får vi igjen en netto innvandring fra Chile, men i 2004 er innvandringen og utvandringen nær like stor.

Innvandringstallene for Vietnam illustrerer hvordan innvandringen bare i løpet av noen få år kan skifte karakter. På begynnelsen av 1990-tallet var Vietnam i særklasse den største innvandringsgruppen til Norge. Tallet falt så markert i årene 1993/1994, men her var ikke årene etter preget av like stor grad av utvandring som for Chile. Utvandringen av vietnamesere fra Norge har hele tiden vært liten, denne gruppen virker å være den av de store innvandringsgruppene i Norge som er mest stabile, og om vi justerer for størrelsen på den vietnamesiske innvandrerbefolkningen i Norge er det en svært liten andel som utvandrer.

Somalia og Irak er eksempler på nyere flyktningland. Somalia har vi hatt høy innvandringen fra gjennom hele 1990-tallet, med en topp på starten av 2000-tallet, se figur 6e. For Irak begynte innvandringen noe senere, med en foreløpig topp i 2000. Det har vært en betydelig økning i utvandringen for begge, som følge av økt innvandring i årene før. Begge landgrupper leder statistikken over største nettoinnvandringsland for siste 5-års periode. Fallet de to siste årene må sees i sammenheng med endringen i asylpolitikken overfor disse to landgruppene, sakene ble høsten 2003 stilt i bero av utlendingsmyndighetene og tallet på asylsøknader falt markert som en følge av dette.

Innvandringen fra Russland (figur 6f) har de siste årene bestått av tsjetsjenske flyktninger og russiske kvinner som gifter seg med norske menn. En svært skjev kjønnsfordeling er en indikator på dette. Det samme finner vi for Thailand som var største enkeltland i 2004 med familiegjennforeningstillatelser innvilget av UDI. Innvandringen fra Thailand er i hovedsak

kvinner som gifter seg med norsk menn og noen barn som følger med mødrene. Foreløpig ser vi liten utvandring fra disse landene.

Men noen få unntak har Norge nettoinnvandring fra alle land i verden, men i 2003 hadde vi også noen land som hadde en nettoutvandring fra Norge, totalt var dette 15 land. De fleste av disse var små øystater og nettoutvandringen var liten. Men to land skiller seg ut i 2004; Island og Finland, med vel 200 nettoutvandring til Island og 400 til Finland. Ser vi perioden under ett er det bare to land som kommer opp i et tosifret tall. Vi har en nettoutvandring til Storbritannia på vel 200, men kanskje mer overraskende, i perioden 1990-2004 hadde vi en nettoutvandring til Bangladesh på 70 personer.

Disse eksemplene er tatt med for å illustrere at nettoinnvandringen til Norge de siste 15 årene har vært svært sammensatt og ikke kan tilskrives ett land eller en region alene. Det er heller ikke slik at innvandring til Norge kan tilskrives en enkelt årsak, eller en enkelt konflikt.

Hvordan blir nettoinnvandringen framover?

I denne artikkelen har vi forsøkt å illustrere at sammensetning og omfang av nettoinnvandringen ikke er lett å forutsi. Men noe kan vi trekke ut av de dataene vi har tilgjengelig. Det har skjedd en gradvis nivåheving av nettoinnvandringen. Fra et snitt på om lag 7 000 personer per år på begynnelsen av 1990-tallet, via i overkant av 10 000 personer per år på slutten av 1990-tallet, til det nåværende nivået med en nettoinnvandring på om lag 13 000 personer per år. Gjennomsnittet for 1990-tallet ville vært en god del lavere om vi ikke hadde opplevd krigene på Balkan og tilflyttingen i kjølvannet av dette.

Nettoinnvandringen de siste fem år er kjennetegnet av at den er større i omfang og bredere i sammensetning. Bare fem av de 10 største nettoinnvandringslandene til Norge i perioden 2000-2004 finner vi igjen på oversikten over de største landgruppene i innvandrerbefolkningen 1. januar 2005, og ser vi isolert på året 2004 finner vi bare igjen to av dem - og ingen av de fem største nettoinnvandringslandene er med.

Tabell 1. De 10 største nettoinnvandringslandene og de 10 største landene i innvandrerbefolkningen, rangert etter størrelse. 1990-2005

Rangert	Nettoinnvandring 1990-1994	Nettoinnvandring 1995-1999	Nettoinnvandring 2000-2004	Nettoinnvandring i 2004	Innvandrerbefolkningen 1.1.2005
1.	Bosnia-Hercegovina	Sverige	Irak	Russland	Pakistan
2.	Vietnam	Serbia og Montenegro	Somalia	Polen	Sverige
3.	Sverige	Irak	Russland	Thailand	Danmark
4.	Somalia	Somalia	Afghanistan	Tyskland	Irak
5.	Iran	Tyskland	Thailand	Afghanistan	Vietnam
6.	Serbia og Montenegro	Finland	Iran	Somalia	Somalia
7.	Irak	Iran	Tyskland	Filippinene	Bosnia-Hercegovina
8.	Sri Lanka	Bosnia-Hercegovina	Polen	Irak	Iran
9.	Tyrkia	Russland	Filippinene	Litauen	Tyrkia
10.	Kina	Pakistan	Pakistan	Serbia og Montenegro	Serbia og Montenegro

Om trenden fra 2004 fortsetter vil vi om noen år ha helt andre land inne blant de ti største i innvandrerbefolkningen i Norge. Dette gjør framskriving vanskelig.

En annen observasjon er at for de "eldre" innvandringslandene har utvandringen etter hvert blitt betydelig. Dette er en utvikling vi trolig også vil få se framover for de nyere innvandringslandene. Til nå har dette gitt seg utslag i en videreflytting eller tilbakeflytting av personer fra nyere flyktingeland slik som Somalia og Irak. Vi vet ennå ikke nok om denne utvandringen, men den kan være en indikator på at i et felleseuropeisk arbeidsmarked så vil vi i årene framover se mer mobilitet blant de nyankomne. En ikke unaturlig hypotese er at de som har fått oppholds- og arbeidstillatelse i Norge, men ikke får arbeid eller utdanning, reiser videre til et annet EØS-land for å søke lykken der. Ved skifte av statsborgerskap vil de ha samme rettigheter som andre EØS-borgere.

Det har i debatten om innvandring til Norge blitt hevdet at veksten i innvandrerbefolkningen er eksponentiell - det vil si at den vokser med rentes rente. Tallene for de eldre innvandringslandene illustrerer at så ikke er tilfelle. Veksten stopper etter hvert opp og balanse- res i stor grad av utvandringen.

Det vi imidlertid har sett er at når innvandringen fra noen landgrupper stanser opp så har nye kommet til. For 15 år siden hadde vi vel 500 innvandrere fra Irak boende i Norge. I dag er dette den tredje største gruppa om vi ser isolert på førstegenerasjonsinnvandrere. Hvem vet hvilket land som blir det neste Irak?

Landgruppering: I framskrivningen har landene blitt inndelt i fire grupper:

1. Norden

2. Resten av EØS+ som omfatter 22 medlemsland i EU + Sveits og småstatene i Vest-Europa, samt Nord-Amerika og Oseania.

3. Resten av Øst-Europa som omfatter alle de land i Europa som ikke er med i gruppen resten av EØS+.

4. Afrika, Asia med Tyrkia og Sør-Amerika

Innvandrerbefolkningen består av personer med to utenlandsfødte foreldre: førstegenerasjonsinnvandrere som har innvandret til Norge, og personer som er født i Norge med to foreldre som er født i utlandet.

Fødeland er hovedsaklig mors bosted ved personens fødsel.

Landbakgrunn er eget, eventuelt mors, eventuelt fars utenlandske fødeland. Personer uten innvandringsbakgrunn har kun Norge som landbakgrunn. Når begge foreldre er født i utlandet, er de i de aller fleste tilfelle født i samme land. I de tilfellene der foreldrene har ulikt fødeland, er det mors fødeland som blir valgt.

Regler for flytting. Inn- og utvandring

Hovedprinsippet for om en person skal registreres som innvandret i folkeregisteret eller ikke er at personen skal ha til hensikt å oppholde seg i Norge minst seks måneder og samtidig ha tillatelse til det.

I perioden mars 1987 til januar 1994 var regelverket slik at asylsøkere kunne bli registrert som innvandret også før søknaden var avgjort, men nå skal de behandles på linje med andre som må ha en oppholdstillatelse for å bli registrert som bosatt. For statistikken betyr det at mange telles i et seinere år enn da de faktisk kom til landet. De som får avslag på søknaden kommer ikke med i innvandringsstatistikken.

Kravene til oppholdstillatelse er forskjellige for norske og andre nordiske borgere (de trenger ingen tillatelse), EØS-borgere ellers (de må søke, men skal normalt få tillatelse) og andre statsborgere. I forhold til definisjonen på innvandring har dette imidlertid ingen betydning. Folkeregistreringssystemet fatter vedtak i de konkrete flyttesaker i henhold til folkeregistreringsloven og forskriftene til denne.

Førstefødsler etter alder og utdanning i Storbritannia, Frankrike og Norge¹

Trude Lappegård, Marit Rønsen,
Michael Rendall, Christine Couet,
Isabelle Robert-Bobée
og Steve Smallwood

Stadig senere førstefødsler har vært et tydelig trekk ved fruktbarhetsutviklingen i Europa og andre deler av verden de siste tiårene. Samtidig har ulikhetene i fødealder mellom angloamerikanske og europeiske land økt. I denne artikkelen studerer vi slike forskjeller i mer detalj ved å sammenligne alder ved første fødsel etter utdanningsnivå blant kvinner som er født på 1950- og 1960-tallet i Norge, Frankrike og Storbritannia. Resultatene viser at i Storbritannia var utviklingen mot stadig senere barnefødsler begrenset til kvinner som hadde utdanning på videregående skole nivå og høyere. I Norge og Frankrike derimot var utsettelsen mer generell og omfattet kvinner på alle utdanningsnivåer. For Norge og Frankrike har det også vært en økning i kvinners utdanningsnivå, slik at det ble flere i de gruppene som kjennetegnes ved senere barnefødsler.

Innledning

Sammenligninger av fruktbarheten i ulike industriland har vist store variasjoner, både med hensyn til nivå og utvikling over tid (Frejka og Calot 2001, Pearce and, Bovagnet 2005). I Europa har fruktbarheten i mellom-europeiske og sør- og østeuropeiske land falt til svært lave nivåer, mens de nordiske landene, Frankrike, Storbritannia og Irland har opprettholdt nivåer som ligger nærmere det som kreves for å holde folketallet konstant uten immigrasjon (Smallwood og Chamberlain 2003). Nord-Amerika og Austral-Asia har også hatt fødselstall som nesten opprettholder folketallet, noe som tyder på at fruktbarheten påvirkes av et bredt spekter av sosiale og økonomiske forhold (Morgan 2003).

Likheter mellom land med hensyn til fruktbarhetsnivået totalt sett kan imidlertid dekke over betydelige variasjoner i underliggende fruktbarhetsmønstre. Et forhold som varierer mye mellom land, og også mel-

lom land med relativt likt fruktbarhetsnivå, er kvinnes fødealder. Den har generelt blitt høyere, og det samme har alderen ved tilknyttede statusoverganger, som ekteskapsinngåelse, fullføring av utdanning og inntreden i arbeidslivet (Billari 2005). Det er imidlertid en betydelig andel som får barn tidlig i de angloamerikanske landene, samtidig som de fleste kvinner stadig føder senere også i disse landene (Chandola mfl. 1999, Chandola mfl. 2002). I det kontinentale Europa har det vært en mer ensartet utvikling mot senere barnefødsler. Endringene har vært tydeligere i Sør- og Mellom-Europa enn i Norden og Frankrike, der fødslene er mer konsentrert til kvinner i 20-årene og i begynnelsen av 30-årene (Gustafsson og Wetzels 2000).

Høyere utdanningsnivå blant kvinner er en viktig forklaring på tendensen til stadig senere førstefødsler. Mangelen på egnede data er imidlertid et problem når det gjelder å analysere sammenhengen mellom utdanning og fruktbarhet. Å bruke data bare fra utvalgsundersøkelser fører lett til at gruppene blir alt for små når datamaterialet inndeles etter både fødselskohort, alder og utdanning (Billari og Philipov 2005). Data fra administrative registre som dekker hele befolkningen har ikke slike begrensninger, men til gjengjeld inneholder de som oftest bare demografiske variable som alder, sivilstand o.l. og har ingen opplysninger om utdanning. I denne studien har vi løst disse problemene ved å koble utdanningsopplysninger til befolk-

Trude Lappegård er forsker ved Seksjon for demografi og levekårsforskning i Statistisk sentralbyrå (lap@ssb.no)

Marit Rønsen er seniorforsker ved Seksjon for demografi og levekårsforskning i Statistisk sentralbyrå (mrr@ssb.no)

Michael Rendall og Steve Smallwood er ansatt i Office for National Statistics, England

Christine Couet og Isabelle Robert-Bobée er ansatt i INSEE, Frankrike

¹ Denne artikkelen er en oversettelse av artikkelen "First birth by age and education in Britain, France and Norway" av Michael Rendall, Christine Couet, Trude Lappegård, Isabelle Robert-Bobée, Marit Rønsen og Steve Smallwood. Artikkelen er publisert i Population Trends 121: 27-34 (2005).

ningsdata fra tre land: Frankrike, Norge og Storbritannia - nærmere bestemt England og Wales². Disse data-settene gjør det mulig å analysere sammenhengen mellom utdanning og kvinnes alder ved første fødsel i et komparativt perspektiv.

Tidligere studier av fruktbarhet og utdanning i disse landene omfatter blant annet en fersk studie fra Norge som viser at når kvinner har avsluttet sine studier, har de med høy utdanning høyere førstefødselsrater enn dem med lavere utdanningsnivå (Lappegård og Rønsen 2005). I Storbritannia har undersøkelser vist at kvinner med høyere utdanning er eldre (fem år eldre i gjennomsnitt) når de føder sitt første barn enn kvinner uten høyere utdanning, men at den aldersspesifikke sannsynligheten for å føde andre og tredje barn var større i denne gruppen (Rendal og Smalwood 2003). Også i Frankrike har undersøkelser vist at kvinner med høyere utdanning venter lenger med å føde sitt første barn etter at første parforhold er inngått, men at de føder sitt andre barn raskere (Robert-Bobée 2004). Disse studiene benytter ulike utvalg, variabeldefinisjoner og analysemetoder, noe som begrenser sammenligningsmulighetene. Målet med denne studien er å skape et best mulig sammenligningsgrunnlag ved å bruke så samsvarende utvalg, variabeldefinisjoner og analysemetoder som mulig for de tre landene. Vi har sammenlignet kvinner som er født i løpet av to femårsperioder på midten og slutten av henholdsvis 1950-tallet og 1960-tallet. Dette gjør det mulig å analysere endringer både med hensyn til fullført utdanning og i aldersmønsteret ved første fødsel innenfor brede utdanningsgrupper.

Data og metode

Analysen er basert på sammenkoblede folketellings- og fødselsregistreringsdata fra Storbritannia og Frankrike samt på sammenkoblede registeropplysninger om fødsler og utdanning i Norge. Datasettene er henholdsvis ONS Longitudinal Study (LS), French Demographic Panel (EDP) samt befolkningsdatasystemet Besys og utdanningsdatabasen NUDB i Norge. LS og EDP består av folketellings- og fødselsdata for et representativt utvalg som omfatter henholdsvis 1 av 100 kvinner i Storbritannia siden 1971 og 1 av 200 kvinner i Frankrike siden 1968. De norske databasene omfatter hele befolkningen.

Vi har benyttet data om fødsler til og med kalenderåret 2001 i Storbritannia og til og med 2002 i Frankrike og Norge. På grunn av kalenderårstrukturen i dataene er alder definert som fylte år i løpet av kalenderåret. Dette er i gjennomsnitt et halvt år yngre enn standarddefinisjonen «fylte år ved siste fødselsdag». I analysene sammenligner vi kvinner som tilhører to grupper av fødselskohorter med ca. ti års mellomrom.

I Storbritannia er dette kvinner som er født mellom 1954–58 og 1964–68, og som dermed ble 23 til 27 år i folketellingsårene 1981 og 1991, avhengig av fødselsåret innenfor femårskohorten. I Frankrike er de aktuelle kvinnene født mellom 1955–59 og 1963–67 og ble 23 til 27 år i folketellingsårene 1982 og 1990. I Norge er fødselskohortene 1955–59 og 1965–69 valgt for analysen. Heretter refererer vi til disse kohortene som 1950-tallskohorten og 1960-tallskohorten. Fødselskohortene fra 1950-tallet i hvert land gir mulighet til å undersøke aldersfordelingen for førstefødsler gjennom nesten hele den potensielle aldersperioden for førstefødsler. For fødselskohortene fra 1960-tallet kan vi studere aldersmønsteret opp til 33-årsalder. Ca. tre fjerdedeler av kvinnene fra 1960-tallskohorten hadde fått sitt første barn ved denne alderen, men det var betydelige variasjoner etter utdanningsnivå og mellom de enkelte land.

For alle tre land er analysen begrenset til kvinner som er født i landet. Det er vanskeligere å analysere kvinner som er født i utlandet på grunn av usikkerheten om når de kom til landet (Robert-Bobée 2003). Ved bare å inkludere kvinner som er født i landet unngår vi problemet med å analysere førstefødsler som kan ha skjedd før eller like etter immigrasjonen, og som derfor kan ha blitt påvirket av selve flyttingen eller av ulike samfunnsforhold i utflyttings- og innflyttingslandet.

Den største utfordringen har vært å definere utdanningsvariabler som både egner seg for analyse og som er sammenlignbare mellom alle tre land og mellom fødselskohortene. Hovedformålet med analysen er å finne ut hvordan fullført utdanningsnivå påvirker fødselstidspunktet, og ideelt sett burde vi da bruke data om fullført utdanning før første fødsel. Strukturen i utdanningsdataene i Storbritannia, og til en viss grad i Frankrike, begrenser muligheten til å gjøre dette. I Norge er informasjon om utdanningsnivå hentet fra administrative registre som oppdateres hvert år, men for Frankrike og Storbritannia kommer informasjonen fra folketellinger som avholdes med åtte til ti års mellomrom. Informasjon om utdanning på samtlige nivåer ble rapportert ved de franske folketellingene i 1982, 1990 og 1999 og ved folketellingen i 2001 i Storbritannia, men kun høyere utdanning ble rapportert ved folketellingene i 1981 og 1991 i Storbritannia.

I lys av begrensningene i det britiske datamaterialet har vi gått frem på følgende måte: Vi skiller først mellom kvinner som har fullført en høyere utdanning ved 25-årsalderen (nøyaktig 25 år i Norge og mellom 23 og 27 år i Frankrike og Storbritannia) og kvinner som ikke har gjort det, og analyserer tidspunktet for første

² Datasettet fra sammenkoblede databaser for Storbritannia inneholder kun informasjon fra England og Wales fordi Skottland og Nord-Irland benytter andre datainnsamlingssystemer. Ved folketellingen i 2001 var folketallet i England og Wales 52,0 millioner, og det samlede folketallet i Storbritannia var 58,8 millioner.

fødsel gitt at en høyere utdanning var fullført ved denne alderen. I de fleste tilfeller betyr dette at den høyere utdanningen var registrert som fullført før første fødsel, og tolkningen er derfor ukomplisert.

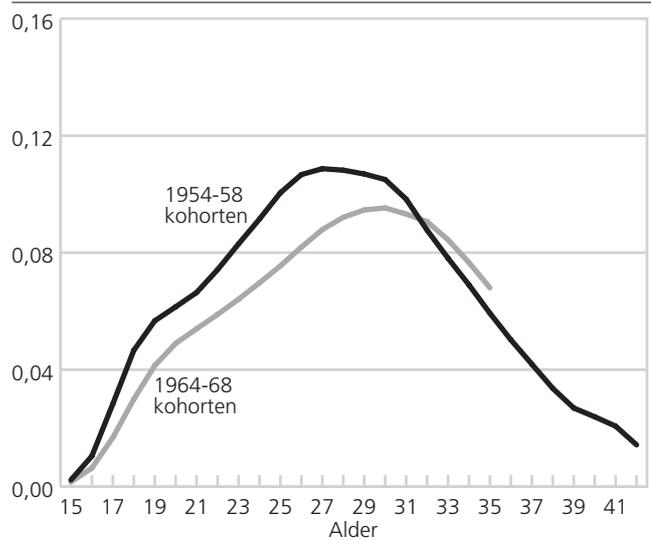
Dernest innedeler vi dem som ikke hadde høyere utdanning ved 25-årsalder, i grupper etter hvilket utdanningsnivå de hadde ved siste registrering: 1999 i Frankrike og 2001 i henholdsvis Storbritannia og Norge. Dette innebærer at vi ikke vet om utdanningen ble fullført før eller etter første fødsel. Hvis utdanningen ble fullført på "normalt" tidspunkt, vil dette vanligvis ha vært før første fødsel. Derfor er det fremdeles førstefødsler på bakgrunn av utdanning som analyseres, og ikke omvendt. Når «siste registrerte utdanning» benyttes som variabel, kan en forvente en sterk negativ sammenheng mellom utdanning og fruktbarhet, enn når utdanningen er målt før fødselen. Dette er vist i tidligere analyser av sammenhengen mellom utdanning og fruktbarhet: Høyere utdanning kan redusere sannsynligheten for å få barn, men en fødsel kan også føre til lavere utdanningsnivå (Kravdal 2004, Billari og Philipov 2005).

Et annet problem når en sammenligner land, og også kohorter innenfor et land, er ulikheter i utdannings-systemene. Ved å bruke den internasjonale standarden for utdanningsgruppering (ISCED) har vi harmonisert dette så mye som mulig. Vi skiller mellom tre utdanningsgrupper. Høy utdanning defineres som ISCED-kategori 5 og 6, og omfatter utdanning på universitet- og høyskolenivå. Middels utdanning defineres som ISCED-kategori 3 og 4, og omfatter utdanning på videregående skole. Lav utdanning defineres som ISCED-kategori 1 og 2, og omfatter grunnskole og annen utdanning under videregående nivå.³ Et siste problem er hvordan vi skal klassifisere kvinner som har fullført en høyere utdanning, men ikke før de fylte 25 år. I vår studie er de plassert i gruppen for middels utdanning.

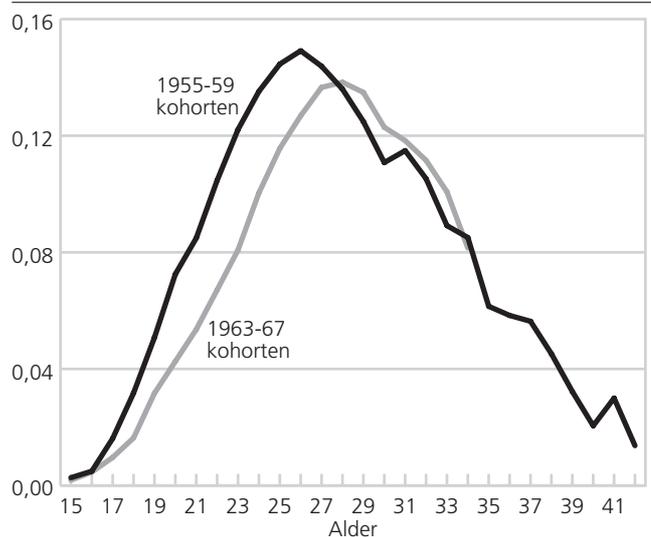
Førstefødsler etter alder og kohort

Analysene begynner med en sammenligning av aldersmønstrene for førstefødsler blant alle kvinner i hvert land. Det generelle bildet viser likheter mellom Norge og Frankrike og et stadig mer avvikende mønster for Storbritannia. Dette er først vist grafisk i figur 1a, 1b og 1c i form av aldersspesifikke betingede fødsels-sannsynligheter (førstefødselsrater), som uttrykker sannsynligheten for å føde i en gitt alder, gitt at kvinnen ikke har født tidligere. For 1950-tallskohorten er den høyeste førstefødselsraten rundt 26- eller 27-årsalder i alle tre land, men nivået er mye høyere i

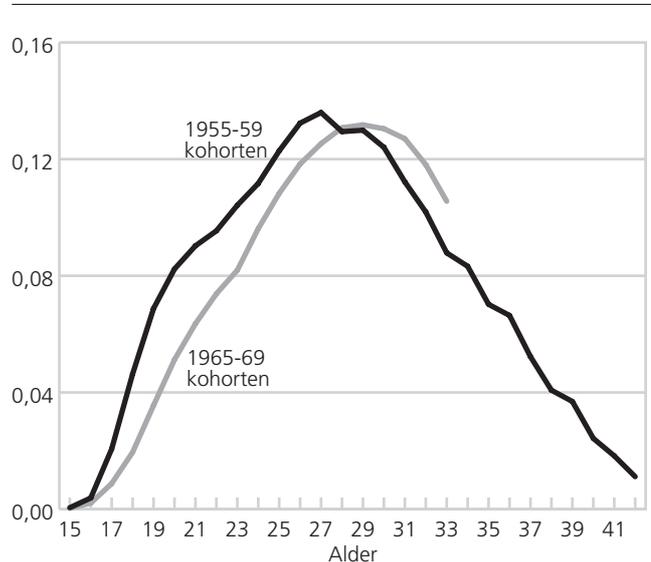
Figur 1a. Førstefødselsrater etter alder. Storbritannia. 1950- og 1960-tallskohorter

Figur 1b. Førstefødselsrater etter alder. Frankrike. 1950- og 1960-tallskohorter

Figur 1c. Førstefødselsrater etter alder. Norge. 1950- og 1960-tallskohorter

³ Obligatorisk skolegang i alle tre land varer til fylte 16 år, men i Storbritannia ble ikke denne alderen hevet fra 15 til 16 år før i 1973, etter at 1954-58-fødselskohorten allerede hadde passert 15-årsgrensen. I Frankrike og Norge må dessuten eleven fullføre skoleåret i det året de fyller 16 år, mens elever i Storbritannia kan slutte på skolen den dagen de fyller 16 år.

Frankrike (.149) og Norge (.136) enn i Storbritannia (.109). Både Storbritannia og Norge har en «hump» i fødselsratene rundt 19- og 21-årsalderen, der veksten avtar, for deretter å øke igjen fra 22- til 23-årsalder. Frankrike har bare en ubetydelig «hump» ved 21 år, og førstefødselsratene stiger ellers raskt gjennom begynnelsen og frem til midten av 20-årene. Den mer ujevne franske kurven etter toppen ved 26 år skyldes for øvrig at den er generert på grunnlag av et mindre datagrunnlag enn for Norge og Storbritannia.⁴

For 1960-tallskohorten er det bare Storbritannia som har en avtakende økning i ratene fra 19-årsalder, men uten noen tiltakende økning fra 22-årsalder, som for 1950-tallskohorten. Toppen for førstefødselsraten endrer seg til 30 år for 1960-tallskohorten, og nivået ligger bare på .095 fødsler per år blant kvinner som fortsatt er barnløse. Både i Frankrike og Norge er det en tydelig tendens bort fra svært tidlige førstefødsler, og sannsynligheten for å bli mor før fylte 20 år er nesten halvert. Det er en liten tiltakende økning i førstefødselsraten i begge land fra rundt 23 til 24 år, og toppen av kurvene ligger rundt 28- til 29-årsalderen. Også for 1960-tallskohorten ligger de høyeste førstefødselsratene på høyere nivåer i Frankrike (.138) og Norge (.132) enn i Storbritannia (.095).

Tabell 1 viser hvor mange som er blitt mødre ved ulike aldre. Vi ser klare paralleller mellom Frankrike og Norge, mens Storbritannia skiller seg mer ut. Bortsett fra tendensen med tidligere førstefødsler i Norge enn i Frankrike for 1950-tallskohorten, er mønstrene i de to landene svært like. Tre fjerdedeler av kvinnene fra 1950-tallskohorten og to tredjedeler fra 1960-tallskohorten i Frankrike og Norge har født barn når de er 29 år. I begge land fikk ca. halvparten av både 1950- og 1960-tallskohortene sitt første barn mellom 22- og 29-årsalder.

I Storbritannia er ikke førstefødsleene så konsentrert til perioden mellom 20 og 30 år. Bare to femtedeler fra både 1950- og 1960-tallskohortene fikk sitt første barn mellom 22- og 29-årsalder. I 1950-tallskohorten, der nesten hele den fruktbare alderen er kartlagt, hadde kvinner i Storbritannia både en høyere andel førstefødsler som tenåringer og en høyere andel førstefødsler blant kvinner over 30 år, enn i Frankrike og Norge. Når 1960-tallskohorten i Storbritannia er ferdig med sin fødedyktige periode, vil antakelig spredningen i alder ved første fødsel bli enda større. Dette skyldes både den høyere andelen som får sitt

første barn innen de er 21 år i Storbritannia, og at langt flere fortsatt er barnløse når de går inn i trettiårene: 42,5 prosent i Storbritannia mot 32,6 prosent i Frankrike og 33,1 prosent i Norge.

Utdanningsnivået i de tre landene

Resten av analysene tar hensyn til forskjeller i fødemønster klassifisert etter utdanning. I tabell 2 er fordelingen av kvinnenes utdanningsnivå vist i tre kolonner for hver av kohortene. Den første kolonnen viser fullført utdanning ved 25-årsalder (23- til 27-årsalder for Storbritannia og Frankrike), og den andre kolonnen viser den sist registrerte fullførte utdanningen. «Sist registrert» betyr ved omtrent 43-årsalder for 1950-tallskohorten og ved omtrent 33-årsalder for 1960-tallskohorten. Utdanningsgrupperingen som vår analyse er basert på, er vist i den tredje kolonnen. Her er kvinnene først gruppert etter hvorvidt de har tatt en høyere utdanning ved 25-årsalder eller ikke. Deretter undersøker vi hvilken utdanning kvinner uten høyere utdanning ved 25-årsalder hadde ved siste registrering. Dersom det var lav utdanning, blir de plassert i denne gruppen. Dersom det var middels eller høy utdanning, blir de plassert i den midterste utdanningsgruppen. Gruppe med middels utdanning i tredje kolonne består derfor både av dem som har fullført videregående skole og av dem som har fullført en høyere utdanning, men først etter at de var 25 år. Prosentandelen med høy utdanning er derfor identisk i kolonne 1 og 3, og prosentandelen med lav utdanning er identisk i kolonne 2 og 3, bortsett fra for de franske kohortene.⁵ Som tidligere nevnt, er årsaken til at vi benytter data fra 25-årsalderen for å klassifisere gruppen med høy utdanning, men ikke gruppene med lav og middels utdanning, at det kun ble spurt etter høyere utdanning ved folketellingene i 1981 og 1991 i Storbritannia.

Selv om sammenligningen mellom utdanningskategorier i ulike land er utført så nøyaktig som mulig ved å bruke den internasjonale standardklassifikasjonen (ISCED) og ved å registrere utdanningsnivået ved samme alder, er sammenligningen likevel bare omtrentlig. For det første er endringsperioden 10 år for Storbritannia (fra 1954–58-kohorten til 1964–68-kohorten) og Norge (fra 1955–59-kohorten til 1965–69-kohorten), men bare åtte år for Frankrike (fra 1955–59-kohorten til 1963–67-kohorten). For det andre kommer den norske utdanningsinformasjon fra administrative registre, mens informasjonen fra Frankrike og Storbritannia kommer fra folketellinger

⁴ Fødsler utenfor ekteskap blir verken registrert i Frankrike eller i Storbritannia. For Frankrike benytter vi i stedet familieundersøkelsen som ble gjennomført som en del av den franske folketellingen i 1999. For Storbritannia benytter vi beregninger av paritetsspesifikk fruktbarhet fra Office for National Statistics, basert på en kombinasjon av fødselregistrering og data fra generelle undersøkelser om husholdninger, se Smallwood (2002).

⁵ Årsaken til avviket for andelen med lav utdanning i kolonne 2 for Frankrike er at uoppgitt utdanning er kodet som lav utdanning ved alle folketellingene, også ved den siste folketellingen i 1999. I noen tilfeller har samme person angitt middels eller høy utdanning i en tidligere folketelling, og disse svarene er da brukt for å tilordne dem til middels eller høy utdanning i kolonne 3.

Tabell 1. Andel som har fått barn ved ulike aldre¹

Alder	1950-tallskohorten			1960-tallskohorten		
	Storbritannia	Frankrike	Norge	Storbritannia	Frankrike	Norge
19	13,7	10,3	13,4	9,3	6,3	6,5
21	24,4	23,8	27,7	18,4	15,1	16,9
25	47,6	55,7	54,3	38,2	42,1	43,1
29	66,7	75,6	74,1	57,5	67,4	66,9
33	77,4	84,4	83,5	70,9	79,9	80,2
42	84,1	89,7	89,1			

¹ Alder er definert som alder ved slutten av året.

Tabell 2. Utdanningsnivå ved ulike aldre

	1950-tallskohorten			1960-tallskohorten		
	Ved 25-årsalder	Ved siste observasjon	Ved 25-årsalder eller ved siste observasjon ¹	Ved 25-årsalder	Ved siste observasjon	Ved 25-årsalder eller ved siste observasjon ¹
Storbritannia						
Lav	34,3	26,6	26,6	18,2	12,9	12,9
Middels	50,6	52,7	58,3	67,5	67,2	72,8
Høy	15,1	20,7	15,1	14,3	20,0	14,3
Frankrike						
Lav	45,0	34,2	30,7	25,1	22,5	18,7
Middels	31,0	44,3	55,3	52,4	49,7	58,8
Høy	14,0	21,5	14,0	22,5	27,8	22,5
Norge						
Lav	19,0	12,6	12,6	9,3	6,6	6,6
Middels	62,4	58,1	68,7	64,7	57,7	67,4
Høy	18,6	29,2	18,6	26,0	35,7	26,0

¹ Høy hvis høyere utdanning er oppnådd ved 25-årsalder; Lav hvis verken middels eller høyere utdanning er oppnådd ved siste observasjon; Middels i alle andre tilfeller (inklusive middels utdanning oppnådd ved siste observasjon og høyere utdanning oppnådd etter 25-årsalder).

Kilder: Storbritannia: ONS Longitudinal Study er brukt for høy utdanning ved 25-årsalder og for lav og middels utdanning ved siste observasjon. Tallene for lav og middels utdanning ved 25-årsalder er fra General Household Survey 1981 og 1991.

Frankrike: French Demographic Panel. Uoppgitt utdanning er klassifisert som lav utdanning i kolonnene 1 og 2. I kolonne 3 er den høyeste rapporterte utdanningen ved siste (1999) eller ved tidligere folketellinger brukt for å bestemme utdanningsnivå (se også fotnote 5).

Norge: Norsk utdanningsdatabase (NUDB)

med egenrapportering. Sistnevnte kilder er mer utsatt for problemer med ufullstendige og unøyaktige svar, noe som tidligere sammenligninger mellom folketellinger og spørreundersøkelser i Storbritannia har vist. Dette tyder på at andelen kvinner med høyere utdanning i tabell 2 kan være for lav.

Det er en generell økning i utdanningsnivå fra 1950- til 1960-tallskohorten i alle tre land. Denne tendensen er mer ensartet i Frankrike og Norge. I begge disse landene er det en stor nedgang i andelen kvinner som bare har fullført en lav utdanning (fra 30,7 prosent til 18,7 prosent i Frankrike, og fra 12,6 prosent til 6,6 prosent i Norge), og en stor økning i andelen kvinner som har fullført en høyere utdanning ved 25-årsalder (fra 14,0 prosent til 22,5 prosent i Frankrike og fra 18,6 prosent til 26,0 prosent i Norge). I Storbritannia er andelen kvinner med lav utdanning halvert, mens det ikke er noen økning i andelen kvinner som hadde høy utdanning, verken ved 25-årsalder eller ved siste observasjonsår.

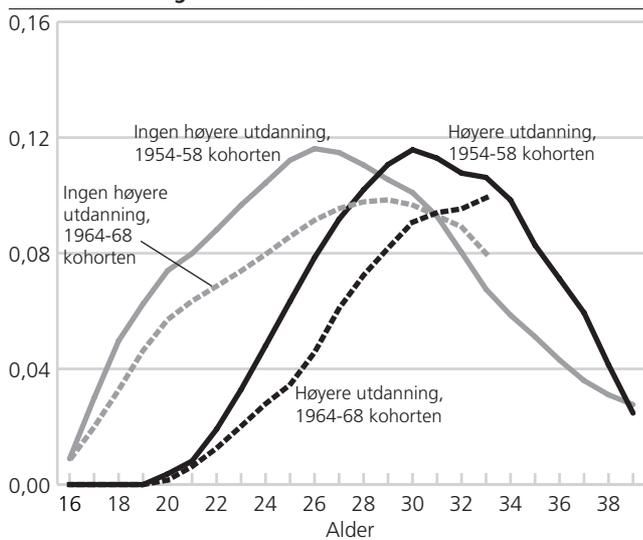
Norge har det høyeste utdanningsnivået i de tre landene, i så vel 1950- som i 1960-tallskohorten. Dette skyldes både en lavere andel kvinner med lav utdan-

ning og en høyere andel med høy utdanning. I 1960-tallskohorten har Storbritannia den høyeste andelen med middels utdanning (72,8 prosent mot 58,8 prosent i Frankrike og 67,4 prosent i Norge), noe som er det motsatte av hva man kunne forvente dersom den større spredningen i alder ved første fødsel i Storbritannia (jf. tabell 1) skyldes at utdanningsnivået også er mer ulikt fordelt. Dette viser at det er nødvendig å undersøke forskjellene innenfor ulike utdanningsgrupper for å få en bedre forståelse av ulikhetene i aldersmønstrene ved førstefødsel mellom ulike land.

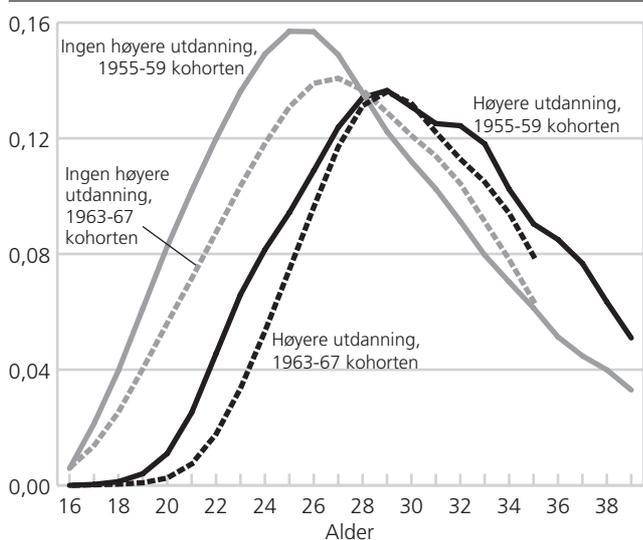
Førstefødsler etter utdanning

Vi skal starte med å sammenligne førstefødselsmønstret blant kvinner som hadde fullført en høyere utdanning ved 25-årsalder med dem som ikke hadde noen høyere utdanning på det tidspunktet (figur 2a-2c). Deretter skal vi nærmere på den siste gruppen og sammenligne dem som hadde lav utdanning på siste observasjonstidspunkt med dem som har middels utdanning (figur 3a til 3c). Middels utdanning er her, som kjent, definert som enten middels utdanning ved siste observasjonstidspunkt eller høy utdanning som ennå ikke var fullført ved 25-årsalder (jf. kolonne 3 i tabell 2).

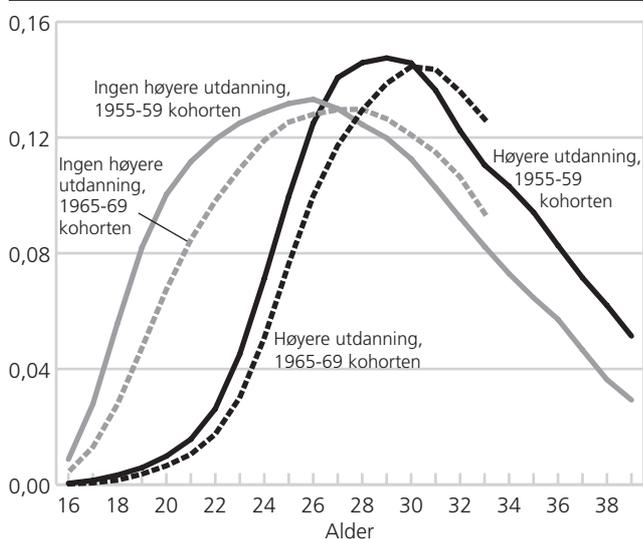
Figur 2a. Førstefødselsrater etter alder og utdanningsnivå (ingen høyere vs. høyere utdanning). Storbritannia. 1950- og 1960-tallskohorter

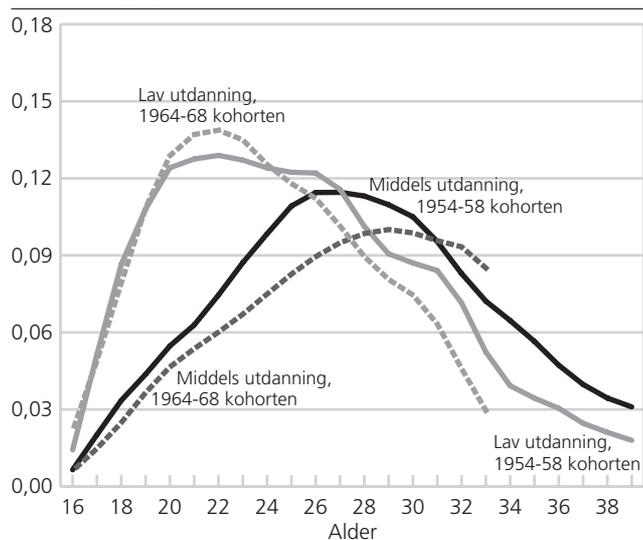
Figur 2b. Førstefødselsrater etter alder og utdanningsnivå (ingen høyere vs. høyere utdanning). Frankrike. 1950- og 1960-tallskohorter

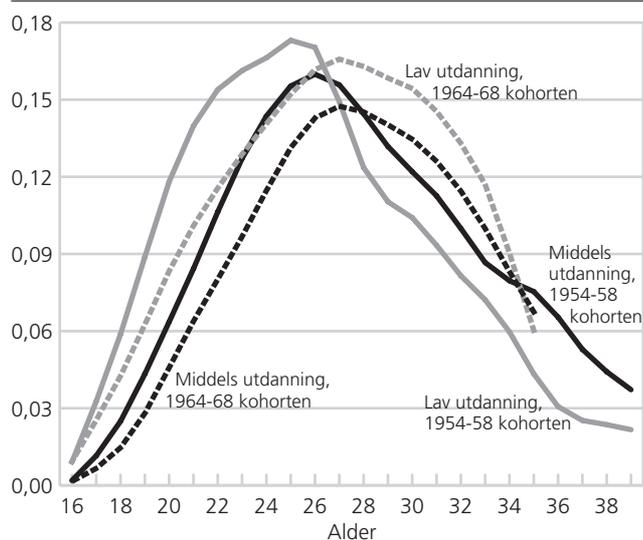
Figur 2b. Førstefødselsrater etter alder og utdanningsnivå (ingen høyere vs. høyere utdanning). Norge 1950- og 1960-tallskohorter

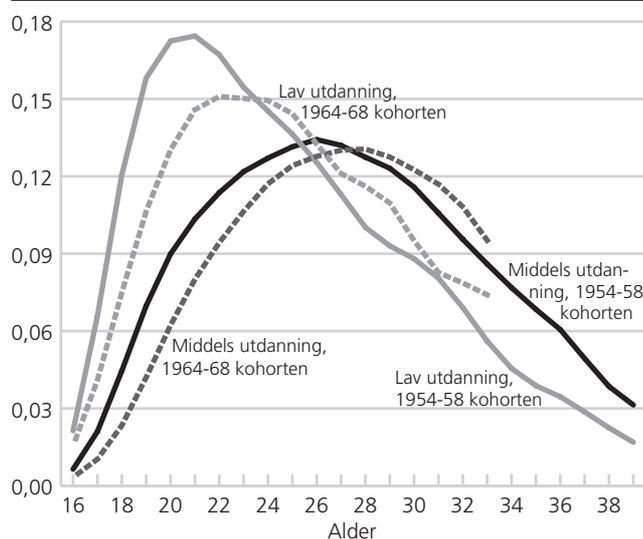
Figur 3a. Førstefødselsrater etter alder og utdanningsnivå (lav vs. middels utdanning). Storbritannia. 1950- og 1960-tallskohorter

Figur 3b. Førstefødselsrater etter alder og utdanningsnivå (lav vs. middels utdanning). Frankrike. 1950- og 1960-tallskohorter

Figur 3c. Førstefødselsrater etter alder og utdanningsnivå (lav vs. middels utdanning). Norge. 1950- og 1960-tallskohorter

Tabell 3. Andel med barn ved ulike aldre¹ etter utdanningsnivå²

Utdanningsnivå	1950-tallskohorten			1960-tallskohorten		
	Storbritannia	Frankrike	Norge	Storbritannia	Frankrike	Norge
Lav						
19 år	23,8	17,8	32,3	23,6	13,3	21,9
21 år	41,8	37,6	53,8	42,6	28,6	42,0
25 år	66,0	69,5	76,0	67,0	59,9	69,6
29 år	80,3	83,2	84,8	78,0	80,2	81,7
33 år	84,1	88,4	88,8	82,3	89,1	87,1
Middels						
19 år	10,0	8,0	13,6	8,0	5,0	7,7
21 år	20,3	21,1	29,5	17,0	15,1	20,4
25 år	45,9	55,5	58,4	38,2	45,8	50,2
29 år	66,5	76,5	76,1	58,7	70,9	71,3
33 år	76,9	85,0	84,4	72,1	82,4	82,1
Høy						
19 år	0,4	0,4	1,1	0,0	0,2	0,6
21 år	1,8	3,6	3,6	0,2	1,1	2,3
25 år	16,9	28,7	25,1	9,9	17,8	18,4
29 år	50,9	58,6	59,0	37,5	50,7	51,4
33 år	65,3	75,8	76,4	53,8	70,2	73,1

¹ Alder er definert som alder ved slutten av året.

² Utdanning ved 25-årsalder eller ved siste observasjon.

To tydelige mønstre trer frem når vi sammenligner utviklingen i de ulike utdanningsgruppene. I Frankrike og Norge forskyves kurven generelt mot høyere for kvinner på alle utdanningsnivåer, dvs. at kvinner i alle utdanningsgrupper er blitt eldre ved første fødsel. Det høyeste punktet på kurven for førstefødselsratene er også generelt lavere for 1960-tallskohorten enn for 1950-tallskohorten, men forskjellen er ikke stor. I Storbritannia er forskyvningen av aldersmønsteret for førstefødsler mot høyere svært forskjellig for de ulike utdanningsgruppene, og mye større for kvinner i utdanningsgruppene middels (figur 3a) og høy (figur 2a) enn for kvinner med lav utdanning. Den høyeste fødselsraten blant dem med middels utdanning var ved 26-årsalder for 1950-tallskohorten og ved 29-årsalder for 1960-tallskohorten, mens de tilsvarende toppene for dem med høy utdanning var ved 30 og 33 år – senere opplysninger er ikke registrert i våre data. Hvis det virkelige topp-punktet blir 33 år, er dette hele elleve år senere enn topp-punktet på 22 år for gruppen med lav utdanning.

Forskjellene på syv år mellom kvinner med lav og middels utdanning og elleve år mellom kvinner med lav og høy utdanning i Storbritannia skiller seg mest fra resultatene for Frankrike. For 1960-tallskohorten i Frankrike er det ingen forskjell mellom gruppene med lav og middels utdanning, og det er bare to års forskjell mellom gruppene med lav og høy utdanning. Mønsteret i Norge ligner mer det i Storbritannia, med seks års forskjell mellom gruppene med lav og middels utdanning og åtte års forskjell mellom gruppene med lav og høy utdanning. I Norge har imidlertid kurven for kvinner med lav utdanning både forskjøvet seg mot høyere alder og blitt flatere for 1960-tallsko-

horten (jf. figur 3c). I motsetning til dette har kurven for kvinner med lav utdanning i Storbritannia en tydeligere topp for 1960-tallskohorten enn for 1950-tallskohorten (jf. figur 3a). I tillegg har kurven for norske kvinner med middels og høy utdanning en mye høyere og tydeligere topp enn kurven for kvinner med middels og høy utdanning i Storbritannia, noe som ligner mer på mønsteret i Frankrike.

Tabell 3 viser hva disse fødselsmønstrene har resultert i når det gjelder andelen som er blitt mødre ved ulike aldre. Forskjellene som fremtrer mellom landene for 1950- og 1960-tallskohortene er av lignende karakter, men er tydeligst i den siste gruppen. Et tydelig trekk er en mye høyere konsentrasjon av førstefødsler blant kvinner i 20-årene blant dem med middels og høy utdanning i Frankrike og Norge. I 1960-tallskohorten i Storbritannia fikk bare 41,7 prosent av kvinnene med middels utdanning og 37,3 prosent av kvinnene med høy utdanning sitt første barn i alderen 22 til 29 år, sammenlignet med 55,8 og 49,6 prosent i Frankrike og 50,9 og 49,1 prosent i Norge. Tre av ti kvinner med middels utdanning i Storbritannia hadde enten født sitt første barn når de var 21 år (17,0 prosent) eller i alderen 30 til 33 år (13,4 prosent), og 27,9 prosent var fremdeles barnløse når de var 33 år. Også her er forskjellen størst i forhold til Frankrike. Der hadde bare 26,6 prosent av kvinnene med middels utdanning fått sitt første barn enten før de fylte 22 år eller etter at de fylte 30 år, og bare 17,6 prosent var fremdeles barnløse når de var 33 år. Førstefødselsmønsteret blant kvinner med høy utdanning er svært likt i Norge og i Frankrike, og skiller seg dermed like mye fra mønsteret i Storbritannia i begge land.

Når det gjelder tidlige førstefødsler, hadde kvinner med lav utdanning fra 1950-tallskohorten i Norge størst sannsynlighet for å få barn som tenåring eller innen fylte 21 år – hele 53,8 prosent. I 1960-tallskohorten lå nivået i Storbritannia nær nivået i Norge. Norske kvinner med middels utdanning hadde likevel størst sannsynlighet for å ha født sitt først barn innen de var 21 år. Bakgrunnen for at tidlige førstefødsler totalt sett stadig er høyere i Storbritannia, er derfor annerledes når man sammenligner med Norge enn når man sammenligner med Frankrike. Sammenlignet med Norge er forskjellen knyttet til både en høyere andel med lav utdanning og en fortsatt høy andel som får barn tidlig i Storbritannia. Sammenlignet med Frankrike er forskjellen kun knyttet til at kvinner med lav utdanning i Storbritannia fortsatt føder barn tidlig. Frankrike har en høyere andel kvinner med lav utdanning i 1960-tallskohorten, og som i Norge falt andelen som hadde fått sitt første barn blant kvinner med lav utdanning betydelig fra 1950- til 1960-tallskohorten.

Oppsummering

I denne studien har vi brukt store sammenkoblede datasett fra tre land, Frankrike, Norge og Storbritannia, for å undersøke sammenhengen mellom utdanningsnivå og kvinners alder ved første fødsel. Kvinner som er født på 1950-tallet, ble også sammenlignet med kvinner som er født på 1960-tallet, for å se nærmere på utviklingen i aldersmønstrene for førstefødsler over tid.

Resultatene viser at mønsteret for førstefødsler etter alder og utdanning i Storbritannia skiller seg stadig mer fra mønsteret i Frankrike og Norge. Særpreget gjelder både senere førstefødsler blant kvinner med middels eller høy utdanning i Storbritannia og tidligere førstefødsler blant kvinner med lav utdanning. Tidlige førstefødsler var like utbredt i 1960-tallskohorten som i 1950-tallskohorten blant kvinner med lav utdanning i Storbritannia, mens det var en betydelig nedgang i denne tendensen blant lavt utdannede kvinner i Frankrike og Norge. Andelen som hadde fått barn innen de var 21 år, var likevel fortsatt nesten like høy i Norge som i Storbritannia i 1960-tallskohorten.⁶ Begge land hadde mye høyere nivåer av tidlige førstefødsler blant kvinner med lav utdanning enn i tilsvarende utdanningsgruppe i Frankrike.

De britiske kvinnene med middels og høy utdanning får sitt første barn betydelig senere enn tilsvarende grupper i Frankrike og Norge, og har dermed det førstefødselsmønsteret som skiller seg mest ut. Både i Frankrike og Norge er det fortsatt en stor andel som får sitt første barn i 20-årene, og relativt få er fremde-

les barnløse ved 33-årsalder. Til sammenligning var over to av fem kvinner med middels utdanning i Storbritannia fremdeles barnløse ved fylte 30 år, og nesten halvparten av de britiske kvinnene med høy utdanning var fremdeles barnløse ved 33 års alder. Forskjellene mellom utdanningsgruppene i tidspunktet for første fødsel økte mest i Storbritannia, og her er kontrasten størst i forhold til Frankrike.

Når vi summerer førstefødselsratene over alle aldre opp til 33 år, viser det seg at det er en klar og konsistent sammenheng mellom alder ved første fødsel og utdanningsnivå i alle tre land. Økt utdanningsnivå blant kvinner i alle tre land, men spesielt i Frankrike og Norge, har ført langt flere kvinner over i utdanningsgrupper som kjennetegnes ved senere førstefødsler. Storbritannias stadig senere førstefødsler blant alle kvinner bortsett fra blant dem med lav utdanning skjedde i en tid der en økende andel av kvinnene tok videregående utdanning, mens det ikke var noen endring fra 1950- til 1960-tallskohortene i andelen som tok høyere utdanning.

Referanser

Andersson, G. (2004): Childbearing developments in Denmark, Norway and Sweden from 1970s to the 1990s: A comparison, *Demographic Research* [www.demographic-research.org] **3**(7): 155-176.

Billari, F.C. (2005): «Partnership, childbearing and parenting: Trends of the 1990s» i M. Macura, A.L. MacDonald og W. Haug (red.): *The New Demographic Regime: Population Challenges and Policy Responses*, Geneva: United Nations.

Billari, F.C. og D. Philipov (2005): Education and the transition to motherhood: a Comparative Analysis of Western Europe, Vienna Institute of Demography: European Demographic Research Paper 3.

Chandola, T., D.A. Coleman og R.W. Hiorn (1999): Recent European fertility patterns: Fitting curves to "distorted" distributions, *Population Studies* **53**: 317-329.

Chandola, T., D.A. Coleman og R.W. Hiorn (2002): Distinctive features of age-specific fertility profiles in the English-speaking world: Common patterns in Australia, Canada, New Zealand and the United States, 1970-98. *Population Studies* **56**: 181-200.

Frejka, T. og G. Calot (2001): Cohort reproductive patterns in low fertility countries, *Population and Development Review* **27**(1): 103-132.

⁶ Når det gjelder mønsteret for tidligere barnefødsler, skiller Norge seg også fra andre skandinaviske land, som Andersson (2004) viser. Fra et familiepolitisk perspektiv kan denne forskjellen oppfattes som et resultat av støtteordninger som er mer sjenerøse og mer spesielt rettet mot alenemødre i Norge enn i andre skandinaviske land (Rønsen og Skrede 2006).

Gustafsson, S. og C. Wetzels (2000): «Optimal age for first birth: Germany, Great Britain, the Netherlands and Sweden» i S. Gustafsson og D.E. Meulders (red.): *Gender and the Labour Market: Econometric Evidence of Obstacles to Achieving Gender Equality*, New York: St. Martin's.

Kravdal, Ø. (2004): An illustration of the problem caused by incomplete education histories in fertility analyses, *Demographic Research* [www.demographic-research.org] **3**(6): 135-154.

Lappegård, T. og M. Rønsen (2005): The Multifaceted impact of education on entry into motherhood, *European Journal of Population* **21**: 31-49.

Morgan, S.P. (2003): Is low fertility a twenty-first century demographic crisis?, *Demography* **40**(4): 589-603.

Pearce, D. og F. Bovagnet (2005): The demographic situation in the European Union, *Population Trends* **119**: 7-15.

Rendal, M. og S. Smallwood (2003): Higher qualifications, first-birth timing, and further childbearing in England and Wales, *Population Trends* **111**: 18-26.

Robert-Bobée, I. (2003): Fécondité et EDP: Quelques éléments sur la qualité des données de l'EDP. Paris, INSEE.

Robert-Bobée, I. (2004): «Les femmes les plus diplômées vivent plus longtemps en couples avant d'avoir un enfant.» INSEE Première.

Rønsen, M. og K. Skrede (2006). «Nordic fertility patterns - compatible with gender equality?» Kommer i A.-L. Ellingsæter og A. Leira (red.): *Politicising parenthood: Gender relations in Scandinavian welfare state restructuring*, Bristol: Policy Press.

Smallwood, S. (2002): New estimates of trends in births by birth order in England and Wales, *Population Trends* **108**: 32-48.

Smallwood, S. and J. Chamberlain (2003): Replacement fertility, what has it been and what does it mean?, *Population Trends* **119**: 16-27.

Forskningspublikasjoner

Nye utgivelser

Rapporter

Torbjørn Hægeland, Lars J. Kirkebøen, Oddbjørn Raaum og Kjell G. Salvanes:
Skolebidragsindikatorer for Oslo-skoler. Beregnet for avgangskarakterer fra grunnskolen for skoleårene 2002-2003 og 2003-2004. Rapporter 2005/36. Sidetall 46.

ISBN 82-537-6897-4 (Trykt versjon).
 ISBN 82-537-6898-2 (Elektronisk versjon)

I denne rapporten presenterer vi hovedresultater for skolebidragsindikatorer for Oslo-skoler. Vi har to hovedmålsetninger: Den ene er å se om indikatorer som beregnes på bakgrunn av Oslo-skolene avviker fra tilsvarende indikatorer for de samme skolene, men beregnet fra et datasett basert på hele landet, den andre målsetningen er å studere forskjellene mellom Oslo-skolene.

Skolebidragsindikatorer er et hjelpemiddel til å sammenligne resultatene til skoler med forskjellig elevsammensetning, og kan tolkes som det karaktergjennomsnittet vi forventer at en skole ville hatt, om dens elevmasse var gjennomsnittlig langs alle observerte variable. I tillegg innebærer de et forsøk på å begrense betydningen av tilfeldig variasjon. Skolebakgrunnsindikatorer estimeres på grunnlag av karakter- og familiebakgrunnsdata på elevnivå, og baserer seg i stor grad på forslagene fra Hægeland mfl. (2004). Indikatorer beregnet på bakgrunn av hele landet, som vi i utstrakt grad bruker som et sammenligningsgrunnlag i denne rapporten, er dokumentert nærmere i Hægeland mfl. (2005a).

Vi finner at det har liten betydning om vi ser på skolebidragsindikatorer basert på hele landet eller basert bare på Oslo-skolene, da disse er svært like. Vi finner noen forskjeller i hvordan familiebakgrunn og skolerresultater samvarierer, men disse er ikke veldig store, og har svært liten betydning på skolenivå. Dette tilsier at skolebidragsindikatorer har en viss robusthet: De endres ikke veldig av å estimeres på to forskjellige utvalg, om begge disse utvalgene er av en viss størrelse og noenlunde representative.

Videre finner vi at Oslo-skolene har svært forskjellige gjennomsnittsresultater,

variasjonen mellom skolene er mye større innad i Oslo enn i landet som helhet. Dette forsvinner imidlertid når vi ser på skolebidragsindikatorer heller enn gjennomsnittresultater. Årsaken til dette er at det er store forskjeller i elevgrunnslaget Oslo-skolene imellom. Dermed er det enda mer relevant å benytte seg av skolebidragsindikatorer når vi ønsker å sammenligne innad i Oslo, enn når vi ønsker å gjøre sammenligninger for hele landet.

Torbjørn Hægeland, Lars J. Kirkebøen, Oddbjørn Raaum og Kjell G. Salvanes:
Skolebidragsindikatorer. Beregnet for avgangskarakterer fra grunnskolen for skoleårene 2002-2003 og 2003-2004. Rapporter 2005/33. Sidetall 36.

ISBN 82-537-6878-8 (Trykt versjon).
 ISBN 82-537-6879-6 (Elektronisk versjon)

I denne rapporten presenteres beregninger av skolebidragsindikatorer for norske ungdomsskoler, basert på avgangskarakterene til elevene som gikk ut i 2003 og 2004. Formålet med rapporten er først og fremst å drøfte noen sentrale egenskaper til indikatorer, samt gi en grundig beskrivelse av datagrunnlag og beregningsmetoder. Beregningene baserer seg i stor grad på det opplegget som ble foreslått i Hægeland, Kirkebøen, Raaum og Salvanes (2004).

Elevsammensetning og tilfeldig variasjon er viktige forklaringer på resultatforskjeller mellom skoler. Resultatmål som ikke tar hensyn til disse faktorene, er med stor sikkerhet misvisende. Det er ønskelig med resultatmål som bedre reflekterer skolens bidrag til elevenes læring enn ukorrigerte skoleprestasjoner. Skolebidragsindikatorer kan ses på som et verktøy for å kunne sammenlikne skoler på likt grunnlag ved å ta hensyn til at skolene har ulikt elevgrunnlag, og samtidig redusere betydningen av tilfeldig variasjon. Utgangspunktet for skolebidragsindikatorer er karakterer og testresultater på individnivå.

Skolebidragsindikatorer søker å gi svar på: "Hva ville resultatforskjellene mellom skoler vært dersom de hadde hatt det samme elevgrunnslaget?" Ved å estimere sammenhengene mellom familiebakgrunn og skolerresultater

kan vi beregne hvor mye av en skoles gjennomsnittresultater som skyldes at familiebakgrunnen til elevene ved denne skolen er forskjellig fra gjennomsnittet til alle elevene i hele landet. Når vi trekker ut dette, sitter vi igjen med et "justert gjennomsnitt" for hver enkelt skole. Dette indikerer "skolebidraget" og kan tolkes som det gjennomsnittet vi forventer at skolen ville hatt, hvis elevsammensetningen ved skolen var lik gjennomsnittet for hele landet.

Skolebidragsindikatorer er et supplement til eksisterende informasjon om skolekvalitet. Spesielt vil de kunne være et verktøy i skoleutvikling, gjennom at de både gjør det lettere å identifisere skoler som har god praksis og dessuten vurdere effekter av endringer på skolenivå. Skolebidragsindikatorer representerer dessuten viktig informasjon i analyser på mer overordnet plan, der man går et skritt videre og undersøker hva som faktisk karakteriserer skoler som synes å gi gode bidrag til elevenes læring.

Liv Belsby, Aina Holmøy, Randi Johannessen, Erling Røed Larsen, Lasse Sandberg, Leiv Solheim, Dag Einar Sommervoll:
Leiemarkedsundersøkelsen 2005. Rapporter 2005/32. Sidetall 73.

ISBN 82-537-6876-1 (Trykt versjon).
 ISBN 82-537-6878-8 (Elektronisk versjon)

En noe overraskende konklusjon fra Leiemarkedsundersøkelsen 2005 viser at leietakere i Norge i gjennomsnitt betalte 4579 kroner i månedlig leie for en bolig i 2. kvartal 2005. Hva forteller dette tallet? Hva "skjuler" det? Og hva har vi kopt sammen for å komme frem til et gjennomsnittstall? I rapporten vil man se at dette gjennomsnittstallet "skjuler" en mengde informasjon, og er kanskje verdiløst i seg selv. For hva kan tenkes å forklare en husleie? De tre B'er som brukes som forklaring på boligpriser - Beliggenhet, Beliggenhet og Beliggenhet? Eller er det slik at leiemarkedet skiller seg markant fra eiermarkedet selv om bolig er fellesnevner begge steder? Og hva med begrepet gjengs leie, er det et operativt begrep? Og markedsleie - hva mener vi med det? Rapporten drøfter disse begrepene, og viser også hvordan resultatene varierer ut fra forutsetninger man setter

om blant annet utleieforhold, hvor i landet man leier, hvem man leier av og attributter ved boligen.

Leiemarkedsundersøkelsen 2005 har avdekket de store utfordringene det er å utarbeide en god husleiestatistikk for hele leiemarkedet. Resultatene og analysen i denne rapporten er basert på intervju med nesten 4000 leietakere i 2. kvartal 2005 og gir et svært differensiert bilde av leiemarkedet. Leiemarkedet er som ventet vesentlig forskjellig fra eiermarkedet. Mens en kjøper og selger i et eiermarked møtes en gang, vil en leietaker og utleier opprette en relasjon. Det får betydning for prisdannelsen, og de ulike elementene må tallfestes for at en skal kunne gi anslag på typiske leier. Klassene av viktigste elementer er: egenskaper ved boligen, egenskaper ved leietaker, egenskaper ved eier-leierrelasjonen og innholdet i leieforholdet. De færreste vil betvile at de beskrevne egenskaper kan ha betydning for pris. Statistisk sentralbyrå finner i denne analysen at i tillegg til rene, hedoniske kvaliteter på en leid bolig, spiller de ovenfor beskrevne faktorer en viktig rolle i prissettingen. Preiseffektene er også gjennomgående store.

Det har vist seg å være utfordrende å etablere et utvalg av leietakere i mangelen av et register for å identifisere leietakere, eventuelt leieboliger. Gjennom den nye loven for borettslag er det foreslått å opprette en registerordning for andeler i borettslag - et såkalt borettsregister. Et operativt borettsregister vil være et vesentlig bidrag når populasjoner innenfor boligmarkedet skal defineres og avgrenses. Det er et paradoks at man per i dag ikke har en samlet oversikt over verken leieboliger eller leietakere. Et borettsregister med bruk av bolignummer som identifikasjon av boenheten, som kombineres med dagens GAB-register (Register over Grunneierdommer, Adresser og Bygninger), vil samlet utgjøre gode redskaper til å skaffe seg oversikt over populasjonen.

Det anbefales at man i en ny leiemarkedsundersøkelse for 2006 benytter adresse som enhet i etableringen av hovedutvalget. I tillegg anbefales det å trekke et personutvalg blant unge ettersom leieandelen er relativt høy blant disse. Et ønske om leiestatistikk for detaljerte geografiske områder, som prissoner innen enkelte storbyer, krever et relativt stort antall husleieobservasjoner. Av ressursmessige hensyn vil det neppe være hensiktsmessig å samle inn et såpass høyt antall observasjoner direkte gjennom spørre-

undersøkelsen. En utnyttelse av registerinformasjon fra store utleieaktører anbefales derfor som et supplement.

Leieprisene varierer langs flere dimensjoner. Både geografisk beliggenhet, attributter ved selve boligen og relasjoner mellom leietaker og utleier viser seg å ha betydning for leienivået. Fra et geografisk perspektiv skiller det gjennomsnittlige husleienivået i Oslo/Akershus seg klart fra resten av landet ved å ligge på et høyere nivå, 5873 kroner per måned mot 4101 kroner i Trøndelag. Sett ut fra attributter på boligen er det - ikke overraskende - størrelsen på boligen som påvirker leienivået.

Leiemarkedsundersøkelsen 2005 har avdekket at ulike relasjoner mellom leietaker og utleier har en signifikant påvirkning på leienivået. Spesielt vil slekts- og vennsforhold medføre rabatt i husleien. Leiemarkedsundersøkelsen viser også at leieforhold med profesjonelle utleiere gir klart høyere leie. For eksempel er gjennomsnittlig leie per måned 3805 kroner hvis man leier av "slekt/venner" mens man betaler i gjennomsnitt 5211 kroner når man leier av "privat gårdeier/gårdselskap". Men igjen dukker spørsmålet opp - kan disse boligene sammenlignes? I regresjonsanalysen i kapittel 4 går vi langt i å dekomponere husleien i enkeltfaktorer.

På grunnlag av erfaringene med Leiemarkedsundersøkelsen 2005 har Statistisk sentralbyrå også foretatt en foreløpig vurdering av kostnadene med en tilsvarende undersøkelse for 1. kvartal 2006. Forutsetningene i kostnadsberegningene er en tredelt datafangst (papir/web, telefon og besøk) for å øke antall leieobservasjoner, innhenting av registerinformasjon med oversampling for Oslo og Bergen og tillegg utvalg av unge under 25 år. En slik leiemarkedsundersøkelse vil ha en kostnadsramme som er noe høyere (20-30 prosent) enn for undersøkelsen i 2005, hovedsakelig på grunn av besøksintervju.

Discussion Papers

Elin Halvorsen and Thor O. Thoresen: The relationship between altruism and equal sharing. Evidence from inter vivos transfer behavior. DP no. 439, 2005. Sidetall 30

Several studies reject the implications of the altruism model. In this study it is argued that parents who transfer resources to their children both are altruistic and influenced by an equal division fairness norm. Under such

motives, the degree of income compensation should be stronger in one-child families and we expect the altruism motive to dominate the fairness norm when income differences between siblings are large. The results suggest that equal divisions are intentional and weighted against altruistic motives.

Reprints

Terje Skjerpén: The dynamic factor demand model revisited: The identification problem remains. Reprint no. 300, 2005. Sidetall 10.

Reprint from *Economic Letters*, Vol. 89, 2005, 157-166.

Julie Aslaksen, Tom Wennemo and Rolf Aaberge: 'Birds of a Feather Flock Together': The Impact of Choice of Spouse on Family Labor Income Inequality. Reprint no. 299, 2005. Sidetall 25.

Reprint from *Labour*, Vol. 19, No. 3, 2005, 491-515.

Documents

Halvard Skiri, Børge Strand, Mirela Talka and Helge Brunborg: Selected Documents on the Modernisation of the Civil Registration System in Albania. Vol. II. Documents 2005/14. Sidetall 54.

This publication is the second from Statistics Norway with documents on the project to assist in the modernization of the civil status registers in Albania. The purpose is to gather experience and documentation produced by the project, in an easily accessible manner, for remaining work in the project, for the Government of Albania and for the international donor community during future efforts in this comprehensive and important field.

The publication includes reports by the first two long-term experts based in Tirana, Halvard Skiri (October 2001-June 2003) and Børge Strand (September 2004-August 2005). We have also included a report from a mission, "Aide-Memoire from a mission in June 2004 by Statistics Norway to Ministry of Local Development and Decentralisation, Tirana to prepare the second part of the pilot phase of the modernization of the civil registration system in Albania", which was written by Helge Brunborg, Halvard Skiri and Børge Strand.

The first document on the cooperation was "Selected Documents on the

Modernisation of the Civil Registration System in Albania", Documents 2004/2. This document can be downloaded from Statistics Norway's website at www.ssb.no/English/subjects/02/09/doc_200402_en/doc_200402_en.pdf.

All reports have benefited from comments from members of the project group in Oslo, which includes Helge Brunborg, Stein Opdahl, Halvard Skiri and Johan-Kristian Tønder. The report for the second period, September 2004-August 2005, has also received comments from the new resident expert in Albania, Anne Abelsæth. Finally, we would like to acknowledge the valuable contribution to the project from our local coordinator, Mirela Talka. Helge Brunborg has been the editor of the present publication.

The project is funded by the Ministry of Foreign Affairs of Norway.

Notater

Svein Blom: **Holdninger til innvandrere og innvandring 2005.** Notater 2005/51. Sidetall 49.

Tidligere utgivelser

Sosiale og økonomiske studier

Lasse Sigbjørn Stambøl: Urban and Regional Labour Market Mobility in Norway SØS nr. 110, 2005.

Kjartal Soltvedt (red.): Folketellinger gjennom 200 år. SØS nr. 109, 2004.

Statistiske analyser

Hundre års ensomhet? Norge og Sverige 1905-2005. SA nr. 69, 2005.

Naturressurser og miljø 2004. SA nr. 65, 2004.

Ingrid Melby, Odd Erik Nygård, Thor Olav Thoresen, Aud Walseth (red.): Inntekt, skatt og overføringer 2003. SA nr. 62, 2004.

Natural Resources and the Environment 2004. Norway. SA no. 70, 2005.

Rapporter

Audun Langørgen, Taryn Ann Galloway, Magne Mogstad og Rolf Aaberge: Sammenlikning av simultane og partielle analyser av kommunenes økonomiske atferd. Rapporter 2005/25.

Karina Gabrielsen: Climate change and the future Nordic electricity market - Supply, demand, trade and transmission. Rapporter 2005/24.

Marit Rønsen: Kontantstøttens langsiktige effekter på mødres og fedres arbeidstilbud. Rapporter 2005/23.

Ragni Hege Kitterød: Når mor og far bor hver for seg. Ansvar og omsorg for barna før og etter bidragsreformen. Rapporter 2005/22.

Jan Lyngstad, Randi Kjeldstad og Erik Nymo: Foreldreøkonomi etter brudd. Omsorgsforeldres og samværsforeldres økonomiske situasjon 2002. Rapporter 2005/21.

Finn Roar Aune, Torstein Bye og Petter Vegard Hansen: Et felles norsk-svensk elsertifikatmarked. Rapporter 2005/20.

Bodil M. Larsen og Runa Nesbakken: Formålsfordeling av husholdningenes elektrisitetsforbruk i 2001. Sammenlikning av formålsfordelingen i 1990 og 2001. Rapporter 2005/18.

Mads Greaker, Pål Løkkevik og Mari Aasgaard Walle: Utviklingen i den norske nasjonalformuen fra 1985 til 2004. Et eksempel på bærekraftig utvikling? Rapporter 2005/13.

Ådne Cappelen, Frank Foyn, Torbjørn Hægeland, Knut Arild Kjesbu, Jarle Møen, Geir Petterson og Arvid Raknerud: Årsrapport for SkatteFUNN-evalueringen - 2004. Rapporter 2005/12.

Magne Mogstad: Fattigdom i Stor-Osloregionen. En empirisk analyse. Rapporter 2005/11.

Ragni Hege Kitterød: Han jobber, hun jobber, de jobber. Arbeidstid blant par av småbarnsforeldre. Rapporter 2005/10.

Bente Halvorsen, Bodil M. Larsen og Runa Nesbakken: Pris- og inntektsfølsomhet i ulike husholdningers etter-spørsel etter elektrisitet, fyringsoljer og ved. Rapporter 2005/8.

Randi Kjeldstad og Erik H. Nymo: Kvinner og menn i deltidsarbeid. Fordeling og forklaringer. Rapporter 2004/29.

Kim Massey Heide, Erling Holmøy, Lisbeth Lerskau og Ingeborg Foldøy Solli: Macroeconomic Properties of the Norwegian Applied General Equilibrium Model MSG6. Rapporter 2004/18.

Trude Lappegård: Valg av livsløp i det flerkulturelle Norge. Forløpsanalyser av giftermål og barnefødsler blant kvinner med innvandrerbakgrunn. Rapporter 2004/16.

Ragni Hege Kitterød: Foreldreskap på tvers av hushold. Ansvar og omsorg for barn blant foreldre som ikke bor sammen. Resultater fra Undersøkelsen om samvær og bidrag 2002. Rapporter 2004/15.

Torbjørn Hægeland, Lars J. Kirkebøen, Oddbjørn Raaum og Kjell G. Salvanes: Marks across lower secondary schools in Norway. What can be explained by the composition of pupils and school resources? Rapporter 2004/11.

Maria Kalvaraskaia og Audun Langørgen: Capital costs in municipal school buildings. Rapporter 2004/9.

Trond Espen Haug: Eierkonsentrasjon og markedsrett i det Ænorske kraftmarkedet. Rapporter 2004/8.

Ragni Hege Kitterød og Randi Kjeldstad: Foreldres arbeidstid 1991-2001 belyst ved SSBs arbeidskraftundersøkelser, tidsbruksundersøkelser og levekårsundersøkelser. Rapporter 2004/6.

Discussion Papers

Bjart Holtmark: Global per capita CO₂ emissions - stable in the long run? DP no. 438, 2005.

Rolf Aaberge, Steinar Bjerve og Kjell Doksum: Decomposition of Rank-Dependent Measures of Inequality by Subgroups. DP no. 437, 2005.

Jon Hovi og Bjart Holtmark: Cap-and-Trade or Carbon Taxes? The Feasibility of Enforcement and the Effects of Non-Compliance. DP no. 436, 2005.

Mari Rege, Kjetil Telle og Mark Votruba: The Effect of Plant Downsizing on Disability Pension Utilization. DP no. 435, 2005.

Peter J. Lambert og Thor O. Thoresen: Base independence in the analysis of tax policy effects: with an application to Norway 1992-2004. DP no. 434, 2005.

Torstein Bye og Einar Hope: Deregulation of electricity markets-The Norwegian experience. DP no. 433, 2005.

Geir H. Bjertnæs: Avoiding Adverse Employment Effects from Energy Taxation: What does it cost? DP no. 432, 2005.

John K. Dagsvik, Steinar Strøm og Zhiyang Jia: Utility of Income as a Random Function: Behavioral Characterization and Empirical Evidence. DP no. 431, 2005.

Karina Gabrielsen, Torstein Bye og Finn Roar Aune: Climate change-lower electricity prices and increasing demand. An application to the Nordic Countries. DP no. 430, 2005.

Pål Boug, Ådne Cappelen og Torbjørn Eika: Exchange Rate Pass-through in a Small Open Economy. The Importance of the Distribution Sector. DP no. 429, 2005.

- Erling Røed Larsen*: Distributional Effects of Environmental Taxes on Transportation: Evidence from Engel Curves in the United States. DP no. 428, 2005.
- Timothy K.M. Beatty, Erling Røed Larsen and Dag Einar Sommervoll*: Measuring the Price of Housing Consumption for Owners in the CPI. DP no. 427, 2005.
- Erling Holmøy*: The Anatomy of Electricity Demand: A CGE Decomposition for Norway. DP no. 426, 2005.
- Torfinn Harding and Jørn Rattsø*: The barrier model of productivity growth: South Africa. DP no. 425, 2005.
- Fredrik Carlsen, Bjørg Langset and Jørn Rattsø*: The relationship between firm mobility and tax level: Empirical evidence of fiscal competition between local governments. DP no. 424, 2005.
- Hilde C. Bjørnland and Håvard Hungnes*: The commodity currency puzzl. DP no. 423, 2005.
- Håvard Hungnes*: Identifying Structural Breaks in Cointegrated VAR Models. DP no. 422, 2005.
- Jan F. Bjørnstad*: Non-Bayesian Multiple Imputation. DP no. 421, 2005.
- Erik Biørn*: Constructing Panel Data Estimators by Aggregation: A General Moment Estimator and a Suggested Synthesis. DP no. 420, 2005.
- Annette Alstadsæter, Ann-Sofie Kolm and Birthe Larsen*: Tax Effects on Unemployment and the Choice of Educational Type. DP no. 419, 2005.
- Dennis Fredriksen and Nils Martin Stølen*: Effects of demographic development, labour supply and pension reforms on the future pension burden. DP no. 418, 2005.
- Dennis Fredriksen, Kim Massey Heide, Erling Holmøy and Ingeborg Foldøy Solli*: Macroeconomic effects of proposed pension reforms in Norway. DP no. 417, 2005.
- Finn Roar Aune, Solveig Glomsrød, Lars Lindholt and Knut Einar Rosendahl*: Are high oil prices profitable for OPEC in the long run? DP no. 416, 2005.
- Knut R. Wangen*: An Expenditure Based Estimate of Britain's Black Economy Revisited. DP no. 414, 2005.
- Erling Holmøy and Kim Massey Heide*: Is Norway immune to Dutch Disease? CGE Estimates of Sustainable Wage Growth and De-industrialisation. DP no. 413, 2005.
- Rolf Aaberge, Steinar Bjerve and Kjell Doksum*: Modeling Concentration and Dispersion in Multiple Regression. DP no. 412, 2005.
- Jan Larsson and Kjetil Telle*: Consequences of the IPPC-directive's BAT requirements for abatement costs and emissions. DP no. 411, 2005.
- Taran Fæhn, Antonio G. Gómez-Plana and Snorre Kverndokk*: Can a carbon permit system reduce Spanish unemployment? DP no. 410, 2005.
- John K. Dagsvik*: Choice under Uncertainty and Bounded Rationality. DP no. 409, 2005.
- Magne Mogstad, Audun Langørgen and Rolf Aaberge*: Region-Specific versus Country-Specific Poverty Lines in Analysis of Poverty. DP no. 408, 2005.
- Petter Frenger*: The elasticity of substitution of superlative price indices. DP no. 407, 2005.
- Zhiyang Jia*: Spousal influence on Early Retirement Behavior. DP no. 406, 2005.
- Zhiyang Jia*: Retirement Behavior of Working Couples in Norway. A Dynamic Programming Approach. DP no. 405, 2005.
- Zhiyang Jia*: Labor Supply of Retiring Couples and Heterogeneity in Household Decision-Making Structure. DP no. 404, 2005.
- Finn Roar Aune, Snorre Kverndokk, Lars Lindholt and Knut Einar Rosendahl*: Profitability of different instruments in international climate policies. DP no. 403, 2005.
- Rolf Aaberge*: Asymptotic Distribution Theory of Empirical Rank-dependent Measures of Inequality. DP no. 402, 2005.
- Tor Jakob Klette and Arvid Raknerud*: Heterogeneity, productivity and selection: an empirical study of Norwegian manufacturing firms. DP no. 401, 2005.
- Bente Halvorsen and Runa Nesbakken*: Accounting for differences in choice opportunities in analyses of energy expenditure. DP no. 400, 2004.
- Jarle Møen*: When subsidized R&D-firms fail, do they still stimulate growth? Tracing knowledge by following employees across firms. DP no. 399, 2004.
- Iulie Aslaksen, Bent Natvig and Inger Nordal*: Environmental risk and the precautionary principle. "Late lessons from early warnings" applied to genetically modified plants. DP no. 398, 2004.
- Torbjørn Hægeland, Oddbjørn Raaum and Kjell G. Salvanes*: Pupil achievement, school resources and family background. DP no. 397, 2004.
- Erling Holmøy and Birger Strøm*: The Social Cost of Government Spending in an Economy with Large Tax Distortions: A CGE Decomposition for Norway. DP no. 396, 2004.
- Torfinn Harding, Haakon O. Aa. Solheim and Andreas Benedictow*: House ownership and taxes. DP no. 395, 2004.
- Kjetil Telle, Iulie Aslaksen and Terje Synnestvedt*: «It pays to be green» - a premature conclusion? DP no. 394, 2004.
- Mads Greaker and Eirik Lund Sagen*: Explaining experience curves for LNG liquefaction costs: Competition matter more than learning. DP no. 393, 2004.
- Turid Åvitsland and Jørgen Aasness*: Combining CGE and microsimulation models: Effects on equality of VAT reforms. DP no. 392, 2004.
- Geir Høidal Bjønnes, Dagfinn Rime and Haakon O.Aa. Solheim*: Liquidity provision in the overnight foreign exchange market. DP no. 391, 2004.
- Iulie Aslaksen and Terje Synnestvedt*: Are the Dixit-Pindyck and the Arrow-Fisher-Henry-Hanemann Option Values Equivalent? DP no. 390, 2004.
- Bente Halvorsen*: Effects of norms, warm-glow and time use on household recycling. DP no. 389, 2004.
- John K. Dagsvik and Steinar Strøm*: Sectoral Labor Supply, Choice Restrictions and Functional Form. DP no. 388, 2004.
- Geir H. Bjertræs and Taran Fæhn*: Energy Taxation in a Small, Open Economy: Efficiency Gains under Political Restraints. DP no. 387, 2004.

Nico Keilman and Dinh Quang Pham: Empirical errors and predicted errors in fertility, mortality and migration forecasts in the European Economic Area. DP no. 386, 2004.

Petter Vegard Hansen and Lars Lindholt: The market power of OPEC 1973-2001. DP no. 385, 2004.

Annegrete Bruvoll and Taran Fæhn: Transboundary environmental policy effects: Markets and emission leakages. DP no. 384, 2004.

Jan F. Bjørnstad and Elinor Ytterstad: Two-Stage Sampling from a Prediction Point of View. DP no. 383, 2004.

Taryn Ann Galloway: To What Extent Is a Transition into Employment Associated with an Exit from Poverty. DP no. 382, 2004.

Kjetil Telle: Effects of inspections on plants' regulatory and environmental performance - evidence from Norwegian manufacturing industries. DP no. 381, 2004

Audun Langørgen and Dag Rønningen: Local government preferences, individual needs, and the allocation of social assistance. DP no. 380, 2004.

Eirik Lund Sagen and Finn Roar Aune: The Future European Natural Gas Market - are lower gas prices attainable? DP no. 379, 2004.

Leif Andreassen: Mortality, fertility and old age care in a two-sex growth model. DP no. 378, 2004.

Erling Røed Larsen: Escaping the Resource Curse and the Dutch Disease? When and Why Norway Caught up with and Forged ahead of Its Neighbors. DP no. 377, 2004.

Bjart J. Holtmark and Knut H. Alfsen: Implementation of the Kyoto Protocol without Russian participation. DP no. 376, 2004.

Knut R. Wangen: Some Fundamental Problems in Becker, Grossman and Murphy's Implementation of Rational Addiction Theory. DP no. 375, 2004.

Kjetil Telle and Jan Larsson: Do environmental regulations hamper productivity growth? How accounting for improvements of firms' environmental performance can change the conclusion. DP no. 374, 2004.

Gang Liu: Estimating Energy Demand Elasticities for OECD Countries. A Dynamic Panel Data Approach. DP no. 373, 2004.

Guro Børnes Ringlund, Knut Einar Rosendahl and Terje Skjerpen: Does oilrig activity react to oil price changes? An empirical investigation. DP no. 372, 2004.

Mads Greaker: Industrial Competitiveness and Diffusion of New Pollution Abatement Technology - a new look at the Porter-hypothesis. DP no. 371, 2004.

John K. Dagsvik and Astrid L. Mathiasen: Agricultural Production with Uncertain Water Supply. DP no. 370, 2004.

Terje Skjerpen: The dynamic factor model revisited: the identification problem remains. DP no. 369, 2004.

Erling Røed Larsen: Does the CPI Mirror Costs-of-Living? Engel's Law Suggests Not in Norway. DP no. 368, 2004.

Rolf Aaberge, Ugo Colombino, Erling Holmøy, Birger Strøm and Tom Wenne-mo: Population ageing and fiscal sustainability: An integrated micro-macro analysis of required tax changes. DP no. 367, 2004.

Bjart J. Holtmark and Knut H. Alfsen: PPP-correction of the IPCC emission scenarios - does it matter? DP no. 366, 2004.

Reprints

Torkild Hovde Lyngstad og Turid Noack: Vil de velge bort familien? En studie av unge nordmenns fruktbarhets- og ekteskapsintensjoner. Reprint no. 297, 2005.

Rolf Aaberge and Li-Chun Zhang: A Class of Exact UMP Unbiased Tests for Conditional Symmetry in Small-sample Square Contingency Tables. Reprint no. 296, 2005.

Turid Noack, Ane Seierstad and Harald Weedon-Fekjær: A Demographic Analysis of Registered Partnerships (legal same-sex unions): The Case of Norway. Reprint no. 295, 2005.

Zhiyang Jia: Labor Supply of Retiring Couples and Heterogeneity in Household Decision-Making Structure. Reprint no. 294, 2005.

John K. Dagsvik and Anders Karlström: Compensating Variation and Hicksian Choice Probabilities in Random Utility Models that are Nonlinear in Income. Reprint no. 292, 2005.

Bjart J. Holtmark and Knut H. Alfsen: The use of PPP or MER in the construction of emission scenarios is more than a question of 'metrics'. Reprints no. 291, 2005.

Søren Johansen and Anders Rygh Swensen: More on testing exact rational expectations in cointegrated vector autoregressive models: Restricted constant and linear term. Reprint no. 290, 2005.

Rolf Aaberge, Ugo Colombino and Steinar Strøm: Do more equal slices shrink the cake? An empirical investigation of tax-transfer reform proposals in Italy. Reprint no. 289, 2005.

Finn Roar Aune, Rolf Golombek and Sverre A.C. Kittelsen: Does Increased Extraction of Natural Gas Reduce Carbon Emissions? Reprint no. 288, 2005.

Geir H. Bjønnes, Dagfinn Rime and Haakon O.Aa. Solheim: The role of foreign speculators during speculative attacks: The case of 1998. Reprint no. 287, 2004.

Karine Nyborg and Kjetil Telle: The role of warnings in regulation: keeping control with less punishment. Reprint no. 286, 2004.

Svein Blom: Labour Market Integration of Refugees in Norway under Changing Macro-Economic Conditions. Reprint no. 284, 2004.

Randi Kjeldstad og Anne Skevik: Enslige forsørgere - en sosialpolitisk kategori utgått på dato? Reprint no. 283, 2004.

Kari Skrede: Familiepolitikens grense - ved «likestilling light»? Reprint no. 282, 2004.

Turid Noack: Familien i velferdsstaten: fra støttespiller til trojansk hest? Reprint no. 281, 2004.

Marit Rønsen: Fertility and family policy in Norway - A reflection on trends and possible connections. Reprint no. 280, 2004.

Marit Rønsen: Fertility and Public Choice - Evidence from Norway and Finland. Reprint no. 279, 2004.

Torkild Hovde Lyngstad: The Impact of Parents' and Spouses' Education on Divorce Rates in Norway. Reprint no. 278, 2004.

Randi Kjeldstad and Marit Rønsen: Welfare Rules, Business Cycles, and Employment Dynamics Among Lone Parents in Norway. Reprint no. 277, 2004.

Erik Fjærli: Tax Reform and the Demand for Debt. Reprint no. 276, 2004.

Erling Røed Larsen: The Purchase of Equipment in Consumer Production of Outdoor Experiences. Reprint no. 274, 2004.

Jørgen Aasness and Erling Røed Larsen: Distributional Effects on Environmental Taxes on Transportation. Reprint no. 273, 2004.

Knut Einar Rosendahl: Cost-effective environmental policy: implications of induced technological change. Reprint no. 272, 2004.

Bodil Merethe Larsen and Runa Nesbakken: Household electricity end-use consumption: results from econometric and engineering models. Reprint no. 271, 2004.

John K. Dagsvik: Hvordan skal arbeidstilbudseffekter tallfestes? En oversikt over den mikrobaserede arbeidstilbudsforskningen i Statistisk sentralbyrå. Reprint no. 270, 2004.

Erling Røed Larsen and Dag Einar Sommervoll: Rising Inequality of Housing: Evidence from Segmented House Price Indices. Reprint no. 269, 2004.

Erling Røed Larsen: From Data to Decision: The Three Elements of Policy-making Illustrated by The Case of Global Warming. Reprint no. 268, 2004.

Thor O. Thoresen: Reduced Tax Progressivity in Norway in the Nineties: The Effect from Tax Changes. Reprint no. 267, 2004.

Li-Chun Zhang: Simultaneous Estimation under Nested Error Regression Model. Reprint no. 266, 2004.

Li-Chun Zhang and Raymond L. Chambers: Small area estimates for cross-classifications. Reprint no. 265, 2004.

Li-Chun Zhang: Nonparametric Markov chain bootstrap for multiple imputation. Reprints no. 263, 2004.

Tom Kornstad and Thor O. Thoresen: Means-Testing the Child Benefit. Reprints no. 262, 2004.

Johan Heldal, Jan Bjørnstad, Anne Gro Hustoft, Dinh Q. Pham, Dag Roll-Hansen and Li-Chun Zhang: Statistical research at Statistics Norway. Reprint no. 261, 2004.

Snorre Kverndokk, Knut Einar Rosendahl and Thomas F. Rutherford: Climate Policies and Induced Technological Change: Which to Choose, the Carrot or the Stick? Reprint no. 260, 2004.

Erik Biørn and Terje Skjerpen: Aggregation biases in production functions: a panel data analysis of Translog models. Reprints no. 259, 2004.

Mari Rege and Kjetil Telle: The impact of social approval and framing on cooperation in public good situations. Reprints no. 258, 2004.

Jan F. Bjørnstad: Statistisk sentralbyrås generelle utvalgsplan. The Norwegian Emission Inventory. Reprints no. 257, 2004.

Jørgen Aasness, Erik Biørn and Terje Skjerpen: Distribution of preferences and measurement errors in a disaggregated expenditure system. Reprints no. 256, 2004.

Aadne Cappelen, Fulvio Castellacci, Jan Fagerberg and Bart Verspagen: The Impact of EU Regional Support on Growth and Convergence in the European Union. Reprints no. 255, 2004.

Kjell G. Salvanes and Svein Erik Førre: Effects on Employment of Trade and Technical Change: Evidence from Norway. Reprints no. 254, 2004.

Documents

Andreas Benedictow and Torfinn Harding: Modeling Norwegian balances of financial capital. Documents 2005/10.

Vegard Skirbekk: The Impact of a Lower School Leaving Age and a Later Retirement on the Financing of the Norwegian Public Pension System. Documents 2005/1.

Terje Karlsen, Dinh Quang Pham and Terje Skjerpen: Seasonal adjustment and smoothing of manufacturing investments series from the quarterly Norwegian accounts. Documents 2004/18.

Petter Vegard Hansen: Regional electricity spot price responses in Norway. Documents 2004/13.

Anne Gro Hustoft, Jenny Linnerud and Hans Viggo Sæbø: Quality and metadata in Statistics Norway. Documents 2004/11.

Solveig Glomsrød and Lars Lindholt: The petroleum business environment. A reader's digest. Documents 2004/5.

Notater

Anna-Karin Mevik: Revisjon av Strukturstatistikk for industrien. Et forslag til selektiv revisjon. Notater 2005/46.

Siri W. Bogen, Kjetil Digre, Andreas Hedum, Torbjørn Hægeland, Thea Kristine Schjerven og Borgny Vold: Et system for statistikk om statlig virksomhet. Prosjektnotat. Notater 2005/34.

Torbjørn Hægeland, Lars J. Kirkebøen og Oddbjørn Raaum: Skoleresultater 2004. En kartlegging av karakterer fra grunn- og videregående skoler i Norge. Notater 2005/31.

Wenche Drzwi (red.): Økonomisk-politisk kalender for årene 1964-1999. Notater 2005/17.

Anne Vedø: Analyse av revisjon: Lønn i bygge- og anleggs-virksomhet. Notater 2005/29.

Andreas Fagereng: Reestimering av faktoretterspørselen i KVARTS. Notater 2005/25.

Lars Østby: Bruk av velferdsordninger blant nyankomne innvandrere fra de nye EØS-medlemslandene. Notater 2005/24.

Anna-Karin Mevik: Usikkerhet i ordrestatistikken. Notater 2005/11.

Anne Sofie Abrahamsen: Analyse av revisjon - Feilkoder og endringer i utenrikshandels-statistikken. Notater 2005/10.

Laila Haakonsen: KVARTS i praksis III. Systemer og rutiner i den daglige driften. Notater 2004/85.

Li-Chun Zhang og Anne Vedø: Omlegging av utvalgsplan for AKU. Notater 2004/86.

Torbjørn Eika og Terje Skjerpen: Hvitevarer 2005. Modell og prognose. Notater 2004/79.

Svein Blom: Holdninger til innvandre-
re og innvandring 2004.
Notater 2004/75.

*Arvid Raknerud, Dag Rønningen og
Terje Skjerpen*: Dokumentasjon av ka-
pitaldatabasen. En database med data
for varige driftsmidler og andre øko-
nomiske data på foretaksnivå. Nota-
ter 2004/70.

*Lisbeth Lerskau, Kim Massey Heide,
Erling Holmøy og Ingeborg Foldøy
Sulli*: Virkningsberegninger på MSG6.
Appendiks til Rapporter 2004/18
«Macroeconomic Properties of the
Norwegian Applied General Equilibri-
um Model MSG6». Notater 2004/67.

Lars Østby (red.): Innvandrere i Nor-
ge - Hvem er de, og hvordan går det
med dem? Del II Levekår.
Notater 2004/66.

Lars Østby (red.): Innvandrere i Nor-
ge - Hvem er de, og hvordan går det
med dem? Del I Demografi.
Notater 2004/65.

Øyvind Bolsgård og Li-Chun Zhang:
Prisindeks for engroshandel.
Notater 2004/60.

Dag Einar Sommervoll: Slutt på billige
boliger i Oslo? OBOS-leiligheters pris-
utvikling 1991-2002.
Notater 2004/50.

Gunnlaug Daugstad og Lars Østby: Da-
tagrunnlag for storbyutvikling. For-
studie av datagrunnlag om storbyut-
vikling, med særlig vekt på sosioøko-
nomisk og demografisk informasjon.
Notater 2004/47.

Knut Løyland og Thor Olav Thoresen:
En undersøkelse av den registrerte
dagmamma-virksomheten.
Notater 2004/41.

*Annegrete Bruvoll og Øystein
Skullerud*: Framskrivninger av orga-
nisk avfall for 2001-2020.
Notater 2004/38.

*Trond Espen Haug og Tor Arnt
Johnsen*: Datagrunnlag for en regio-
nal nordisk kraftmarkedsmodell. Pro-
duksjonsanlegg, overføringsnett,
krafttetterspørsmål og -priser.
Notater 2004/37.

Aslaug Hurlen Foss og Liv Taule: Muse-
umsstatistikken. En gjennomgang av
definisjoner, kvalitet og populasjon.
Notater 2004/36.

Dinh Quang Pham: Sesongjustering
av prisindeks for kontor- og forret-
ningseiendommer. Notater 2004/30.

Dinh Quang Pham: Sesongjustering
for boligprisindeksen.
Notater 2004/29.

*Torstein Bye, Per Richard Johansen og
Kjell Gunnar Salvanes*: Evaluering av
Arbeidstilbudsforskningen i SSBs
forskningsavdeling. Notater 2004/10.

Torill Dyrbukt: Tilpasningseffekter av
utbytteskatten i 2000/2001. Notater
2004/3.

Innholdsfortegnelse for Økonomiske analyser (ØA) de siste 12 måneder

Innholdsfortegnelse for tidligere utgivelser av Økonomiske analyser kan fås ved henvendelse til Aud Walseth, Statistisk sentralbyrå, telefon: 21 09 47 57, telefax: 21 09 00 40, E-post: Aud.Walseth@ssb.no

Økonomiske analyser

ØA 6/2004:

Konjunkturtendensene, 3-27

Knut Ø. Sørensen: Utviklingen i norsk økonomi i lys av reviderte tall fra nasjonalregnskapet, 28-31.

Trude Nygård Evensen: Er foreløpige nasjonalregnskapstall pålitelige? 32-44.

Mads Greaker og Eirik Lund Sagen: Teknologisk utvikling og flytende naturgass, 45-50.

Turid Åvitsland og Jørgen Aasness: Fordelingseffekter av merverdiavgifts-reformer, 51-56.

Kari Skrede: Færre menn blir fedre, 57-68.

ØA 1/2005:

Økonomisk utsyn over året 2004 3-145.

ØA 2/2005:

Jon Epeland og Laila Kleven: Smalhans eller det gode livet? Økonomisk levestandard før og etter alderspensjonering, 3-12.

Andreas Benedictow og Per Richard Johansen: Prognoser for internasjonal økonomi. Står vi foran en amerikansk konjunkturavmatning? 13-20.

Lars H. Svennebye: Prisenivåjustering av lønnsnivå i internasjonale sammenlikninger, 21-26.

Annegrete Bruvoll og Taran Fæhn: Rett i hodet på naboen? Globale miljøvirkninger av norsk økonomisk vekst og miljøpolitikk, 27-34.

Bjørn K. Wold: Fra ressursinnsats til velferdsvirkninger, 35-49.

ØA 3/2005:

Konjunkturtendensene, 3-27.

Tore Halvorsen, Heidi Sande Olsen og Monica Volden: Kvartalsvis utenriksregnskap, 28-35.

Gisle Frøiland: Kvartalsvis nasjonalregnskap: Husholdninger og ideelle

organisasjoner. Inntekter, utgifter og sparing, 36-40.

Finn Roar Aune, Solveig Glomsrød, Lars Lindholt og Knut Einar Rosendahl: Er høye oljepriser gunstig for OPEC på lang sikt? 41-48.

Karina Gabrielsen og Torstein Bye: Klimaendringer gir lavere elektrisitetspriser og høyere forbruk i Norden, 49-54.

Bjart Holtmark: Kyoto-avtalen – nyttig eller bortkastet? 55-62.

Magne Mogstad: Fattigdom i Norge: Et hovedstadsproblem? 63-75.

Dag Rønningen: Rettelse til artikkelen «Sysselsetting og tidligavgang for eldre arbeidstakere – En deskriptiv analyse for perioden 1992-1999», 76.

ØA 4/2005:

Konjunkturtendensene, 3-24

Ann Lisbet Brathaug: Hovedrevison av nasjonalregnskapet i 2006. 25-27.

Torstein Bye og Finn Roar Aune: Elektrisitetterspørsel framover. 28-38.

Bodil M. Larsen og Runa Nesbakken: Formålsfordeling av husholdningenes elektrisitetsforbruk i 1990 og 2001. 39-41.

Joaquin Rodriguez og Frank Haraldsen: Den nye matvareindeksen: Bruk av strekkodedata i konsumprisindeksen. 42-49.

Lasse Sigbjørn Stambøl: Arbeidsmarkedsmobilitet i like og ulike regionale arbeidsmarkeder. 50-59.

Pål Boug, Ådne Cappelen og Torbjørn Eika: Hvor raskt og sterkt er valutakursgjennomslaget i norsk økonomi? 60-66.

ØA 5/2005:

Torstein Bye og Knut Einar Rosendahl: Betyr egentlig kvotemarkedet noe for kraftprisene? 3-13.

Bente Halvorsen, Bodil M. Larsen og Runa Nesbakken: Lys og varme gjennom 43 år: Energiforbruket i norske boliger fra 1960 til 2003, 14-18.

Thor Olav Thoresen: Inntektsskatten for personer 1992-2004: Utviklingen i skatteprogressivitet og politikken innvirkning, 19-25.

Erling Røed Larsen: Boligprisenes utvikling, 26-33.

Lasse Sigbjørn Stambøl: Effekten av regional arbeidsmarkedsmobilitet for sysselsettingsvekst i økonomien totalt og for kunnskapsbasert tjenesteyting, 34-41.

Economic Survey

From 2004 will Economic Survey no longer be available in its current form. Economic trends for the Norwegian economy will continue to be published electronically, but will no longer have a printed counterpart.

http://www.ssb.no/kt_en/

Konjunkturindikatorer for Norge

Tabell	Side	Figur	Side
Konjunkturbarometeret			
1.1. Konjunkturbarometer, industri og bergverk. Sesongjustert og glattet	2*	1.1. Konjunkturbarometer. Produksjon og sysselsetting, faktisk utvikling	3*
		1.2. Konjunkturbarometer. Generell bedømmelse av utsiktene, neste kvartal	3*
		1.3. Konjunkturbarometer. Kapasitetsutnyttingsgraden ved nåværende produksjonsnivå	3*
		1.4. Konjunkturbarometer. Faktorer som begrenser produksjonen i industrien	3*
Ordre			
2.1. Ordretilgang. Sesongjusterte og glattede verdiindekser.	2*	2.1. Ordre. Ordretilgang og ordreservert i industri ialt	3*
2.2. Ordreservert. Sesongjusterte og glattede verdiindekser.	2*	2.2. Ordre. Ordretilgang og ordreservert i bygg og anlegg i alt	3*
Arbeidskraft			
3.1. Arbeidsmarked. 1 000 personer og prosent. Sesongjustert	4*	3.1. Arbeidsstyrke, sysselsatte og ukeverk.	5*
		3.2. Arbeidsledige og beholdning av ledige plasser	5*
Produksjon			
4.1. Produksjon. Sesongjusterte volumindekser 1995=100	4*	4.1. Produksjon. Olje og naturgass	5*
4.2. Produksjon og omsetning. Indekser. Nivå og prosentvis endring fra samme periode året før	6*	4.2. Produksjon. Industri og kraftforsyning	5*
		4.3. Produksjon. Innsatsvarer og energivarer.	5*
		4.4. Produksjon. Investeringsvarer og konsumvarer	5*
		4.5. Produksjonsindeks for bygg og anlegg	7*
		4.6. Hotellovernattinger	7*
Investeringer			
5.1. Antatte og utførte investeringer ifølge SSBs investeringsstatistikk. Mrd. kroner.	6*	5.1. Antatte og utførte investeringer i industri	7*
5.2. Investeringer. Mrd. kroner. Næringslivets samlede årsanslag for investeringsåret gitt på ulike tidspunkter	6*	5.2. Årsanslag for investeringer i industri og bergverk gitt på ulike tidspunkter	7*
5.3. Igangsetting av nye bygg og bygg under arbeid	8*	5.3. Årsanslag for investeringer i oljevirksomheten gitt på ulike tidspunkter	7*
		5.4. Årsanslag for investeringer i kraftforsyning gitt på ulike tidspunkter	7*
		5.5. Bygg satt i gang. Boliger.	9*
		5.6. Bygg satt i gang. Driftsbygg	9*
		5.7. Bygg under arbeid	9*
Forbruk			
6.1. Forbruksindikatorer.	8*	6.1. Detaljomsetning	9*
		6.2. Varekonsumindeks (volum)	9*
		6.3. Registrerte nye personbiler	9*
Priser			
7.1. Pris- og kostnadsindekser. Nivå og prosentvis endring fra samme periode året før	10*	7.1. Pris- og kostnadsindekser. Nivå og endring	11*
7.2. Produktpriser. Nivå og prosentvis endring fra samme periode året før.	10*	7.2. Produktpriser. Nivå og endring.	11*
7.3. Prisindekser. Nivå og prosentvis endring fra samme periode året før	12*	7.3. Boligpriser. Prosentvis endring fra samme kvartal året før	11*
7.4. Månedstjeneste og avtalt lønn. Indeks.	12*	7.4. Spotpris elektrisk kraft	11*
		7.5. Spotpris Brent Blend.	11*
		7.6. Spotpris aluminium og eksportprisindeks for treforedlingsprodukter	11*
Finansmarked			
8.1. Utvalgte norske rentesatser. Prosent.	12*	8.1. 3 måneders eurorente	15*
8.2. Eurorenter og effektiv rente på statsobligasjoner. Prosent	13*	8.2. Utlånsrente og innskuddsrente	15*
8.3. Valutakurser, Norges Banks penge- og kredittindikatorer og aksjekursindeks for Oslo Børs	13*	8.3. Valutakursindekser.	15*
		8.4. Norges Banks penge- og kredittindikator	15*
Utenrikshandel			
9.1. Eksport og import av varer. Mill. kroner Sesongjustert.	14*	9.1. Utenrikshandel	15*
9.2. Utenriksregnskap. Mill. kroner	14*	9.2. Driftsbalansen.	15*

1.1. Konjunkturbarometer, industri og bergverk. Sesongjustert og glattet

	Faktisk utvikling fra foregående kvartal og forventet utvikling i kommende kvartal. Diffusjonsindeks ¹				Kapasitets- utnyttning Prosent	Generell be- dømmelse av utsiktene i kommande kvartal	Faktorer som begrenser produksjonen. Prosent av foretakene			
	Produksjon		Sysselsetting				Etterspørsel	Kapasitet	Arbeidskraft	Råstoff
	Faktisk	Forventet	Faktisk	Forventet						
2002										
3. kvartal	48,9	48,4	43,8	39,0	79	44,7	73	5	5	3
4. kvartal	47,0	47,1	40,5	38,9	78	44,1	75	5	3	3
2003										
1. kvartal	46,7	48,3	38,9	39,9	77	47,4	77	5	2	3
2. kvartal	46,4	51,4	39,5	41,4	77	51,9	77	5	2	3
3. kvartal	46,8	54,4	41,0	44,0	78	54,7	76	5	2	3
4. kvartal	49,9	56,3	43,7	45,9	78	56,3	74	5	3	3
2004										
1. kvartal	54,3	57,9	46,5	47,1	79	57,0	72	6	3	3
2. kvartal	57,4	59,1	47,9	47,9	79	57,7	69	7	3	3
3. kvartal	59,1	58,9	49,1	47,7	80	58,7	68	7	4	4
4. kvartal	58,9	58,8	49,6	47,6	80	59,4	68	8	4	4
2005										
1. kvartal	57,4	58,9	49,6	48,9	81	58,6	66	8	4	4
2. kvartal	57,3	59,4	50,4	51,0	82	58,2	64	9	5	4
3. kvartal	58,5	60,7	51,2	52,5	82	59,0	63	10	6	4

¹ Beregnet som summen av andelen av foretakene som har svart STØRRE og halvparten av andelen av foretakene som har svart UENDRET.
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

2.1. Ordretilgang. Sesongjusterte og glattede verdiindekser

	Ordrebasert industri. 1995=100					Bygg og anlegg. 2000=100			
	I alt	Metaller og metallvarer	Maskiner og utstyr	Transport- midler	Kjemiske råvarer	I alt ¹	Anlegg ¹	Bolig- bygg	Andre bygg
2002									
2002	125,1	116,6	155,7	100,7	125,4	112,2	127,8	107,7	108,9
2003	120,5	120,7	151,9	102,7	140,7	123,0	179,1	106,9	107,7
2004	149,1	154,7	182,9	167,4	180,2	148,2	214,8	146,2	120,3
2003									
4. kvartal	128,7	131,4	164,9	125,4	157,4	137,0	204,9	127,8	110,5
2004									
1. kvartal	137,9	141,3	175,3	145,3	170,5	145,9	226,9	137,2	113,1
2. kvartal	146,7	151,1	181,2	162,4	180,8	147,3	219,9	141,8	116,3
3. kvartal	153,3	159,7	184,7	175,4	185,3	147,3	206,2	148,8	123,0
4. kvartal	158,3	166,6	190,4	186,5	184,2	152,4	206,1	157,1	128,9
2005									
1. kvartal	162,8	171,3	201,2	197,9	180,4	162,5	221,6	166,8	133,0
2. kvartal	167,5	173,8	214,7	208,1	176,3	175,4	239,6	173,9	140,7
3. kvartal	171,8	174,4	226,9	215,3	173,4	184,0	257,5	178,3	148,9

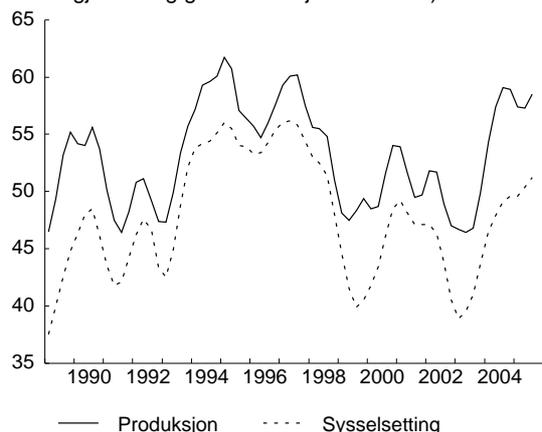
¹ Mesta er tatt med i beregningsgrunnlaget til ordrestatistikken fra og med 2003.
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

2.2. Ordreservert. Sesongjusterte og glattede verdiindekser

	Ordrebasert industri. 1995=100					Bygg og anlegg. 2000=100			
	I alt	Metaller og metallvarer	Maskiner og utstyr	Transport- midler	Kjemiske råvarer	I alt ¹	Anlegg ¹	Bolig- bygg	Andre bygg
2002									
2002	129,7	166,3	110,1	172,3	72,3	128,2	175,3	109,1	121,5
2003	112,6	166,0	96,3	93,3	77,2	148,0	295,6	103,2	114,2
2004	129,9	196,9	106,5	117,6	176,7	167,3	315,8	143,4	115,8
2003									
4. kvartal	113,3	172,8	98,9	83,4	105,2	150,9	294,9	113,4	112,8
2004									
1. kvartal	118,7	182,6	102,3	92,1	137,8	158,9	307,4	126,4	113,3
2. kvartal	125,8	193,2	104,9	107,0	170,2	165,4	317,2	137,9	113,6
3. kvartal	133,6	202,6	107,3	125,8	193,7	169,9	319,0	149,2	116,1
4. kvartal	141,6	209,1	111,4	145,6	205,2	174,9	319,5	160,2	120,3
2005									
1. kvartal	150,3	212,6	118,3	164,2	208,2	183,0	329,3	170,7	124,9
2. kvartal	160,1	214,4	127,5	179,3	206,7	194,6	344,7	179,6	134,8
3. kvartal	171,5	215,9	136,4	189,0	203,9	206,4	358,4	187,8	146,8

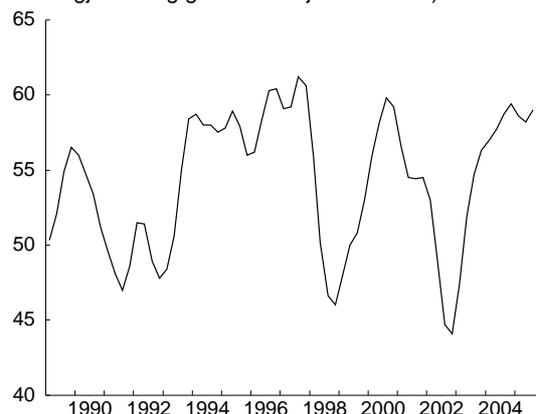
¹ Mesta er tatt med i beregningsgrunnlaget til ordrestatistikken fra og med 4. kvartal 2002.
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 1.1 Konjunkturbarometer: Industri og bergverk
Produksjon og sysselsetting, faktisk utvikling, kvartal. Sesongjustert og glattet diffusjonsindeks 1). Prosent

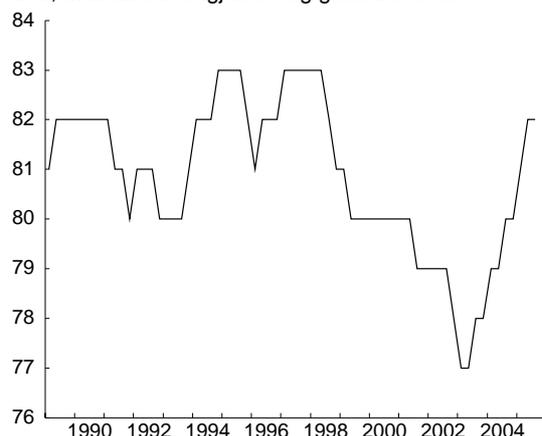
1) Se fotnote 1) til tabell 1.1
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 1.2 Konjunkturbarometer: Industri og bergverk
Generell bedømmelse av utsiktene, neste kvartal. Sesongjustert og glattet diffusjonsindeks 1). Prosent

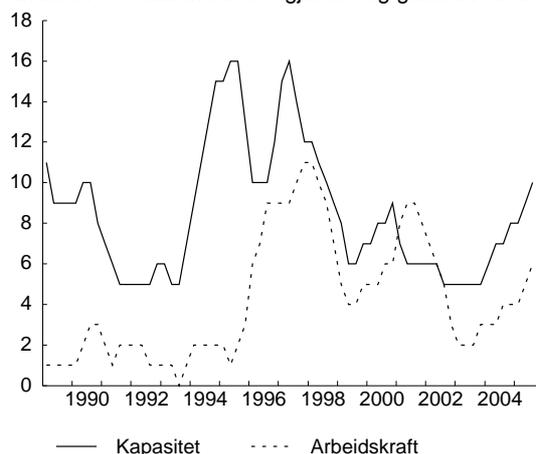
1) Se fotnote 1) til tabell 1.1
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 1.3 Konjunkturbarometer: Industri og bergverk
Kapasitetsutnyttingsgraden ved nåværende produksjonsnivå, kvartal. Sesongjustert og glattet. Prosent

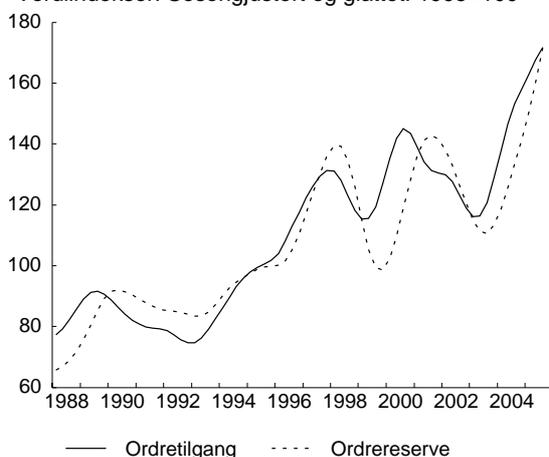
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 1.4 Konjunkturbarometer: Industri og bergverk
Faktorer som begrenser prod. i industrien, kvartal. Andel av foretakene. Sesongjustert og glattet. Prosent

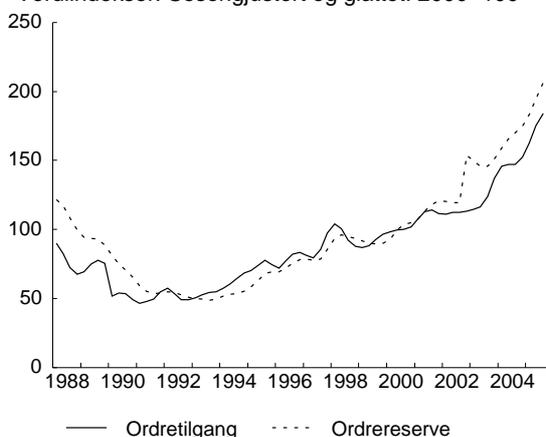
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 2.1 Ordre (kvartal)
Ordretilgang og ordrereseve. Ordrebaseret industri ialt. Verdiindekser. Sesongjustert og glattet. 1995=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 2.2 Ordre (kvartal)
Ordretilgang og ordrereseve. Bygg og anlegg ialt. Verdiindekser. Sesongjustert og glattet. 2000=100

1)Se fotnote 1) til tabell 2.1 og 2.2
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

3.1. Arbeidsmarked. 1000 personer og prosent. Sesongjustert

	Arbeidskraftundersøkelsen ¹				Arbeidsledighet. Prosent av arbeidsstyrken	Arbeidsdirektoratet				Sykefraværstatistikk
	Sysselsatte	Ukeverk	Arbeidsstyrken	Arbeidsledige		Registrerte ledige	Registrerte ledige og personer på tiltak	Tilgang på ledige stillinger	Beholdning av ledige stillinger ²	Sykefraværprosent ³
2000	2 269	1 795	2 350	81	3,4	62,6	74,0	49,2	18,4	..
2001	2 278	1 791	2 361	84	3,6	62,7	72,7	33,4	14,8	7,4
2002	2 286	1 774	2 378	92	3,9	75,2	84,5	24,9	12,2	7,8
2003	2 269	1 765	2 375	107	4,5	92,6	107,0	16,6	11,1	8,2
2004	2 276	1 761	2 382	106	4,5	91,6	108,5	16,9	10,7	7,1
2004										
Juni	2 274	1 767	2 380	106	4,5	91,2	108,6	16,5	10,4	7,2
Juli	2 277	1 766	2 383	106	4,5	91,9	110,3	19,3	10,4	6,5
August	2 278	1 770	2 385	108	4,5	91,3	107,3	16,2	10,9	6,5
September	2 281	1 765	2 389	108	4,5	91,6	106,2	16,0	10,6	6,5
Oktober	2 283	1 765	2 390	108	4,5	91,3	106,4	17,1	10,4	6,4
November	2 282	1 782	2 389	107	4,5	89,8	105,8	15,8	10,4	6,4
Desember	2 287	1 800	2 392	105	4,4	88,8	104,6	17,5	10,8	6,4
2005										
Januar	2 284	1 797	2 390	106	4,4	87,5	103,5	19,7	12,0	7,1
Februar	2 283	1 790	2 390	107	4,5	87,4	102,7	17,6	11,2	7,1
Mars	2 277	1 785	2 388	111	4,7	88,8	103,2	13,3	12,2	7,1
April	2 279	1 800	2 391	112	4,7	86,0	101,2	23,5	13,0	6,3
Mai	2 278	1 789	2 390	112	4,7	84,2	98,8	19,9	13,6	6,3
Juni	2 285	1 766	2 398	112	4,7	83,7	97,4	19,5	13,5	6,3
Juli	2 287	1 730	2 404	117	4,9	83,4	96,8	18,9	14,2	..
August	2 291	1 727	2 405	114	4,7	82,2	95,2	19,4	13,4	..
September	2 289	1 755	2 402	112	4,7	81,8	92,9	20,6	13,7	..
Oktober	81,5	92,0	20,8	14,0	..
November	77,8	88,1	23,2	15,1	..

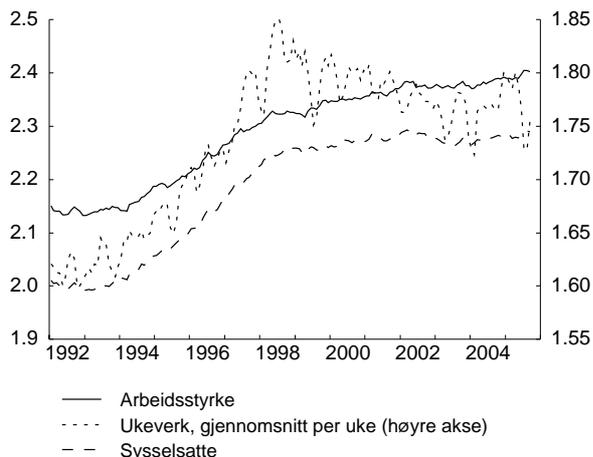
¹ Tre måneders glidende sentrert gjennomsnitt. Tallene for februar, mai, august og november gir gjennomsnittet for henholdsvis 1., 2., 3. og 4. kvartal. ² Brudd i serien f.o.m. mai 2001. Dataene er derfor ikke sesongjustert. ³ Egen- og legemeldte sykefraværsgangsverk som prosent av avtalte dagsverk, kvartalstall
Kilde: Statistisk sentralbyrå og Arbeidsdirektoratet.

4.1. Produksjon. Sesongjusterte volumindekser. 1995=100

	Etter næring				Etter sluttanvendelse			
	Total indeks ¹	Råolje og naturgass	Industri	Kraftforsyning	Innsatsvarer	Investeringsvarer	Konsumvarer	Energi-varer
2000	110,9	116,2	103,1	116,9	101,7	107,2	104,5	111,0
2001	109,3	119,8	102,0	97,2	100,4	105,5	104,7	111,3
2002	110,3	117,9	101,1	105,8	98,8	106,9	102,7	110,6
2003	105,9	115,9	96,8	87,1	95,7	99,7	98,8	107,4
2004	107,9	114,2	98,2	87,4	99,0	98,5	99,7	105,9
2004								
Mai	108,7	116,2	96,4	88,3	98,2	97,1	95,8	107,9
Juni	114,8	124,7	99,4	85,9	99,0	99,5	103,0	117,0
Juli	107,3	113,8	98,5	75,6	99,9	97,2	99,9	104,9
August	100,2	101,8	99,2	85,0	100,9	99,2	100,2	95,4
September	106,0	110,9	99,0	86,1	99,3	100,2	100,2	102,2
Oktober	110,5	118,2	98,6	85,3	100,6	98,6	98,9	108,1
November	107,1	111,8	100,1	91,0	100,6	101,6	100,9	104,4
Desember	104,4	106,9	100,7	94,1	102,6	105,3	100,4	100,2
2005								
Januar	104,6	107,0	100,5	102,8	102,3	102,5	99,9	101,7
Februar	106,4	109,6	99,7	113,3	100,7	101,7	99,1	104,6
Mars	105,4	108,0	99,1	118,7	97,6	102,6	98,8	102,9
April	110,7	115,3	101,7	117,0	102,0	104,2	100,3	110,7
Mai	110,6	115,8	101,3	112,4	100,1	105,4	101,0	109,6
Juni	103,5	104,6	101,9	106,1	103,4	104,8	100,5	98,2
Juli	105,8	107,6	102,0	111,4	102,8	104,7	102,4	102,7
August	110,5	117,6	98,7	105,9	99,4	102,0	97,7	112,8
September	109,9	115,8	100,9	102,1	101,1	103,7	100,5	107,9
Oktober	105,6	108,8	100,4	103,2	99,2	104,6	100,7	101,4

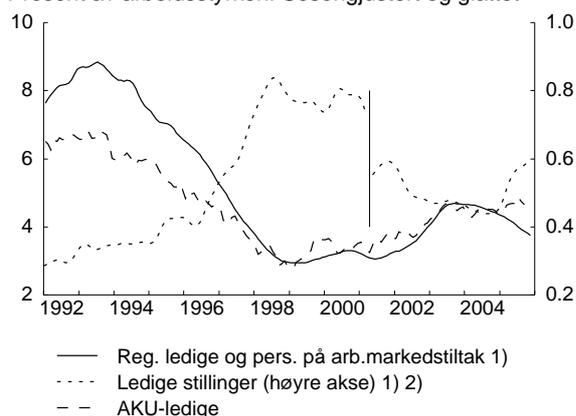
¹ Olje- og gassutvinning, industri, bergverk og kraftforsyning.
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 3.1 Arbeidsstyrke, sysselsatte og ukeverk fra AKU
Millioner. Sesongjusterte og glattede månedstall.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 3.2 Arbeidsledige og beholdning av ledige stillinger, månedstall
Prosent av arbeidsstyrken. Sesongjustert og glattet

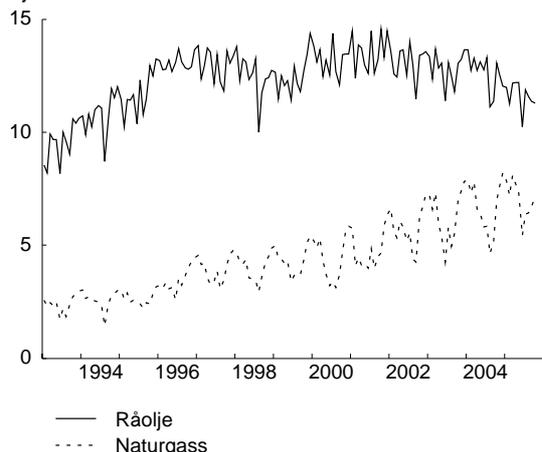

1) Justert bakover for brudd i serien fra januar 99.

2) Brudd i serien fom. mai 2001.

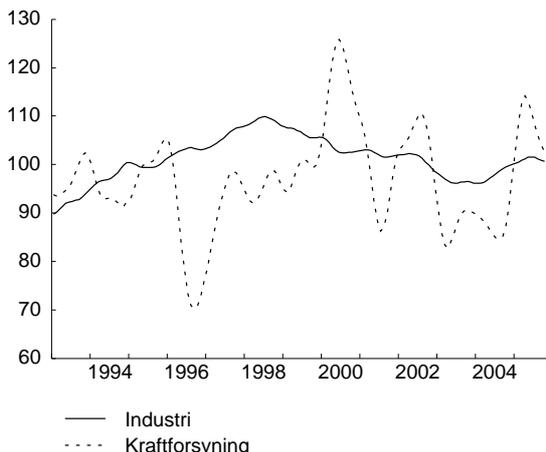
Kilde: Aetat og Statistisk sentralbyrå.

Fig. 4.1 Produksjon: Olje og naturgass
Råolje (mill tonn) og naturgass (mrd. Sm3)
Ujusterte månedstall.

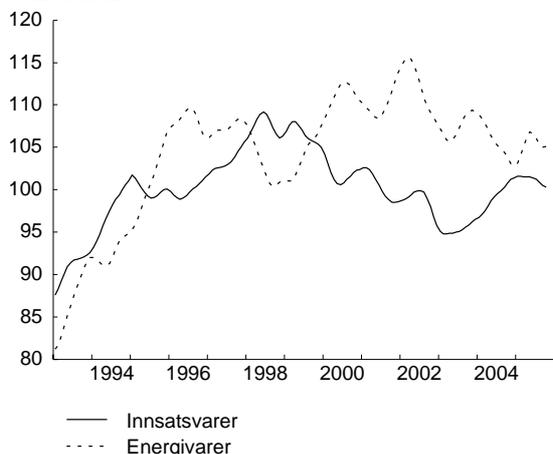
Kilde: Oljedirektoratet.

Fig. 4.2 Produksjon: Industri ialt og kraftforsyning
Sesongjusterte og glattede volumindekser. 1995=100
Månedstall

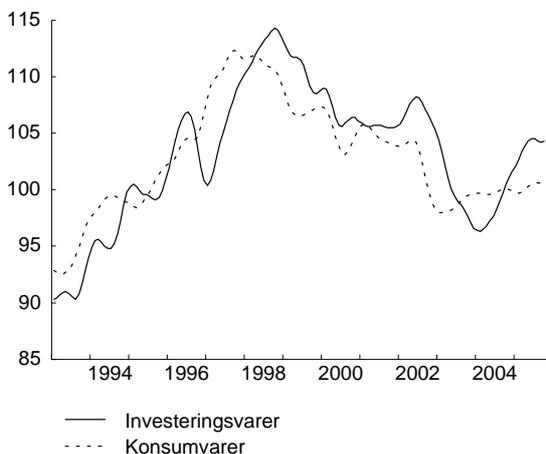
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 4.3 Produksjon: Innsatsvarer og energivarer
Sesongjusterte og glattede volumindekser. 1995=100
Månedstall

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 4.4 Produksjon: Investerings- og konsumvarer
Sesongjusterte og glattede volumindekser. 1995=100
Månedstall

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

4.2. Produksjon og omsetning. Indekser. Nivå og prosentvis endring fra samme periode året før.

	Bygge- og anleggsproduksjon. Volum						Omsetning for forretningsmessig tjenesteyting. Verdi		Hotellomsetning. Verdi	
	I alt		Bygg i alt		Anlegg		Nivå	Endring	Nivå	Endring
	Nivå	Endring	Nivå	Endring	Nivå	Endring				
2001	101,3	1,3	104,0	4,0	91,7	-8,3	622,5	1,4
2002	100,9	-0,4	102,8	-1,1	95,0	3,6	107,8	..	618,7	-0,6
2003	103,5	2,6	103,4	0,6	105,3	10,8	110,2	2,3	605,8	-2,1
2004	111,2	7,4	110,1	6,5	116,0	10,1	120,9	9,7	630,1	4,0
2002										
4. kvartal	105,1	-1,3	107,1	-1,3	98,4	-0,6	123,3	..	133,4	-0,4
2003										
1. kvartal	105,6	5,7	106,3	2,7	104,0	19,6	104,4	4,4	139,8	-1,7
2. kvartal	101,8	-1,1	101,5	-2,2	103,9	2,9	107,8	-1,1	152,1	-3,1
3. kvartal	97,4	1,8	96,6	0,0	102,1	9,1	100,5	1,8	180,9	-2,8
4. kvartal	109,2	3,9	109,1	1,9	111,1	12,9	128,1	3,9	133,0	-0,4
2004										
1. kvartal	107,8	2,1	108,1	1,7	107,4	3,3	112,3	7,6	147,7	5,7
2. kvartal	110,7	8,7	108,4	6,8	119,7	15,2	116,3	7,9	154,4	1,5
3. kvartal	105,9	8,7	104,3	8,0	112,5	10,2	110,6	10,0	192,3	6,3
4. kvartal	120,2	10,1	119,4	9,4	124,2	11,8	144,5	12,8	135,7	2,1
2005										
1. kvartal	115,1	6,8	117,4	8,6	107,5	0,1	118,0	5,1	148,6	0,6
2. kvartal	124,2	12,2	124,5	14,9	124,2	3,8	133,7	15,0	175,9	13,9
3. kvartal	114,2	7,8	112,3	7,7	121,8	8,3	207,3	7,8

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

5.1. Antatte og utførte investeringer ifølge SSBs investeringsstatistikk.¹ Mrd. kroner

	Industri			Kraftfor- syning	Antatte	Oljevirkosmhet (justert)				
	Antatte, sesongjust.	Utførte, ujustert	Utførte, sesongjust.	Utførte		I alt	Utførte			
							Leting	Utbygging	Felt i drift	Rørtransport
2001	18,8	18,7	5,4	..	57,1	6,8	20,2	27,2	2,2
2002	19,9	20,1	6,2	..	54,0	4,5	17,9	27,0	1,1
2003	16,4	16,4	7,9	..	64,2	4,1	16,8	29,8	2,8
2004	17,4	17,1	8,9	..	71,5	4,0	13,7	31,2	6,1
2003										
4. kvartal	4,7	4,9	3,9	2,8	18,0	16,3	0,7	3,5	8,7	0,4
2004										
1. kvartal	5,2	3,4	4,3	1,5	16,2	15,4	0,9	2,9	7,3	0,8
2. kvartal	4,6	4,4	4,3	2,2	19,5	17,5	1,1	3,2	7,7	1,5
3. kvartal	5,2	4,5	4,3	2,2	20,3	18,3	0,8	3,5	8,0	1,8
4. kvartal	4,7	5,1	4,2	3,0	20,7	20,2	1,3	4,1	8,3	2,0
2005										
1. kvartal	4,9	3,4	4,4	1,3	21,2	18,7	1,5	4,3	7,1	1,9
2. kvartal	4,9	4,7	4,5	2,3	26,2	22,9	1,9	5,0	8,1	3,1
3. kvartal	5,4	4,5	4,5	2,3	23,9	21,8	1,9	5,2	7,9	3,0
4. kvartal	5,9	23,7

¹ Tallene for antatte og utførte investeringer i et kvartal er hentet fra investeringsundersøkelsen for henholdsvis samme og påfølgende kvartal.

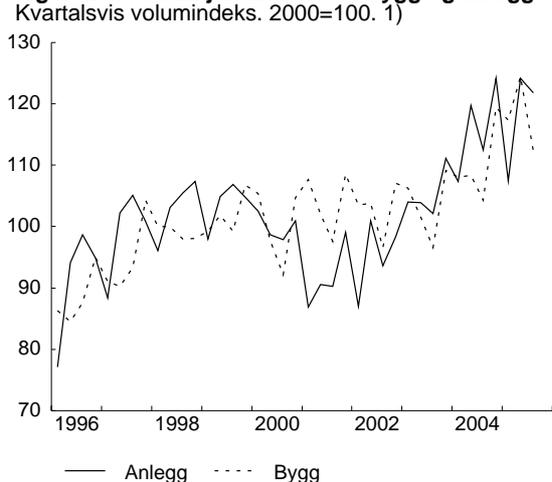
Kilde: Statistisk sentralbyrå

5.2. Investeringer. Mrd. kroner. Næringens samlede årsanslag for investeringsåret (år t) gitt på ulike tidspunkter i året før investeringsåret (t-1) og året etter investeringsåret (t+1)

	Industri og bergverksdrift				Kraftforsyning				Oljevirkosmhet			
	2003	2004	2005	2006	2003	2004	2005	2006	2003	2004	2005	2006
År t-1												
2. kvartal	15,1	13,8	11,3	14,4	5,1	6,1	6,0	9,9	51,8	58,1	58,0	65,1
3. kvartal	15,1	13,9	12,7	15,0	5,2	6,5	6,7	8,9	55,2	66,7	78,8	78,2
4. kvartal	17,2	16,5	15,3	18,3	6,1	7,1	7,9	9,9	60,9	63,1	89,5	92,8
År t												
1. kvartal	16,0	16,9	18,1	..	7,5	8,4	9,5	..	71,1	63,9	88,5	..
2. kvartal	16,8	17,2	19,0	..	7,9	9,1	9,2	..	69,4	71,2	92,0	..
3. kvartal	17,3	18,3	20,1	..	8,2	9,1	9,3	..	66,9	74,0	88,7	..
4. kvartal	17,1	18,1	19,7	..	7,7	8,8	9,0	..	65,9	71,9	87,1	..
År t+1												
1. kvartal	16,8	18,0	7,9	8,9	64,2	71,5

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

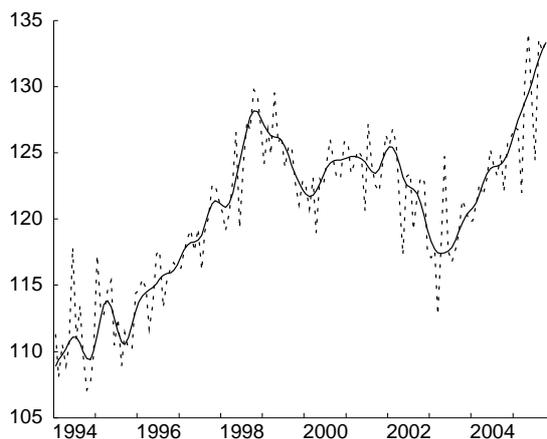
Figur 4.5 Produksjonsindeks for bygg og anlegg

1) Brudd i serien fra 1. kv. 2000.
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 4.6 Hotellovernattinger

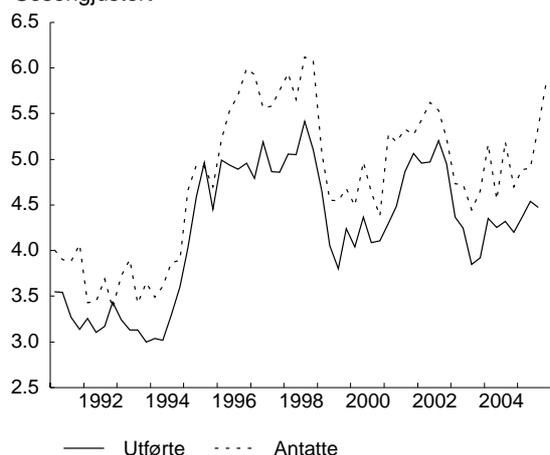
Månedsindeks. 1992=100. Sesongjustert og trend

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 5.1 Investeringer: Industri

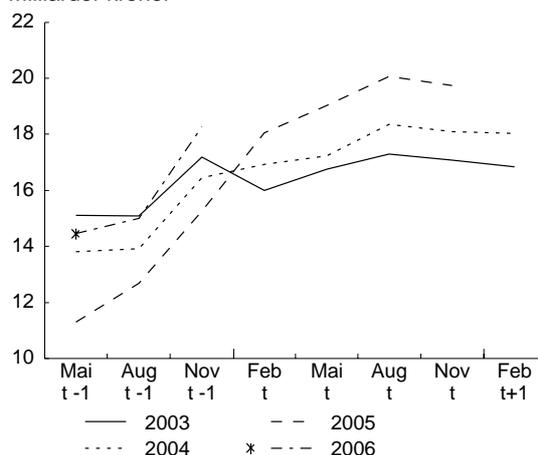
Antatte og utførte per kvartal. Milliarder kroner. Sesongjustert

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Fig. 5.2 Investeringer: Industri og bergverksdrift

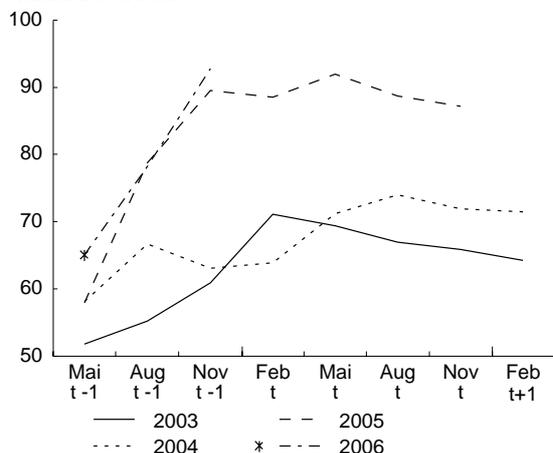
Årsanslag gitt på ulike tidspunkter. 2003-2006 Milliarder kroner

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 5.3 Investeringer: Oljevirkosomhet

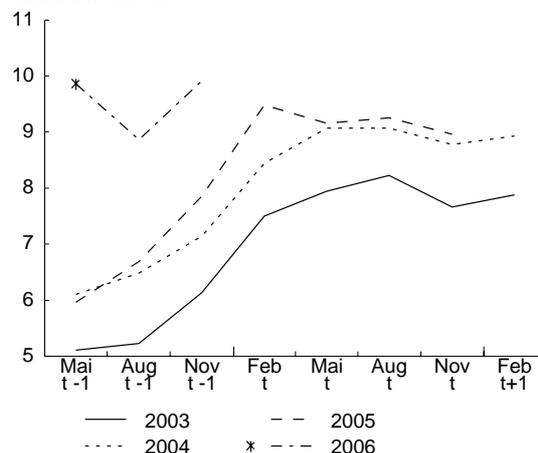
Årsanslag gitt på ulike tidspunkter. 2003-2006 Milliarder kroner

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 5.4 Investeringer: Kraftforsyning

Årsanslag gitt på ulike tidspunkter. 2003-2006 Milliarder kroner

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

5.3. Igangsetting av nye bygg og bygg under arbeid

	Bygg satt igang					Bygg under arbeid. Bruksareal. 1000 kvm. Utgangen av perioden		
	Antall boliger		Bolig bruksareal 1000 kvm		Andre bygg. Bruksareal. 1000 kvm. Trend ¹	Boliger. Trend	Andre bygg. Trend	
	Sesongjustert nivå	Trend. Endring fra forrige periode. Årlig rate. Prosent	Sesongjustert nivå	Trend. Endring fra forrige periode. Årlig rate. Prosent				
2000	23 550	14,9	3 515	20,4	3 535	3 439	4 337	
2001	25 266	7,3	3 409	-3,0	3 481	3 724	4 620	
2002	22 980	-9,0	3 044	-10,7	3 285	3 805	4 334	
2003	23 177	0,9	2 957	-2,9	3 294	3 878	4 284	
2004	29 999	29,4	3 543	19,8	3 531	4 344	4 624	
2004								
April	2 591	51,0	315	51,4	303	3 913	4 422	
Mai	2 552	42,8	299	28,2	306	3 954	4 470	
Juni	3 254	31,7	331	11,8	307	4 002	4 509	
Juli	2 487	20,3	274	2,8	307	4 053	4 533	
August	2 613	10,6	307	1,9	306	4 104	4 537	
September	2 081	2,8	264	8,0	304	4 160	4 537	
Oktober	2 850	-3,1	327	7,9	301	4 219	4 555	
November	2 609	-7,7	310	2,0	299	4 277	4 590	
Desember	2 430	-11,4	305	-8,2	298	4 324	4 625	
2005								
Januar	2 677	-15,1	326	-17,8	298	4 358	4 646	
Februar	2 376	-18,4	296	-23,5	299	4 389	4 656	
Mars	2 147	-21,5	280	-21,3	301	4 420	4 667	
April	2 725	-23,1	295	-17,7	303	4 440	4 689	
Mai	2 895	-23,7	347	-15,9	304	4 443	4 724	
Juni	1 564	-23,0	203	-16,7	306	4 427	4 768	
Juli	2 270	-20,8	292	-16,4	306	4 403	4 821	
August	2 106	-17,7	271	-16,1	306	4 379	4 879	
September	2 015	-14,3	257	-16,0	305	4 357	4 933	

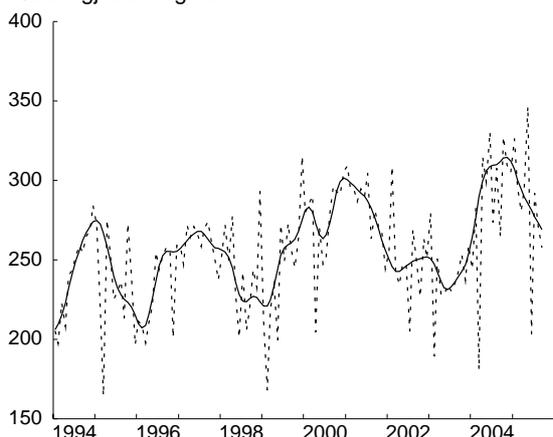
¹ Tallene omfatter ikke bygg til jordbruk, skogbruk og fiske.
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

6.1. Forbruksindikatorer

	Detaljomssetningsvolum		Varekonsumindeks ¹		Førstegangsregistrerte personbiler		Hotellovernattinger, ferie og fritid	
	Sesongjustert indeks	Trend. Prosent endring fra forrige periode. Årlig rate	Sesongjustert indeks	Trend. Prosent endring fra forrige periode. Årlig rate	Sesongjustert nivå. 1000 biler	Trend. Prosent endring fra forrige periode. Årlig rate	Sesongjustert nivå. 1000 overnattinger	Trend. Prosent endring fra forrige periode. Årlig rate
	2000=100		1995=100					
2000	100,0	2,8	119,8	1,9	10,6	2,1	8 761,6	1,4
2001	101,7	1,6	122,4	2,3	10,1	-4,5	8 865,4	0,3
2002	106,1	4,3	126,4	3,2	10,3	2,2	8 661,1	-1,1
2003	110,7	4,5	130,7	3,5	10,1	-1,7	8 446,5	-4,0
2004	114,5	3,8	137,4	5,3	12,2	19,8	9 249,5	7,6
2004								
Juni	116,9	2,5	138,3	1,4	11,5	-5,2	732,7	5,9
Juli	113,2	4,2	135,2	2,8	11,3	-2,4	725,2	8,5
August	115,1	4,9	137,4	4,5	10,9	3,2	701,7	11,2
September	115,1	4,9	137,5	5,4	11,6	6,2	728,1	11,1
Oktober	115,6	4,7	137,2	5,4	11,8	5,8	1 216,7	4,8
November	116,0	4,7	139,0	4,6	12,8	1,5	770,6	-7,7
Desember	116,0	5,0	144,4	3,5	18,9	-3,8	712,6	-19,3
2005								
Januar	116,5	5,2	135,5	2,6	10,7	-6,7	731,4	-24,6
Februar	117,8	6,0	139,8	2,2	11,4	-6,6	713,1	-23,1
Mars	114,2	7,5	135,6	3,1	11,6	-3,0	684,5	-15,8
April	122,2	8,1	143,7	4,4	11,2	1,6	682,1	-6,1
Mai	119,0	7,3	140,1	4,9	11,5	4,3	724,4	3,5
Juni	120,2	5,2	141,8	3,9	11,6	4,2	721,1	8,3
Juli	121,5	2,8	142,5	2,2	11,7	2,0	692,7	6,6
August	120,9	1,1	142,7	0,6	11,6	-0,8	721,3	1,3
September	119,8	0,3	141,4	-0,0	11,5	-2,8	708,5	-4,2
Oktober	119,6	0,1	139,5	-0,0	11,3	-4,2	717,9	-6,8
November	11,5	-4,7

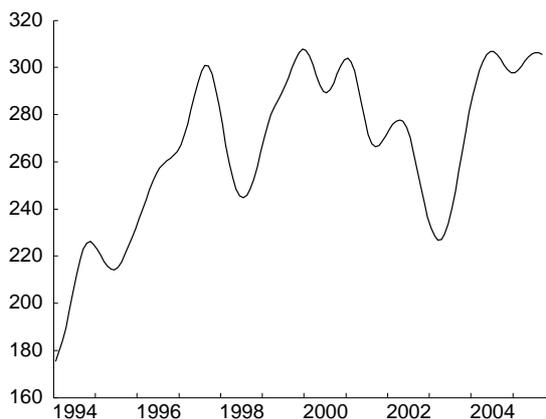
¹ Indikatoren bygger på informasjon om detaljomssetningsvolum, førstegangsregistrering av personbiler (antall) og volumindikatorer for omsetning av tobakk, øl, mineralvann, elektrisk kraft, bensin, bensel og fjernvarme. Vektene er hentet fra det kvartalsvise nasjonalregnskapet (KNR).
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 5.5 Bygg satt igang
Boliger. Bruksareal. 1000 kvm. månedstall
Sesongjustert og trend

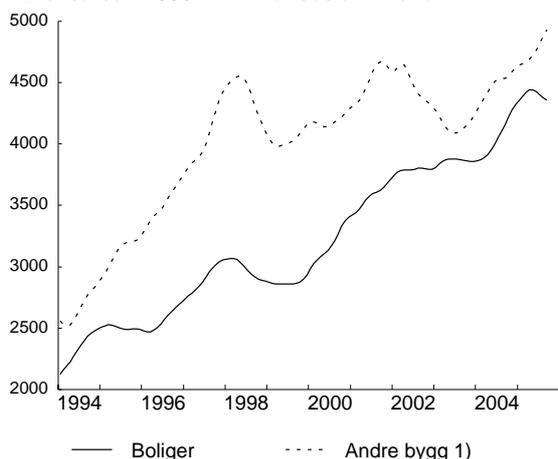
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 5.6 Bygg satt igang
Andre bygg 1) enn boliger. Bruksareal. 1000 kvm.
Månedstall. Trend.

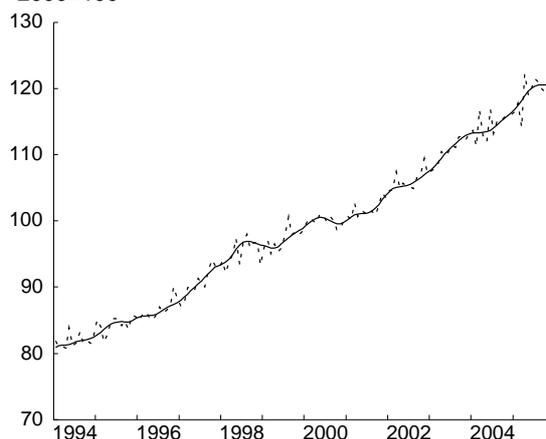
1) Unntatt bygg til jordbruk, skogbruk og fiske.
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 5.7 Bygg under arbeid
Bruksareal. 1000 kvm. Månedstall. Trend

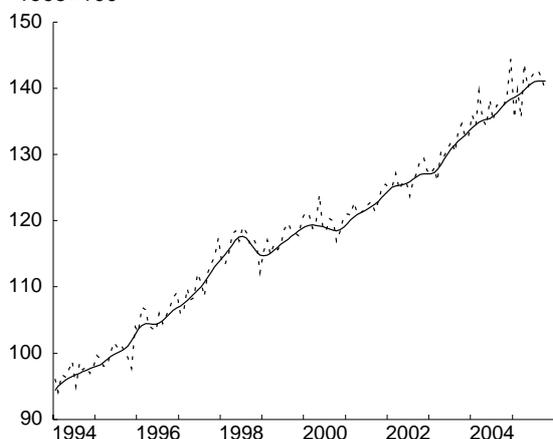
1) F.o.m 1993 inkl. jordb., skogb., fiske
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 6.1 Detaljomsetning
Volumindeks. Månedstall. Sesongjustert og trend
2000=100

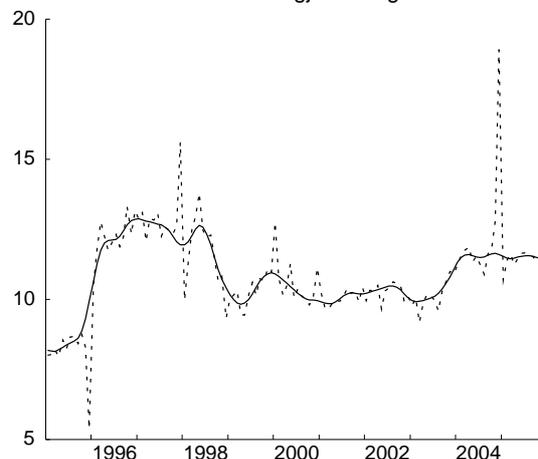
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 6.2 Varekonsumindeks
Volumindeks. Månedstall. Sesongjustert og trend
1995=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 6.3 Førstegangsregistrerte personbiler
1000 stk. Månedstall. Sesongjustert og trend

Kilde: Vegdirektoratet og Statistisk sentralbyrå.

7.1. Pris- og kostnadsindekser. Nivå og prosentvis endring fra samme periode året før

	Konsumprisindeks		Konsumprisindeksekskl. energiprodukter		KPI-JAE ⁵ Endring	Harmonisert konsumprisindeks		Førstegangsomsetning innenlands ⁴		Byggekostnadsindeks for boliger	
	Nivå ¹ 1998=100	Endring ²	Nivå 2000=100	Endring		Norge Endring	EU12 ³ Endring	Nivå 2000=100	Endring	Nivå 2000=100	Endring
2000	105,5	3,1	104,7	2,3	..	3,0	2,1	100,0	4,2	100,0	3,9
2001	108,7	3,0	107,2	2,4	2,6	2,7	2,4	100,4	0,4	104,8	4,8
2002	110,1	1,3	108,9	1,6	2,3	0,8	2,2	98,5	-1,9	108,3	3,3
2003	112,8	2,5	110,0	1,0	1,1	2,0	2,1	105,1	6,8	111,6	3,0
2004	113,3	0,4	110,9	0,8	0,3	0,6	2,2	108,5	3,2	114,9	3,0
2004											
Juni	113,4	1,3	111,0	0,6	0,3	1,3	2,4	108,1	5,3	114,9	3,2
Juli	113,3	1,5	110,7	0,6	0,2	1,6	2,3	108,8	4,0	115,3	3,6
August	113,0	1,0	110,4	0,6	0,2	1,1	2,3	110,4	4,6	115,5	3,4
September	113,7	1,1	111,1	0,8	0,5	1,1	2,1	110,2	5,2	115,7	3,4
Oktober	114,0	1,4	111,4	1,0	0,6	1,4	2,4	111,6	5,9	115,8	3,4
November	114,0	1,2	111,5	1,4	1,0	1,4	2,2	109,6	3,9	116,0	3,6
Desember	113,8	1,1	111,5	1,4	1,0	1,2	2,4	107,9	2,9	117,0	3,8
2005											
Januar	113,6	1,1	111,2	1,2	0,7	0,9	1,9	108,7	2,8	117,3	3,7
Februar	113,7	1,0	111,6	1,3	0,7	0,9	2,1	109,9	3,6	117,6	3,8
Mars	114,2	1,0	112,0	1,1	0,7	0,9	2,1	111,2	3,3	118,1	3,9
April	114,8	1,3	112,4	1,3	0,8	1,2	2,1	111,9	3,9	118,2	3,5
Mai	115,2	1,6	112,6	1,5	1,1	1,5	2,0	111,3	2,6	118,6	3,6
Juni	115,3	1,7	112,5	1,4	1,1	1,6	2,1	112,0	3,6	118,6	3,2
Juli	114,9	1,4	112,2	1,4	1,1	1,4	2,2	113,6	4,4	118,8	3,0
August	115,1	1,9	112,2	1,6	1,3	1,8	2,2	114,7	3,9	119,1	3,1
September	116,0	2,0	112,9	1,6	1,3	2,2	2,6	114,2	3,6	119,2	3,0
Oktober	116,0	1,8	113,0	1,4	1,2	1,9	2,5	114,5	2,6	119,5	3,2
November	116,0	1,8	113,1	1,4	1,1	1,9	..	113,5	3,6	120,5	3,9

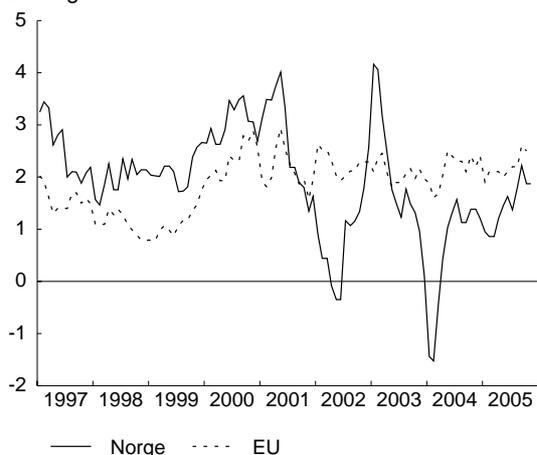
¹ Den offisielle konsumprisindeksen fikk fra og med august 1999 nytt basisår med 1998=100. Indekstallene til og med juli 1999 er i denne oppstillingen kjedet til 1998=100 med en desimal og er ikke identisk med den offisielle indeksen i denne perioden. ² Vekstratene for årene 1994 til 1998 og for alle månedene til og med juli 1999 er basert på de offisielle konsumprisindekstallene for denne perioden med 1979=100 og kan derfor avvike fra veksten mellom indekstallene med 1998 som basisår. ³ Omfatter de 12 deltakerne i EUs økonomiske og monetære union (ØMU), der Hellas inngår fra og med 2001. ⁴ Brudd i serien fra og med 2001. Gamle og nye tall er kjedet. ⁵ Justert for avgiftsendringer og uten energivarer
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

7.2. Produktpriser. Nivå og prosentvis endring fra samme periode året før

	Produsentprisindeks		Spotpriser			Eksportprisindeks, treforedlingsprodukter. 1994=100	Eksportpris, laks. Nivå. NOK pr. kg
	Nivå. 2000=100	Endring	Elektrisk kraft. Øre pr. kWh	Brent Blend. NOK pr. fat	Brent Blend. USD pr. fat		
2000	100,0	10,4	10,3	251,1	28,4	10 722,4	153,23
2001	100,6	0,6	18,7	220,0	24,4	10 543,4	147,21
2002	97,5	-3,1	20,1	197,6	24,9	9 835,0	131,63
2003	99,2	1,8	29,1	204,3	28,9	9 911,9	125,38
2004	105,4	6,3	24,2	256,9	38,2	10 496,4	121,80
2004							
Juni	105,2	6,9	26,5	241,6	35,4	10 479,0	119,76
Juli	106,7	7,3	23,9	262,8	38,0	10 633,0	119,50
August	107,1	7,5	27,2	292,2	42,7	10 406,4	129,06
September	107,2	8,1	24,2	294,5	43,0	10 519,3	131,12
Oktober	108,8	9,1	22,9	328,5	49,9	10 520,8	121,92
November	106,6	6,2	23,8	271,9	43,4	10 200,8	116,89
Desember	105,3	5,0	21,3	243,8	39,8	10 231,5	115,10
2005							
Januar	106,5	4,7	18,9	276,5	44,1	10 317,2	119,89
Februar	108,9	6,3	20,9	289,7	45,3	10 696,8	117,26
Mars	109,8	6,0	24,1	328,8	53,1	10 609,5	124,84
April	111,8	6,8	25,1	323,5	51,2	10 591,1	125,60
Mai	110,7	4,4	25,0	306,6	48,2	9 974,9	120,42
Juni	111,9	6,4	20,7	349,3	53,8	10 041,5	122,89
Juli	113,9	6,7	22,8	379,0	57,6	10 308,4	129,98
August	115,9	8,2	24,6	415,2	64,5	10 838,6	126,68
September	116,1	8,3	22,9	400,7	62,9	10 199,7	122,48
Oktober	115,5	6,2	25,2	382,9	58,7	12 052,9	119,98
November	113,9	6,8	23,9	368,6	55,5	13 371,1	..

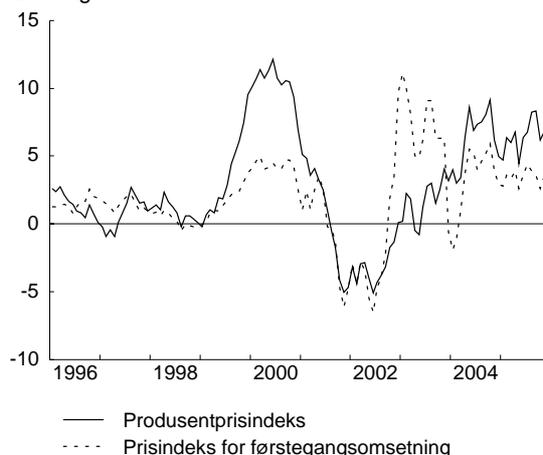
Kilde: Statistisk sentralbyrå og Norges Bank.

Fig. 7.1 Harmonisert konsumprisindeks Norge og EU
Endring fra samme måned året før. Prosent

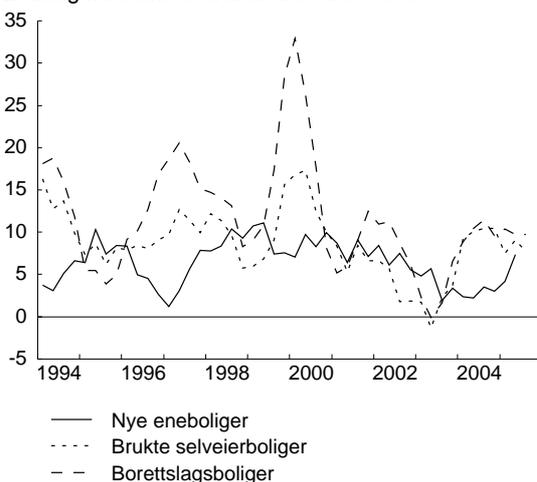
Kilde: Eurostat.

Fig. 7.2 Produsentprisindeks for industri og prisindeks for førstegangsomsetning innenlands
Endring fra samme måned året før. Prosent

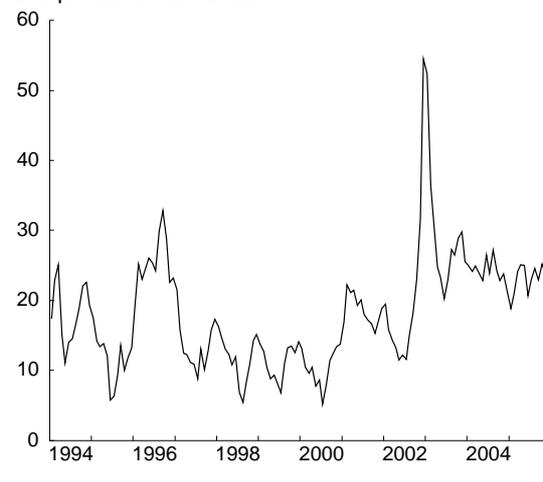
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 7.3 Boligpriser
Endring fra samme kvartal året før. Prosent

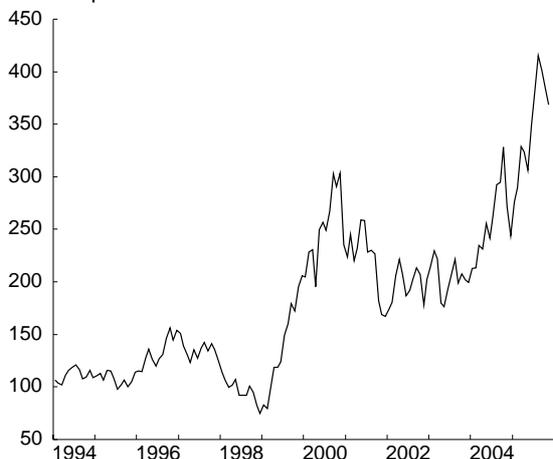
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 7.4 Spotpris elektrisk kraft
Øre pr. kWh. Månedstall

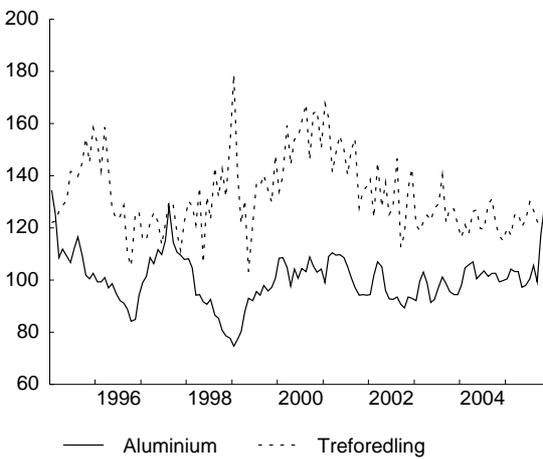
Kilde: Nord Pool.

Fig. 7.5 Spotpris råolje, Brent Blend
Kroner pr. fat. Månedstall

Kilde: Norges Bank.

Fig. 7.6 Spotpris aluminium og eksportprisindeks for treforedlingsprodukter. NOK
Månedsindeks. 1994=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

7.3. Prisindekser. Nivå og prosentvis endring fra samme periode året før

	Engroshandel		Nye eneboliger		Boligpriser (brukte boliger) ¹					
	Nivå	Endring	Nivå	Endring	Boliger ialt		Selveier		Borettslag	
					Nivå	Endring	Nivå	Endring	Nivå	Endring
	1995=100		2000=100		2000=100		2000=100		2000=100	
2002	118,0	-0,7	115,2	6,9	112,3	4,9	111,4	4,0	118,1	9,2
2003	120,1	1,7	119,7	3,9	114,2	1,7	113,2	1,6	121,1	2,6
2004	124,5	3,7	123,1	2,8	125,8	10,1	124,5	10,1	133,3	10,1
2003										
4. kvartal	121,0	3,2	120,2	3,4	115,3	4,1	113,8	3,7	125,2	6,6
2004										
1. kvartal	122,7	2,6	120,5	2,4	123,9	9,3	123,0	9,2	128,9	8,9
2. kvartal	124,6	4,6	123,6	2,2	125,8	10,2	124,7	10,1	132,5	10,4
3. kvartal	124,9	3,7	124,3	3,5	126,1	10,6	124,7	10,5	134,6	11,4
4. kvartal	125,9	4,0	123,8	3,0	127,4	10,5	125,7	10,5	137,2	9,6
2005										
1. kvartal	127,2	3,7	125,5	4,1	133,7	7,9	132,2	7,5	142,3	10,4
2. kvartal	128,9	3,5	132,7	7,4	137,4	9,2	136,0	9,1	145,4	9,7
3. kvartal	130,5	4,5	136,2	8,0	134,3	7,7	147,7	9,7

¹ Produksjonsrutinene for statistikken er lagt om. Indekstall basert på det nye opplegget er beregnet tilbake til 1. kvartal 2002.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

7.4. Månedfortjeneste og avtalt lønn. Indeks. 2000=100

	Månedfortjeneste ialt ¹					Avtalt lønn ²				
	Industri	Olje- og gassutvinning og bergverksdrift	Bygge- og anleggsvirksomhet	Samferdsel ³	Forretningsmessig tjyting og eiendomsdrift	Industri	Olje- og gassutvinning og bergverksdrift	Bygge- og anleggsvirksomhet	Samferdsel ³	Forretningsmessig tjyting og eiendomsdrift
2003										
3. kvartal	116,4	118,6	113,7	113,7	115,4	116,0	118,1	115,8	114,0	115,2
4. kvartal	116,6	119,7	116,5	115,6	115,9	116,7	119,1	115,9	114,4	115,6
2004										
1. kvartal	118,0	126,2	117,1	117,7	116,4	116,9	119,4	116,3	115,4	115,8
2. kvartal	119,2	123,2	117,8	118,6	116,7	117,5	120,2	116,4	116,2	116,3
3. kvartal	121,4	121,6	117,4	116,7	118,2	120,0	121,9	119,5	117,2	118,2
4. kvartal	121,2	122,6	119,6	118,2	119,7	120,5	122,8	119,7	117,4	118,8
2005										
1. kvartal	122,9	129,5	119,9	120,5	120,3	121,2	123,4	119,7	118,6	118,8
2. kvartal	123,7	125,6	121,0	121,0	119,6	121,9	124,6	119,9	119,7	119,4
3. kvartal	124,5	124,4	122,3	118,7	121,1	124,2	125,2	123,0	121,0	122,0

¹ Månedfortjeneste omfatter avtalt lønn, uregelmessige tillegg og bonus, provisjon og liknende. ² Avtalt lønn ved utgangen av kvartalet. ³ Eksklusive virksomheter i offentlig sektor med innrapportering av lønn til Arbeids- og administrasjonsdepartementet for ansatte i staten og til Kommunenes Sentralforbund for ansatte i kommunene.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

8.1. Utvalgte norske rentesatser. Prosent

	Utlånsrente ¹					Innskuddsrente ¹		NOK 3mnd eurorente	Effektiv rente på 10 års statsobl.
	Forretningsbanker ^{2,3}	Sparebanker	Statlige låneinstitutter	Forsikrings-selskap	Kredittforetak	Forretningsbanker ^{1,3}	Sparebanker		
2000	8,1	8,4	5,3	7,1	6,9	5,1	5,0	6,6	6,2
2001	8,7	9,0	5,7	7,5	7,4	5,8	5,8	7,1	6,2
2002	8,4	8,7	5,8	7,4	7,3	5,6	5,6	6,8	6,4
2003	6,0	6,4	5,5	5,5	6,0	3,2	3,2	4,0	5,0
2004	4,1	..	3,7	4,4	4,1	1,3	..	1,9	4,4
2003									
3. kvartal	5,1	5,4	5,3	4,9	5,6	2,3	2,3	3,0	4,9
4. kvartal	4,7	5,0	5,0	4,7	5,2	1,8	1,9	2,7	4,9
2004									
1. kvartal	4,3	..	4,1	4,5	4,5	1,4	..	1,9	4,3
2. kvartal	4,1	..	3,7	4,4	4,1	1,3	..	1,9	4,8
3. kvartal	4,1	..	3,6	4,5	4,0	1,3	..	1,9	4,3
4. kvartal	4,0	..	3,5	4,3	3,7	1,3	..	1,9	4,1
2005									
1. kvartal	3,9	..	3,4	4,3	3,5	1,3	..	1,9	3,9
2. kvartal	3,8	..	3,3	4,0	3,4	1,3	..	2,0	3,7
3. kvartal	3,9	..	3,3	4,0	3,4	1,5	..	2,2	3,6

¹Ved utgangen av kvartalet. ² Inkludert Postbanken. ³ Tall f.o.m. 2004 er snitt for alle banker. Kilde: Norges Bank.

8.2. Eurorenter og effektiv rente på statsobligasjoner. Prosent

	3 mnd eurorente ¹					Effektiv rente på 10 års statsobligasjon			
	Norge	Euro	USA	Japan	Storbritannia	Norge	Tyskland	USA	Japan
2000	6,64	4,38	6,49	0,29	6,11	6,22	5,27	6,04	1,76
2001	7,12	4,24	3,73	0,14	4,96	6,24	4,81	5,11	1,34
2002	6,80	3,30	1,76	0,04	4,00	6,39	4,79	4,60	1,27
2003	3,99	2,31	1,17	-0,02	3,68	5,04	4,09	3,95	0,98
2004	1,89	2,09	1,58	-0,03	4,58	4,37	4,07	4,24	1,50
2004									
Juni	1,92	2,09	1,46	-0,04	4,75	4,72	4,37	4,70	1,77
Juli	1,90	2,10	1,58	-0,03	4,80	4,47	4,26	4,48	1,79
August	1,91	2,10	1,70	-0,02	4,90	4,29	4,10	4,27	1,64
September	1,85	2,10	1,88	-0,03	4,88	4,23	4,04	4,13	1,51
Oktober	1,89	2,13	2,05	-0,03	4,83	4,19	3,92	4,08	1,49
November	1,88	2,16	2,28	-0,02	4,82	4,05	3,81	4,17	1,46
Desember	1,87	2,16	2,47	-0,01	4,81	3,94	3,62	4,17	1,39
2005									
Januar	1,85	2,13	2,64	0,01	4,81	3,90	3,59	4,21	1,36
Februar	1,81	2,12	2,79	0,02	4,83	3,77	3,59	4,16	1,40
Mars	1,90	2,12	2,98	0,02	4,92	4,02	3,73	4,48	1,46
April	1,94	2,12	3,11	0,02	4,88	3,87	3,51	4,33	1,32
Mai	1,98	2,11	3,24	0,02	4,83	3,70	3,35	4,14	1,27
Juni	2,04	2,10	3,40	0,00	4,77	3,55	3,19	3,99	1,25
Juli	2,11	2,11	3,58	0,01	4,59	3,56	3,23	4,16	1,26
August	2,13	2,12	3,78	0,02	4,53	3,62	3,25	4,24	1,43
September	2,24	2,13	3,88	0,02	4,53	3,49	3,09	4,18	1,39
Oktober	2,34	2,18	4,14	0,02	4,52	3,68	3,26	4,45	1,54
November	2,42	2,34	4,32	0,02	4,56	3,96	3,47	4,53	1,53

¹ Midtrente (bortsett fra for Euro).
Kilde: Norges Bank.

8.3. Valutakurser og Norges Banks penge- og kredittindikatorer

	Valutakurser ¹		Importveid valutakurs (44 land) 1995=100	Industriens effektive valutakurs ² 1990=100	Pengemengdeindikator (M2) ³		Kredittindikator (K2) ³		Aksjeksursindeks totalt. Oslo Børs. ² 1995=100
	NOK/euro	NOK/USD			Mrd. kroner. Sesongjustert	Trend. Prosent endring fra forrige periode. Årlig rate	Mrd. kroner. Sesongjustert	Trend. Prosent endring fra forrige periode. Årlig rate	
2000	8,11	8,81	103,3	107,8	704,5	10,1	1 385,8	11,4	198,0
2001	8,05	8,99	100,2	104,4	767,0	8,9	1 543,8	11,4	180,3
2002	7,51	7,97	91,6	96,7	826,0	7,6	1 670,2	8,2	146,3
2003	8,00	7,08	92,8	99,5	861,6	4,3	1 793,5	7,4	134,3
2004	8,37	6,74	95,6	103,3	901,7	4,6	1 931,6	7,7	203,7
2004									
Juni	8,29	6,83	95,0	102,7	903,2	4,4	1 924,8	9,0	198,3
Juli	8,48	6,91	97,0	104,8	903,4	2,4	1 937,6	9,2	201,2
August	8,33	6,84	95,4	103,1	902,3	3,3	1 948,9	8,7	200,6
September	8,36	6,84	95,8	103,4	911,2	6,0	1 963,3	8,3	211,9
Oktober	8,23	6,60	94,0	101,5	907,0	9,4	1 977,4	8,3	220,9
November	8,14	6,27	92,5	100,2	944,2	11,1	1 990,7	8,8	223,3
Desember	8,22	6,13	92,9	100,9	931,1	11,6	2 007,1	9,3	232,4
2005									
Januar	8,21	6,26	93,3	101,0	925,7	12,2	2 020,6	10,1	239,7
Februar	8,32	6,39	94,8	102,5	943,5	12,5	2 034,3	11,2	252,8
Mars	8,19	6,20	92,9	100,6	964,8	11,8	2 057,9	12,2	259,4
April	8,18	6,32	93,0	100,6	971,2	11,2	2 083,7	12,8	256,3
Mai	8,08	6,37	92,3	99,7	973,6	10,4	2 104,4	12,7	253,2
Juni	7,89	6,49	91,1	98,0	986,2	10,3	2 120,9	12,2	272,4
Juli	7,92	6,58	91,1	97,6	995,0	10,1	2 146,4	12,3	293,1
August	7,92	6,44	91,0	97,6	999,2	10,4	2 160,9	13,3	307,6
September	7,81	6,37	90,0	96,5	1 024,6	9,6	2 186,3	14,6	322,2
Oktober	7,83	6,52	90,4	96,6	1 007,2	8,3	2 218,7	15,3	301,5
November	7,83	6,64	90,5	96,5	308,7

¹ Representativ markedskurs (midtkurs). ² Månedsgjennomsnitt av daglige noteringer. ³ Sesongjusterte tall hentes fra Norges Bank. Trenden er beregnet av Statistisk sentralbyrå ved hjelp av sesongjusteringsprogrammet X12ARIMA.
Kilde: Norges Bank.

9.1. Eksport og import av varer. Millioner kroner. Sesongjustert

	Eksport								Import Varer i alt, u/skip, plattf. og råolje
	Varer i alt, u/skip og plattformer	Olje- og gass	Varer i alt u/skip, plattf. og råolje	Herav:					
Metaller				Verksteds- produkter	Treforedlings- produkter	Kjemiske produkter	Fisk og fiske- produkter		
2000	520 557	306 473	215 275	41 483	22 969	13 237	25 991	30 359	279 718
2001	521 367	304 797	216 270	38 842	24 241	13 948	27 482	29 471	283 642
2002	464 987	264 668	199 890	33 787	27 427	11 021	25 526	27 433	267 488
2003	470 472	268 620	201 420	37 937	26 259	10 601	26 654	25 002	276 350
2004	546 181	322 099	224 578	48 747	26 149	11 435	30 033	27 042	317 532
2004									
Mai	43 456	26 766	17 639	3 907	2 125	966	2 385	2 127	25 833
Juni	47 293	27 694	18 941	3 943	2 272	971	2 518	2 283	27 565
Juli	48 416	30 293	18 692	3 944	2 220	970	2 430	2 329	27 803
August	42 829	23 815	19 411	4 321	2 079	921	2 689	2 256	27 187
September	48 766	28 907	19 425	4 050	2 306	972	2 674	2 339	27 196
Oktober	48 241	30 095	18 546	4 390	2 329	962	2 507	2 343	26 590
November	49 502	28 308	20 120	4 599	2 241	920	2 557	2 265	27 296
Desember	44 792	24 125	19 625	4 601	2 255	961	2 688	2 488	27 608
2005									
Januar	48 112	28 541	19 396	4 166	2 453	920	2 577	2 441	27 452
Februar	49 508	30 244	20 497	4 696	2 463	962	2 806	2 536	27 712
Mars	51 644	31 799	20 694	4 388	3 024	948	2 695	2 349	27 234
April	54 707	33 619	20 712	4 253	2 425	896	2 614	2 487	27 571
Mai	53 415	33 150	20 336	4 085	2 076	917	2 607	2 362	28 840
Juni	53 837	32 965	20 543	4 244	2 334	985	2 541	2 417	28 774
Juli	55 225	35 092	21 150	4 050	2 427	894	2 758	2 661	31 410
August	58 938	37 426	21 468	4 101	2 552	1 005	2 564	2 621	29 267
September	57 805	35 990	21 184	4 271	2 565	859	2 550	2 586	29 219

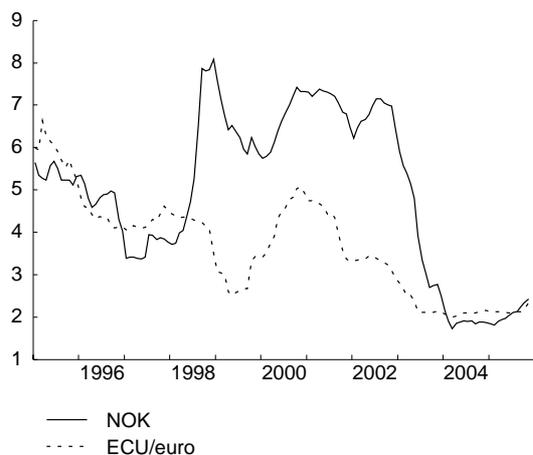
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

9.2. Utenriksregnskap. Millioner kroner

	Eksport i alt	Import i alt	Vare og tj.bal.	Rente- og stønadbal.	Driftsbal.	Netto kap.overf.	Netto finansinv.	Norske inv. i utlandet	Utenl. inv. i Norge
2001	697 295	436 810	260 485	-25 321	235 164	-840	234 349	285 146	59 161
2002	624 384	416 853	207 531	-13 641	193 890	-1 490	192 427	395 536	271 860
2003	637 373	425 759	211 614	-7 353	204 261	4 717	208 973	342 536	200 756
2004	730 875	489 612	241 263	-9 822	231 441	-1 021	230 413	439 863	267 490
2001									
2. kvartal	176 264	109 380	66 884	-13 723	53 161	-384	52 776	78 016	10 380
3. kvartal	172 404	108 756	63 648	335	63 983	-232	63 774	88 304	27 578
4. kvartal	167 999	108 521	59 478	-1 877	57 601	-60	57 538	48 429	-2 523
2002									
1. kvartal	152 460	98 011	54 449	-7 619	46 830	-159	46 673	122 351	77 773
2. kvartal	159 561	108 785	50 776	-1 508	49 268	-217	49 060	70 450	45 970
3. kvartal	150 735	103 984	46 751	-2 618	44 133	-531	43 615	78 838	64 860
4. kvartal	161 628	106 073	55 555	-1 896	53 659	-583	53 079	123 897	83 257
2003									
1. kvartal	158 560	100 596	57 964	-4 871	53 093	36	53 130	110 151	68 456
2. kvartal	152 966	103 505	49 461	-4 094	45 367	-718	44 650	108 724	72 964
3. kvartal	153 925	109 737	44 188	5 877	50 065	514	50 572	16 413	-11 351
4. kvartal	171 922	111 921	60 001	-4 265	55 736	4 885	60 621	107 248	70 687
2004									
1. kvartal	176 526	113 235	63 291	-9 163	54 128	73	54 193	117 653	80 013
2. kvartal	176 467	118 841	57 626	-8 436	49 190	-494	48 695	232 552	176 031
3. kvartal	182 826	127 621	55 205	6 672	61 877	-230	61 649	127 790	81 051
4. kvartal	195 056	129 915	65 141	1 105	66 246	-370	65 876	-38 132	-69 605
2005									
1. kvartal	196 397	118 261	78 136	-4 793	73 343	2 614	75 957	156 205	97 451
2. kvartal	205 127	132 918	72 209	-15 809	56 400	-728	55 672	157 153	102 696
3. kvartal	218 605	138 329	80 276	2 102	82 378	-877	81 501	197 828	130 033

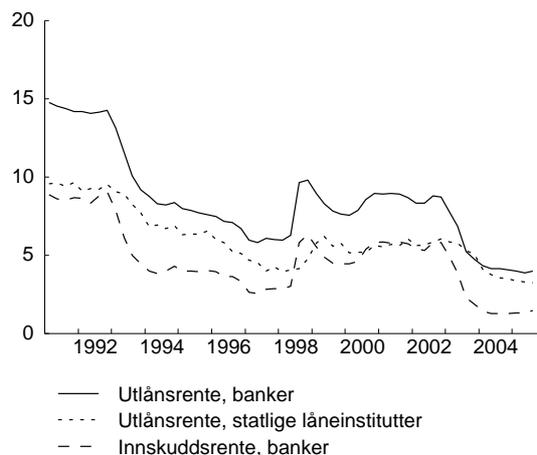
Kilde: Statistisk sentralbyrå

Fig. 8.1 3 måneders eurorente
Månedstall. Prosent

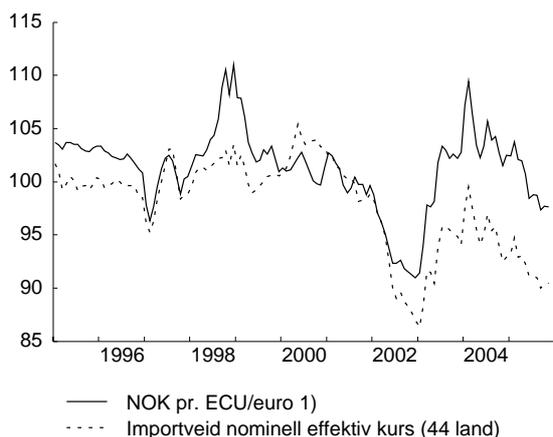
Kilde: Norges Bank.

Fig. 8.2 Utlånsrente og innskuddsrente
Kvartalstall. Prosent

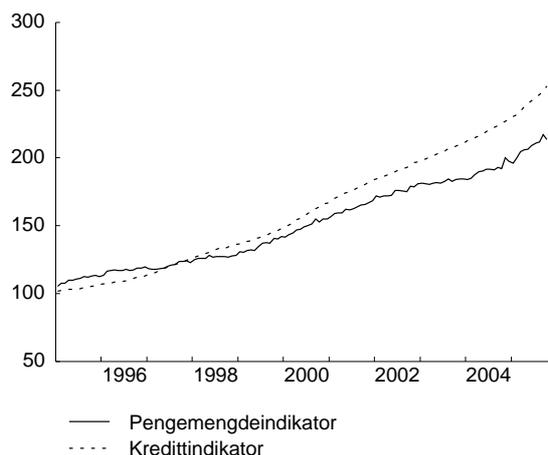
Kilde: Norges Bank.

Fig. 8.3 Valutakursindekser
1991=100. Månedstall

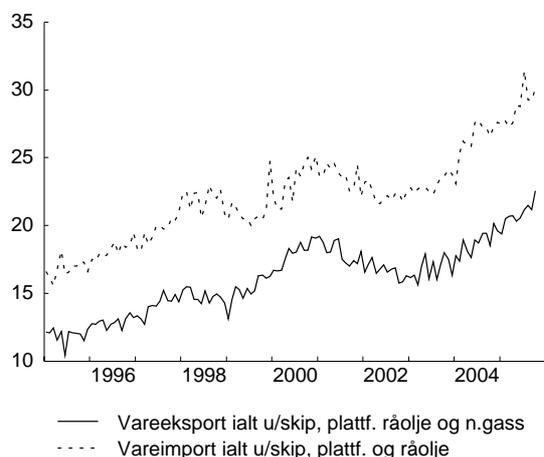
1) Representative markedskurser (midtkurser). Euro fra 1.1 1999
Kilde: Norges Bank.

Fig. 8.4 Norges Banks penge- og kredittindikator
Sesongjustert indeks. Månedstall. 1993=100

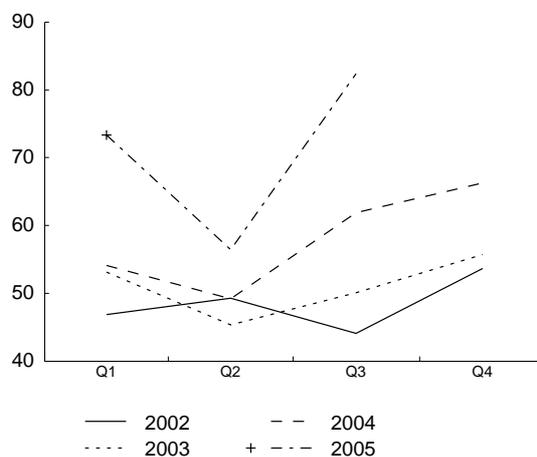
Kilde: Norges Bank.

Fig. 9.1 Utenrikshandel
Mrd. kroner. Sesongjusterte månedstall

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fig. 9.2 Driftsbalansen
Kvartalstall. Milliarder kroner

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Nasjonalregnskap for Norge

Tabell	Side
1. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Løpende priser. Millioner kroner	18*
2. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Faste 2003-priser. Millioner kroner	19*
3. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	20*
4. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	21*
5. Produksjon. Løpende priser. Millioner kroner	22*
6. Produksjon. Faste 2003-priser. Millioner kroner	23*
7. Produksjon. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	24*
8. Produksjon. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	25*
9. Bruttonasjonalprodukt. Bruttoprodukt etter næring, i basisverdi. Løpende priser. Millioner kroner	26*
10. Bruttonasjonalprodukt. Bruttoprodukt etter næring, i basisverdi. Faste 2003-priser. Millioner kroner	27*
11. Bruttonasjonalprodukt. Bruttoprodukt etter næring, i basisverdi. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	28*
12. Bruttonasjonalprodukt. Bruttoprodukt etter næring, i basisverdi. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	29*
13. Hovedtall for konsum. Løpende priser. Millioner kroner	30*
14. Hovedtall for konsum. Faste 2003-priser. Millioner kroner	30*
15. Hovedtall for konsum. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	31*
16. Hovedtall for konsum. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	31*
17. Konsum i husholdninger. Løpende priser. Millioner kroner	32*
18. Konsum i husholdninger. Faste 2003-priser. Millioner kroner	32*
19. Konsum i husholdninger. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	33*
20. Konsum i husholdninger. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	33*
21. Bruttoinvestering i fast realkapital. Løpende priser. Millioner kroner	34*
22. Bruttoinvestering i fast realkapital. Faste 2003-priser. Millioner kroner	35*
23. Bruttoinvestering i fast realkapital. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	36*
24. Bruttoinvestering i fast realkapital. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	37*
25. Eksport. Løpende priser. Millioner kroner	38*
26. Eksport. Faste 2003-priser. Millioner kroner	39*
27. Eksport. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	40*
28. Eksport. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	41*
29. Import. Løpende priser. Millioner kroner	42*
30. Import. Faste 2003-priser. Millioner kroner	43*
31. Import. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	44*
32. Import. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	45*
33. Sysselsatte personer. Lønnstakere og selvstendige. 1000	46*
34. Sysselsatte personer. Lønnstakere og selvstendige. Prosentvis endring fra samme periode året før	47*
35. Utførte timeverk. Lønnstakere og selvstendige. Millioner	48*
36. Utførte timeverk. Lønnstakere og selvstendige. Prosentvis endring fra samme periode året før	49*
37. Lønnskostnader etter næring. Løpende priser. Millioner kroner	50*
38. Lønn per normalårsverk etter næring for lønnstakere. Prosentvis endring fra samme periode året før	51*

Tabell 1. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Løpende priser. Millioner kroner

	2003	2004	03:4	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	720 025	760 921	191 728	179 410	185 563	192 714	203 233	183 725	196 655	205 888
Konsum i husholdninger	690 353	728 940	184 151	171 362	177 714	184 793	195 072	174 904	188 024	197 179
Varekonsum	373 918	391 824	104 113	91 683	94 636	95 842	109 663	90 758	98 884	100 647
Tjenestekonsum	303 164	319 348	76 814	76 344	79 789	81 962	81 253	79 848	84 644	86 900
Husholdningenes kjøp i utlandet	32 046	38 577	7 249	7 543	9 081	13 334	8 620	8 715	10 506	16 161
Utlendingers kjøp i Norge	-18 775	-20 809	-4 025	-4 208	-5 791	-6 346	-4 464	-4 418	-6 009	-6 530
Konsum i ideelle organisasjoner	29 672	31 980	7 577	8 048	7 849	7 921	8 162	8 821	8 632	8 709
Konsum i offentlig forvaltning	354 220	370 786	89 667	92 797	89 918	91 677	96 394	94 434	98 296	94 716
Konsum i statsforvaltningen	187 102	197 531	46 816	49 057	48 082	49 967	50 425	50 255	51 887	51 950
Konsum i statsforvaltningen, sivil	157 116	166 800	39 246	41 328	40 539	42 385	42 548	43 042	44 563	44 897
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	29 986	30 731	7 571	7 729	7 542	7 582	7 878	7 214	7 324	7 053
Konsum i kommuneforvaltningen	167 118	173 254	42 851	43 739	41 836	41 710	45 969	44 178	46 409	42 766
Bruttoinvestering i fast realkapital	276 609	310 568	69 379	68 008	73 811	77 346	91 403	79 334	88 213	83 690
Utvinning og rørtransport	63 597	71 284	15 797	15 200	17 537	18 317	20 230	18 526	22 847	21 836
Tjenester tilknyttet utvinning	383	883	-1 334	35	103	42	703	112	70	62
Utenriks sjøfart	8 753	11 293	431	1 903	1 293	2 403	5 694	4 303	4 828	2 433
Fastlands-Norge	203 876	227 108	54 485	50 871	54 878	56 584	64 775	56 394	60 468	59 359
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	156 351	177 122	41 274	40 415	43 184	44 226	49 297	46 367	48 782	47 464
Næringer	98 726	110 083	26 471	24 675	26 851	27 606	30 952	26 699	29 741	29 580
Industri og bergverk	18 230	19 943	5 342	4 036	4 912	5 104	5 892	4 026	5 356	5 135
Annen vareproduksjon	18 978	21 416	5 471	4 218	5 655	5 563	5 980	4 397	6 150	6 021
Tjenesteproduksjon	61 518	68 724	15 659	16 421	16 284	16 939	19 080	18 276	18 234	18 424
Boliger (husholdninger)	57 625	67 039	14 803	15 740	16 333	16 620	18 345	19 667	19 041	17 884
Offentlig forvaltning	47 525	49 986	13 211	10 456	11 694	12 358	15 478	10 027	11 686	11 895
Lagerendring og statistiske avvik	14 277	26 865	970	15 273	5 435	5 501	656	8 854	9 833	9 769
Bruttoinvestering i alt	290 886	337 433	70 349	83 281	79 246	82 847	92 059	88 188	98 045	93 459
Innenlandsk sluttanvendelse	1 365 131	1 469 139	351 744	355 488	354 728	367 237	391 686	366 347	392 997	394 063
Etterspørsel fra Fastlands-Norge (utenom lagerendring)	1 278 121	1 358 814	335 880	323 077	330 359	340 975	364 403	334 552	355 419	359 963
Etterspørsel fra offentlig forvaltning	401 745	420 772	102 878	103 253	101 612	104 035	111 872	104 461	109 982	106 611
Eksport i alt	637 373	730 875	171 908	176 526	176 467	182 826	195 056	196 397	205 127	218 605
Tradisjonelle varer	187 109	209 808	50 671	51 728	49 534	51 041	57 505	54 773	55 806	55 906
Råolje og naturgass	280 800	335 932	73 429	80 638	79 838	85 453	90 003	95 319	101 564	111 886
Skip, plattformer og fly	15 487	9 408	7 273	2 801	3 532	1 803	1 272	684	1 634	2 099
Tjenester	153 977	175 727	40 535	41 359	43 563	44 529	46 276	45 621	46 123	48 714
Samlet sluttanvendelse	2 002 504	2 200 014	523 652	532 014	531 195	550 063	586 743	562 744	598 124	612 668
Import i alt	425 758	489 612	111 945	113 235	118 841	127 621	129 915	118 261	132 918	138 329
Tradisjonelle varer	280 401	323 019	75 505	76 655	80 123	80 650	85 591	79 385	89 582	88 048
Råolje og naturgass	1 823	1 872	437	228	405	663	576	770	576	712
Skip, plattformer og fly	10 192	13 214	1 971	3 101	2 550	3 162	4 401	1 601	2 131	1 188
Tjenester	133 342	151 507	34 032	33 251	35 763	43 146	39 347	36 505	40 629	48 381
Bruttonasjonalprodukt ¹	1 576 746	1 710 402	411 707	418 779	412 354	422 442	456 828	444 483	465 206	474 339
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge ¹	1 257 593	1 327 354	327 300	327 062	320 285	328 131	351 876	334 378	351 693	344 026
Oljevirksomhet og utenriks sjøfart	319 153	383 048	84 407	91 717	92 069	94 311	104 952	110 105	113 513	130 313
Fastlands-Norge(basisverdi)	1 108 114	1 161 118	287 477	287 707	279 656	286 748	307 006	293 660	308 812	301 777
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	852 493	894 033	222 391	220 774	215 669	221 008	236 582	225 679	237 310	233 860
Industri og bergverk	156 701	161 432	40 660	41 055	39 669	38 670	42 038	39 583	42 924	37 835
Annen vareproduksjon	120 318	125 893	31 208	32 375	26 944	32 685	33 888	34 488	31 579	35 832
Tjenesteproduksjon	575 474	606 709	150 523	147 343	149 056	149 653	160 656	151 607	162 807	160 194
Offentlig forvaltning	255 621	267 085	65 086	66 934	63 986	65 741	70 424	67 982	71 501	67 917
Korreksjonsposter	149 479	166 237	39 823	39 355	40 630	41 383	44 869	40 718	42 881	42 249

¹ Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi. For oljevirksomhet og utenriks sjøfart er basisverdi sammenfallende med markedsverdi

Tabell 2. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Faste 2003-priser. Millioner kroner

	2003	2004	03:4	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	720 025	753 924	192 013	178 727	183 606	190 517	201 073	181 801	192 146	200 548
Konsum i husholdninger	690 353	722 765	184 520	170 767	175 916	182 873	193 209	173 315	183 920	192 260
Varekonsum	373 918	394 044	105 077	92 661	94 646	96 366	110 370	92 549	98 758	100 452
Tjenestekonsum	303 164	313 188	76 418	75 394	78 400	80 339	79 055	76 934	80 958	82 987
Husholdningenes kjøp i utlandet	32 046	35 984	7 048	6 886	8 552	12 403	8 143	8 127	9 959	15 068
Utlendingers kjøp i Norge	-18 775	-20 451	-4 022	-4 174	-5 683	-6 235	-4 359	-4 295	-5 756	-6 247
Konsum i ideelle organisasjoner	29 672	31 159	7 492	7 960	7 691	7 644	7 864	8 486	8 227	8 288
Konsum i offentlig forvaltning	354 220	362 156	89 082	91 858	88 135	88 950	93 213	90 356	93 286	89 349
Konsum i statsforvaltningen	187 102	192 592	46 606	48 425	47 052	48 282	48 834	47 924	49 020	48 695
Konsum i statsforvaltningen, sivilt	157 116	163 012	39 040	40 863	39 784	41 046	41 319	41 160	42 218	42 154
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	29 986	29 580	7 566	7 562	7 268	7 235	7 515	6 765	6 802	6 542
Konsum i kommuneforvaltningen	167 118	169 564	42 476	43 434	41 083	40 668	44 378	42 432	44 267	40 654
Bruttoinvestering i fast realkapital	276 609	298 291	69 634	66 208	71 410	73 979	86 694	74 785	82 462	78 395
Utvinning og rørtransport	63 597	68 568	15 673	14 878	17 019	17 388	19 284	17 471	21 202	20 088
Tjenester tilknyttet utvinning	383	840	-1 321	34	100	40	667	106	65	58
Utenriks sjøfart	8 753	10 398	301	1 997	1 327	2 257	4 818	3 768	4 068	2 143
Fastlands-Norge	203 876	218 485	54 981	49 298	52 965	54 295	61 926	53 440	57 127	56 105
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	156 351	170 043	41 872	39 060	41 606	42 378	47 000	43 868	46 019	44 871
Næinger	98 726	105 305	27 154	23 627	25 784	26 427	29 466	25 276	28 147	28 187
Industri og bergverk	18 230	19 562	5 325	3 960	4 812	5 002	5 788	3 938	5 232	5 054
Annen vareproduksjon	18 978	20 857	5 441	4 127	5 495	5 402	5 832	4 247	5 931	5 852
Tjenesteproduksjon	61 518	64 886	16 387	15 541	15 477	16 023	17 845	17 091	16 984	17 281
Boliger (husholdninger)	57 625	64 738	14 718	15 432	15 821	15 951	17 535	18 591	17 872	16 684
Offentlig forvaltning	47 525	48 441	13 109	10 238	11 360	11 917	14 926	9 572	11 108	11 234
Lagerendring og statistiske avvik	14 277	28 190	1 323	15 380	5 265	6 245	1 301	9 116	10 495	9 869
Bruttoinvestering i alt	290 886	326 482	70 957	81 587	76 675	80 224	87 995	83 902	92 957	88 264
Innenlandsk sluttanvendelse	1 365 131	1 442 561	352 051	352 173	348 416	359 691	382 281	356 058	378 389	378 161
Etterspørsel fra Fastlands-Norge (utenom lagerendring)	1 278 121	1 334 564	336 075	319 884	324 707	333 761	356 212	325 597	342 559	346 003
Etterspørsel fra offentlig forvaltning	401 745	410 597	102 190	102 097	99 495	100 867	108 139	99 928	104 394	100 584
Eksport i alt	637 373	642 290	168 175	165 379	160 596	153 717	162 599	158 133	160 235	156 639
Tradisjonelle varer	187 109	193 477	49 688	48 818	46 025	46 155	52 478	50 033	50 272	49 259
Råolje og naturgass	280 800	278 867	73 077	74 409	70 196	65 360	68 902	68 343	67 627	63 523
Skip, plattform og fly	15 487	9 936	6 253	2 893	3 437	2 000	1 607	854	1 858	2 196
Tjenester	153 977	160 010	39 157	39 259	40 937	40 202	39 612	38 903	40 479	41 661
Samlet sluttanvendelse	2 002 504	2 084 852	520 226	517 552	509 012	513 408	544 880	514 191	538 625	534 801
Import i alt	425 758	463 798	108 876	108 601	114 114	119 756	121 327	110 786	125 366	128 915
Tradisjonelle varer	280 401	309 040	73 947	73 563	77 024	76 537	81 916	75 560	85 496	83 751
Råolje og naturgass	1 823	1 511	430	210	349	536	416	572	402	410
Skip, plattform og fly	10 192	11 673	1 986	2 894	2 364	2 825	3 589	1 328	1 675	954
Tjenester	133 342	141 574	32 513	31 933	34 377	39 858	35 407	33 326	37 793	43 801
Bruttonasjonalprodukt ¹	1 576 745	1 621 054	411 599	408 951	394 898	393 651	423 553	403 406	413 258	405 885
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge ¹	1 257 592	1 300 778	327 367	323 905	313 371	320 814	342 687	324 670	336 609	330 859
Oljevirksomhet og utenriks sjøfart	319 153	320 276	84 232	85 046	81 528	72 837	80 866	78 736	76 649	75 026
Fastlands-Norge(basisverdi)	1 108 114	1 143 100	286 892	287 224	275 152	282 022	298 702	288 086	297 342	291 102
Fastlands-Norge utenom offentlig forvatning	852 493	881 942	222 016	220 634	212 495	218 276	230 537	223 177	229 653	227 101
Industri og bergverk	156 701	159 800	40 576	41 129	38 842	38 042	41 787	39 937	42 139	38 659
Annen vareproduksjon	120 318	124 202	31 464	32 412	26 800	32 153	32 836	33 948	30 042	33 981
Tjenesteproduksjon	575 474	597 940	149 975	147 092	146 853	148 080	155 915	149 292	157 472	154 461
Offentlig forvaltning	255 621	261 158	64 876	66 590	62 657	63 747	68 165	64 909	67 689	64 002
Korreksjonsposter	149 478	157 678	40 475	36 682	38 219	38 792	43 986	36 584	39 267	39 757

¹ Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næinger er målt i basisverdi. For oljevirksomhet og utenriks sjøfart er basisverdi sammenfallende med markedsverdi

Tabell 3. Makroøkonomiske hovedstørrelser.
Prosentvis volumendring fra samme periode året før

	2003	2004	03:4	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	2,9	4,7	3,5	6,1	4,1	4,0	4,7	1,7	4,7	5,3
Konsum i husholdninger	3,0	4,7	3,6	6,1	4,1	4,0	4,7	1,5	4,5	5,1
Varekonsum	3,2	5,4	3,6	8,3	4,5	3,9	5,0	-0,1	4,3	4,2
Tjenestekonsum	2,1	3,3	3,3	3,5	3,1	3,2	3,5	2,0	3,3	3,3
Husholdningenes kjøp i utlandet	8,2	12,3	8,3	12,2	12,5	10,1	15,5	18,0	16,5	21,5
Utlendingers kjøp i Norge	1,0	8,9	5,1	13,2	11,4	4,5	8,4	2,9	1,3	0,2
Konsum i ideelle organisasjoner	1,8	5,0	1,6	5,5	4,8	4,8	5,0	6,6	7,0	8,4
Konsum i offentlig forvaltning	1,3	2,2	0,7	1,4	1,4	1,5	4,6	-1,6	5,8	0,4
Konsum i statsforvaltningen	0,7	2,9	0,0	2,1	2,1	2,7	4,8	-1,0	4,2	0,9
Konsum i statsforvaltningen, sivilt	1,3	3,8	0,4	2,7	2,9	3,7	5,8	0,7	6,1	2,7
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	-2,1	-1,4	-1,5	-0,8	-1,8	-2,1	-0,7	-10,5	-6,4	-9,6
Konsum i kommuneforvaltningen	2,0	1,5	1,4	0,6	0,6	0,1	4,5	-2,3	7,7	-0,0
Bruttoinvestering i fast realkapital	0,2	7,8	-6,8	-2,7	3,1	6,2	24,5	13,0	15,5	6,0
Utvinning og rørtransport	16,1	7,8	4,4	2,6	3,0	2,9	23,0	17,4	24,6	15,5
Tjenester tilknyttet utvinning	-91,6	119,3	..	-95,9	-85,1	-81,6	..	212,0	-34,3	45,6
Utenriks sjøfart	135,5	18,8	-77,5	-48,7	-36,4	-8,8	..	88,6	206,7	-5,0
Fastlands-Norge	-3,7	7,2	-3,6	0,9	6,0	8,4	12,6	8,4	7,9	3,3
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning	-7,2	8,8	-6,7	1,9	7,8	12,9	12,2	12,3	10,6	5,9
Næringer	-11,7	6,7	-12,6	1,7	5,0	11,1	8,5	7,0	9,2	6,7
Industri og bergverk	-15,8	7,3	-19,6	2,5	-1,0	19,6	8,7	-0,5	8,7	1,0
Annen vareproduksjon	2,8	9,9	1,5	13,2	10,5	9,8	7,2	2,9	7,9	8,3
Tjenesteproduksjon	-14,1	5,5	-14,0	-1,2	5,1	9,1	8,9	10,0	9,7	7,9
Boliger (husholdninger)	2,0	12,3	6,9	2,3	12,6	15,9	19,1	20,5	13,0	4,6
Offentlig forvaltning	10,5	1,9	7,9	-2,7	0,0	-5,0	13,9	-6,5	-2,2	-5,7
Lagerendring og statistiske avvik	-26,6	97,5	..	13,4	..	77,6	-1,7	-40,7	99,3	58,0
Bruttoinvestering i alt	-1,4	12,2	-4,4	-0,0	17,7	9,6	24,0	2,8	21,2	10,0
Innenlandsk sluttanvendelse	1,5	5,7	1,1	3,4	6,1	4,6	8,6	1,1	8,6	5,1
Etterspørsel fra Fastlands-Norge (utenom lagerendring)	1,4	4,4	1,5	3,9	3,6	4,0	6,0	1,8	5,5	3,7
Etterspørsel fra offentlig forvaltning	2,3	2,2	1,6	1,0	1,2	0,7	5,8	-2,1	4,9	-0,3
Eksport i alt	0,2	0,8	2,3	4,9	0,7	1,1	-3,3	-4,4	-0,2	1,9
Tradisjonelle varer	4,4	3,4	9,2	6,3	-1,3	2,8	5,6	2,5	9,2	6,7
Råolje og naturgass	-0,7	-0,7	-5,7	4,0	-1,5	0,6	-5,7	-8,2	-3,7	-2,8
Skip, plattformer og fly	19,5	-35,8	176,5	10,6	4,5	-39,9	-74,3	-70,5	-45,9	9,8
Tjenester	-4,5	3,9	-0,5	4,4	6,6	3,6	1,2	-0,9	-1,1	3,6
Samlet sluttanvendelse	1,1	4,1	1,5	3,9	4,3	3,5	4,7	-0,6	5,8	4,2
Import i alt	1,1	8,9	0,6	5,1	7,8	11,2	11,4	2,0	9,9	7,6
Tradisjonelle varer	5,1	10,2	4,9	6,9	9,8	13,4	10,8	2,7	11,0	9,4
Råolje og naturgass	9,9	-17,1	-13,9	-73,5	26,5	64,3	-3,2	172,6	15,3	-23,6
Skip, plattformer og fly	-26,3	14,5	-36,1	-12,7	1,6	10,2	80,7	-54,1	-29,2	-66,2
Tjenester	-3,9	6,2	-4,7	4,9	3,9	6,9	8,9	4,4	9,9	9,9
Bruttonasjonalprodukt ¹	1,1	2,8	1,7	3,5	3,3	1,5	2,9	-1,4	4,6	3,1
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge ¹	1,4	3,4	2,2	3,5	2,4	3,1	4,7	0,2	7,4	3,1
Oljevirkosomhet og utenriks sjøfart	-0,0	0,4	-0,5	3,4	6,9	-4,7	-4,0	-7,4	-6,0	3,0
Fastlands-Norge(basisverdi)	1,3	3,2	2,1	3,3	2,2	3,0	4,1	0,3	8,1	3,2
Fastlands-Norge utenom offentlig forvatning	1,6	3,5	2,7	3,9	2,5	3,6	3,8	1,2	8,1	4,0
Industri og bergverk	2,9	2,0	5,6	0,7	1,7	2,7	3,0	-2,9	8,5	1,6
Annen vareproduksjon	-3,2	3,2	-3,4	7,4	-1,1	1,8	4,4	4,7	12,1	5,7
Tjenesteproduksjon	2,3	3,9	3,2	4,1	3,4	4,2	4,0	1,5	7,2	4,3
Offentlig forvaltning	0,1	2,2	0,2	1,3	1,2	1,1	5,1	-2,5	8,0	0,4
Korreksjonsposter	2,5	5,5	3,3	5,1	4,3	3,6	8,7	-0,3	2,7	2,5

¹ Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi. For oljevirkosomhet og utenriks sjøfart er basisverdi sammenfallende med markedsverdi

**Tabell 4. Makroøkonomiske hovedstørrelser.
Prosentvis prisendring fra samme periode året før**

	2003	2004	03:4	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3
Konsum i husholdninger										
og ideelle organisasjoner	2,8	0,9	1,6	-0,5	1,5	1,4	1,2	0,7	1,3	1,5
Konsum i husholdninger	2,8	0,9	1,6	-0,6	1,4	1,4	1,2	0,6	1,2	1,5
Varekonsum	1,2	-0,6	-0,7	-3,8	0,6	0,5	0,3	-0,9	0,1	0,7
Tjenestekonsum	4,1	2,0	3,7	2,0	1,8	1,9	2,3	2,5	2,7	2,6
Husholdningenes kjøp i utlandet	8,3	7,2	13,2	16,6	7,3	5,1	2,9	-2,1	-0,7	-0,2
Utlendingers kjøp i Norge	1,7	1,7	1,2	1,0	1,9	1,7	2,3	2,0	2,5	2,7
Konsum i ideelle organisasjoner	2,7	2,6	2,9	2,4	2,8	2,7	2,6	2,8	2,8	1,4
Konsum i offentlig forvaltning	3,3	2,4	2,2	1,5	2,7	2,6	2,7	3,5	3,3	2,9
Konsum i statsforvaltningen	2,8	2,6	2,2	1,9	2,8	2,7	2,8	3,5	3,6	3,1
Konsum i statsforvaltningen, sivilt	3,1	2,3	2,6	1,9	2,6	2,4	2,4	3,4	3,6	3,1
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	1,4	3,9	-0,2	2,1	3,9	4,8	4,8	4,3	3,8	2,9
Konsum i kommuneforvaltningen	3,9	2,2	2,2	0,9	2,6	2,4	2,7	3,4	3,0	2,6
Bruttoinvestering i fast realkapital	0,5	4,1	1,9	2,5	3,3	4,4	5,8	3,3	3,5	2,1
Utvinning og rørtransport	2,6	4,0	5,3	3,8	3,5	4,2	4,1	3,8	4,6	3,2
Tjenester tilknyttet utvinning	-22,8	5,1	-21,2	2,7	2,4	3,6	4,4	2,6	3,4	1,4
Utenriks sjøfart	-2,5	8,6	40,6	-1,7	-2,1	6,5	-17,4	19,9	21,7	6,6
Fastlands-Norge	0,0	3,9	0,8	2,2	3,4	4,4	5,6	2,3	2,2	1,5
Fastlands-Norge utenom offentlig										
forvaltning	-0,3	4,2	0,3	2,0	3,4	4,7	6,4	2,2	2,1	1,4
Næringer	-1,7	4,5	-0,7	1,7	3,3	5,0	7,8	1,1	1,5	0,5
Industri og bergverk	-4,5	1,9	-2,2	2,1	2,4	1,9	1,5	0,3	0,3	-0,4
Annen vareproduksjon	-0,8	2,7	3,3	2,5	3,4	2,9	2,0	1,3	0,8	-0,1
Tjenesteproduksjon	-1,1	5,9	-1,4	1,6	3,6	6,7	11,9	1,2	2,0	0,8
Boliger (husholdninger)	2,1	3,6	1,7	2,4	3,5	4,1	4,0	3,7	3,2	2,9
Offentlig forvaltning	1,2	3,2	2,1	2,8	3,3	3,6	2,9	2,6	2,2	2,1
Lagerendring og statistiske avvik	9,5	-4,7	-24,2	-1,0	15,8	-8,4	-31,2	-2,2	-9,2	12,4
Bruttoinvestering i alt	0,9	3,4	1,7	1,9	2,6	3,3	5,5	3,0	2,1	2,5
Innenlandsk sluttanvendelse	2,5	1,8	1,8	0,6	2,1	2,2	2,5	1,9	2,0	2,1
Etterspørsel fra Fastlands-Norge										
(utenom lagerendring)	2,5	1,8	1,7	0,5	2,1	2,2	2,4	1,7	2,0	1,8
Etterspørsel fra offentlig forvaltning	3,0	2,5	2,1	1,6	2,8	2,7	2,8	3,4	3,2	2,8
Eksport i alt	1,8	13,8	4,0	6,0	14,6	17,6	17,4	16,4	16,5	17,3
Tradisjonelle varer	-2,3	8,4	0,7	9,2	7,6	9,6	7,5	3,3	3,1	2,6
Råolje og naturgass	3,3	20,5	3,8	1,5	23,8	29,5	30,0	28,7	32,0	34,7
Skip, plattform og fly	1,1	-5,3	7,6	12,3	12,1	1,9	-31,9	-17,3	-14,4	6,0
Tjenester	4,6	9,8	7,0	11,1	7,8	7,9	12,9	11,3	7,1	5,6
Samlet sluttanvendelse	2,3	5,5	2,5	2,3	6,0	6,8	7,0	6,5	6,4	6,9
Import i alt	1,0	5,6	4,9	7,1	6,6	4,6	4,1	2,4	1,8	0,7
Tradisjonelle varer	-0,3	4,5	3,3	5,6	6,3	4,1	2,3	0,8	0,7	-0,2
Råolje og naturgass	1,5	23,9	-0,5	7,2	26,0	21,9	36,2	23,9	23,3	40,5
Skip, plattform og fly	-8,2	13,2	-15,0	7,4	9,2	9,8	23,6	12,6	18,0	11,3
Tjenester	4,6	7,0	10,6	10,8	6,8	4,9	6,2	5,2	3,3	2,0
Bruttonasjonalprodukt ¹	2,6	5,5	1,9	1,1	5,8	7,3	7,8	7,6	7,8	8,9
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge ¹	2,3	2,0	1,3	0,8	2,1	2,6	2,7	2,0	2,2	1,7
Oljevirkosomhet og utenriks sjøfart	4,1	19,6	4,3	2,5	21,6	27,8	29,5	29,7	31,1	34,1
Fastlands-Norge(basisverdi)	2,9	1,6	1,4	0,3	1,3	2,1	2,6	1,8	2,2	2,0
Fastlands-Norge utenom offentlig										
forvaltning	2,6	1,4	1,3	0,1	0,9	1,9	2,4	1,1	1,8	1,7
Industri og bergverk	0,5	1,0	1,7	4,0	-0,9	0,6	0,4	-0,7	-0,3	-3,7
Annen vareproduksjon	7,7	1,4	1,5	-9,3	4,6	7,6	4,1	1,7	4,6	3,7
Tjenesteproduksjon	2,1	1,5	1,2	1,3	0,7	1,1	2,7	1,4	1,9	2,6
Offentlig forvaltning	4,0	2,3	1,5	0,8	2,5	2,8	3,0	4,2	3,4	2,9
Korreksjonsposter	-2,2	5,4	0,7	4,3	7,9	6,1	3,7	3,7	2,7	-0,4

¹ Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi. For oljevirkosomhet og utenriks sjøfart er basisverdi sammenfallende med markedsverdi

Tabell 5. Produksjon. Løpende priser. Millioner kroner

	2003	2004	03:4	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3
Produksjon i alt.	2 616 632	2 831 715	685 163	693 342	687 236	695 818	755 318	732 613	770 031	774 955
Jordbruk og skogbruk	30 671	31 246	6 719	6 393	6 505	11 735	6 614	6 136	6 675	11 562
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	19 611	22 511	5 823	5 720	4 696	5 642	6 453	6 483	5 863	6 629
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	328 445	393 878	87 005	93 732	96 844	97 032	106 270	110 039	117 439	134 234
Utvinning av råolje og naturgass	307 267	369 708	81 321	88 718	87 764	91 587	101 639	105 022	108 062	125 800
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	21 178	24 170	5 684	5 014	9 080	5 445	4 632	5 016	9 377	8 435
Bergverksdrift	7 586	8 444	2 055	1 654	1 998	2 471	2 321	1 847	2 271	2 071
Industri	484 030	515 605	126 796	130 676	124 186	123 786	136 957	131 389	138 436	131 472
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	117 698	119 389	31 150	30 424	28 899	29 009	31 058	28 073	29 093	29 128
Tekstil- og bekledningsindustri	5 539	5 435	1 379	1 411	1 321	1 211	1 491	1 383	1 384	1 173
Trelast- og trevareindustri	18 455	19 871	4 660	4 942	5 118	4 513	5 298	5 092	5 932	4 941
Treforedling	17 010	18 021	4 446	4 489	4 419	4 498	4 616	4 392	4 511	4 312
Forlag og grafisk industri	36 140	36 679	9 366	9 887	8 727	8 708	9 356	9 433	9 792	9 041
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	63 666	71 576	17 256	17 772	16 793	17 206	19 804	19 348	21 099	22 757
Kjemiske råvarer	23 556	26 075	6 142	6 407	6 262	6 530	6 875	6 946	6 743	6 428
Metallindustri	42 327	53 537	11 611	12 919	13 175	13 220	14 223	13 650	14 209	12 918
Verkstedindustri	96 219	100 365	24 734	26 175	23 825	23 436	26 928	26 314	27 584	24 572
Bygging av skip og oljeplattformer	47 830	47 270	11 913	11 766	11 375	11 328	12 801	12 393	13 361	12 094
Møbelindustri og annen industri	15 590	17 390	4 140	4 482	4 272	4 126	4 509	4 365	4 727	4 109
Kraftforsyning	47 988	46 377	13 132	13 927	9 855	9 359	13 237	14 958	12 199	11 171
Vannforsyning	3 596	3 659	893	915	915	915	914	948	948	948
Bygge- og anleggsvirksomhet	165 372	183 752	43 906	43 685	45 576	44 056	50 435	48 751	53 078	49 078
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	230 439	247 260	63 768	57 709	59 374	60 272	69 905	59 003	65 584	66 113
Hotell- og restaurantvirksomhet	43 914	44 715	10 981	9 807	11 442	12 449	11 016	9 861	12 097	13 166
Rørtransport	22 016	22 492	6 175	6 076	5 263	4 453	6 699	6 700	6 080	6 097
Utenriks sjøfart	87 493	95 303	22 573	22 985	23 629	23 579	25 110	25 799	24 256	23 740
Transport ellers	141 737	149 084	36 040	34 570	37 102	37 830	39 582	35 414	40 640	40 897
Post og telekommunikasjon	79 391	83 647	21 013	20 810	20 356	20 766	21 715	20 947	21 495	21 670
Finansiell tjenesteyting	86 457	91 789	22 326	22 074	23 181	23 243	23 290	23 312	24 050	24 766
Boligtjenester (husholdninger)	100 300	104 980	25 525	25 833	26 110	26 341	26 697	27 101	27 481	27 824
Forretningsmessig tjenesteyting	267 542	289 568	71 190	73 010	68 928	68 358	79 271	76 482	80 082	75 421
Offentlig administrasjon og forsvar	124 565	130 753	31 359	32 529	31 686	33 016	33 522	32 577	33 471	33 363
Undervisning	90 883	94 493	23 518	24 465	22 900	21 754	25 374	25 002	25 908	22 349
Helse- og sosialtjenester	170 382	181 732	42 947	44 674	44 331	46 016	46 711	46 618	48 378	48 532
Andre sosiale og personlige tjenester	84 214	90 426	21 417	22 098	22 359	22 746	23 224	23 244	23 599	23 854
Fastlands-Norge	2 178 678	2 320 042	569 408	570 548	561 500	570 754	617 239	590 076	622 256	610 884

Offentlig forvaltning	365 597	383 986	92 492	96 160	93 215	94 967	99 645	97 779	101 301	97 714
Statsforvaltningen	175 555	187 375	43 929	46 517	45 544	47 428	47 885	47 547	49 179	49 241
Sivil forvaltning	146 164	157 055	36 511	38 893	38 098	39 944	40 120	40 422	41 949	42 270
Forsvar	29 391	30 320	7 419	7 624	7 446	7 484	7 766	7 125	7 230	6 971
Kommuneforvaltningen	190 042	196 611	48 563	49 642	47 670	47 539	51 760	50 232	52 121	48 473

Tabell 6. Produksjon. Faste 2003-priser. Millioner kroner

	2003	2004	03:4	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3
Produksjon i alt.	2 616 632	2 701 858	680 397	679 664	663 423	655 239	703 531	676 660	699 363	680 752
Jordbruk og skogbruk	30 671	31 938	6 740	6 513	6 636	11 982	6 806	6 356	6 894	11 938
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	19 611	20 187	5 499	5 316	4 314	4 946	5 611	5 382	4 942	5 065
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	328 445	331 349	86 917	87 004	86 144	75 560	82 641	80 054	80 504	78 863
Utvinning av råolje og naturgass	307 267	307 286	81 143	81 934	77 092	70 290	77 970	75 190	71 742	71 186
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	21 178	24 062	5 775	5 070	9 053	5 270	4 670	4 864	8 762	7 677
Bergverksdrift	7 586	7 790	2 043	1 638	1 956	2 116	2 079	1 701	2 105	1 695
Industri	484 030	494 303	125 523	127 773	119 647	117 508	129 374	124 090	128 914	120 468
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	117 698	117 177	30 823	30 316	28 582	28 328	29 952	27 407	28 289	27 616
Tekstil- og bekledningsindustri	5 539	5 355	1 370	1 406	1 314	1 196	1 439	1 354	1 353	1 157
Trelast- og trevareindustri	18 455	19 638	4 662	4 892	5 059	4 460	5 227	5 012	5 745	4 785
Treforedling	17 010	17 710	4 408	4 408	4 319	4 390	4 592	4 354	4 468	4 287
Forlag og grafisk industri	36 140	36 641	9 365	9 886	8 712	8 692	9 351	9 430	9 769	9 028
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	63 666	66 408	17 382	17 363	15 707	15 431	17 906	17 465	17 663	17 411
Kjemiske råvarer	23 556	24 155	6 018	6 055	5 908	6 001	6 191	6 103	5 958	5 786
Metallindustri	42 327	46 602	11 123	11 547	11 622	11 303	12 131	11 617	12 153	11 464
Verkstedindustri	96 219	98 159	24 543	25 907	23 261	22 850	26 141	25 370	26 522	23 661
Bygging av skip og oljeplattformer	47 830	45 303	11 723	11 533	10 943	10 787	12 040	11 705	12 379	11 249
Møbelindustri og annen industri	15 590	17 156	4 106	4 461	4 220	4 070	4 406	4 274	4 614	4 025
Kraftforsyning	47 988	49 221	13 730	14 456	10 722	10 102	13 941	16 630	12 913	11 935
Vannforsyning	3 596	3 608	893	903	902	902	901	922	922	921
Bygge- og anleggsvirksomhet	165 372	177 607	43 620	43 061	44 219	42 302	48 026	45 989	49 614	45 601
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	230 439	243 004	64 000	57 619	58 069	59 425	67 891	58 503	62 331	62 002
Hotell- og restaurantvirksomhet	43 914	43 803	10 889	9 630	11 219	12 249	10 705	9 589	11 714	12 895
Rørtransport	22 016	23 031	6 333	6 528	5 508	4 599	6 396	6 441	5 783	5 469
Utenriks sjøfart	87 493	83 993	20 882	21 718	22 029	20 229	20 017	20 701	20 720	19 066
Transport ellers	141 737	147 985	35 607	34 320	37 174	38 193	38 298	34 777	39 287	39 844
Post og telekommunikasjon	79 391	84 401	21 165	20 806	20 444	21 064	22 087	21 352	21 751	21 973
Finansiell tjenesteyting	86 457	91 138	22 067	22 547	23 152	23 011	22 427	23 142	24 476	24 826
Boligtjenester (husholdninger)	100 300	103 070	25 319	25 503	25 658	25 838	26 070	26 299	26 492	26 720
Forretningsmessig tjenesteyting	267 542	280 510	70 550	71 808	67 006	65 813	75 882	72 952	75 597	70 920
Offentlig administrasjon og forsvar	124 565	127 081	31 216	32 073	30 936	31 839	32 233	30 961	31 507	31 345
Undervisning	90 883	92 605	23 427	24 331	22 463	21 168	24 642	24 009	24 698	21 241
Helse- og sosialtjenester	170 382	176 579	42 526	44 165	43 249	44 333	44 832	44 350	45 613	45 320
Andre sosiale og personlige tjenester	84 214	88 654	21 445	21 951	21 974	22 058	22 671	22 459	22 587	22 642
Fastlands-Norge	2 178 678	2 263 485	566 265	564 415	549 741	554 851	594 477	569 464	592 356	577 353

Offentlig forvaltning	365 597	375 430	92 156	95 409	91 385	92 178	96 458	93 626	96 141	92 290
Statsforvaltningen	175 555	182 844	43 905	46 063	44 578	45 805	46 398	45 334	46 384	46 099
Sivil forvaltning	146 164	153 678	36 491	38 607	37 407	38 670	38 995	38 658	39 675	39 640
Forsvar	29 391	29 166	7 414	7 457	7 171	7 136	7 403	6 676	6 709	6 459
Kommuneforvaltningen	190 042	192 587	48 250	49 346	46 807	46 373	50 060	48 292	49 758	46 191

Tabell 7. Produksjon. Prosentvis volumendring fra samme periode året før

	2003	2004	03:4	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3
Produksjon i alt.	0,4	3,3	2,0	3,4	3,7	2,5	3,4	-0,4	5,4	3,9
Jordbruk og skogbruk	-0,5	4,1	-1,3	3,9	4,0	6,2	1,0	-2,4	3,9	-0,4
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	-2,8	2,9	7,8	10,6	-2,5	1,3	2,0	1,2	14,6	2,4
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	1,8	0,9	2,5	5,7	8,1	-5,0	-4,9	-8,0	-6,5	4,4
Utvinning av råolje og naturgass	1,6	0,0	-1,6	2,1	6,3	-4,1	-3,9	-8,2	-6,9	1,3
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	3,5	13,6	149,1	145,1	26,6	-14,8	-19,1	-4,1	-3,2	45,7
Bergverksdrift	2,6	2,7	17,6	-7,2	-1,2	17,7	1,8	3,9	7,6	-19,9
Industri	-0,7	2,1	2,2	1,6	1,3	2,5	3,1	-2,9	7,7	2,5
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	-0,3	-0,4	5,0	1,6	-1,1	0,6	-2,8	-9,6	-1,0	-2,5
Tekstil- og bekledningsindustri	-2,1	-3,3	-1,4	-15,1	-1,2	1,0	5,0	-3,7	2,9	-3,3
Trelast- og trevareindustri	-0,8	6,4	1,4	-0,3	8,6	5,5	12,1	2,4	13,6	7,3
Treforedling	5,0	4,1	7,6	4,2	8,6	-0,1	4,2	-1,2	3,4	-2,4
Forlag og grafisk industri	0,7	1,4	3,0	3,5	2,0	0,1	-0,2	-4,6	12,1	3,9
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	3,3	4,3	12,3	12,1	0,7	1,5	3,0	0,6	12,5	12,8
Kjemiske råvarer	8,8	2,5	12,3	7,1	-3,7	4,4	2,9	0,8	0,8	-3,6
Metallindustri	7,6	10,1	10,6	11,3	9,9	10,2	9,1	0,6	4,6	1,4
Verkstedindustri	-4,3	2,0	-5,1	-1,5	0,5	2,8	6,5	-2,1	14,0	3,6
Bygging av skip og oljeplattformer	-12,3	-5,3	-14,1	-14,9	-4,8	-2,6	2,7	1,5	13,1	4,3
Møbelindustri og annen industri	0,8	10,0	4,5	5,3	14,0	14,7	7,3	-4,2	9,3	-1,1
Kraftforsyning	-9,2	2,6	-5,5	8,1	1,9	-2,5	1,5	15,0	20,4	18,1
Vannforsyning	-2,4	0,3	-3,0	-0,1	-0,2	0,8	0,8	2,1	2,1	2,2
Bygge- og anleggsvirksomhet	-0,7	7,4	0,8	2,1	8,7	8,7	10,1	6,8	12,2	7,8
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	0,8	5,5	2,2	5,5	4,5	5,6	6,1	1,5	7,3	4,3
Hotell- og restaurantvirksomhet	-1,1	-0,3	0,3	0,8	0,0	-0,1	-1,7	-0,4	4,4	5,3
Rørtransport	5,8	4,6	20,6	7,0	17,4	-5,9	1,0	-1,3	5,0	18,9
Utenriks sjøfart	-5,1	-4,0	-7,4	-3,2	-3,5	-5,2	-4,1	-4,7	-5,9	-5,7
Transport ellers	-1,4	4,4	-0,3	4,6	2,0	3,5	7,6	1,3	5,7	4,3
Post og telekommunikasjon	5,7	6,3	10,5	4,5	8,8	7,9	4,4	2,6	6,4	4,3
Finansiell tjenesteyting	4,9	5,4	8,7	8,2	6,5	5,5	1,6	2,6	5,7	7,9
Boligtjenester (husholdninger)	-0,3	2,8	-0,1	2,6	2,7	2,8	3,0	3,1	3,2	3,4
Forretningsmessig tjenesteyting	0,4	4,8	2,2	3,2	3,2	5,4	7,6	1,6	12,8	7,8
Offentlig administrasjon og forsvar	0,1	2,0	0,2	1,6	1,6	1,6	3,3	-3,5	1,8	-1,6
Undervisning	2,7	1,9	3,3	1,9	1,0	-0,8	5,2	-1,3	9,9	0,3
Helse- og sosialtjenester	1,5	3,6	0,5	3,0	2,8	3,3	5,4	0,4	5,5	2,2
Andre sosiale og personlige tjenester	4,1	5,3	4,5	5,1	4,8	5,5	5,7	2,3	2,8	2,6
Fastlands-Norge	0,3	3,9	2,1	3,3	3,3	4,0	5,0	0,9	7,8	4,1

Offentlig forvaltning	-1,1	2,7	-1,1	2,3	2,0	1,8	4,7	-1,9	5,2	0,1
Statsforvaltningen	-3,6	4,2	-3,6	3,8	3,5	3,7	5,7	-1,6	4,1	0,6
Sivil forvaltning	-3,8	5,1	-3,9	4,6	4,4	4,7	6,9	0,1	6,1	2,5
Forsvar	-2,6	-0,8	-2,0	-0,2	-1,2	-1,6	-0,2	-10,5	-6,4	-9,5
Kommuneforvaltningen	1,4	1,3	1,2	0,9	0,6	0,0	3,8	-2,1	6,3	-0,4

Tabell 8. Produksjon. Prosentvis prisendring fra samme periode året før

	2003	2004	03:4	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3
Produksjon i alt.	2,3	4,8	2,3	1,7	4,9	6,0	6,6	6,1	6,3	7,2
Jordbruk og skogbruk	1,8	-2,2	1,9	-1,7	-2,4	-2,1	-2,5	-1,7	-1,2	-1,1
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	-9,5	11,5	-2,0	5,5	9,8	23,8	8,6	12,0	9,0	14,7
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	4,3	18,9	5,3	1,4	21,6	27,2	28,5	27,6	29,8	32,5
Utvinning av råolje og naturgass	4,3	20,3	5,1	1,7	24,0	29,2	30,1	29,0	32,3	35,6
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	5,0	0,4	16,5	-1,2	1,3	0,8	0,7	4,3	6,7	6,3
Bergverksdrift	0,1	8,4	-0,2	0,9	2,3	17,4	11,0	7,6	5,6	4,7
Industri	0,1	4,3	1,6	3,8	3,9	4,7	4,8	3,5	3,5	3,6
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	-0,7	1,9	0,6	1,5	1,6	1,8	2,6	2,1	1,7	3,0
Tekstil- og bekledningsindustri	0,0	1,5	0,5	2,0	0,0	0,5	2,9	1,8	1,7	0,1
Trelast- og trevareindustri	2,0	1,2	1,6	1,6	1,1	0,5	1,4	0,6	2,1	2,1
Treforedling	-4,8	1,8	-1,0	3,6	2,1	1,9	-0,3	-0,9	-1,3	-1,8
Forlag og grafisk industri	-0,2	0,1	-0,2	0,2	0,0	0,1	0,1	0,0	0,1	-0,0
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	3,0	7,8	0,7	0,6	7,5	11,9	11,4	8,2	11,7	17,2
Kjemiske råvarer	0,1	7,9	5,6	9,4	4,8	8,9	8,8	7,6	6,8	2,1
Metallindustri	-0,5	14,9	7,4	16,7	15,1	15,9	12,3	5,0	3,1	-3,7
Verktedindustri	-0,7	2,2	0,7	4,0	1,5	1,0	2,2	2,7	1,5	1,2
Bygging av skip og oljeplattformer	2,9	4,3	3,7	4,3	3,8	4,2	4,6	3,8	3,8	2,4
Møbelindustri og annen industri	-2,2	1,4	-1,0	1,3	1,6	1,0	1,5	1,6	1,2	0,7
Kraftforsyning	22,5	-5,8	4,2	-22,0	4,0	6,3	-0,7	-6,6	2,8	1,0
Vannforsyning	4,6	1,4	4,5	1,3	1,4	1,5	1,5	1,5	1,4	1,4
Bygge- og anleggsvirksomhet	2,6	3,5	2,1	1,8	3,4	4,2	4,3	4,5	3,8	3,3
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	-0,3	1,8	-0,7	0,7	1,3	1,4	3,3	0,7	2,9	5,1
Hotell- og restaurantvirksomhet	1,9	2,1	1,7	2,7	1,9	1,8	2,0	1,0	1,3	0,5
Rørtransport	-5,7	-2,3	-14,4	-3,1	-9,5	-5,8	7,4	11,7	10,0	15,1
Utenriks sjøfart	5,5	13,5	13,9	16,2	10,9	11,0	16,0	17,8	9,1	6,8
Transport ellers	2,0	0,7	2,6	-0,5	-0,0	1,2	2,1	1,1	3,6	3,6
Post og telekommunikasjon	-0,6	-0,9	-2,1	-0,6	-1,0	-1,1	-1,0	-1,9	-0,8	0,0
Finansiell tjenesteyting	5,6	0,7	4,4	-0,6	0,7	0,2	2,6	2,9	-1,9	-1,2
Boligtjenester (husholdninger)	3,9	1,9	3,9	2,6	1,7	1,5	1,6	1,7	1,9	2,1
Forretningsmessig tjenesteyting	1,9	3,2	2,2	3,1	3,2	3,1	3,5	3,1	3,0	2,4
Offentlig administrasjon og forsvar	1,9	2,9	0,6	1,7	2,8	3,5	3,5	3,7	3,7	2,6
Undervisning	5,1	2,0	2,4	0,5	2,3	2,9	2,6	3,6	2,9	2,4
Helse- og sosialtjenester	4,1	2,9	3,5	2,1	3,5	2,9	3,2	3,9	3,5	3,2
Andre sosiale og personlige tjenester	1,4	2,0	0,8	1,5	1,7	2,3	2,6	2,8	2,7	2,2
Fastlands-Norge	2,0	2,5	1,7	1,2	2,5	3,0	3,3	2,5	2,8	2,9

Offentlig forvaltning	3,4	2,3	1,8	1,0	2,5	2,7	2,9	3,6	3,3	2,8
Statsforvaltningen	2,9	2,5	1,5	1,3	2,5	2,9	3,1	3,9	3,8	3,2
Sivil forvaltning	3,2	2,2	1,8	1,1	2,3	2,5	2,8	3,8	3,8	3,2
Forsvar	1,3	4,0	-0,2	2,2	3,9	4,9	4,8	4,4	3,8	2,9
Kommuneforvaltningen	3,9	2,1	2,0	0,7	2,5	2,5	2,7	3,4	2,9	2,4

**Tabell 9. Bruttonasjonalprodukt. Bruttoprodukt etter næring, i basisverdi.
Løpende priser. Millioner kroner**

	2003	2004	03:4	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3
Bruttonasjonalprodukt¹	1 576 746	1 710 402	411 707	418 779	412 354	422 442	456 828	444 483	465 206	474 339
Jordbruk og skogbruk	15 496	15 550	2 943	3 300	780	7 878	3 592	3 036	974	7 701
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	6 538	8 189	2 045	2 309	1 544	2 062	2 273	2 752	2 151	2 610
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	276 298	338 096	72 977	79 917	81 092	84 290	92 797	96 751	101 951	119 370
Utvinning av råolje og naturgass	268 100	329 039	70 858	78 060	77 648	82 198	91 133	94 838	98 204	115 943
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	8 198	9 058	2 120	1 857	3 445	2 091	1 665	1 913	3 747	3 427
Bergverksdrift	3 045	3 648	818	656	801	1 167	1 025	785	942	989
Industri	153 656	157 783	39 842	40 399	38 868	37 503	41 013	38 799	41 982	36 846
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	29 506	29 372	7 491	7 373	7 196	7 204	7 600	6 678	7 313	7 491
Tekstil- og bekledningsindustri	2 187	2 171	515	543	532	507	589	547	559	438
Trelast- og trevareindustri	6 118	6 521	1 511	1 622	1 682	1 488	1 729	1 645	1 984	1 690
Treforedling	4 969	5 321	1 305	1 331	1 329	1 359	1 302	1 259	1 275	1 230
Forlag og grafisk industri	16 142	16 141	4 151	4 352	3 848	3 840	4 101	4 139	4 288	3 968
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	16 876	15 460	4 444	4 216	4 226	3 313	3 705	2 873	4 225	2 491
Kjemiske råvarer	6 527	7 784	1 755	1 899	1 831	1 937	2 117	2 188	2 030	1 848
Metallindustri	10 181	13 795	3 058	3 383	3 421	3 464	3 527	3 518	3 367	2 551
Verkstedindustri	38 277	38 361	9 805	9 967	9 199	8 927	10 267	10 093	10 559	9 428
Bygging av skip og oljeplattformer	16 486	16 177	4 136	3 975	3 936	3 894	4 372	4 204	4 592	4 174
Møbelindustri og annen industri	6 387	6 679	1 671	1 738	1 669	1 569	1 703	1 655	1 789	1 537
Kraftforsyning	35 852	33 924	9 730	10 308	7 147	6 782	9 687	10 888	8 906	8 126
Vannforsyning	2 363	2 177	585	544	544	545	544	569	569	570
Bygge- og anleggsvirksomhet	62 432	68 230	16 490	16 459	17 473	15 963	18 335	17 812	19 547	17 394
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	126 329	134 718	34 683	31 308	32 494	32 745	38 171	31 680	36 062	36 767
Hotell- og restaurantvirksomhet	20 188	20 523	5 066	4 513	5 299	5 641	5 071	4 408	5 557	5 975
Rørtransport	19 789	20 071	5 527	5 406	4 685	3 965	6 015	6 011	5 446	5 493
Utenriks sjøfart	23 066	24 880	5 903	6 393	6 291	6 056	6 140	7 344	6 117	5 450
Transport ellers	51 426	51 492	13 151	12 365	12 764	12 409	13 954	11 665	14 252	13 247
Post og telekommunikasjon	30 647	30 905	8 041	7 817	7 592	7 547	7 948	7 421	7 715	7 640
Finansiell tjenesteyting	54 715	56 367	13 465	13 789	14 786	14 900	12 892	14 554	14 910	15 457
Boligtjenester (husholdninger)	81 630	85 414	20 767	21 028	21 256	21 424	21 705	22 003	22 323	22 614
Forretningsmessig tjenesteyting	141 040	152 361	37 588	38 568	36 203	35 917	41 673	40 623	42 146	38 590
Offentlig administrasjon og forsvar	71 385	74 554	18 064	18 478	17 636	18 967	19 473	18 420	19 315	19 208
Undervisning	70 018	72 841	18 266	19 011	17 516	16 388	19 926	19 250	20 227	16 666
Helse- og sosialtjenester	131 856	140 457	33 402	34 338	34 039	35 699	36 381	35 759	37 544	37 621
Andre sosiale og personlige tjenester	49 498	51 984	12 529	12 518	12 912	13 212	13 342	13 237	13 688	13 757
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge ¹	1 257 593	1 327 354	327 300	327 062	320 285	328 131	351 876	334 378	351 693	344 026
Indirekte målte bank- og finanstjenester	-40 189	-41 690	-10 010	-9 875	-10 737	-10 602	-10 477	-10 707	-10 735	-10 942
Merverdi og investeringsavgift	135 755	145 638	36 596	34 394	35 378	36 131	39 735	36 429	38 298	38 734
Andre produktskatter, netto	53 912	59 328	13 422	14 067	15 088	14 969	15 204	14 818	15 346	14 462
Statistiske avvik	1	2 960	-185	768	901	884	407	178	-28	-5
Fastlands-Norge (basisverdi)	1 108 114	1 161 118	287 477	287 707	279 656	286 748	307 006	293 660	308 812	301 777

Offentlig forvaltning	255 621	267 085	65 086	66 934	63 986	65 741	70 424	67 982	71 501	67 917
Statsforvaltningen	109 327	116 543	27 373	28 812	27 834	29 719	30 178	29 276	30 903	30 966
Sivil forvaltning	94 828	101 519	23 677	25 012	24 212	26 059	26 237	25 593	27 115	27 437
Forsvar	14 499	15 024	3 696	3 800	3 622	3 660	3 942	3 683	3 788	3 529
Kommuneforvaltningen	146 294	150 541	37 713	38 121	36 152	36 022	40 246	38 706	40 598	36 951

1 Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi

**Tabell 10. Bruttonasjonalprodukt. Bruttoprodukt etter næring, i basisverdi.
Faste 2003-priser. Millioner kroner**

	2003	2004	03:4	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3
Bruttonasjonalprodukt¹	1 576 745	1 621 054	411 599	408 951	394 898	393 651	423 553	403 406	413 258	405 885
Jordbruk og skogbruk	15 496	16 028	2 968	3 338	829	8 095	3 765	3 241	1 252	8 141
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	6 538	6 470	1 747	1 984	1 297	1 555	1 634	1 879	1 519	1 443
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	276 298	277 431	73 035	73 452	70 769	63 370	69 840	67 488	65 989	65 084
Utvinning av råolje og naturgass	268 100	268 117	70 800	71 490	67 265	61 330	68 032	65 605	62 597	62 112
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	8 198	9 315	2 235	1 963	3 504	2 040	1 808	1 883	3 392	2 972
Bergverksdrift	3 045	3 127	820	658	785	850	835	683	845	680
Industri	153 656	156 673	39 756	40 471	38 057	37 193	40 952	39 254	41 294	37 978
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	29 506	29 472	7 709	7 534	7 180	7 198	7 560	6 809	7 131	7 016
Tekstil- og bekledningsindustri	2 187	2 114	541	555	519	472	568	535	534	457
Trelast- og trevareindustri	6 118	6 510	1 545	1 622	1 677	1 479	1 733	1 661	1 904	1 586
Treforedling	4 969	5 173	1 288	1 288	1 262	1 282	1 341	1 272	1 305	1 252
Forlag og grafisk industri	16 142	16 366	4 183	4 416	3 891	3 883	4 176	4 212	4 363	4 032
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	16 876	17 329	4 646	4 477	4 301	3 980	4 571	4 409	4 765	4 306
Kjemiske råvarer	6 527	6 693	1 667	1 678	1 637	1 663	1 715	1 691	1 651	1 603
Metallindustri	10 181	11 209	2 676	2 777	2 795	2 719	2 918	2 794	2 923	2 757
Verkstedindustri	38 277	39 049	9 763	10 306	9 254	9 090	10 399	10 093	10 551	9 413
Bygging av skip og oljeplattformer	16 486	15 729	4 056	3 992	3 812	3 760	4 165	4 027	4 276	3 907
Møbelindustri og annen industri	6 387	7 029	1 682	1 828	1 729	1 667	1 805	1 751	1 890	1 649
Kraftforsyning	35 852	36 746	10 282	10 833	7 980	7 514	10 418	12 532	9 689	8 960
Vannforsyning	2 363	2 195	585	540	546	553	555	567	574	582
Bygge- og anleggsvirksomhet	62 432	64 959	16 468	16 257	16 694	14 990	17 018	16 296	17 581	15 438
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	126 329	132 964	35 177	31 577	31 701	32 546	37 139	32 030	34 045	33 952
Hotell- og restaurantvirksomhet	20 188	20 137	5 006	4 427	5 157	5 631	4 921	4 408	5 385	5 928
Rørtransport	19 789	20 701	5 692	5 868	4 951	4 134	5 749	5 790	5 198	4 916
Utenriks sjøfart	23 066	22 143	5 505	5 726	5 808	5 333	5 277	5 457	5 463	5 026
Transport ellers	51 426	53 817	13 013	12 508	13 510	13 787	14 011	12 204	14 629	14 473
Post og telekommunikasjon	30 647	32 286	8 202	7 947	7 839	7 998	8 503	8 016	8 295	8 281
Finansiell tjenesteyting	54 715	56 476	13 231	14 371	14 906	14 856	12 343	14 736	15 777	15 990
Boligtjenester (husholdninger)	81 630	83 884	20 606	20 756	20 882	21 029	21 217	21 403	21 561	21 746
Forretningsmessig tjenesteyting	141 040	146 753	37 184	37 922	34 945	34 311	39 575	38 498	39 436	35 943
Offentlig administrasjon og forsvar	71 385	72 333	17 966	18 227	17 192	18 226	18 689	17 397	18 094	17 993
Undervisning	70 018	71 254	18 185	18 921	17 129	15 896	19 307	18 393	19 220	15 782
Helse- og sosialtjenester	131 856	136 201	33 105	34 010	33 097	34 281	34 814	33 861	35 178	34 898
Andre sosiale og personlige tjenester	49 498	50 797	12 591	12 477	12 605	12 712	13 003	12 687	12 968	12 894
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge¹	1 257 592	1 300 778	327 367	323 905	313 371	320 814	342 687	324 670	336 609	330 859
Indirekte målte bank- og finanstjenester	-40 189	-42 402	-9 850	-10 571	-10 987	-10 700	-10 143	-11 240	-11 932	-11 821
Merverdi og investeringsavgift	135 755	143 301	36 462	33 965	34 980	35 324	39 031	34 681	36 515	36 852
Andre produktskatter, netto	53 912	56 779	13 863	13 288	14 226	14 168	15 098	13 144	14 684	14 726
Statistiske avvik	1	-0	-250	-0	-0	-0	-0	-0	-0	-0
Fastlands-Norge (basisverdi)	1 108 114	1 143 100	286 892	287 224	275 152	282 022	298 702	288 086	297 342	291 102

Offentlig forvaltning	255 621	261 158	64 876	66 590	62 657	63 747	68 165	64 909	67 689	64 002
Statsforvaltningen	109 327	113 783	27 456	28 646	27 226	28 611	29 300	27 803	28 998	28 777
Sivil forvaltning	94 828	99 427	23 752	24 944	23 770	25 153	25 561	24 410	25 524	25 535
Forsvar	14 499	14 356	3 704	3 703	3 455	3 458	3 740	3 393	3 474	3 243
Kommuneforvaltningen	146 294	147 375	37 420	37 944	35 431	35 136	38 864	37 107	38 692	35 224

1 Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi

**Tabell 11. Bruttonasjonalprodukt. Bruttoprodukt etter næring, i basisverdi.
Prosentvis volumendring fra samme periode året før**

	2003	2004	03:4	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3
Bruttonasjonalprodukt¹	1,1	2,8	1,7	3,5	3,3	1,5	2,9	-1,4	4,6	3,1
Jordbruk og skogbruk	-0,1	3,4	-24,9	38,3	-67,6	7,2	26,8	-2,9	51,0	0,6
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	2,2	-1,0	25,8	8,0	-3,6	-3,4	-6,4	-5,3	17,2	-7,2
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	0,4	0,4	-1,0	3,7	7,1	-4,5	-4,4	-8,1	-6,8	2,7
Utvinning av råolje og naturgass	0,4	0,0	-2,8	2,1	6,3	-4,1	-3,9	-8,2	-6,9	1,3
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	1,7	13,6	144,7	145,1	26,6	-14,8	-19,1	-4,1	-3,2	45,7
Bergverksdrift	-3,1	2,7	11,1	-7,2	-1,2	17,7	1,8	3,9	7,6	-19,9
Industri	3,0	2,0	5,5	0,8	1,7	2,4	3,0	-3,0	8,5	2,1
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	5,6	-0,1	10,1	1,5	-1,2	1,2	-1,9	-9,6	-0,7	-2,5
Tekstil- og bekledningsindustri	3,8	-3,3	4,6	-15,1	-1,2	1,0	5,0	-3,7	2,9	-3,3
Trelast- og trevareindustri	-0,4	6,4	1,8	-0,3	8,6	5,5	12,1	2,4	13,6	7,3
Treforedling	12,5	4,1	15,3	4,2	8,6	-0,1	4,2	-1,2	3,4	-2,4
Forlag og grafisk industri	2,2	1,4	4,5	3,5	2,0	0,1	-0,2	-4,6	12,1	3,9
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	7,6	2,7	18,9	10,3	3,1	-0,5	-1,6	-1,5	10,8	8,2
Kjemiske råvarer	2,6	2,5	5,9	7,1	-3,7	4,4	2,9	0,8	0,8	-3,6
Metallindustri	8,0	10,1	11,1	11,3	9,9	10,2	9,1	0,6	4,6	1,4
Verkstedindustri	0,6	2,0	-0,3	-1,5	0,5	2,8	6,5	-2,1	14,0	3,6
Bygging av skip og oljeplattformer	-4,9	-4,6	-6,6	-13,8	-3,7	-2,1	2,7	0,9	12,2	3,9
Møbelindustri og annen industri	7,6	10,0	11,5	5,3	14,0	14,7	7,3	-4,2	9,3	-1,1
Kraftforsyning	-14,3	2,5	-10,5	8,4	1,9	-3,0	1,3	15,7	21,4	19,2
Vannforsyning	-7,0	-7,1	-7,9	-9,5	-7,8	-6,0	-5,1	5,0	5,3	5,2
Bygge- og anleggsvirksomhet	-1,8	4,0	-0,4	2,1	8,7	2,1	3,3	0,2	5,3	3,0
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	3,3	5,3	4,7	5,4	4,7	5,3	5,6	1,4	7,4	4,3
Hotell- og restaurantvirksomhet	-6,9	-0,3	-5,6	0,8	0,0	-0,1	-1,7	-0,4	4,4	5,3
Rørtransport	4,2	4,6	18,8	7,0	17,4	-5,9	1,0	-1,3	5,0	18,9
Utenriks sjøfart	-8,5	-4,0	-10,7	-3,2	-3,5	-5,2	-4,1	-4,7	-5,9	-5,7
Transport ellers	-0,9	4,6	-3,0	4,3	1,5	5,2	7,7	-2,4	8,3	5,0
Post og telekommunikasjon	8,7	5,3	13,0	3,8	7,3	6,8	3,7	0,9	5,8	3,5
Finansiell tjenesteyting	8,0	3,2	9,2	8,4	6,4	4,4	-6,7	2,5	5,8	7,6
Boligtjenester (husholdninger)	-0,2	2,8	-0,1	2,6	2,7	2,8	3,0	3,1	3,2	3,4
Forretningsmessig tjenesteyting	1,0	4,1	2,9	3,3	2,2	4,1	6,4	1,5	12,9	4,8
Offentlig administrasjon og forsvar	-0,2	1,3	-0,1	-0,0	0,5	0,8	4,0	-4,6	5,2	-1,3
Undervisning	2,5	1,8	3,1	1,5	0,8	-1,8	6,2	-2,8	12,2	-0,7
Helse- og sosialtjenester	1,9	3,3	1,3	2,4	2,4	3,2	5,2	-0,4	6,3	1,8
Andre sosiale og personlige tjenester	2,9	2,6	3,3	2,2	2,0	3,0	3,3	1,7	2,9	1,4
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge ¹	1,4	3,4	2,2	3,5	2,4	3,1	4,7	0,2	7,4	3,1
Indirekte målte bank- og finanstjenester	0,8	5,5	2,5	8,0	5,7	5,4	3,0	6,3	8,6	10,5
Merverdi og investeringsavgift	2,3	5,6	3,4	5,5	5,1	4,5	7,0	2,1	4,4	4,3
Andre produktskatter, netto	-1,3	5,3	-1,1	6,3	3,4	2,8	8,9	-1,1	3,2	3,9
Statistiske avvik
Fastlands-Norge (basisverdi)	1,3	3,2	2,1	3,3	2,2	3,0	4,1	0,3	8,1	3,2

Offentlig forvaltning	0,1	2,2	0,2	1,3	1,2	1,1	5,1	-2,5	8,0	0,4
Statsforvaltningen	-0,9	4,1	-0,6	3,2	3,1	3,3	6,7	-2,9	6,5	0,6
Sivil forvaltning	-0,5	4,9	-0,4	3,8	3,8	4,1	7,6	-2,1	7,4	1,5
Forsvar	-3,3	-1,0	-1,8	-1,0	-1,8	-2,2	1,0	-8,4	0,5	-6,2
Kommuneforvaltningen	0,8	0,7	0,8	-0,1	-0,2	-0,7	3,9	-2,2	9,2	0,3

1 Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi

**Tabell 12. Bruttonasjonalprodukt. Bruttoprodukt etter næring, i basisverdi.
Prosentvis prisendring fra samme periode året før**

	2003	2004	03:4	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3
Bruttonasjonalprodukt¹	2,6	5,5	1,9	1,1	5,8	7,3	7,8	7,6	7,8	8,9
Jordbruk og skogbruk	0,7	-3,0	0,8	-0,0	-8,0	-2,6	-3,8	-5,2	-17,3	-2,8
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	-24,3	26,6	-8,3	11,5	19,8	72,2	18,8	25,9	18,9	36,4
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	4,7	21,9	5,5	1,2	25,8	31,8	33,0	31,8	34,8	37,9
Utvinning av råolje og naturgass	4,6	22,7	5,3	1,5	27,3	33,0	33,8	32,4	35,9	39,3
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	10,2	-2,8	41,6	-7,1	-1,3	-2,0	-2,9	7,4	12,4	12,5
Bergverksdrift	-4,7	16,7	-5,7	-0,7	0,5	39,8	23,1	15,2	9,3	5,8
Industri	0,6	0,7	1,9	4,1	-0,9	-0,3	-0,1	-1,0	-0,5	-3,8
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	1,4	-0,3	0,6	-0,6	-0,9	-3,3	3,4	0,2	2,3	6,7
Tekstil- og bekledningsindustri	-5,2	2,7	-9,6	1,5	1,5	-1,9	8,9	4,6	2,2	-10,8
Trelast- og trevareindustri	0,9	0,2	-1,8	1,0	-1,1	-1,3	2,0	-1,0	3,9	5,9
Treforedling	-15,3	2,9	-3,3	14,4	0,6	2,2	-4,2	-4,3	-7,2	-7,3
Forlag og grafisk industri	1,6	-1,4	0,2	-1,8	-1,7	-0,9	-1,1	-0,3	-0,6	-0,5
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	9,7	-10,8	0,2	-2,4	-13,2	-12,1	-15,2	-30,8	-9,7	-30,5
Kjemiske råvarer	2,7	16,3	25,5	30,0	3,0	18,7	17,3	14,3	9,9	-1,0
Metallindustri	1,8	23,1	32,0	43,4	23,3	26,8	5,8	3,4	-5,9	-27,4
Verkstedindustri	-2,1	-1,8	-1,6	2,1	-3,1	-4,7	-1,7	3,4	0,7	2,0
Bygging av skip og oljeplattformer	4,8	2,8	1,6	2,6	2,4	3,0	2,9	4,8	4,0	3,2
Møbelindustri og annen industri	-7,4	-5,0	-8,0	-5,6	-4,1	-5,1	-5,0	-0,6	-1,9	-1,0
Kraftforsyning	30,0	-7,7	5,6	-26,5	4,7	7,8	-1,7	-8,7	2,6	0,5
Vannforsyning	5,3	-0,8	5,0	0,9	-0,9	-1,2	-2,0	-0,4	-0,6	-0,6
Bygge- og anleggsvirksomhet	4,0	5,0	1,1	0,8	4,4	7,4	7,6	8,0	6,2	5,8
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	-2,2	1,3	-3,6	-0,1	-0,6	1,3	4,2	-0,2	3,3	7,6
Hotell- og restaurantvirksomhet	3,3	1,9	2,6	4,2	1,3	0,9	1,8	-1,9	0,4	0,6
Rørtransport	-6,6	-3,0	-15,9	-3,9	-10,9	-6,8	7,8	12,7	10,7	16,5
Utenriks sjøfart	7,4	12,4	11,6	30,8	5,0	8,2	8,5	20,5	3,4	-4,5
Transport ellers	0,7	-4,3	0,6	-2,9	-6,4	-6,6	-1,5	-3,3	3,1	1,7
Post og telekommunikasjon	-3,0	-4,3	-6,3	-3,4	-4,4	-4,6	-4,7	-5,9	-4,0	-2,2
Finansiell tjenesteyting	8,7	-0,2	6,5	-2,0	-0,0	-0,7	2,6	2,9	-4,7	-3,6
Boligtjenester (husholdninger)	4,1	1,8	4,0	2,9	1,6	1,4	1,5	1,5	1,7	2,1
Forretningsmessig tjenesteyting	3,4	3,8	3,1	3,5	3,8	3,7	4,2	3,8	3,2	2,6
Offentlig administrasjon og forsvar	1,8	3,1	-0,3	1,7	2,9	4,0	3,6	4,4	4,1	2,6
Undervisning	5,7	2,2	2,3	0,5	2,4	3,4	2,7	4,2	2,9	2,4
Helse- og sosialtjenester	5,0	3,1	3,7	2,0	3,7	3,2	3,6	4,6	3,8	3,5
Andre sosiale og personlige tjenester	2,0	2,3	0,9	1,8	1,6	2,7	3,1	4,0	3,0	2,7
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge ¹	2,3	2,0	1,3	0,8	2,1	2,6	2,7	2,0	2,2	1,7
Indirekte målte bank- og finanstjenester	1,9	-1,7	-0,3	-4,9	-1,5	-1,9	1,6	2,0	-7,9	-6,6
Merverdi og investeringsavgift	-1,9	1,6	2,2	0,3	2,8	2,0	1,4	3,7	3,7	2,8
Andre produktskatter, netto	3,1	4,5	0,7	0,8	8,1	5,1	4,0	6,5	-1,5	-7,0
Statistiske avvik
Fastlands-Norge (basisverdi)	2,9	1,6	1,4	0,3	1,3	2,1	2,6	1,8	2,2	2,0

Offentlig forvaltning	4,0	2,3	1,5	0,8	2,5	2,8	3,0	4,2	3,4	2,9
Statsforvaltningen	3,7	2,4	1,1	0,8	2,4	3,1	3,3	4,7	4,2	3,6
Sivil forvaltning	4,1	2,1	1,6	0,6	2,1	2,7	3,0	4,6	4,3	3,7
Forsvar	1,4	4,7	-1,9	2,3	4,5	6,3	5,6	5,8	4,0	2,8
Kommuneforvaltningen	4,2	2,1	1,8	0,7	2,5	2,6	2,8	3,8	2,8	2,3

1 Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi

Tabell 13. Hovedtall for konsum. Løpende priser. Millioner kroner

	2003	2004	03:4	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3
Konsum i alt.	1 074 245	1 131 706	281 395	272 207	275 482	284 391	299 627	278 158	294 952	300 604
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	720 025	760 921	191 728	179 410	185 563	192 714	203 233	183 725	196 655	205 888
Konsum i husholdninger	690 353	728 940	184 151	171 362	177 714	184 793	195 072	174 904	188 024	197 179
Konsum i ideelle organisasjoner	29 672	31 980	7 577	8 048	7 849	7 921	8 162	8 821	8 632	8 709
Konsum i offentlig forvaltning.	354 220	370 786	89 667	92 797	89 918	91 677	96 394	94 434	98 296	94 716
Konsum i statsforvaltningen	187 102	197 531	46 816	49 057	48 082	49 967	50 425	50 255	51 887	51 950
Konsum i statsforvaltningen, individuelt.	97 387	102 131	24 299	25 258	25 013	25 921	25 939	26 496	27 461	27 640
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	29 986	30 731	7 571	7 729	7 542	7 582	7 878	7 214	7 324	7 053
Konsum i statsforvaltningen, kollektivt	59 729	64 669	14 947	16 070	15 526	16 465	16 608	16 546	17 102	17 257
Konsum i kommuneforvaltningen	167 118	173 254	42 851	43 739	41 836	41 710	45 969	44 178	46 409	42 766
Konsum i kommuneforvaltningen, individuelt.	134 887	139 831	34 658	35 471	33 793	33 214	37 354	36 180	38 147	34 494
Konsum i kommuneforvaltningen, kollektivt	32 231	33 423	8 192	8 269	8 044	8 495	8 615	7 998	8 262	8 272
Personlig konsum	952 299	1 002 883	250 685	240 139	244 369	251 849	266 526	246 401	262 263	268 023
Kollektivt konsum	121 946	128 823	30 710	32 067	31 113	32 542	33 101	31 757	32 688	32 582

Tabell 14. Hovedtall for konsum. Faste 2003-priser. Millioner kroner

	2003	2004	03:4	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3
Konsum i alt.	1 074 245	1 116 080	281 094	270 586	271 741	279 467	294 286	272 157	285 433	289 897
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	720 025	753 924	192 013	178 727	183 606	190 517	201 073	181 801	192 146	200 548
Konsum i husholdninger	690 353	722 765	184 520	170 767	175 916	182 873	193 209	173 315	183 920	192 260
Konsum i ideelle organisasjoner	29 672	31 159	7 492	7 960	7 691	7 644	7 864	8 486	8 227	8 288
Konsum i offentlig forvaltning.	354 220	362 156	89 082	91 858	88 135	88 950	93 213	90 356	93 286	89 349
Konsum i statsforvaltningen	187 102	192 592	46 606	48 425	47 052	48 282	48 834	47 924	49 020	48 695
Konsum i statsforvaltningen, individuelt.	97 387	99 787	24 164	24 984	24 488	25 066	25 249	25 383	26 061	25 864
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	29 986	29 580	7 566	7 562	7 268	7 235	7 515	6 765	6 802	6 542
Konsum i statsforvaltningen, kollektivt	59 729	63 226	14 876	15 879	15 296	15 981	16 070	15 777	16 157	16 290
Konsum i kommuneforvaltningen	167 118	169 564	42 476	43 434	41 083	40 668	44 378	42 432	44 267	40 654
Konsum i kommuneforvaltningen, individuelt.	134 887	136 951	34 356	35 273	33 213	32 411	36 055	34 733	36 385	32 798
Konsum i kommuneforvaltningen, kollektivt	32 231	32 612	8 120	8 161	7 871	8 257	8 323	7 699	7 882	7 857
Personlig konsum	1 009 471	990 662	265 573	238 984	241 307	247 993	262 378	241 916	254 592	259 209
Kollektivt konsum	64 774	125 418	16 233	31 602	30 434	31 474	31 908	30 240	30 841	30 688

Tabell 15. Hovedtall for konsum. Prosentvis volumendring fra samme periode året før

	2003	2004	03:4	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3
Konsum i alt.	2,4	3,9	2,6	4,5	3,2	3,2	4,7	0,6	5,0	3,7
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	2,9	4,7	3,5	6,1	4,1	4,0	4,7	1,7	4,7	5,3
Konsum i husholdninger	3,0	4,7	3,6	6,1	4,1	4,0	4,7	1,5	4,5	5,1
Konsum i ideelle organisasjoner	1,8	5,0	1,6	5,5	4,8	4,8	5,0	6,6	7,0	8,4
Konsum i offentlig forvaltning	1,3	2,2	0,7	1,4	1,4	1,5	4,6	-1,6	5,8	0,4
Konsum i statsforvaltningen	0,7	2,9	0,0	2,1	2,1	2,7	4,8	-1,0	4,2	0,9
Konsum i statsforvaltningen, individuelt	2,2	2,5	0,9	1,5	1,5	2,4	4,5	1,6	6,4	3,2
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	-2,1	-1,4	-1,5	-0,8	-1,8	-2,1	-0,7	-10,5	-6,4	-9,6
Konsum i statsforvaltningen, kollektivt	-0,1	5,9	-0,5	4,5	5,2	5,6	8,0	-0,6	5,6	1,9
Konsum i kommuneforvaltningen	2,0	1,5	1,4	0,6	0,6	0,1	4,5	-2,3	7,7	-0,0
Konsum i kommuneforvaltningen, individuelt	3,2	1,5	2,5	0,6	0,6	-0,1	4,9	-1,5	9,6	1,2
Konsum i kommuneforvaltningen, kollektivt	-2,6	1,2	-2,8	0,6	0,4	1,1	2,5	-5,7	0,1	-4,9
Personlig konsum	2,6	-1,9	2,8	-1,2	-2,5	-2,6	-1,2	1,2	5,5	4,5
Kollektivt konsum	-0,5	93,6	-0,6	92,4	92,4	93,1	96,6	-4,3	1,3	-2,5

Tabell 16. Hovedtall for konsum. Prosentvis prisendring fra samme periode året før

	2003	2004	03:4	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3
Konsum i alt.	2,9	1,4	1,8	0,2	1,9	1,8	1,7	1,6	1,9	1,9
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	2,8	0,9	1,6	-0,5	1,5	1,4	1,2	0,7	1,3	1,5
Konsum i husholdninger	2,8	0,9	1,6	-0,6	1,4	1,4	1,2	0,6	1,2	1,5
Konsum i ideelle organisasjoner	2,7	2,6	2,9	2,4	2,8	2,7	2,6	2,8	2,8	1,4
Konsum i offentlig forvaltning	3,3	2,4	2,2	1,5	2,7	2,6	2,7	3,5	3,3	2,9
Konsum i statsforvaltningen	2,8	2,6	2,2	1,9	2,8	2,7	2,8	3,5	3,6	3,1
Konsum i statsforvaltningen, individuelt	4,0	2,3	3,9	2,0	3,1	2,1	2,2	3,2	3,2	3,3
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	1,4	3,9	-0,2	2,1	3,9	4,8	4,8	4,3	3,8	2,9
Konsum i statsforvaltningen, kollektivt	1,5	2,3	0,6	1,6	1,8	2,8	2,9	3,6	4,3	2,8
Konsum i kommuneforvaltningen	3,9	2,2	2,2	0,9	2,6	2,4	2,7	3,4	3,0	2,6
Konsum i kommuneforvaltningen, individuelt	4,2	2,1	2,3	0,8	2,6	2,4	2,7	3,6	3,0	2,6
Konsum i kommuneforvaltningen, kollektivt	2,6	2,5	1,7	1,6	2,9	2,8	2,6	2,5	2,6	2,3
Personlig konsum	3,4	7,3	2,2	6,0	7,9	7,7	7,6	1,4	1,7	1,8
Kollektivt konsum	1,0	-45,4	-0,1	-46,0	-45,5	-45,2	-45,2	3,5	3,7	2,7

Tabell 17. Konsum i husholdninger. Løpende priser. Millioner kroner

	2003	2004	03:4	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3
Konsum i husholdninger	690 353	728 940	184 151	171 362	177 714	184 793	195 072	174 904	188 024	197 179
Matvarer og alkoholfrie drikkevarer	96 990	98 740	26 083	23 346	24 712	24 710	25 972	22 981	24 902	25 237
Alkoholdrikker og tobakk mv.	30 223	32 184	8 110	7 499	8 170	8 023	8 492	7 498	8 351	8 422
Klær og skotøy	38 021	40 825	11 420	8 564	9 989	9 865	12 407	8 707	11 010	10 649
Bolig, lys og brensel	145 419	148 492	37 650	38 955	35 578	35 132	38 827	39 721	37 560	37 064
Møbler og husholdningsartikler mv.	42 767	45 361	12 765	10 424	10 317	11 255	13 366	10 556	11 085	12 022
Helsepleie	20 291	21 808	5 450	5 101	5 454	5 431	5 822	5 329	5 767	5 717
Transport	95 578	105 457	23 716	24 078	26 740	26 950	27 689	24 071	28 867	28 959
Post- og teletjenester	19 673	20 750	5 256	5 132	5 008	5 188	5 423	5 269	5 309	5 476
Kultur og fritid	89 930	94 983	24 658	21 184	22 567	24 985	26 246	22 113	23 333	26 087
Utdanning.	3 678	3 814	969	959	937	939	979	1 001	977	981
Hotell- og restauranttjenester.	41 003	41 563	10 424	9 186	10 666	11 299	10 412	9 271	11 135	11 913
Andre varer og tjenester	53 509	57 195	14 425	13 599	14 288	14 026	15 282	14 090	15 231	15 021
Husholdningenes kjøp i utlandet	32 046	38 577	7 249	7 543	9 081	13 334	8 620	8 715	10 506	16 161
Utlendingers kjøp i Norge	-18 775	-20 809	-4 025	-4 208	-5 791	-6 346	-4 464	-4 418	-6 009	-6 530
Varekonsum ¹	373 918	391 824	104 113	91 683	94 636	95 842	109 663	90 758	98 884	100 647
Tjenestekonsum ¹	303 164	319 348	76 814	76 344	79 789	81 962	81 253	79 848	84 644	86 900
Boligtjenester	112 397	117 658	28 570	28 972	29 260	29 507	29 920	30 375	30 786	31 127
Andre tjenester.	190 767	201 690	48 244	47 372	50 530	52 455	51 333	49 473	53 858	55 773

1 Konsumet av varer og tjenester inkluderer utlendingers kjøp i Norge, men ikke husholdningenes kjøp i utlandet

Tabell 18. Konsum i husholdninger. Faste 2003-priser. Millioner kroner

	2003	2004	03:4	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3
Konsum i husholdninger	690 353	722 765	184 520	170 767	175 916	182 873	193 209	173 315	183 920	192 260
Matvarer og alkoholfrie drikkevarer	96 990	96 959	25 938	23 011	24 170	24 217	25 561	22 354	23 997	24 255
Alkoholdrikker og tobakk mv.	30 223	29 892	8 183	6 921	7 609	7 453	7 908	6 747	7 581	7 666
Klær og skotøy	38 021	43 670	11 533	9 392	10 462	10 860	12 956	10 080	12 268	12 149
Bolig, lys og brensel	145 419	149 473	38 029	39 448	35 839	35 084	39 102	40 378	37 262	36 395
Møbler og husholdningsartikler mv.	42 767	45 717	12 742	10 504	10 338	11 384	13 491	10 707	11 132	12 146
Helsepleie	20 291	20 978	5 375	4 953	5 275	5 185	5 565	5 031	5 434	5 301
Transport	95 578	103 217	23 883	23 950	26 179	26 175	26 913	23 040	27 109	26 822
Post- og teletjenester	19 673	22 037	5 372	5 331	5 325	5 669	5 712	5 823	5 669	5 875
Kultur og fritid	89 930	95 000	24 832	21 171	22 494	25 006	26 329	21 967	23 140	26 047
Utdanning.	3 678	3 646	933	923	898	895	930	950	925	923
Hotell- og restauranttjenester.	41 003	40 684	10 332	9 015	10 454	11 103	10 113	8 944	10 709	11 588
Andre varer og tjenester	53 509	55 957	14 344	13 435	14 004	13 673	14 845	13 464	14 488	14 272
Husholdningenes kjøp i utlandet	32 046	35 984	7 048	6 886	8 552	12 403	8 143	8 127	9 959	15 068
Utlendingers kjøp i Norge	-18 775	-20 451	-4 022	-4 174	-5 683	-6 235	-4 359	-4 295	-5 756	-6 247
Varekonsum ¹	373 918	394 044	105 077	92 661	94 646	96 366	110 370	92 549	98 758	100 452
Tjenestekonsum ¹	303 164	313 188	76 418	75 394	78 400	80 339	79 055	76 934	80 958	82 987
Boligtjenester	112 397	115 494	28 360	28 610	28 747	28 926	29 211	29 439	29 648	29 866
Andre tjenester.	190 767	197 694	48 058	46 784	49 653	51 412	49 844	47 495	51 310	53 121

1 Konsumet av varer og tjenester inkluderer utlendingers kjøp i Norge, men ikke husholdningenes kjøp i utlandet

Tabell 19. Konsum i husholdninger. Prosentvis volumendring fra samme periode året før

	2003	2004	03:4	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3
Konsum i husholdninger	3,0	4,7	3,6	6,1	4,1	4,0	4,7	1,5	4,5	5,1
Matvarer og alkoholfrie drikkevarer	1,5	-0,0	1,6	3,5	-1,3	-0,5	-1,5	-2,9	-0,7	0,2
Alkoholdrikker og tobakk mv.	0,2	-1,1	0,9	4,1	-1,9	-2,3	-3,4	-2,5	-0,4	2,9
Klær og skotøy	14,0	14,9	13,4	21,0	15,6	12,2	12,3	7,3	17,3	11,9
Bolig, lys og brensel	-1,2	2,8	-2,6	2,7	2,4	3,2	2,8	2,4	4,0	3,7
Møbler og husholdningsartikler mv.	3,6	6,9	5,6	9,9	6,3	6,0	5,9	1,9	7,7	6,7
Helsepleie	4,3	3,4	3,4	3,9	3,2	2,9	3,5	1,6	3,0	2,2
Transport	0,2	8,0	2,0	9,5	5,5	4,7	12,7	-3,8	3,6	2,5
Post- og teletjenester	12,0	12,0	19,3	10,6	16,5	15,4	6,3	9,2	6,5	3,6
Kultur og fritid	6,6	5,6	7,8	6,9	5,6	4,3	6,0	3,8	2,9	4,2
Utdanning.	-8,1	-0,9	-7,8	-0,9	-1,3	-1,0	-0,3	2,9	3,1	3,0
Hotell- og restauranttjenester.	-1,4	-0,8	-0,0	0,2	-0,4	-0,7	-2,1	-0,8	2,4	4,4
Andre varer og tjenester	6,5	4,6	8,5	6,5	4,9	3,6	3,5	0,2	3,5	4,4
Husholdningenes kjøp i utlandet	8,2	12,3	8,3	12,2	12,5	10,1	15,5	18,0	16,5	21,5
Utlendingers kjøp i Norge	1,0	8,9	5,1	13,2	11,4	4,5	8,4	2,9	1,3	0,2
Varekonsum ¹	3,2	5,4	3,6	8,3	4,5	3,9	5,0	-0,1	4,3	4,2
Tjenestekonsum ¹	2,1	3,3	3,3	3,5	3,1	3,2	3,5	2,0	3,3	3,3
Boligtjenester	-0,1	2,8	0,0	2,6	2,6	2,8	3,0	2,9	3,1	3,2
Andre tjenester.	3,5	3,6	5,4	4,1	3,4	3,4	3,7	1,5	3,3	3,3

1 Konsumet av varer og tjenester inkluderer utlendingers kjøp i Norge, men ikke husholdningenes kjøp i utlandet

Tabell 20. Konsum i husholdninger. Prosentvis prisendring fra samme periode året før

	2003	2004	03:4	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3
Konsum i husholdninger	2,8	0,9	1,6	-0,6	1,4	1,4	1,2	0,6	1,2	1,5
Matvarer og alkoholfrie drikkevarer	3,1	1,8	3,4	2,8	2,5	1,2	1,0	1,3	1,5	2,0
Alkoholdrikker og tobakk mv.	1,0	7,7	-0,3	8,3	7,0	7,1	8,4	2,6	2,6	2,0
Klær og skotøy	-9,9	-6,5	-11,1	-10,5	-7,6	-5,9	-3,3	-5,3	-6,0	-3,5
Bolig, lys og brensel	8,1	-0,7	4,4	-6,0	1,8	2,3	0,3	-0,4	1,5	1,7
Møbler og husholdningsartikler mv.	-0,2	-0,8	-0,1	-0,5	-0,4	-1,0	-1,1	-0,6	-0,2	0,1
Helsepleie	3,2	4,0	3,2	4,1	4,2	4,4	3,2	2,9	2,6	3,0
Transport	1,9	2,2	1,1	-0,2	2,4	2,7	3,6	3,9	4,3	4,9
Post- og teletjenester	-3,6	-5,8	-6,5	-5,8	-6,9	-7,8	-3,0	-6,0	-0,4	1,9
Kultur og fritid	-0,5	-0,0	-1,2	-0,7	-0,3	0,3	0,4	0,6	0,5	0,2
Utdanning.	5,8	4,6	6,3	6,0	6,4	4,8	1,4	1,5	1,2	1,4
Hotell- og restauranttjenester.	2,8	2,2	2,6	2,8	2,1	1,9	2,0	1,7	1,9	1,0
Andre varer og tjenester	8,1	2,2	7,1	1,9	2,3	2,2	2,4	3,4	3,0	2,6
Husholdningenes kjøp i utlandet	8,3	7,2	13,2	16,6	7,3	5,1	2,9	-2,1	-0,7	-0,2
Utlendingers kjøp i Norge	1,7	1,7	1,2	1,0	1,9	1,7	2,3	2,0	2,5	2,7
Varekonsum ¹	1,2	-0,6	-0,7	-3,8	0,6	0,5	0,3	-0,9	0,1	0,7
Tjenestekonsum ¹	4,1	2,0	3,7	2,0	1,8	1,9	2,3	2,5	2,7	2,6
Boligtjenester	4,0	1,9	3,8	2,5	1,8	1,6	1,7	1,9	2,0	2,2
Andre tjenester.	4,1	2,0	3,6	1,7	1,8	2,0	2,6	2,9	3,1	2,9

1 Konsumet av varer og tjenester inkluderer utlendingers kjøp i Norge, men ikke husholdningenes kjøp i utlandet

Tabell 21. Bruttoinvestering i fast realkapital. Løpende priser. Millioner kroner

	2003	2004	03:4	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3
Bruttoinvestering i fast realkapital i alt.	276 609	310 568	69 379	68 008	73 811	77 346	91 403	79 334	88 213	83 690
Bygg og anlegg	138 361	157 345	36 588	35 283	37 968	39 105	44 989	40 306	42 470	41 404
Oljeboring, oljeleting, olje- og gasrørledning	28 355	31 937	6 707	7 028	7 847	7 674	9 389	9 420	12 060	11 545
Oljeutvinningsplattformer, bore-rigger og moduler	22 790	24 399	3 564	4 937	5 842	6 580	7 039	5 298	6 288	6 514
Skip og båter	10 894	13 742	775	2 393	1 666	3 028	6 655	5 072	5 688	2 969
Transportmidler	7 434	9 938	2 187	1 777	2 472	2 399	3 289	2 351	2 978	3 084
Maskiner og utstyr	68 775	73 208	19 558	16 590	18 016	18 560	20 041	16 887	18 730	18 175
Jordbruk og skogbruk	5 173	5 435	1 250	946	1 630	1 534	1 326	1 101	1 756	1 818
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	1 084	1 243	343	279	333	397	234	279	313	266
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	61 084	66 021	14 046	14 413	16 151	16 530	18 927	16 782	19 787	18 901
Utvinning av råolje og naturgass	60 701	65 138	15 380	14 378	16 048	16 488	18 224	16 670	19 717	18 839
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	383	883	-1 334	35	103	42	703	112	70	62
Bergverksdrift	621	917	178	236	158	173	350	219	353	277
Industri	17 609	19 026	5 163	3 800	4 753	4 930	5 542	3 807	5 003	4 859
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	4 092	4 239	1 132	893	1 165	1 110	1 071	895	1 274	963
Tekstil- og bekledningsindustri	195	88	25	21	12	27	27	49	33	29
Trelast- og trevareindustri	977	904	227	139	222	241	303	226	202	345
Treforedling	282	328	92	53	81	78	116	49	79	81
Forlag og grafisk industri	1 039	1 478	271	326	363	280	508	423	360	457
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	1 892	2 015	541	391	525	506	592	317	493	518
Kjemiske råvarer	1 484	2 369	510	266	547	826	731	662	907	743
Metallindustri	3 392	2 753	1 163	643	742	659	708	279	435	448
Verkstedindustri	2 850	3 767	895	912	879	927	1 049	490	906	963
Bygging av skip og oljeplattformer	594	166	80	14	39	29	83	35	43	52
Møbelindustri og annen industri	812	920	228	141	178	247	354	382	270	260
Kraftforsyning	7 090	8 659	2 459	1 536	2 130	2 176	2 817	1 358	2 252	2 222
Vannforsyning	1 359	2 022	405	470	444	552	556	478	527	602
Bygge- og anleggsvirksomhet	5 631	6 079	1 419	1 457	1 562	1 457	1 602	1 659	1 829	1 715
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	14 451	14 649	4 162	3 488	3 525	3 534	4 101	3 870	3 839	3 946
Hotell- og restaurantvirksomhet	1 813	1 617	485	390	401	401	425	437	525	596
Rørtransport	2 896	6 146	417	822	1 489	1 829	2 006	1 856	3 130	2 997
Utenriks sjøfart	8 753	11 293	431	1 903	1 293	2 403	5 694	4 303	4 828	2 433
Transport ellers	7 999	10 488	2 114	1 856	2 166	2 809	3 657	2 478	2 773	3 262
Post og telekommunikasjon	5 461	6 434	1 274	1 887	1 355	1 862	1 330	2 065	1 720	1 428
Finansiell tjenesteyting	2 211	2 406	573	601	612	593	601	609	620	618
Boligtjenester (husholdninger)	57 625	67 039	14 803	15 740	16 333	16 620	18 345	19 667	19 041	17 884
Forretningsmessig tjenesteyting	22 714	26 191	5 373	6 448	6 353	6 252	7 138	6 882	6 814	6 772
Offentlig administrasjon og forsvar	18 835	20 105	5 184	4 603	4 603	5 173	5 726	4 565	4 969	5 247
Undervisning	10 569	9 897	2 606	2 094	2 328	2 410	3 065	2 038	2 198	2 234
Helse- og sosialtjenester	14 038	14 550	4 028	2 725	3 641	3 214	4 969	2 615	3 463	3 110
Andre sosiale og personlige tjenester	9 593	10 351	2 665	2 316	2 550	2 496	2 990	2 266	2 473	2 507
Fastlands-Norge	203 876	227 108	54 485	50 871	54 878	56 584	64 775	56 394	60 468	59 359

Offentlig forvaltning	47 525	49 986	13 211	10 456	11 694	12 358	15 478	10 027	11 686	11 895
Statsforvaltningen	20 183	22 700	5 644	5 075	5 741	5 354	6 530	4 898	6 022	5 632
Sivil forvaltning	18 040	20 843	5 131	4 580	5 238	4 926	6 099	4 563	5 552	5 303
Forsvar	2 143	1 857	513	495	503	428	431	335	470	329
Kommuneforvaltningen	27 342	27 286	7 567	5 381	5 953	7 004	8 948	5 129	5 664	6 263

Tabell 22. Bruttoinvestering i fast realkapital. Faste 2003-priser. Millioner kroner

	2003	2004	03:4	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3
Bruttoinvestering i fast realkapital i alt.	276 609	298 291	69 634	66 208	71 410	73 979	86 694	74 785	82 462	78 395
Bygg og anlegg	138 361	151 887	36 385	34 595	36 773	37 522	42 997	38 097	39 845	38 608
Oljeboring, oljeleting, olje- og gasrørledning	28 355	30 712	6 690	6 897	7 630	7 233	8 952	8 830	11 084	10 441
Oljeutvinningsplattformer, borerigger og moduler	22 790	21 918	4 481	4 463	5 296	5 862	6 297	4 661	5 503	5 711
Skip og båter	10 894	12 553	730	2 466	1 750	2 815	5 521	4 406	4 746	2 548
Transportmidler	7 434	8 812	2 108	1 469	2 173	2 178	2 992	2 029	2 599	2 825
Maskiner og utstyr	68 775	72 409	19 408	16 318	17 789	18 369	19 934	16 762	18 684	18 262
Jordbruk og skogbruk	5 173	5 313	1 240	927	1 592	1 493	1 301	1 073	1 705	1 768
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	1 084	1 208	335	288	318	377	226	267	285	254
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	61 084	63 729	13 941	14 134	15 728	15 750	18 118	15 889	18 461	17 484
Utvinning av råolje og naturgass	60 701	62 889	15 263	14 100	15 629	15 710	17 451	15 783	18 396	17 426
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	383	840	-1 321	34	100	40	667	106	65	58
Bergverksdrift	621	892	177	231	153	168	340	209	334	264
Industri	17 609	18 671	5 148	3 729	4 660	4 835	5 448	3 730	4 898	4 790
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	4 092	4 150	1 122	874	1 139	1 087	1 051	875	1 243	950
Tekstil- og bekledningsindustri	195	85	26	21	12	26	27	47	32	28
Trelast- og trevareindustri	977	887	225	136	217	236	297	221	200	340
Treforedling	282	318	92	52	79	75	112	47	76	77
Forlag og grafisk industri	1 039	1 455	269	321	358	275	502	418	356	456
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	1 892	1 969	557	384	513	494	577	308	474	500
Kjemiske råvarer	1 484	2 333	506	261	538	815	719	654	889	732
Metallindustri	3 392	2 705	1 155	632	727	645	702	272	430	443
Verkstedindustri	2 850	3 709	889	896	865	914	1 035	482	893	958
Bygging av skip og oljeplattformer	594	164	80	15	39	28	82	35	44	53
Møbelindustri og annen industri	812	894	226	138	173	239	345	370	262	253
Kraftforsyning	7 090	8 461	2 464	1 502	2 083	2 122	2 755	1 317	2 195	2 168
Vannforsyning	1 359	1 953	403	460	430	530	534	455	494	561
Bygge- og anleggsvirksomhet	5 631	5 873	1 402	1 411	1 502	1 410	1 550	1 590	1 746	1 662
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	14 451	14 240	4 115	3 383	3 412	3 443	4 003	3 749	3 720	3 877
Hotell- og restaurantvirksomhet	1 813	1 571	483	381	389	390	411	418	503	574
Rørtransport	2 896	5 679	411	778	1 390	1 678	1 832	1 688	2 806	2 662
Utenriks sjøfart	8 753	10 398	301	1 997	1 327	2 257	4 818	3 768	4 068	2 143
Transport ellers	7 999	9 791	1 964	1 684	2 156	2 671	3 281	2 266	2 520	3 020
Post og telekommunikasjon	5 461	6 352	1 264	1 856	1 336	1 841	1 320	2 047	1 713	1 431
Finansiell tjenesteyting	2 211	2 333	568	584	592	575	582	586	597	600
Boligtjenester (husholdninger)	57 625	64 738	14 718	15 432	15 821	15 951	17 535	18 591	17 872	16 684
Forretningsmessig tjenesteyting	22 714	23 858	6 333	5 947	5 777	5 657	6 478	6 163	6 065	6 033
Offentlig administrasjon og forsvar	18 835	19 469	5 131	4 497	4 462	4 981	5 530	4 349	4 717	4 954
Undervisning	10 569	9 608	2 588	2 054	2 268	2 330	2 956	1 954	2 102	2 120
Helse- og sosialtjenester	14 038	14 141	4 002	2 674	3 546	3 116	4 804	2 515	3 313	2 963
Andre sosiale og personlige tjenester	9 593	10 012	2 644	2 260	2 469	2 408	2 874	2 160	2 347	2 383
Fastlands-Norge	203 876	218 485	54 981	49 298	52 965	54 295	61 926	53 440	57 127	56 105

Offentlig forvaltning	47 525	48 441	13 109	10 238	11 360	11 917	14 926	9 572	11 108	11 234
Statsforvaltningen	20 183	22 031	5 591	4 964	5 576	5 165	6 325	4 679	5 734	5 326
Sivil forvaltning	18 040	20 219	5 083	4 483	5 086	4 747	5 904	4 354	5 276	5 003
Forsvar	2 143	1 812	509	482	490	419	421	324	458	324
Kommuneforvaltningen	27 342	26 410	7 518	5 274	5 784	6 752	8 601	4 893	5 373	5 908

**Tabell 23. Bruttoinvestering i fast realkapital.
Prosentvis volumendring fra samme periode året før**

	2003	2004	03:4	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3
Bruttoinvestering i fast realkapital i alt.	0,2	7,8	-6,8	-2,7	3,1	6,2	24,5	13,0	15,5	6,0
Bygg og anlegg	4,9	9,8	5,5	4,3	8,6	7,5	18,2	10,1	8,4	2,9
Oljeboring, oljeleting, olje- og gasrørledning	2,5	8,3	-7,7	0,3	0,3	0,8	33,8	28,0	45,3	44,3
Oljeutvinningsplattformer, bore-rigger og moduler	-19,5	-3,8	-37,6	-26,3	-11,8	-6,2	40,5	4,4	3,9	-2,6
Skip og båter	23,2	15,2	-76,0	-46,4	-32,9	-4,7	656,1	78,6	171,2	-9,5
Transportmidler	-37,7	18,5	-36,3	-23,5	10,5	51,3	42,0	38,1	19,6	29,7
Maskiner og utstyr	1,1	5,3	1,3	3,6	3,0	12,3	2,7	2,7	5,0	-0,6
Jordbruk og skogbruk	9,7	2,7	5,0	2,8	2,2	1,4	4,9	15,8	7,0	18,4
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	-54,4	11,5	-55,4	-0,8	34,5	69,8	-32,8	-7,3	-10,4	-32,8
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	2,7	4,3	-12,4	-2,5	-2,7	-4,4	30,0	12,4	17,4	11,0
Utvinning av råolje og naturgass	13,4	3,6	4,6	3,1	0,8	-3,4	14,3	11,9	17,7	10,9
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	-91,6	119,3	..	-95,9	-85,1	-81,6	..	212,0	-34,3	45,6
Bergverksdrift	77,1	43,6	33,8	72,9	-19,0	37,7	92,1	-9,7	118,8	57,6
Industri	-17,3	6,0	-20,6	0,0	-0,3	19,1	5,8	0,0	5,1	-0,9
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	-9,6	1,4	-26,0	-11,7	11,6	13,2	-6,4	0,2	9,1	-12,6
Tekstil- og bekledningsindustri	54,6	-56,2	-48,6	-75,5	-71,7	-37,0	1,5	121,9	169,2	8,4
Trelast- og trevareindustri	33,4	-9,2	26,6	-33,9	-27,0	-4,8	31,9	62,7	-8,1	43,8
Treforedling	-60,1	12,6	-53,0	15,7	7,7	4,5	21,3	-10,4	-4,1	3,3
Forlag og grafisk industri	57,8	40,0	6,6	37,2	17,3	18,8	86,5	30,3	-0,5	66,0
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	-25,4	4,1	-25,0	2,1	-9,4	26,0	3,7	-19,8	-7,7	1,1
Kjemiske råvarer	13,0	57,2	8,6	-13,6	37,5	187,0	42,0	150,9	65,2	-10,2
Metallindustri	-40,6	-20,2	-24,9	11,6	-7,5	-27,1	-39,3	-56,9	-40,8	-31,4
Verkstedindustri	-15,9	30,2	-10,5	51,9	28,7	30,6	16,4	-46,2	3,2	4,9
Bygging av skip og oljeplattformer	-35,0	-72,4	-76,8	-91,5	-87,3	-12,8	3,1	134,7	12,4	87,2
Møbelindustri og annen industri	13,2	10,1	5,1	-13,5	-18,4	11,5	52,3	168,2	51,7	5,7
Kraftforsyning	21,6	19,3	20,7	35,3	20,3	18,8	11,8	-12,3	5,4	2,2
Vannforsyning	13,7	43,7	13,9	72,6	43,8	35,5	32,5	-1,1	15,0	6,0
Bygge- og anleggsvirksomhet	1,8	4,3	1,3	5,0	3,8	-2,0	10,6	12,7	16,2	17,9
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	31,8	-1,5	38,1	-1,4	-0,3	-1,2	-2,7	10,8	9,0	12,6
Hotell- og restaurantvirksomhet	-15,6	-13,4	-6,7	-13,1	-12,7	-12,5	-15,0	9,7	29,3	46,9
Rørtransport	146,5	96,1	3,0	-5,5	35,3	164,7	346,1	116,9	101,8	58,6
Utenriks sjøfart	135,5	18,8	-77,5	-48,7	-36,4	-8,8	..	88,6	206,7	-5,0
Transport ellers	-30,4	22,4	-49,9	-17,2	15,4	25,3	67,0	34,6	16,9	13,1
Post og telekommunikasjon	-27,8	16,3	-32,7	16,4	0,3	45,0	4,4	10,3	28,2	-22,2
Finansiell tjenesteyting	-54,6	5,5	-50,6	6,0	7,7	5,9	2,6	0,3	0,9	4,4
Boligtjenester (husholdninger)	2,0	12,3	6,9	2,3	12,6	15,9	19,1	20,5	13,0	4,6
Forretningsmessig tjenesteyting	-20,2	5,0	-11,6	1,1	9,3	8,5	2,3	3,6	5,0	6,6
Offentlig administrasjon og forsvar	14,1	3,4	18,8	8,8	-3,6	0,8	7,8	-3,3	5,7	-0,5
Undervisning	19,7	-9,1	20,5	-24,3	-17,1	-8,0	14,2	-4,8	-7,3	-9,0
Helse- og sosialtjenester	0,4	0,7	-9,2	-9,5	9,3	-18,7	20,0	-5,9	-6,6	-4,9
Andre sosiale og personlige tjenester	8,6	4,4	7,5	0,8	8,7	-1,1	8,7	-4,4	-4,9	-1,0
Fastlands-Norge	-3,7	7,2	-3,6	0,9	6,0	8,4	12,6	8,4	7,9	3,3

Offentlig forvaltning	10,5	1,9	7,9	-2,7	0,0	-5,0	13,9	-6,5	-2,2	-5,7
Statsforvaltningen	10,3	9,2	12,3	11,6	17,0	-3,9	13,1	-5,8	2,8	3,1
Civil forvaltning	12,1	12,1	12,3	14,5	21,1	-1,9	16,2	-2,9	3,7	5,4
Forsvar	-2,9	-15,4	12,3	-9,6	-13,3	-21,8	-17,2	-32,7	-6,5	-22,7
Kommuneforvaltningen	10,7	-3,4	4,9	-13,1	-12,2	-5,8	14,4	-7,2	-7,1	-12,5

**Tabell 24. Bruttoinvestering i fast realkapital.
Prosentvis prisendring fra samme periode året før**

	2003	2004	03:4	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3
Bruttoinvestering i fast realkapital i alt.	0,5	4,1	1,9	2,5	3,3	4,4	5,8	3,3	3,5	2,1
Bygg og anlegg	2,5	3,6	2,4	2,4	3,5	4,1	4,1	3,7	3,2	2,9
Oljeboring, oljeleting, olje- og gasrørledning	3,6	4,0	7,1	3,4	3,6	4,0	4,6	4,7	5,8	4,2
Oljeutvinningsplattformer, bore-rigger og moduler	2,4	11,3	-18,2	6,9	4,6	5,9	40,5	2,7	3,6	1,6
Skip og båter	1,1	9,5	9,4	-1,1	-2,7	4,2	13,5	18,6	25,9	8,3
Transportmidler	9,4	12,8	10,8	15,8	21,5	13,3	5,9	-4,2	0,7	-0,9
Maskiner og utstyr	-5,5	1,1	-0,5	2,8	1,5	0,7	-0,2	-0,9	-1,0	-1,5
Jordbruk og skogbruk	1,7	2,3	6,4	2,8	2,7	2,6	1,2	0,5	0,7	0,1
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	-2,2	2,9	2,4	-0,8	5,1	5,4	1,6	8,0	5,0	-0,3
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	2,1	3,6	5,2	3,4	3,1	3,9	3,7	3,6	4,4	3,0
Utvinning av råolje og naturgass	2,3	3,6	4,9	3,5	3,2	3,9	3,6	3,6	4,4	3,0
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	-22,8	5,1	-21,2	2,7	2,4	3,6	4,4	2,6	3,4	1,4
Bergverksdrift	-3,4	2,8	-1,6	2,8	3,7	3,3	2,1	2,6	2,0	1,4
Industri	-4,5	1,9	-2,3	2,1	2,3	1,8	1,4	0,2	0,1	-0,5
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	-3,4	2,1	-0,4	2,9	2,7	2,1	1,0	0,0	0,2	-0,7
Tekstil- og bekledningsindustri	-3,0	2,7	-7,0	-3,1	4,9	8,3	9,3	3,0	0,6	-1,2
Trelast- og trevareindustri	-5,5	2,0	-2,1	2,7	2,3	1,9	1,1	0,0	-0,9	-0,6
Treforedling	-5,4	3,2	-3,1	1,8	3,4	2,6	4,0	2,5	2,1	0,9
Forlag og grafisk industri	-7,6	1,6	-3,7	2,7	1,7	1,6	0,4	-0,6	-0,3	-1,8
Oljeraffinerer, kjemisk og mineralisk industri	-2,9	2,3	-4,5	-2,0	2,4	1,8	5,7	1,1	1,7	1,3
Kjemiske råvarer	-3,8	1,5	-0,9	2,8	1,8	1,3	0,9	-0,6	0,4	0,2
Metallindustri	-2,8	1,8	-0,4	2,7	2,6	2,2	0,3	0,7	-0,9	-1,0
Verkstedindustri	-7,2	1,6	-3,6	2,7	1,9	1,3	0,7	-0,2	-0,1	-1,0
Bygging av skip og oljeplattformer	-11,2	0,8	-9,0	-3,4	0,6	1,8	1,0	5,0	-1,4	-3,9
Møbelindustri og annen industri	-2,5	2,8	-0,1	3,0	3,6	3,1	1,8	1,0	-0,2	-0,4
Kraftforsyning	-2,5	2,3	1,7	1,7	2,6	2,4	2,4	0,8	0,3	-0,1
Vannforsyning	1,7	3,5	1,9	2,7	3,6	4,2	3,6	2,9	3,2	2,9
Bygge- og anleggsvirksomhet	-0,5	3,5	4,2	3,5	4,8	3,5	2,1	1,0	0,7	-0,1
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	-3,8	2,9	1,3	3,9	4,0	2,6	1,3	0,1	-0,1	-0,9
Hotell- og restaurantvirksomhet	-8,1	3,0	-3,4	2,6	3,5	2,8	3,0	2,2	1,3	1,0
Rørtransport	9,3	8,2	11,6	8,7	7,0	6,1	7,9	4,1	4,2	3,3
Utenriks sjøfart	-2,5	8,6	40,6	-1,7	-2,1	6,5	-17,4	19,9	21,7	6,6
Transport ellers	2,0	7,1	25,6	-6,6	2,8	35,4	3,6	-0,8	9,5	2,7
Post og telekommunikasjon	-7,3	1,3	-1,0	2,6	1,6	0,8	-0,0	-0,8	-1,0	-1,4
Finansiell tjenesteyting	-1,6	3,2	1,3	3,2	4,1	3,2	2,2	1,0	0,4	-0,2
Boligtjenester (husholdninger)	2,1	3,6	1,7	2,4	3,5	4,1	4,0	3,7	3,2	2,9
Forretningsmessig tjenesteyting	2,1	9,8	-13,2	2,9	3,8	3,9	29,9	3,0	2,1	1,6
Offentlig administrasjon og forsvar	1,4	3,3	2,6	3,1	3,7	3,9	2,5	2,5	2,1	2,0
Undervisning	0,1	3,0	1,0	2,5	2,9	3,3	3,0	2,3	1,8	1,9
Helse- og sosialtjenester	1,4	2,9	2,4	2,6	3,0	3,0	2,8	2,0	1,8	1,7
Andre sosiale og personlige tjenester	-0,6	3,4	0,9	3,0	3,7	3,6	3,2	2,4	2,0	1,5
Fastlands-Norge	0,0	3,9	0,8	2,2	3,4	4,4	5,6	2,3	2,2	1,5

Offentlig forvaltning	1,2	3,2	2,1	2,8	3,3	3,6	2,9	2,6	2,2	2,1
Statsforvaltningen	1,7	3,0	3,3	3,0	3,4	3,7	2,3	2,4	2,0	2,0
Sivil forvaltning	1,7	3,1	3,2	2,9	3,4	3,8	2,3	2,6	2,2	2,1
Forsvar	1,8	2,5	4,4	3,3	3,1	2,1	1,4	0,5	-0,0	-0,6
Kommuneforvaltningen	0,8	3,3	1,3	2,6	3,3	3,6	3,4	2,7	2,4	2,2

Tabell 25. Eksport. Løpende priser. Millioner kroner

	2003	2004	03:4	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3
Eksport i alt	637 373	730 875	171 908	176 526	176 467	182 826	195 056	196 397	205 127	218 605
Varer	483 396	555 148	131 373	135 167	132 904	138 297	148 780	150 776	159 004	169 891
Råolje og naturgass ¹	280 800	335 932	73 429	80 638	79 838	85 453	90 003	95 319	101 564	111 886
Skip, nybygde	5 147	2 459	1 535	630	793	477	559	129	551	1 061
Skip, eldre	5 244	4 322	2 182	1 462	1 768	870	222	495	119	940
Oljeplattformer og moduler, nye	347	500	96	11	451	33	5	1	910	54
Oljeplattformer, eldre	3 305	177	3 242	27	46	44	60	35	34	22
Oljevirkksomhet, diverse varer	116	75	27	35	13	15	12	24	17	22
Fly og helikoptere	1 328	1 875	191	636	461	364	414	0	3	-
Tradisjonelle varer	187 109	209 808	50 671	51 728	49 534	51 041	57 505	54 773	55 806	55 906
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	9 080	10 089	2 546	2 399	2 473	2 421	2 796	2 588	2 951	3 244
Bergverksprodukter	3 545	4 365	1 034	642	777	1 584	1 362	685	857	1 458
Industriprodukter	172 864	194 423	46 676	48 444	46 081	46 716	53 182	50 589	51 257	50 440
Nærings- og nytelsesmidler	21 401	22 809	6 728	5 817	4 483	5 139	7 370	5 949	4 684	4 918
Tekstiler, beklæringsvarer og skotøy	2 213	2 217	577	541	527	545	604	525	567	536
Trevarer	2 563	2 604	628	704	646	611	643	606	727	597
Treforedlingsprodukter	10 640	11 536	2 748	2 968	2 843	2 850	2 875	2 789	2 846	2 784
Grafiske produkter	585	576	152	155	127	138	156	151	149	129
Raffinerte oljeprodukter	13 658	15 650	3 510	4 178	2 977	3 957	4 538	3 472	4 539	6 491
Kjemiske råvarer mv.	17 217	19 259	4 459	4 829	4 539	4 820	5 071	5 204	5 032	4 842
Kjemiske og mineralske produkter	12 781	14 413	3 250	3 429	3 845	3 580	3 559	3 629	4 046	3 611
Metaller	37 853	48 839	9 906	12 003	11 925	11 765	13 146	13 517	13 241	11 929
Verkstedprodukter	49 986	51 908	13 569	12 587	13 057	12 191	14 073	13 695	14 365	13 650
Andre industriprodukter	3 967	4 612	1 149	1 233	1 112	1 120	1 147	1 052	1 061	953
Elektrisk kraft	1 620	931	415	243	203	320	165	911	741	764
Trad. varer utenom raffinerte oljeprodukter	173 451	194 158	47 161	47 550	46 557	47 084	52 967	51 301	51 267	49 415
Tjenester	153 977	175 727	40 535	41 359	43 563	44 529	46 276	45 621	46 123	48 714
Bruttofrakter, utenriks sjøfart	67 080	78 972	17 480	18 982	19 423	19 542	21 025	21 604	20 066	19 719
Oljevirkksomhet, diverse tjenester	382	950	96	250	235	216	249	236	225	224
Oljeboringstjenester mv.	6 224	8 905	2 143	1 912	1 942	2 762	2 289	2 548	3 358	3 617
Rørtransport	9 091	8 956	2 477	2 290	2 019	1 678	2 969	2 980	2 714	2 849
Reisetrafikk	18 775	20 809	4 025	4 208	5 791	6 346	4 464	4 418	6 009	6 530
Andre tjenester	52 425	57 135	14 314	13 717	14 153	13 985	15 280	13 835	13 751	15 775
Samferdsel	11 272	12 212	3 089	2 786	3 026	3 093	3 307	2 484	2 901	3 204
Finans- og forretningstjenester	32 252	35 973	8 766	8 745	8 959	8 716	9 553	8 942	8 473	9 896
Tjenester ellers	8 901	8 950	2 459	2 186	2 168	2 176	2 420	2 409	2 377	2 675

1 Endret omfang fra publiseringer i 2003 og tidligere; Aggregatet omfatter nå alle petroleumsprodukter der olje- og gassnæingen står for mer enn 50 prosent av eksportverdien

Tabell 26. Eksport. Faste 2003-priser. Millioner kroner

	2003	2004	03:4	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3
Eksport i alt	637 373	642 290	168 175	165 379	160 596	153 717	162 599	158 133	160 235	156 639
Varer	483 396	482 280	129 018	126 120	119 658	113 515	122 987	119 230	119 756	114 978
Råolje og naturgass ¹	280 800	278 867	73 077	74 409	70 196	65 360	68 902	68 343	67 627	63 523
Skip, nybygde	5 147	2 337	1 512	612	759	451	515	120	504	976
Skip, eldre	5 244	3 558	2 183	1 107	1 429	758	263	338	119	790
Oljeplattformer og moduler, nye	347	481	95	11	434	31	5	1	845	50
Oljeplattformer, eldre	3 305	1 527	2 230	365	384	382	398	373	372	360
Oljevirkksomhet, diverse varer	116	73	27	34	13	14	12	23	16	20
Fly og helikoptere	1 328	1 960	207	763	419	364	414	0	3	-
Tradisjonelle varer	187 109	193 477	49 688	48 818	46 025	46 155	52 478	50 033	50 272	49 259
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	9 080	9 515	2 501	2 244	2 279	2 278	2 714	2 279	2 466	2 536
Bergverksprodukter	3 545	3 514	1 030	597	733	1 139	1 045	533	668	1 022
Industriprodukter	172 864	179 330	45 732	45 690	42 777	42 369	48 494	45 982	46 217	44 753
Nærings- og nytelsesmidler	21 401	21 331	6 690	5 715	4 306	4 770	6 539	5 301	4 260	4 193
Tekstiler, bekledningsvarer og skotøy	2 213	2 182	555	533	532	537	580	532	578	550
Trevarer	2 563	2 515	626	657	632	588	638	604	715	597
Treforedlingsprodukter	10 640	11 209	2 718	2 875	2 755	2 730	2 849	2 710	2 761	2 732
Grafiske produkter	585	581	156	157	127	138	159	146	144	142
Raffinerte oljeprodukter	13 658	12 969	3 517	3 882	2 506	2 905	3 677	2 681	2 940	3 312
Kjemiske råvarer mv.	17 217	17 653	4 353	4 490	4 271	4 370	4 522	4 504	4 432	4 351
Kjemiske og mineralske produkter	12 781	13 549	3 268	3 261	3 492	3 327	3 469	3 556	3 659	3 668
Metaller	37 853	41 775	9 400	10 556	10 346	9 860	11 013	11 349	11 156	10 466
Verkstedprodukter	49 986	51 089	13 349	12 379	12 700	12 035	13 975	13 570	14 494	13 757
Andre industriprodukter	3 967	4 477	1 099	1 185	1 110	1 109	1 073	1 029	1 078	984
Elektrisk kraft	1 620	1 117	425	287	236	369	225	1 238	921	949
Trad. varer utenom raffinerte oljeprodukter	173 451	180 508	46 171	44 936	43 519	43 250	48 802	47 352	47 332	45 947
Tjenester	153 977	160 010	39 157	39 259	40 937	40 202	39 612	38 903	40 479	41 661
Bruttofrakter, utenriks sjøfart	67 080	64 397	16 010	16 651	16 890	15 510	15 347	15 871	15 886	14 618
Oljevirkksomhet, diverse tjenester	382	909	94	244	226	205	234	223	209	209
Oljeboringstjenester mv.	6 224	8 864	2 177	1 937	1 943	2 661	2 324	2 456	3 125	3 271
Rørtransport	9 091	9 521	2 638	2 744	2 269	1 828	2 680	2 730	2 428	2 234
Reisetrafikk	18 775	20 451	4 022	4 174	5 683	6 235	4 359	4 295	5 756	6 247
Andre tjenester	52 425	55 869	14 215	13 509	13 927	13 764	14 669	13 328	13 076	15 083
Samferdsel	11 272	12 225	3 072	2 730	3 094	3 221	3 179	2 440	2 824	3 247
Finans- og forretningstjenester	32 252	34 873	8 690	8 595	8 721	8 412	9 144	8 519	7 995	9 303
Tjenester ellers	8 901	8 771	2 454	2 183	2 112	2 131	2 345	2 370	2 258	2 533

1 Endret omfang fra publiseringer i 2003 og tidligere; Aggregatet omfatter nå alle petroleumsprodukter der olje- og gassnæingen står for mer enn 50 prosent av eksportverdien

Tabell 27. Eksport. Prosentvis volumendring fra samme periode året før

	2003	2004	03:4	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3
Eksport i alt	0,2	0,8	2,3	4,9	0,7	1,1	-3,3	-4,4	-0,2	1,9
Varer	1,8	-0,2	3,1	5,0	-1,2	0,3	-4,7	-5,5	0,1	1,3
Råolje og naturgass ¹	-0,7	-0,7	-5,7	4,0	-1,5	0,6	-5,7	-8,2	-3,7	-2,8
Skip, nybygde	-33,7	-54,6	95,0	-60,5	11,7	-67,8	-65,9	-80,4	-33,6	116,2
Skip, eldre	121,1	-32,2	453,5	67,1	-19,5	21,8	-87,9	-69,5	-91,7	4,3
Oljeplattformer og moduler, nye	341,6	38,6	104,7	-44,9	107,8	31,0	-95,0	-91,2	94,7	60,5
Oljeplattformer, eldre	462,8	-53,8	320,8	4,3	7,9	3,0	-82,2	2,2	-3,1	-5,8
Oljevirkksomhet, diverse varer	-2,6	-37,0	-36,7	13,3	-58,0	-50,0	-56,4	-34,0	22,6	41,0
Fly og helikoptere	-38,0	47,6	-57,8	..	74,6	-58,7	100,5	..	-99,3	..
Tradisjonelle varer	4,4	3,4	9,2	6,3	-1,3	2,8	5,6	2,5	9,2	6,7
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	15,5	4,8	11,3	11,8	-2,3	1,7	8,5	1,6	8,2	11,3
Bergverksprodukter	10,6	-0,9	12,1	-1,5	8,2	-7,5	1,4	-10,7	-8,9	-10,3
Industriprodukter	4,7	3,7	9,0	6,3	-1,3	3,8	6,0	0,6	8,0	5,6
Nærings- og nytelsesmidler	-3,8	-0,3	-0,1	6,4	-7,6	1,9	-2,3	-7,3	-1,1	-12,1
Tekstiler, bekledningsvarer og skotøy	-3,4	-1,4	-9,0	-11,6	1,6	1,2	4,4	-0,1	8,6	2,5
Trevarer	-10,2	-1,9	-12,3	-5,1	-3,4	-0,4	1,9	-8,1	13,1	1,5
Treforedlingsprodukter	1,6	5,3	2,3	11,4	8,6	-2,6	4,8	-5,7	0,2	0,1
Grafiske produkter	20,5	-0,7	31,5	0,3	-7,2	2,1	1,6	-6,8	13,6	3,1
Raffinerte oljeprodukter	14,4	-5,0	51,6	24,8	-32,1	-13,0	4,5	-30,9	17,3	14,0
Kjemiske råvarer mv.	7,5	2,5	7,3	8,8	-3,7	1,6	3,9	0,3	3,8	-0,4
Kjemiske og mineralske produkter	5,7	6,0	5,2	5,4	4,2	8,5	6,1	9,1	4,8	10,3
Metaller	11,7	10,4	19,2	15,1	3,6	6,1	17,2	7,5	7,8	6,1
Verkstedprodukter	3,7	2,2	6,3	-4,5	2,1	7,2	4,7	9,6	14,1	14,3
Andre industriprodukter	-9,2	12,9	-5,5	8,9	20,1	29,7	-2,3	-13,2	-2,8	-11,2
Elektrisk kraft	-63,1	-31,0	-40,4	-14,6	-12,2	-37,4	-47,1	331,4	290,4	157,2
Trad. varer utenom raffinerte oljeprodukter	3,7	4,1	7,0	5,0	1,4	4,1	5,7	5,4	8,8	6,2
Tjenester	-4,5	3,9	-0,5	4,4	6,6	3,6	1,2	-0,9	-1,1	3,6
Bruttofrakter, utenriks sjøfart	-11,6	-4,0	-13,7	-3,2	-3,5	-5,2	-4,1	-4,7	-5,9	-5,7
Oljevirkksomhet, diverse tjenester	-28,3	138,1	-33,1	156,8	132,9	115,0	147,9	-8,8	-7,6	1,7
Oljeboringstjenester mv.	-10,4	42,4	25,4	36,2	57,0	91,7	6,7	26,8	60,9	22,9
Rørtransport	8,8	4,7	37,1	7,3	19,8	-8,7	1,6	-0,5	7,0	22,2
Reisetrafikk	1,0	8,9	5,1	13,2	11,4	4,5	8,4	2,9	1,3	0,2
Andre tjenester	2,6	6,6	7,7	7,0	10,6	5,9	3,2	-1,3	-6,1	9,6
Samferdsel	-2,2	8,5	14,3	-3,0	16,2	18,3	3,5	-10,6	-8,7	0,8
Finans- og forretningstjenester	0,6	8,1	1,1	10,7	11,4	5,5	5,2	-0,9	-8,3	10,6
Tjenester ellers	16,8	-1,5	26,4	6,5	0,6	-7,3	-4,4	8,6	6,9	18,9

¹ Endret omfang fra publiseringer i 2003 og tidligere; Aggregatet omfatter nå alle petroleumsprodukter der olje- og gassnæringen står for mer enn 50 prosent av eksportverdien

Tabell 28. Eksport. Prosentvis prisendring fra samme periode året før

	2003	2004	03:4	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3
Eksport i alt	1,8	13,8	4,0	6,0	14,6	17,6	17,4	16,4	16,5	17,3
Varer	1,0	15,1	3,2	4,5	16,9	21,1	18,8	18,0	19,5	21,3
Råolje og naturgass ¹	3,3	20,5	3,8	1,5	23,8	29,5	30,0	28,7	32,0	34,7
Skip, nybygde	7,4	5,2	10,4	4,8	5,0	5,1	6,9	4,4	4,7	2,9
Skip, eldre	-2,4	21,5	6,3	31,0	22,7	18,3	-15,7	10,9	-19,2	3,6
Oljeplattformer og moduler, nye	3,4	4,0	4,2	5,0	4,4	5,0	5,0	3,5	3,6	2,0
Oljeplattformer, eldre	2,5	-88,4	49,0	115,7	136,9	29,5	-89,6	26,8	-23,7	-46,9
Oljevirkksomhet, diverse varer	3,6	2,6	9,4	2,9	3,1	3,5	1,9	4,0	6,6	4,0
Fly og helikoptere	-10,8	-4,4	-40,4	-36,4	-9,9	4,5	8,3	..	-13,1	..
Tradisjonelle varer	-2,3	8,4	0,7	9,2	7,6	9,6	7,5	3,3	3,1	2,6
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	-10,0	6,0	-5,9	1,4	7,4	15,6	1,2	6,2	10,3	20,4
Bergverksprodukter	-4,1	24,2	-4,1	4,0	7,3	40,9	29,9	19,5	21,1	2,6
Industriprodukter	-2,2	8,4	2,3	10,3	7,6	8,5	7,4	3,8	3,0	2,2
Nærings- og nytelsesmidler	-7,7	6,9	-3,6	3,2	4,1	7,0	12,1	10,3	5,6	8,9
Tekstiler, bekledningsvarer og skotøy	-1,5	1,6	2,6	9,3	-1,2	-2,2	0,3	-2,9	-0,9	-4,0
Trevarer	8,4	3,5	11,1	11,9	3,4	-1,8	0,5	-6,3	-0,5	-3,7
Treforedlingsprodukter	-5,5	2,9	-0,2	5,7	2,9	3,5	-0,2	-0,3	-0,1	-2,4
Grafiske produkter	-15,1	-0,9	-20,8	8,8	-9,9	-2,7	1,0	4,6	3,3	-9,3
Raffinerte oljeprodukter	10,4	20,7	2,5	5,3	20,8	36,3	23,7	20,3	30,0	43,9
Kjemiske råvarer mv.	0,3	9,1	7,3	12,4	4,4	10,4	9,5	7,4	6,8	0,9
Kjemiske og mineralske produkter	-6,3	6,4	-2,9	5,4	9,3	7,6	3,2	-3,0	0,4	-8,5
Metaller	0,1	16,9	9,8	19,1	17,4	18,2	13,3	4,7	3,0	-4,5
Verkstedprodukter	-4,1	1,6	-0,2	9,1	1,1	-2,6	-0,9	-0,7	-3,6	-2,0
Andre industriprodukter	1,8	3,0	9,5	6,4	4,2	-0,1	2,2	-1,7	-1,8	-4,1
Elektrisk kraft	67,9	-16,7	-13,6	-41,6	18,0	-2,0	-24,9	-13,1	-6,5	-7,2
Trad. varer utenom raffinerte oljeprodukter	-3,2	7,6	0,6	9,5	6,8	7,8	6,3	2,4	1,2	-1,2
Tjenester	4,6	9,8	7,0	11,1	7,8	7,9	12,9	11,3	7,1	5,6
Bruttofrakter, utenriks sjøfart	5,8	22,6	15,3	26,2	19,8	19,5	25,5	19,4	9,8	7,1
Oljevirkksomhet, diverse tjenester	1,9	4,5	2,5	4,7	4,0	4,7	4,6	3,5	3,6	2,0
Oljeboringstjenester mv.	11,4	0,5	18,0	-1,6	1,3	0,5	0,1	5,1	7,5	6,5
Rørtransport	15,4	-5,9	-13,3	-8,1	-21,9	-13,9	18,0	30,8	25,6	38,9
Reisetrafikk	1,7	1,7	1,2	1,0	1,9	1,7	2,3	2,0	2,5	2,7
Andre tjenester	2,0	2,3	1,6	1,9	1,9	1,8	3,4	2,2	3,5	2,9
Samferdsel	1,3	-0,1	0,2	-1,0	-1,5	-1,0	3,4	-0,2	5,1	2,8
Finans- og forretningstjenester	5,0	3,2	5,1	3,2	3,1	2,8	3,6	3,2	3,2	2,7
Tjenester ellers	-7,0	2,0	-8,2	1,2	1,9	2,1	3,0	1,5	2,6	3,4

1 Endret omfang fra publiseringer i 2003 og tidligere; Aggregatet omfatter nå alle petroleumsprodukter der olje- og gassnæringen står for mer enn 50 prosent av eksportverdien

Tabell 29. Import. Løpende priser. Millioner kroner

	2003	2004	03:4	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3
Import i alt	425 758	489 612	111 945	113 235	118 841	127 621	129 915	118 261	132 918	138 329
Varer	292 416	338 105	77 913	79 984	83 078	84 475	90 568	81 756	92 289	89 948
Råolje og naturgass ¹	1 823	1 872	437	228	405	663	576	770	576	712
Skip, nybygde og eldre	6 984	5 800	1 078	995	1 062	914	2 829	598	1 008	458
Oljeplattformer og moduler, nybygde og eldre	297	1 596	69	805	78	694	19	15	32	44
Oljevirkosomhet, diverse varer	2 358	5 004	638	1 086	1 355	1 177	1 386	970	987	678
Fly og helikoptere	553	814	186	215	55	377	167	18	104	8
Tradisjonelle varer	280 401	323 019	75 505	76 655	80 123	80 650	85 591	79 385	89 582	88 048
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	8 724	9 250	2 461	2 485	2 302	1 964	2 499	2 504	2 522	2 026
Bergverksprodukter	2 739	3 495	705	820	957	807	911	953	1 069	1 042
Industriprodukter	264 932	306 617	71 512	72 551	75 866	76 953	81 247	75 755	85 664	84 827
Nærings- og nytelsesmidler	15 461	17 241	4 190	3 724	4 056	4 692	4 769	3 883	4 554	4 597
Tekstiler, bekleddingsvarer og skotøy	18 482	19 612	4 333	5 232	3 997	5 851	4 532	5 185	4 310	6 067
Trevarer	6 339	7 128	1 641	1 679	1 770	1 758	1 921	1 841	2 149	1 878
Treforedlingsprodukter	6 652	6 868	1 767	1 772	1 631	1 661	1 804	1 685	1 735	1 668
Grafiske produkter	3 576	3 676	1 058	896	806	932	1 042	859	857	937
Raffinerte oljeprodukter	14 670	16 333	3 394	3 524	4 477	4 787	3 545	3 557	4 515	5 116
Kjemiske råvarer mv.	10 610	11 966	2 763	2 795	3 112	3 101	2 958	3 263	3 477	3 441
Kjemiske og mineralske produkter	31 352	34 141	8 348	8 359	8 481	8 383	8 918	8 664	9 508	8 884
Metaller	24 019	33 157	6 549	7 054	8 736	8 579	8 788	9 708	10 380	9 758
Verkstedprodukter	104 686	120 961	28 741	29 416	29 910	28 860	32 775	28 695	34 426	33 794
Andre industriprodukter	11 656	12 632	3 621	3 031	2 938	2 975	3 688	3 133	3 341	3 244
Transportmidler mv. u. tilsv norsk prod.	17 429	22 902	5 107	5 069	5 952	5 374	6 507	5 282	6 412	5 443
Elektrisk kraft	4 006	3 657	827	799	998	926	934	173	327	153
Trad. varer utenom raffinerte oljeprodukter	265 731	306 686	72 111	73 131	75 646	75 863	82 046	75 828	85 067	82 932
Tjenester	133 342	151 507	34 032	33 251	35 763	43 146	39 347	36 505	40 629	48 381
Driftsutgifter utenom bunkers, skipsfart	35 991	39 491	9 777	9 129	9 470	9 898	10 994	10 338	9 791	10 096
Oljevirkosomhet, diverse tjenester	5 123	6 693	1 425	1 364	1 615	1 932	1 782	1 639	2 452	2 367
Driftsutgifter utenom bunkers, oljeboring	1 869	2 131	589	475	562	565	529	521	819	787
Reisetrafikk	47 333	56 810	10 707	11 091	13 424	19 644	12 651	12 811	15 437	22 044
Andre tjenester	43 026	46 382	11 534	11 192	10 692	11 107	13 391	11 196	12 130	13 087
Samferdsel	5 205	5 321	1 307	1 064	1 319	1 213	1 725	614	745	768
Finans- og forretningstjenester	24 497	26 586	6 409	6 828	6 054	6 262	7 442	6 722	7 319	7 934
Tjenester ellers	13 324	14 475	3 818	3 300	3 319	3 632	4 224	3 860	4 066	4 385

1 Endret omfang fra publiseringer i 2003 og tidligere; Aggregatet omfatter nå alle petroleumsprodukter der olje- og gassnæringen står for mer enn 50 prosent av eksportverdien

Tabell 30. Import. Faste 2003-priser. Millioner kroner

	2003	2004	03:4	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3
Import i alt	425 758	463 798	108 876	108 601	114 114	119 756	121 327	110 786	125 366	128 915
Varer	292 416	322 224	76 363	76 668	79 737	79 899	85 921	77 460	87 574	85 114
Råolje og naturgass ¹	1 823	1 511	430	210	349	536	416	572	402	410
Skip, nybygde og eldre	6 984	4 645	1 076	834	941	765	2 105	385	630	285
Oljeplattformer og moduler, nybygde og eldre	297	1 391	66	743	70	565	14	10	20	27
Oljevirkosomhet, diverse varer	2 358	4 785	628	1 060	1 304	1 118	1 303	915	916	632
Fly og helikoptere	553	852	216	258	50	377	167	18	109	9
Tradisjonelle varer	280 401	309 040	73 947	73 563	77 024	76 537	81 916	75 560	85 496	83 751
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	8 724	9 099	2 420	2 425	2 225	1 989	2 460	2 296	2 413	2 019
Bergverksprodukter	2 739	3 056	665	729	840	697	790	757	844	814
Industriprodukter	264 932	292 332	69 967	69 441	72 722	72 732	77 437	72 258	81 835	80 724
Nærings- og nytelsesmidler	15 461	16 682	4 062	3 602	3 924	4 487	4 669	3 878	4 568	4 608
Tekstiler, bekleddingsvarer og skotøy	18 482	19 618	4 228	5 132	4 348	5 677	4 461	5 275	4 738	6 145
Trevarer	6 339	6 990	1 576	1 652	1 759	1 721	1 858	1 810	2 174	1 897
Treforedlingsprodukter	6 652	6 668	1 717	1 705	1 586	1 624	1 753	1 648	1 717	1 701
Grafiske produkter	3 576	3 664	1 066	846	804	966	1 048	829	782	933
Raffinerte oljeprodukter	14 670	13 274	3 563	3 355	3 759	3 580	2 580	2 606	2 926	2 735
Kjemiske råvarer mv.	10 610	11 160	2 745	2 663	2 917	2 835	2 745	2 984	3 094	3 192
Kjemiske og mineralske produkter	31 352	33 269	7 798	7 989	8 397	8 234	8 649	8 487	9 553	9 011
Metaller	24 019	26 655	6 365	6 015	7 189	6 752	6 699	7 635	7 958	7 377
Verkstedprodukter	104 686	119 653	28 281	28 559	29 408	28 634	33 052	28 956	34 874	34 545
Andre industriprodukter	11 656	12 616	3 424	2 996	2 946	3 025	3 649	3 133	3 371	3 358
Transportmidler mv. u. tilsv norsk prod.	17 429	22 083	5 143	4 927	5 685	5 197	6 274	5 018	6 080	5 221
Elektrisk kraft	4 006	4 553	894	968	1 237	1 119	1 229	248	405	194
Trad. varer utenom raffinerte oljeprodukter	265 731	295 766	70 384	70 208	73 265	72 957	79 336	72 954	82 570	81 016
Tjenester	133 342	141 574	32 513	31 933	34 377	39 858	35 407	33 326	37 793	43 801
Driftsutgifter utenom bunkers, skipsfart	35 991	34 551	8 590	8 934	9 062	8 321	8 234	8 515	8 523	7 843
Oljevirkosomhet, diverse tjenester	5 123	6 396	1 403	1 331	1 554	1 836	1 675	1 546	2 277	2 206
Driftsutgifter utenom bunkers, oljeboring	1 869	2 087	584	468	556	548	515	504	790	752
Reisetrafikk	47 333	52 991	10 410	10 125	12 643	18 272	11 951	11 946	14 634	20 553
Andre tjenester	43 026	45 548	11 527	11 075	10 562	10 880	13 031	10 815	11 569	12 448
Samferdsel	5 205	5 565	1 366	1 072	1 420	1 289	1 785	626	748	785
Finans- og forretningstjenester	24 497	25 746	6 347	6 710	5 885	6 031	7 121	6 399	6 905	7 459
Tjenester ellers	13 324	14 237	3 814	3 293	3 257	3 561	4 126	3 789	3 916	4 204

1 Endret omfang fra publiseringer i 2003 og tidligere; Aggregatet omfatter nå alle petroleumsprodukter der olje- og gassnæringen står for mer enn 50 prosent av eksportverdien

Tabell 31. Import. Prosentvis volumendring fra samme periode året før

	2003	2004	03:4	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3
Import i alt	1,1	8,9	0,6	5,1	7,8	11,2	11,4	2,0	9,9	7,6
Varer	3,4	10,2	3,0	5,2	9,6	13,5	12,5	1,0	9,8	6,5
Råolje og naturgass ¹	9,9	-17,1	-13,9	-73,5	26,5	64,3	-3,2	172,6	15,3	-23,6
Skip, nybygde og eldre	76,0	-33,5	-17,6	-66,7	-43,1	-56,3	95,6	-53,8	-33,1	-62,7
Oljeplattformer og moduler, nybygde og eldre	-93,2	368,3	87,9	391,9	25,5	..	-78,7	-98,7	-71,5	-95,2
Oljevirkosomhet, diverse varer	25,6	102,9	-14,4	117,7	124,3	69,1	107,4	-13,7	-29,7	-43,5
Fly og helikoptere	-84,0	54,1	-78,2	51,7	32,7	190,7	-22,5	-93,1	117,7	-97,5
Tradisjonelle varer	5,1	10,2	4,9	6,9	9,8	13,4	10,8	2,7	11,0	9,4
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske.	1,7	4,3	9,2	4,3	3,0	9,3	1,6	-5,3	8,4	1,5
Bergverksprodukter	1,5	11,6	7,3	3,9	16,2	7,3	18,8	3,9	0,5	16,8
Industriprodukter	4,5	10,3	4,5	7,8	10,1	12,8	10,7	4,1	12,5	11,0
Nærings- og nytelsesmidler.	6,0	7,9	5,9	3,2	7,1	5,7	15,0	7,7	16,4	2,7
Tekstiler, bekleddingsvarer og skotøy	6,3	6,1	6,3	3,4	9,1	7,0	5,5	2,8	9,0	8,2
Trevarer	1,4	10,3	0,2	5,7	4,2	13,8	17,9	9,6	23,6	10,2
Treforedlingsprodukter	-0,2	0,2	0,3	-0,6	-2,1	1,6	2,1	-3,4	8,2	4,7
Grafiske produkter	7,1	2,5	13,5	1,2	6,3	5,2	-1,7	-2,0	-2,7	-3,4
Raffinerte oljeprodukter.	-4,2	-9,5	-5,7	-4,7	-4,5	-1,9	-27,6	-22,3	-22,1	-23,6
Kjemiske råvarer mv.	-0,6	5,2	9,9	2,3	9,0	9,6	0,0	12,0	6,1	12,6
Kjemiske og mineralske produkter	3,5	6,1	-2,0	1,4	4,0	8,3	10,9	6,2	13,8	9,4
Metaller.	1,8	11,0	-2,1	2,6	11,9	25,8	5,2	26,9	10,7	9,3
Verkstedprodukter	6,0	14,3	5,2	11,9	12,3	16,0	16,9	1,4	18,6	20,6
Andre industriprodukter.	8,5	8,2	6,1	13,5	4,8	8,8	6,6	4,6	14,4	11,0
Transportmidler mv. u. tilsv norsk prod.	7,0	26,7	24,6	28,6	33,7	23,6	22,0	1,8	7,0	0,5
Elektrisk kraft	151,4	13,7	51,7	-27,4	1,9	98,0	37,4	-74,4	-67,3	-82,6
Trad. varer utenom raffinerte oljeprodukter.	5,6	11,3	5,5	7,6	10,6	14,3	12,7	3,9	12,7	11,0
Tjenester	-3,9	6,2	-4,7	4,9	3,9	6,9	8,9	4,4	9,9	9,9
Driftsutgifter utenom bunkers, skipsfart	-8,1	-4,0	-10,3	-3,2	-3,5	-5,2	-4,1	-4,7	-5,9	-5,7
Oljevirkosomhet, diverse tjenester	-18,8	24,9	-26,5	19,0	7,9	58,2	19,4	16,1	46,5	20,1
Driftsutgifter utenom bunkers, oljeboring	-38,5	11,7	-38,4	12,4	30,4	23,9	-11,8	7,7	42,1	37,2
Reisetrafikk.	7,9	12,0	8,1	11,7	12,6	9,9	14,8	18,0	15,7	12,5
Andre tjenester.	-6,7	5,9	-3,8	4,3	-0,3	5,8	13,0	-2,3	9,5	14,4
Samferdsel.	-15,0	6,9	-3,5	-12,3	16,0	-7,5	30,7	-41,6	-47,3	-39,1
Finans- og forretningstjenester	-5,8	5,1	-6,6	3,3	-2,6	7,5	12,2	-4,6	17,3	23,7
Tjenester ellers	-4,5	6,9	1,5	13,5	-2,2	8,7	8,2	15,1	20,2	18,1

1 Endret omfang fra publiseringer i 2003 og tidligere; Aggregatet omfatter nå alle petroleumsprodukter der olje- og gassnæringen står for mer enn 50 prosent av eksportverdien

Tabell 32. Import. Prosentvis prisendring fra samme periode året før

	2003	2004	03:4	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3
Import i alt	1,0	5,6	4,9	7,1	6,6	4,6	4,1	2,4	1,8	0,7
Varer	-0,5	4,9	2,6	5,6	6,4	4,4	3,3	1,2	1,1	-0,0
Råolje og naturgass ¹	1,5	23,9	-0,5	7,2	26,0	21,9	36,2	23,9	23,3	40,5
Skip, nybygde og eldre	-11,0	24,9	-1,2	20,9	15,0	15,5	34,2	30,0	41,8	34,4
Oljeplattformer og moduler, nybygde og eldre	-10,3	14,7	14,8	10,6	15,1	15,6	29,1	43,2	43,7	32,1
Oljevirkosomhet, diverse varer	3,1	4,6	3,8	4,8	4,2	4,8	4,8	3,5	3,6	2,0
Fly og helikoptere	-12,1	-4,5	-45,0	-31,9	-3,6	11,8	15,9	21,4	-13,1	-15,1
Tradisjonelle varer	-0,3	4,5	3,3	5,6	6,3	4,1	2,3	0,8	0,7	-0,2
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	-1,2	1,7	3,6	2,6	4,3	-0,1	-0,1	6,4	1,0	1,6
Bergverksprodukter	-5,5	14,4	0,9	24,9	16,8	7,9	8,8	11,9	11,2	10,5
Industriprodukter	-0,4	4,9	3,7	6,5	6,2	4,3	2,7	0,3	0,3	-0,7
Nærings- og nytelsesmidler	-0,1	3,4	4,2	7,0	4,8	3,6	-1,0	-3,2	-3,5	-4,6
Tekstiler, bekleingsvarer og skotøy	-3,4	-0,0	0,6	3,8	-1,3	-1,7	-0,9	-3,6	-1,1	-4,2
Trevarer	5,3	2,0	6,7	5,6	2,4	0,5	-0,7	0,1	-1,8	-3,1
Treforedlingsprodukter	2,3	3,0	8,5	8,6	2,6	1,0	-0,0	-1,6	-1,7	-4,1
Grafiske produkter	-4,6	0,3	-4,1	4,6	-1,8	-1,6	0,2	-2,2	9,3	4,1
Raffinerte oljeprodukter	7,1	23,0	-0,4	-4,4	27,2	31,1	44,3	30,0	29,5	39,9
Kjemiske råvarer mv.	6,3	7,2	5,9	9,2	6,6	6,0	7,1	4,2	5,4	-1,5
Kjemiske og mineralske produkter	2,7	2,6	12,5	9,7	6,0	-0,8	-3,7	-2,4	-1,5	-3,2
Metaller	3,0	24,4	10,7	26,4	21,0	22,3	27,5	8,4	7,3	4,1
Verkstedprodukter	-2,5	1,1	2,8	4,6	2,5	0,3	-2,4	-3,8	-2,9	-2,9
Andre industriprodukter	-2,8	0,1	4,3	1,8	4,2	0,6	-4,4	-1,2	-0,6	-1,8
Transportmidler mv. u. tilsv norsk prod.	-4,7	3,7	-10,1	2,3	3,4	4,4	4,4	2,3	0,7	0,8
Elektrisk kraft	18,6	-19,7	-34,9	-36,9	2,5	-2,4	-17,8	-15,4	0,2	-4,8
Trad. varer utenom raffinerte oljeprodukter	-0,6	3,7	3,5	6,2	5,2	2,7	0,9	-0,2	-0,2	-1,6
Tjenester	4,6	7,0	10,6	10,8	6,8	4,9	6,2	5,2	3,3	2,0
Driftsutgifter utenom bunkers, skipsfart	4,5	14,3	22,7	17,1	13,3	10,0	17,3	18,8	9,9	8,2
Oljevirkosomhet, diverse tjenester	3,2	4,6	3,9	4,8	4,1	4,8	4,7	3,5	3,6	2,0
Driftsutgifter utenom bunkers, oljeboring	2,1	2,1	4,3	2,9	2,4	1,8	1,8	1,8	2,5	1,6
Reisetrafikk	8,3	7,2	13,2	16,6	7,3	5,1	2,9	-2,1	-0,7	-0,2
Andre tjenester	1,2	1,8	1,0	1,9	1,3	1,3	2,7	2,4	3,6	3,0
Samferdsel	-0,7	-4,4	-2,0	-2,6	-7,7	-7,7	1,0	-1,3	7,2	4,0
Finans- og forretningstjenester	2,9	3,3	2,9	3,2	3,2	3,0	3,5	3,2	3,0	2,4
Tjenester ellers	-1,2	1,7	-1,4	1,0	1,6	1,7	2,3	1,7	1,9	2,3

1 Endret omfang fra publiseringer i 2003 og tidligere; Aggregatet omfatter nå alle petroleumprodukter der olje- og gassnæringen står for mer enn 50 prosent av eksportverdien

Tabell 33. Sysselsatte personer. Lønnstakere og selvstendige. 1000

	2003	2004	03:4	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3
I alt	2 287,7	2 295,9	2 279,6	2 273,8	2 303,7	2 310,8	2 295,2	2 289,9	2 310,4	2 325,7
Jordbruk og skogbruk	67,7	65,7	67,9	65,4	65,5	66,6	65,5	63,0	63,0	64,4
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	15,1	14,4	14,9	14,2	15,0	14,3	14,0	13,3	14,0	13,7
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	28,5	28,6	28,5	28,7	28,2	28,9	28,8	28,9	28,4	30,6
Utvinning av råolje og naturgass	17,2	17,4	17,5	17,6	17,0	17,2	17,6	17,8	17,1	17,9
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	11,3	11,3	11,0	11,1	11,2	11,7	11,2	11,2	11,3	12,6
Bergverksdrift	4,0	4,0	4,0	3,7	4,0	4,0	4,1	3,8	4,1	3,9
Industri	274,5	266,5	270,7	267,1	267,4	266,8	264,5	262,5	264,8	265,0
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	53,6	52,1	53,4	52,0	52,0	52,8	51,6	50,1	49,7	50,8
Tekstil- og bekledningsindustri	5,9	5,6	5,4	5,7	5,7	5,7	5,1	5,2	5,4	5,4
Trelast- og trevareindustri	15,4	15,3	15,2	15,2	16,0	15,0	14,9	15,1	15,5	15,4
Treforedling	8,5	8,3	8,3	8,4	8,6	8,4	8,1	8,1	8,1	8,1
Forlag og grafisk industri	34,5	33,1	34,1	33,9	33,0	32,8	32,8	33,0	32,8	31,7
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	22,5	22,1	22,5	22,1	22,5	22,0	22,0	22,1	22,6	22,3
Kjemiske råvarer	7,3	6,9	7,6	6,9	6,7	7,0	6,9	6,8	6,4	6,7
Metallindustri	13,7	13,4	13,5	13,2	13,7	13,5	13,1	13,5	13,6	13,7
Verkstedindustri	69,3	67,9	67,8	67,7	67,9	67,9	68,0	67,3	68,0	68,1
Bygging av skip og oljeplattformer	31,5	30,1	31,1	30,0	29,7	30,1	30,7	29,9	30,7	31,4
Møbelindustri og annen industri	12,2	11,7	11,8	12,0	11,8	11,6	11,3	11,4	11,9	11,4
Kraftforsyning	13,3	13,4	13,2	13,2	13,5	13,6	13,5	13,2	13,3	13,4
Vannforsyning	1,3	1,5	1,3	1,6	1,5	1,6	1,4	1,5	1,4	1,6
Bygge- og anleggsvirksomhet	133,5	136,2	133,5	133,0	137,8	138,4	135,6	136,8	141,0	142,8
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	329,3	337,1	328,4	331,5	338,7	341,6	336,5	335,5	342,7	345,2
Hotell- og restaurantvirksomhet	64,7	65,5	62,8	64,8	66,7	66,9	63,5	65,0	66,7	66,9
Rørtransport	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Utenriks sjøfart	41,4	40,5	41,4	40,6	40,4	40,3	40,8	39,4	38,3	38,3
Transport ellers	108,5	108,0	107,5	106,6	107,5	110,1	107,7	107,5	107,5	110,0
Post og telekommunikasjon	38,4	37,3	37,4	37,9	38,2	36,2	37,1	36,3	36,6	36,0
Finansiell tjenesteyting	48,1	47,7	47,7	47,6	47,8	47,8	47,7	47,0	47,2	48,1
Boligtjenester (husholdninger)	1,3	1,2	1,3	1,2	1,2	1,3	1,2	1,2	1,2	1,3
Forretningsmessig tjenesteyting	226,7	232,3	224,2	228,5	234,3	233,7	232,7	235,6	236,9	239,0
Offentlig administrasjon og forsvar	153,1	151,5	153,5	150,7	151,2	151,4	152,5	149,4	148,3	148,4
Undervisning	180,2	179,9	179,1	179,1	181,7	178,6	180,2	182,8	183,5	180,0
Helse- og sosialtjenester	466,0	470,0	467,9	466,8	469,2	471,9	472,1	472,3	475,4	478,9
Andre sosiale og personlige tjenester	91,5	94,0	93,7	91,2	93,5	96,3	95,2	94,3	95,5	97,8
Fastlands-Norge	2 217,3	2 226,2	2 209,1	2 203,9	2 234,6	2 241,1	2 225,1	2 221,0	2 243,1	2 256,3

Offentlig forvaltning	722,4	723,6	722,5	721,1	724,2	722,9	726,3	725,3	727,6	727,8
Statsforvaltningen	264,1	269,8	263,9	268,2	269,8	269,9	271,4	269,7	269,9	270,2
Sivil forvaltning	230,2	236,4	229,9	234,9	236,1	236,6	238,0	237,4	238,1	239,1
Forsvar	34,0	33,4	34,0	33,3	33,7	33,3	33,4	32,3	31,8	31,1
Kommuneforvaltningen	458,3	453,8	458,6	453,0	454,4	453,0	454,9	455,6	457,7	457,6

Tabell 34. Sysselsatte personer. Lønnstakere og selvstendige.
Prosentvis endring fra samme periode året før

	2003	2004	03:4	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3
I alt	-1,1	0,4	-0,7	-0,2	0,4	0,5	0,7	0,7	0,3	0,6
Jordbruk og skogbruk	-3,8	-2,8	-2,6	-2,7	-2,3	-2,7	-3,6	-3,6	-3,8	-3,2
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	-8,2	-4,8	-4,2	-2,7	-4,6	-5,9	-6,0	-6,7	-6,5	-4,8
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	2,4	0,6	5,1	2,6	-0,8	-0,5	1,0	0,8	0,9	5,7
Utvinning av råolje og naturgass	6,7	1,2	10,3	3,9	0,2	0,1	0,7	0,6	0,9	4,1
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	-3,5	-0,4	-2,4	0,5	-2,1	-1,4	1,5	1,0	1,0	8,0
Bergverksdrift	-5,0	0,6	-1,4	-1,9	1,8	-0,3	2,6	2,1	1,3	-3,0
Industri	-4,6	-2,9	-3,8	-3,5	-3,0	-2,9	-2,3	-1,7	-1,0	-0,7
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	-1,5	-2,8	-1,8	-2,5	-2,4	-2,7	-3,4	-3,7	-4,4	-3,9
Tekstil- og bekledningsindustri	-13,5	-5,7	-11,7	-9,7	-4,1	-3,8	-4,9	-7,8	-4,9	-5,8
Trelast- og trevareindustri	-0,5	-0,9	-0,1	-0,8	2,0	-2,6	-2,3	-1,1	-2,6	2,9
Treforedling	-9,1	-2,0	-5,0	-3,7	0,4	-2,2	-2,8	-3,0	-5,3	-3,7
Forlag og grafisk industri	-4,6	-4,0	-2,9	-3,9	-4,9	-3,7	-3,6	-2,7	-0,6	-3,3
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	-0,6	-1,8	1,2	0,2	-2,3	-2,7	-2,3	0,1	0,5	1,2
Kjemiske råvarer	3,1	-6,0	3,6	-2,4	-9,8	-2,8	-8,6	-1,5	-4,1	-4,2
Metallindustri	7,9	-2,4	9,9	-1,9	-2,2	-2,4	-2,9	1,8	-1,1	1,3
Verkstedindustri	-7,2	-2,1	-7,0	-4,4	-2,5	-1,9	0,3	-0,6	0,2	0,3
Bygging av skip og oljeplattformer	-11,2	-4,3	-11,0	-6,5	-4,6	-4,9	-1,3	-0,2	3,5	4,5
Møbelindustri og annen industri	-4,7	-4,1	-3,6	-3,5	-5,5	-3,1	-4,5	-5,1	1,0	-1,9
Kraftforsyning	-6,9	1,1	-4,6	-0,3	2,3	-0,2	2,5	-0,2	-0,9	-1,0
Vannforsyning	3,1	12,4	2,6	19,0	8,8	17,1	4,6	-4,0	-2,7	5,0
Bygge- og anleggsvirksomhet	1,6	2,0	1,7	1,2	2,8	2,4	1,5	2,9	2,3	3,2
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	-0,5	2,3	0,1	2,0	2,4	2,5	2,5	1,2	1,2	1,0
Hotell- og restaurantvirksomhet	-1,7	1,2	-3,4	1,0	1,9	0,6	1,2	0,3	-0,1	-0,0
Rørtransport	-10,4	-0,0	-17,2	-0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-
Utenriks sjøfart	-2,7	-2,2	-2,1	-2,1	-2,4	-2,6	-1,7	-2,8	-5,1	-4,8
Transport ellers	-1,5	-0,5	-2,3	-0,5	-0,9	-0,8	0,2	0,8	-0,0	-0,1
Post og telekommunikasjon	-7,0	-2,8	-8,2	-3,3	-2,5	-4,6	-1,0	-4,1	-4,2	-0,6
Finansiell tjenesteyting	-1,6	-0,8	-2,6	-1,4	-1,1	-0,6	0,0	-1,1	-1,3	0,7
Boligtjenester (husholdninger)	0,0	-3,2	-1,1	-4,7	-2,3	0,1	-5,8	-4,1	-3,1	0,3
Forretningsmessig tjenesteyting	-2,9	2,5	-2,9	0,7	2,5	2,9	3,8	3,1	1,1	2,3
Offentlig administrasjon og forsvar	-0,4	-1,1	0,3	-2,0	-0,5	-1,1	-0,7	-0,9	-1,9	-2,0
Undervisning	0,6	-0,2	1,4	-1,0	-0,8	0,5	0,6	2,1	1,0	0,8
Helse- og sosialtjenester	1,4	0,9	1,2	0,4	1,0	1,2	0,9	1,2	1,3	1,5
Andre sosiale og personlige tjenester	0,2	2,7	2,5	2,8	2,9	3,6	1,7	3,5	2,2	1,5
Fastlands-Norge	-1,1	0,4	-0,7	-0,2	0,5	0,6	0,7	0,8	0,4	0,7

Offentlig forvaltning	-0,0	0,2	0,1	-0,4	0,2	0,3	0,5	0,6	0,5	0,7
Statsforvaltningen	-0,5	2,2	-0,1	1,5	2,5	1,8	2,8	0,6	0,0	0,1
Sivil forvaltning	-0,0	2,7	0,2	2,0	3,0	2,4	3,5	1,1	0,8	1,0
Forsvar	-3,6	-1,6	-1,7	-1,9	-1,2	-1,9	-1,6	-3,1	-5,4	-6,5
Kommuneforvaltningen	0,2	-1,0	0,2	-1,5	-1,1	-0,5	-0,8	0,6	0,7	1,0

Tabell 35. Utførte timeverk. Lønnstakere og selvstendige. Millioner

	2003	2004	03:4	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3
I alt	3 060,0	3 118,5	794,3	811,4	756,0	723,1	828,0	779,5	813,5	724,8
Jordbruk og skogbruk	132,0	126,3	33,1	32,1	31,3	31,4	31,5	30,2	31,1	30,4
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	25,3	24,6	6,5	6,4	6,2	5,7	6,4	5,6	6,1	5,3
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	46,6	47,8	12,1	12,6	11,3	11,2	12,7	11,9	12,1	11,8
Utvinning av råolje og naturgass	28,2	29,0	7,4	7,7	6,8	6,7	7,7	7,3	7,3	7,0
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	18,4	18,8	4,7	4,9	4,5	4,5	5,0	4,6	4,8	4,8
Bergverksdrift	6,0	6,2	1,6	1,5	1,6	1,5	1,7	1,4	1,7	1,4
Industri	407,1	405,7	105,2	106,3	98,6	92,4	108,4	99,9	105,7	91,9
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	77,7	77,8	20,3	20,3	18,7	18,0	20,8	18,7	19,5	17,2
Tekstil- og bekledningsindustri	8,0	7,8	1,9	2,1	1,9	1,8	1,9	1,8	2,0	1,7
Trelast- og trevareindustri	23,0	23,4	5,9	6,1	5,9	5,3	6,1	5,8	6,2	5,4
Treforedling	13,0	13,1	3,3	3,4	3,3	2,9	3,4	3,2	3,3	2,8
Forlag og grafisk industri	44,9	44,0	11,6	11,8	10,7	9,9	11,7	10,9	11,4	9,5
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	33,9	34,2	8,9	8,9	8,5	7,7	9,1	8,6	9,3	7,8
Kjemiske råvarer	11,6	11,1	3,1	2,9	2,6	2,5	3,0	2,8	2,7	2,4
Metallindustri	21,0	21,1	5,4	5,5	5,3	4,8	5,6	5,4	5,6	4,8
Verkstedindustri	107,0	107,4	27,4	28,0	25,9	24,6	28,9	26,6	28,1	24,7
Bygging av skip og oljeplattformer	48,5	47,5	12,5	12,4	11,3	10,9	13,0	11,8	12,7	11,4
Møbelindustri og annen industri	18,5	18,3	4,7	4,9	4,5	4,2	4,8	4,4	4,9	4,1
Kraftforsyning	19,1	19,7	5,0	5,1	4,7	4,5	5,3	4,8	5,0	4,5
Vannforsyning	2,0	2,3	0,5	0,6	0,5	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
Bygge- og anleggsvirksomhet	211,0	221,9	55,7	56,6	54,6	50,8	59,9	55,8	60,4	52,5
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	438,4	456,2	114,0	118,0	110,8	107,5	119,9	113,3	120,1	108,3
Hotell- og restaurantvirksomhet	78,0	79,4	19,1	20,4	19,8	19,6	19,6	19,9	20,7	19,7
Rørtransport	0,9	0,9	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Utenriks sjøfart	76,0	75,0	19,5	19,7	18,4	17,7	19,3	18,3	18,2	16,9
Transport ellers	163,8	166,5	41,7	42,6	40,1	40,0	43,7	41,5	42,9	39,9
Post og telekommunikasjon	50,3	49,9	12,8	13,2	12,2	11,3	13,3	12,2	12,7	11,3
Finansiell tjenesteyting	70,3	71,2	18,3	18,7	17,0	16,3	19,1	17,4	18,2	16,4
Boligtjenester (husholdninger)	1,8	1,8	0,5	0,5	0,4	0,4	0,5	0,4	0,4	0,4
Forretningsmessig tjenesteyting	302,8	313,5	78,5	82,2	75,3	73,2	82,9	80,0	82,3	74,9
Offentlig administrasjon og forsvar	221,8	223,7	58,2	58,6	53,3	51,2	60,6	54,7	56,4	49,9
Undervisning	222,4	224,5	60,4	62,2	54,3	44,2	63,8	59,4	61,3	43,0
Helse- og sosialtjenester	467,0	479,4	120,2	122,7	116,2	114,6	125,9	121,0	125,1	116,3
Andre sosiale og personlige tjenester	117,4	122,1	31,5	31,3	29,1	28,8	32,9	30,7	32,3	29,3
Fastlands-Norge	2 936,5	2 994,8	762,5	778,9	726,2	694,0	795,8	749,0	782,9	695,9

Offentlig forvaltning	825,2	839,8	216,0	221,0	202,6	189,4	226,8	212,4	219,2	188,5
Statsforvaltningen	342,2	354,9	88,7	92,2	85,4	82,5	94,7	88,2	91,1	82,2
Sivil forvaltning	281,1	293,8	72,7	76,1	70,8	68,6	78,3	73,6	76,1	69,2
Forsvar	61,1	61,1	16,0	16,1	14,7	13,9	16,4	14,6	15,0	13,0
Kommuneforvaltningen	483,0	484,9	127,3	128,7	117,2	106,9	132,1	124,2	128,1	106,4
Markedsrettet virksomhet	2 168,1	2 211,2	560,9	572,7	537,0	518,1	583,3	549,6	575,7	520,5
Ikke markedsrettet virksomhet	891,9	907,4	233,4	238,7	219,1	205,0	244,7	229,9	237,8	204,3

**Tabell 36. Utførte timeverk. Lønnstakere og selvstendige.
Prosentvis endring fra samme periode året før**

	2003	2004	03:4	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3
I alt	-1,6	1,9	-1,3	1,1	0,6	1,6	4,2	-3,9	7,6	0,2
Jordbruk og skogbruk	-3,6	-4,3	-5,2	-3,8	-4,5	-4,3	-4,7	-5,7	-0,8	-3,1
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	-9,3	-2,7	-5,8	-0,6	-3,9	-4,7	-1,5	-11,6	-1,4	-6,4
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	2,4	2,6	4,6	4,5	-0,5	0,8	5,1	-5,2	7,6	5,4
Utvinning av råolje og naturgass	6,7	2,8	9,7	5,5	0,3	1,0	4,1	-5,4	6,8	3,9
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	-3,7	2,1	-2,6	2,8	-1,6	0,5	6,6	-5,0	8,8	7,5
Bergverksdrift	-4,0	3,6	-1,0	0,4	3,0	2,2	8,4	-2,1	8,3	-3,4
Industri	-5,2	-0,3	-4,6	-1,8	-1,9	-0,7	3,0	-6,0	7,1	-0,6
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	-2,5	0,1	-2,7	-0,9	-1,2	-0,2	2,3	-7,9	3,9	-4,1
Tekstil- og bekledningsindustri	-13,9	-3,3	-11,8	-8,4	-3,1	-1,4	0,7	-11,9	2,7	-6,1
Trelast- og trevareindustri	-0,9	1,8	-0,8	1,3	3,2	-0,6	3,0	-6,1	5,5	2,5
Treforedling	-9,1	0,5	-4,5	-2,0	1,6	0,4	1,8	-6,1	0,4	-3,5
Forlag og grafisk industri	-3,9	-1,9	-1,7	-1,9	-4,2	-2,2	0,4	-7,5	6,9	-3,8
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	-1,4	1,1	0,7	2,1	-0,7	-0,3	2,9	-3,5	8,5	1,3
Kjemiske råvarer	2,7	-4,1	2,8	-0,8	-9,4	-1,4	-4,7	-6,0	2,6	-4,3
Metallindustri	7,2	0,5	9,4	0,4	-1,1	0,1	2,6	-2,3	6,1	1,4
Verkstedindustri	-7,9	0,4	-8,2	-2,8	-1,7	0,2	5,8	-5,0	8,6	0,5
Bygging av skip og oljeplattformer	-11,9	-1,8	-12,2	-5,2	-3,8	-2,9	4,3	-4,4	12,8	5,2
Møbelindustri og annen industri	-5,0	-1,1	-4,6	-1,4	-3,5	-0,5	1,2	-9,3	8,7	-2,2
Kraftforsyning	-7,0	3,2	-5,7	1,7	2,9	0,9	6,8	-6,3	6,3	-1,0
Vannforsyning	4,7	15,0	2,5	21,2	8,9	18,9	10,9	-7,7	6,5	5,3
Bygge- og anleggsvirksomhet	0,4	5,2	0,9	3,3	4,4	5,5	7,5	-1,4	10,7	3,4
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	-0,5	4,1	0,4	3,8	3,0	4,2	5,2	-4,0	8,4	0,7
Hotell- og restaurantvirksomhet	-2,5	1,7	-4,6	1,8	1,5	1,3	2,3	-2,6	4,8	0,3
Rørtransport	-7,4	1,5	-17,5	0,7	-0,3	0,8	4,6	-6,4	7,0	0,4
Utenriks sjøfart	-3,0	-1,2	-2,5	-0,4	-1,9	-1,5	-1,0	-6,8	-0,7	-5,0
Transport ellers	-1,7	1,6	-1,9	1,0	-0,7	1,5	4,6	-2,7	6,8	-0,3
Post og telekommunikasjon	-6,8	-0,7	-6,3	-2,0	-1,9	-3,1	3,8	-7,5	4,0	0,0
Finansiell tjenesteyting	-2,1	1,2	-3,5	0,2	-0,7	0,6	4,7	-6,8	6,5	0,7
Boligtjenester (husholdninger)	-1,1	-0,1	-2,5	-3,0	-0,2	3,3	-0,1	-11,0	3,3	0,3
Forretningsmessig tjenesteyting	-3,0	3,6	-2,1	2,4	1,5	4,6	5,6	-2,6	9,4	2,3
Offentlig administrasjon og forsvar	-1,1	0,9	-1,0	-0,7	-0,2	0,1	4,2	-6,5	5,7	-2,7
Undervisning	0,3	1,0	0,7	0,3	-0,4	-2,9	5,7	-4,5	12,8	-2,6
Helse- og sosialtjenester	0,9	2,7	0,8	1,5	1,5	2,8	4,8	-1,4	7,7	1,5
Andre sosiale og personlige tjenester	-0,1	4,0	2,3	4,0	3,1	4,4	4,4	-1,8	10,8	1,8
Fastlands-Norge	-1,7	2,0	-1,3	1,1	0,7	1,7	4,4	-3,8	7,8	0,3

Offentlig forvaltning	-0,9	1,8	-0,9	0,7	0,5	0,6	5,0	-3,9	8,2	-0,4
Statsforvaltningen	-1,5	3,7	-1,2	2,7	2,5	2,7	6,7	-4,4	6,6	-0,4
Sivil forvaltning	-0,9	4,5	-1,0	3,3	3,3	3,7	7,7	-3,4	7,6	0,8
Forsvar	-4,1	-0,0	-2,2	-0,2	-1,1	-1,6	2,4	-9,2	1,9	-6,5
Kommuneforvaltningen	-0,5	0,4	-0,7	-0,6	-0,8	-1,0	3,8	-3,5	9,4	-0,5
Markedsrettet virksomhet	-2,0	2,0	-1,4	1,2	0,6	2,0	4,0	-4,0	7,2	0,5
Ikke markedsrettet virksomhet	-0,9	1,8	-0,9	0,8	0,6	0,6	4,8	-3,7	8,5	-0,3

Tabell 37. Lønnskostnader etter næring. Løpende priser. Millioner kroner

	2003	2004	03:4	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3
Lønnskostnader i alt.	729 502	764 668	183 874	186 923	188 503	192 580	196 662	194 152	201 579	199 876
Jordbruk og skogbruk	4 114	4 155	1 050	1 024	1 025	1 054	1 052	1 025	1 029	1 062
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	3 065	2 981	766	741	746	766	729	717	742	780
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	23 494	24 598	5 792	6 182	5 993	6 305	6 118	6 397	6 205	6 800
Utvinning av råolje og naturgass	15 119	15 908	3 795	4 047	3 856	4 012	3 992	4 179	3 988	4 269
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	8 375	8 691	1 997	2 135	2 137	2 293	2 125	2 218	2 217	2 530
Bergverksdrift	1 566	1 719	402	387	430	445	457	412	451	440
Industri	101 065	103 386	25 374	25 032	25 860	26 173	26 321	25 919	26 872	26 810
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	17 540	18 063	4 504	4 360	4 446	4 635	4 623	4 397	4 434	4 589
Tekstil- og bekledningsindustri	1 497	1 522	357	364	404	386	369	371	415	395
Trelast- og trevareindustri	4 433	4 794	1 104	1 134	1 227	1 226	1 208	1 211	1 267	1 296
Treforedling	3 344	3 493	843	843	913	861	876	869	907	858
Forlag og grafisk industri	11 269	11 118	2 763	2 775	2 796	2 762	2 785	2 842	2 925	2 770
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	9 288	9 660	2 365	2 331	2 426	2 449	2 454	2 437	2 544	2 551
Kjemiske råvarer	3 510	3 500	915	858	862	891	888	884	869	877
Metallindustri	5 646	5 778	1 403	1 386	1 497	1 458	1 437	1 492	1 556	1 515
Verkstedindustri	27 776	28 525	6 898	6 876	7 156	7 224	7 269	7 145	7 482	7 449
Bygging av skip og oljeplattformer	13 074	13 184	3 310	3 189	3 231	3 312	3 453	3 311	3 475	3 521
Møbelindustri og annen industri	3 688	3 750	911	918	902	968	961	960	997	990
Kraftforsyning	6 104	6 573	1 517	1 595	1 659	1 660	1 660	1 678	1 733	1 712
Vannforsyning	505	590	128	155	133	158	145	151	148	173
Bygge- og anleggsvirksomhet	44 293	48 117	11 398	11 228	11 976	12 409	12 504	12 137	12 774	13 319
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	94 376	100 656	23 555	24 309	25 285	25 684	25 379	25 549	26 730	26 921
Hotell- og restaurantvirksomhet	16 219	16 980	4 017	4 064	4 279	4 409	4 228	4 271	4 507	4 581
Rørtransport	395	410	99	102	101	104	103	105	103	106
Utenriks sjøfart	11 070	11 076	2 770	2 770	2 763	2 754	2 791	2 717	2 639	2 633
Transport ellers	38 474	39 747	9 585	9 665	9 918	10 275	9 889	9 947	10 142	10 317
Post og telekommunikasjon	14 856	14 966	3 644	3 700	3 817	3 646	3 803	3 620	3 749	3 676
Finansiell tjenesteyting	24 050	25 012	5 998	6 242	6 291	6 227	6 252	6 695	6 728	6 782
Boligtjenester (husholdninger)	417	422	105	101	104	113	104	102	105	116
Forretningsmessig tjenesteyting	82 322	87 974	20 536	21 204	22 037	22 277	22 456	22 712	23 066	23 341
Offentlig administrasjon og forsvar	56 970	59 506	14 432	14 764	13 872	15 190	15 680	14 579	15 466	15 354
Undervisning	64 147	66 306	16 717	17 354	15 938	14 757	18 257	17 531	18 510	14 914
Helse- og sosialtjenester	115 556	121 607	29 196	29 709	29 427	30 947	31 524	30 792	32 526	32 523
Andre sosiale og personlige tjenester	26 444	27 885	6 794	6 596	6 850	7 228	7 211	7 096	7 354	7 516
Fastlands-Norge	694 543	728 583	175 213	177 870	179 646	183 417	187 650	184 933	192 631	190 337

Offentlig forvaltning	221 084	231 275	56 353	58 120	55 027	56 748	61 381	58 690	62 195	58 580
Statsforvaltningen	94 010	100 432	23 502	24 843	23 811	25 666	26 113	25 145	26 768	26 814
Sivil forvaltning	82 293	88 125	20 489	21 721	20 881	22 682	22 841	22 128	23 629	23 916
Forsvar	11 717	12 307	3 013	3 121	2 930	2 983	3 272	3 017	3 139	2 898
Kommuneforvaltningen	127 074	130 843	32 851	33 277	31 216	31 082	35 268	33 545	35 427	31 766

**Tabell 38. Lønn per normalårsverk etter næring for lønnstakere.
Prosentvis endring fra samme periode året før**

	2003	2004	03:4	04:1	04:2	04:3	04:4	05:1	05:2	05:3
I alt	3,9	4,3	2,7	3,0	4,1	4,9	5,1	4,8	4,0	3,0
Jordbruk og skogbruk	4,0	3,8	3,8	3,4	3,7	4,1	4,3	3,7	3,6	3,2
Fiske, fangst og fiskeoppdrett	-4,5	4,1	-4,7	3,6	4,1	4,4	4,4	3,8	3,4	3,2
Utvinning av råolje og naturgass, inklusiv tjenester	3,0	4,1	3,0	3,7	3,7	4,5	4,6	2,7	2,6	2,0
Utvinning av råolje og naturgass	2,5	4,0	2,5	3,5	3,6	4,3	4,5	2,6	2,5	2,2
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	2,5	4,2	2,3	3,7	3,6	4,6	4,9	2,8	2,7	2,2
Bergverksdrift	4,4	9,7	4,3	8,7	9,0	9,7	11,2	4,8	4,1	3,0
Industri	3,3	5,1	2,6	4,5	4,8	5,5	5,5	5,1	4,7	2,9
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	1,5	5,7	1,0	5,2	5,5	6,1	6,0	4,7	4,2	2,9
Tekstil- og bekledningsindustri	3,9	7,6	2,9	6,7	7,1	8,0	8,3	5,1	4,6	2,5
Trelast- og trevareindustri	2,5	7,6	2,0	7,0	7,5	8,0	7,9	4,8	4,7	2,7
Treforedling	4,7	6,4	4,2	5,9	6,5	6,7	6,6	6,3	4,8	3,5
Forlag og grafisk industri	4,8	3,1	4,0	2,5	3,0	3,5	3,6	5,1	4,7	3,1
Oljeraffinering, kjemisk og mineralisk industri	2,0	5,6	1,3	4,8	5,4	6,0	6,2	4,8	4,8	2,8
Kjemiske råvarer	2,7	5,8	1,9	5,5	5,8	6,2	5,9	4,5	5,1	2,8
Metallindustri	3,5	4,6	2,3	3,7	4,4	5,0	5,3	5,8	5,1	2,5
Verkstedindustri	3,4	4,5	2,6	4,0	4,1	5,0	4,8	5,1	4,8	3,0
Bygging av skip og oljeplattformer	5,8	5,0	5,2	4,7	4,6	5,2	5,2	4,7	4,2	2,5
Møbelindustri og annen industri	4,1	7,2	3,2	6,0	7,0	7,7	8,0	6,4	4,6	2,6
Kraftforsyning	8,8	6,6	7,3	6,9	6,4	6,2	6,7	5,5	5,5	4,1
Vannforsyning	4,1	4,1	2,6	1,3	4,4	5,6	5,2	6,2	3,5	1,9
Bygge- og anleggsvirksomhet	2,4	4,6	1,6	3,9	4,7	5,0	4,9	3,8	3,4	4,2
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer mv.	4,1	4,3	3,9	3,9	3,9	4,7	4,7	3,8	3,9	3,5
Hotell- og restaurantvirksomhet	3,6	4,2	2,1	3,7	3,5	4,2	5,4	4,5	4,4	3,6
Rørtransport	2,0	3,8	1,4	2,9	3,5	4,1	4,8	3,1	2,2	2,5
Utenriks sjøfart	0,7	2,4	0,8	2,1	2,4	2,6	2,5	0,9	0,7	0,4
Transport ellers	4,2	3,6	2,8	3,2	3,4	4,0	4,0	3,3	3,6	1,5
Post og telekommunikasjon	3,9	3,3	2,6	2,2	2,9	3,6	4,6	3,2	3,1	2,0
Finansiell tjenesteyting	3,5	3,3	2,5	1,5	3,1	4,3	4,2	8,5	8,4	8,1
Boligtjenester (husholdninger)	4,1	4,6	2,0	1,4	5,1	6,3	5,4	4,6	3,9	2,4
Forretningsmessig tjenesteyting	3,0	3,9	2,7	3,5	3,9	3,9	4,3	3,9	3,2	2,5
Offentlig administrasjon og forsvar	5,2	4,5	2,4	1,5	4,1	6,2	6,2	5,9	4,4	2,6
Undervisning	4,9	3,7	0,8	0,6	3,4	5,4	5,5	5,7	4,0	2,1
Helse- og sosialtjenester	5,5	4,2	4,1	1,5	4,5	5,2	5,7	5,9	4,0	2,6
Andre sosiale og personlige tjenester	4,2	4,2	3,2	3,3	4,1	4,7	4,6	5,0	4,0	2,8
Fastlands-Norge	3,9	4,3	2,7	2,9	4,1	4,9	5,2	4,9	4,1	3,0

Offentlig forvaltning	5,1	4,2	2,5	1,1	4,1	5,6	5,9	6,0	4,1	2,5
Statsforvaltningen	5,7	4,1	3,1	1,1	3,8	5,6	6,0	5,5	4,3	3,0
Sivil forvaltning	5,2	3,7	2,8	0,6	3,4	5,2	5,7	5,3	4,0	2,8
Forsvar	8,2	6,3	5,0	3,9	5,6	7,9	7,7	6,1	4,9	3,2
Kommuneforvaltningen	4,7	4,1	2,1	0,9	4,2	5,5	5,6	6,4	4,0	2,1

Makroøkonomiske nøkkeltall og OECDs prognoser for utvalgte land

Tabell	Side
1. Bruttonasjonalprodukt	54*
2. Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	54*
3. Konsum i offentlig forvaltning	54*
4. Bruttoinvesteringer i fast realkapital	55*
5. Eksport av varer og tjenester	55*
6. Import av varer og tjenester	55*
7. Privat konsumdeflator	56*
8. Lønnskostnader per sysselsatt	56*
9. Sysselsetting	56*
10. Arbeidsledighet	57*
11. Korte renter	57*
12. Budsjettbalanse	57*

Tabell 1. Bruttonasjonalprodukt, regnskap¹⁾ og prognose

Prosentvis volumendring fra foregående år

	2000	2001	2002	2003	2004	OECD-prognoser		
						2005	2006	2007
Danmark	3,5	0,7	0,5	0,6	2,1	3,0	2,7	2,4
Frankrike	4,1	2,1	1,3	0,9	2,1	1,6	2,1	2,2
Italia	3,2	1,7	0,4	0,4	1,0	0,2	1,1	1,5
Japan	2,4	0,2	-0,3	1,4	2,7	2,4	2,0	2,0
USA	3,7	0,8	1,6	2,7	4,2	3,6	3,5	3,3
Storbritannia	4,0	2,2	2,0	2,5	3,2	1,7	2,4	2,7
Sverige	4,4	1,2	2,0	1,6	3,1	2,4	3,5	3,0
Tyskland	3,5	1,4	0,1	-0,2	1,1	1,1	1,8	1,7
Norge ²⁾	2,8	2,7	1,1	0,4	2,9	2,4	2,2	1,8

Kilde: OECD - Economic Outlook nr. 78, Preliminary Edition.

¹⁾ OECDs tall for den nære forhistorien vil ofte ikke være oppdatert med de siste reviderte tallene.

²⁾ Oppdaterte historiske tall for Norge finnes bl.a. i den siste vedleggstabellen i denne publikasjonen.

Tabell 2. Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner, regnskap¹⁾ og prognose

Prosentvis volumendring fra foregående år

	2000	2001	2002	2003	2004	OECD-prognoser		
						2005	2006	2007
Danmark	0,2	0,1	0,8	1,4	3,8	4,4	3,0	2,1
Frankrike	3,5	2,4	2,4	1,6	2,3	2,1	2,1	2,2
Italia	2,8	0,8	0,4	1,4	1,0	0,9	1,0	1,8
Japan	0,5	1,1	0,5	0,2	1,5	1,7	1,5	1,7
USA	4,7	2,5	2,7	2,9	3,9	3,5	2,8	3,4
Storbritannia	4,6	3,0	3,5	2,6	3,6	1,8	1,8	2,1
Sverige	4,9	0,4	1,4	1,5	1,8	2,3	2,9	2,4
Tyskland	2,5	1,9	-0,5	0,1	0,2	-0,2	0,3	0,6
Norge ²⁾	3,9	1,8	3,0	3,0	4,4	3,6	3,5	2,6

Kilde: OECD - Economic Outlook nr. 78, Preliminary Edition.

¹⁾ OECDs tall for den nære forhistorien vil ofte ikke være oppdatert med de siste reviderte tallene.

²⁾ Oppdaterte historiske tall for Norge finnes bl.a. i den siste vedleggstabellen i denne publikasjonen.

Tabell 3. Konsum i offentlig forvaltning, regnskap¹⁾ og prognose

Prosentvis volumendring fra foregående år

	2000	2001	2002	2003	2004	OECD-prognoser		
						2005	2006	2007
Danmark	0,9	2,7	2,1	0,4	2,0	1,2	0,8	0,6
Frankrike	3,0	2,9	4,6	2,1	2,7	1,6	2,0	1,8
Italia	1,7	3,9	1,9	2,3	0,6	1,2	0,0	0,6
Japan	4,9	3,0	2,6	1,2	2,7	2,0	1,4	1,4
USA	1,7	3,1	4,0	3,0	2,1	1,6	1,2	0,9
Storbritannia	2,3	2,6	3,8	4,5	2,6	1,6	2,0	2,3
Sverige	-1,2	0,9	2,3	0,8	0,3	0,5	1,4	0,8
Tyskland	1,1	1,0	1,9	0,1	-1,6	-0,3	0,1	0,1
Norge ²⁾	1,3	5,8	3,7	1,4	2,3	2,2	1,9	2,2

Kilde: OECD - Economic Outlook nr. 78, Preliminary Edition.

¹⁾ OECDs tall for den nære forhistorien vil ofte ikke være oppdatert med de siste reviderte tallene.

²⁾ Oppdaterte historiske tall for Norge finnes bl.a. i den siste vedleggstabellen i denne publikasjonen.

Tabell 4. Bruttoinvesteringer i fast realkapital, regnskap¹⁾ og prognose

Prosentvis volumendring fra foregående år

	2000	2001	2002	2003	2004	OECD-prognoser		
						2005	2006	2007
Danmark	7,4	-1,4	0,4	1,6	3,3	3,5	6,1	4,3
Frankrike	7,5	2,3	-1,7	2,7	2,2	3,0	2,8	3,3
Italia	7,3	1,6	1,3	-1,8	1,9	-0,7	3,1	2,8
Japan	2,0	-1,4	-5,7	0,9	1,6	3,0	1,2	1,0
USA	6,1	-1,7	-3,5	3,3	8,4	7,2	6,4	4,5
Storbritannia	3,5	2,4	3,0	0,0	4,9	3,1	5,4	5,2
Sverige	5,6	-1,0	-2,6	-1,5	5,5	8,2	5,3	3,8
Tyskland	3,6	-3,3	-5,9	-0,7	-1,5	0,2	2,9	3,2
Norge ²⁾	-3,6	-0,7	-1,0	-2,0	9,1	10,8	7,5	2,2

Kilde: OECD - Economic Outlook nr. 78, Preliminary Edition.

¹⁾ OECDs tall for den nære forhistorien vil ofte ikke være oppdatert med de siste reviderte tallene.²⁾ Oppdaterte historiske tall for Norge finnes bl.a. i den siste vedleggstabellen i denne publikasjonen.**Tabell 5. Eksport av varer og tjenester, regnskap¹⁾ og prognose**

Prosentvis volumendring fra foregående år

	2000	2001	2002	2003	2004	OECD-prognoser		
						2005	2006	2007
Danmark	13,7	4,2	4,7	-1,1	3,2	9,3	5,7	5,7
Frankrike	13,4	1,9	1,7	-1,7	2,1	3,7	7,2	6,8
Italia	9,7	1,6	-3,2	-1,9	3,2	0,7	6,8	4,7
Japan	12,1	-6,0	7,3	9,1	14,4	6,5	9,8	8,9
USA	8,7	-5,4	-2,3	1,8	8,4	7,1	8,3	8,5
Storbritannia	9,4	2,9	0,1	1,2	3,9	5,6	7,7	7,5
Sverige	11,0	0,7	1,0	4,9	10,6	3,9	7,6	7,8
Tyskland	14,2	6,1	4,1	2,3	8,3	6,6	7,5	7,8
Norge ²⁾	4,0	5,0	-0,8	1,6	0,9	-0,9	1,7	2,2

Kilde: OECD - Economic Outlook nr. 78, Preliminary Edition.

¹⁾ OECDs tall for den nære forhistorien vil ofte ikke være oppdatert med de siste reviderte tallene.²⁾ Oppdaterte historiske tall for Norge finnes bl.a. i den siste vedleggstabellen i denne publikasjonen.**Tabell 6. Import av varer og tjenester, regnskap¹⁾ og prognose**

Prosentvis volumendring fra foregående år

	2000	2001	2002	2003	2004	OECD-prognoser		
						2005	2006	2007
Danmark	13,8	3,3	7,3	-0,6	6,5	10,2	6,4	5,7
Frankrike	15,2	1,6	3,3	1,3	6,1	6,4	7,3	7,0
Italia	7,1	0,5	-0,5	1,3	2,5	3,8	7,0	5,6
Japan	8,5	-0,7	1,3	3,8	8,9	7,6	6,0	5,6
USA	13,1	-2,7	3,4	4,6	10,7	5,8	6,0	7,0
Storbritannia	9,1	4,9	4,1	1,8	5,9	5,2	7,4	6,8
Sverige	11,5	-2,8	-1,9	4,9	7,4	3,6	6,9	6,8
Tyskland	11,1	1,3	-1,6	5,0	6,1	5,1	5,6	6,8
Norge ²⁾	2,7	0,9	0,7	2,2	9,1	5,7	5,6	4,1

Kilde: OECD - Economic Outlook nr. 78, Preliminary Edition.

¹⁾ OECDs tall for den nære forhistorien vil ofte ikke være oppdatert med de siste reviderte tallene.²⁾ Oppdaterte historiske tall for Norge finnes bl.a. i den siste vedleggstabellen i denne publikasjonen.

Tabell 7. Privat konsumdeflator, regnskap¹⁾ og prognose

Prosentvis endring fra foregående år

	2000	2001	2002	2003	2004	OECD-prognoser		
						2005	2006	2007
Danmark	2,7	2,3	2,3	2,0	1,6	1,5	1,4	2,4
Frankrike	2,4	1,7	1,0	1,1	1,5	1,4	1,6	1,1
Italia	2,9	2,7	3,1	2,5	2,2	2,0	2,6	2,1
Japan	-0,8	-1,0	-1,2	-0,7	-0,5	-0,5	0,2	0,7
USA	2,5	2,1	1,4	1,9	2,6	2,8	2,4	2,1
Storbritannia	1,1	2,3	1,5	2,0	1,3	2,0	2,1	2,0
Sverige	1,2	2,4	1,8	2,3	1,2	1,0	1,9	2,2
Tyskland	0,9	1,7	1,2	1,5	1,4	1,6	1,7	1,3
Norge ²⁾	3,0	2,3	1,4	2,6	0,7	1,2	2,3	2,2

Kilde: OECD - Economic Outlook nr. 78, Preliminary Edition.

¹⁾ OECDs tall for den nære forhistorien vil ofte ikke være oppdatert med de siste reviderte tallene.²⁾ Se siste reviderte tabeller fra nasjonalregnskapet, for mest oppdaterte historiske tall.**Tabell 8. Lønnskostnader per sysselsatt, regnskap¹⁾ og prognose**

Prosentvis endring fra foregående år

	2000	2001	2002	2003	2004	OECD-prognoser		
						2005	2006	2007
Danmark	3,5	4,3	1,8	3,7	3,8	3,8	3,9	..
Frankrike	1,8	3,1	2,2	2,5	3,0	2,3	2,9	..
Italia	2,9	3,0	2,4	3,2	3,1	3,2	2,5	..
Japan	0,3	-1,1	-1,6	-0,2	-0,4	0,2	0,4	..
USA	6,7	2,6	3,0	3,6	4,6	5,4	4,5	5,0
Storbritannia	5,9	5,4	3,4	4,7	4,4	5,2	4,7	..
Sverige	7,6	4,5	2,5	2,4	2,9	3,0	3,6	..
Tyskland	2,2	1,7	1,4	1,7	0,1	0,1	0,6	..
Norge ²⁾	4,7	7,2	3,2	4,1	3,4	3,8	3,9	..

Kilde: For USA OECD - Economic Outlook nr. 78, Preliminary Edition. For de andre landene Economic Outlook nr. 77.

¹⁾ OECDs tall for den nære forhistorien vil ofte ikke være oppdatert med de siste reviderte tallene.²⁾ Se siste reviderte tabeller fra nasjonalregnskapet, for mest oppdaterte historiske tall.**Tabell 9. Sysselsetting, regnskap¹⁾ og prognose**

Prosentvis endring fra foregående år

	2000	2001	2002	2003	2004	OECD-prognoser		
						2005	2006	2007
Danmark	0,3	0,2	0,4	-1,1	0,1	0,3	0,4	..
Frankrike	2,8	1,6	0,7	0,0	-0,1	0,2	0,6	0,9
Italia	1,9	2,0	1,5	1,0	1,5	1,1	0,7	0,6
Japan	-0,2	-0,5	-1,3	-0,2	0,2	0,5	0,2	0,2
USA	2,5	0,0	-0,3	0,0	1,1	1,6	1,5	1,2
Storbritannia	1,2	0,8	0,8	1,0	1,0	0,8	0,3	0,3
Sverige	2,2	2,0	0,1	-0,2	-0,4	0,4	1,0	..
Tyskland	1,8	0,4	-0,6	-1,0	0,4	0,2	0,7	0,9
Norge ²⁾	0,4	0,4	0,4	-0,8	0,3	0,7	1,2	..

Kilde: OECD - Economic Outlook nr. 78, Preliminary Edition. For Danmark, Sverige og Norge Economic Outlook nr. 77.

¹⁾ OECDs tall for den nære forhistorien vil ofte ikke være oppdatert med de siste reviderte tallene.²⁾ Oppdaterte historiske tall for Norge finnes bl.a. i den siste vedleggstabellen i denne publikasjonen.

Tabell 10. Arbeidsledighet, regnskap¹⁾ og prognose

Prosent av arbeidsstyrken

	2000	2001	2002	2003	2004	OECD-prognoser		
						2005	2006	2007
Danmark	4,3	4,3	4,5	5,5	5,4	4,9	4,6	4,4
Frankrike	9,4	8,7	9,0	9,7	10,0	10,0	9,6	9,0
Italia	10,7	9,6	9,1	8,8	8,1	7,7	7,5	7,4
Japan	4,7	5,0	5,4	5,3	4,7	4,4	3,9	3,5
USA	4,0	4,8	5,8	6,0	5,5	5,1	4,8	4,7
Storbritannia	5,5	5,1	5,2	5,0	4,7	4,8	5,1	5,6
Sverige	4,7	4,0	4,0	4,9	5,5	5,6	4,5	4,2
Tyskland	6,9	6,9	7,6	8,7	9,2	9,3	9,1	8,7
Norge ²⁾	3,4	3,6	3,9	4,5	4,5	4,6	4,1	3,8

Kilde: OECD - Economic Outlook nr. 78, Preliminary Edition.

1) OECDs tall for den nære forhistorien vil ofte ikke være oppdatert med de siste reviderte tallene.

2) Oppdaterte historiske tall for Norge finnes bl.a. i den siste vedleggstabellen i denne publikasjonen.

Tabell 11. Korte renter, regnskap¹⁾ og prognose

Prosent

	2000	2001	2002	2003	2004	OECD-prognoser		
						2005	2006	2007
Danmark	4,9	4,6	3,5	2,4	2,1	2,1	2,1	2,9
Frankrike	4,4	4,3	3,3	2,3	2,1	2,2	2,2	2,9
Italia	4,4	4,3	3,3	2,3	2,1	2,2	2,2	2,9
Japan	0,2	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,7
USA	6,5	3,7	1,8	1,2	1,6	3,5	4,8	4,9
Storbritannia	6,1	5,0	4,0	3,7	4,6	4,7	4,5	4,5
Sverige	4,0	4,0	4,1	3,0	2,1	1,7	2,4	3,4
Tyskland	4,4	4,3	3,3	2,3	2,1	2,2	2,2	2,9
Norge ²⁾	6,7	7,2	6,9	4,1	2,0	2,2	3,5	4,7

Kilde: OECD - Economic Outlook nr. 78, Preliminary Edition.

1) OECDs tall for den nære forhistorien vil ofte ikke være oppdatert med de siste reviderte tallene.

2) Oppdaterte historiske tall for Norge finnes bl.a. i den siste vedleggstabellen i denne publikasjonen.

Tabell 12. Budsjettbalanse, regnskap¹⁾ og prognose

Prosent av BNP

	2000	2001	2002	2003	2004	OECD-prognoser		
						2005	2006	2007
Danmark	2,3	1,2	0,3	0,0	1,7	2,8	2,4	1,9
Frankrike	-1,5	-1,6	-3,2	-4,2	-3,6	-3,2	-3,2	-3,0
Italia	-0,7	-3,2	-2,9	-3,3	-3,3	-4,3	-4,2	-4,8
Japan	-7,5	-6,1	-7,9	-7,7	-6,5	-6,5	-6,0	-6,0
USA	1,6	-0,4	-3,8	-5,0	-4,7	-3,7	-4,2	-3,9
Storbritannia	3,8	0,7	-1,7	-3,3	-3,2	-3,1	-3,0	-3,2
Sverige	5,0	2,6	-0,5	-0,1	1,4	1,2	0,9	1,3
Tyskland	1,3	-2,8	-3,7	-4,0	-3,7	-3,9	-3,6	-2,6
Norge ²⁾	15,6	13,6	9,3	7,6	11,4	15,3	17,0	17,0

Kilde: OECD - Economic Outlook nr. 78, Preliminary Edition.

1) OECDs tall for den nære forhistorien vil ofte ikke være oppdatert med de siste reviderte tallene.

2) Oppdaterte historiske tall for Norge finnes bl.a. i den siste vedleggstabellen i denne publikasjonen.

Makroøkonomiske hovedstørrelser 1997-2009

Regnskap og prognoser. Prosentvis endring fra året før der ikke annet framgår

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003*	2004*	Prognoser				
									2005	2006	2007	2008	2009
Realøkonomi													
Konsum i husholdninger mv.	3,2	2,7	3,3	3,9	1,8	3,0	2,9	4,7	4,2	3,9	3,4	2,5	2,7
Konsum i offentlig forvaltning	2,5	3,3	3,2	1,3	5,8	3,7	1,3	2,2	1,7	1,9	2,4	4,0	3,4
Bruttoinvestering i fast realkapital	15,5	13,1	-5,6	-3,6	-0,7	-1,0	0,2	7,8	8,8	6,2	-2,8	-0,6	0,2
Utvinning og rørtransport	24,9	22,2	-13,1	-23,0	-4,1	-5,3	16,1	7,8	19,5	5,1	-2,8	-2,0	-3,0
Fastlands-Norge	11,8	8,6	-0,1	-1,2	4,3	2,5	-3,7	7,2	5,3	6,5	-2,1	-0,1	1,3
Næringer	9,5	8,9	-1,5	0,1	2,6	4,6	-11,7	6,7	6,8	7,7	1,3	0,4	2,5
Bolig	12,1	7,8	3,0	5,6	8,2	-0,6	2,0	12,3	9,3	-2,0	-4,8	-4,3	-3,0
Offentlig forvaltning	18,0	8,6	0,5	-11,4	4,2	1,0	10,5	1,9	-3,5	16,6	-6,3	3,9	3,8
Etterspørsel fra Fastlands-Norge ¹	4,5	3,9	2,6	2,3	3,2	3,1	1,4	4,4	3,7	3,8	2,2	2,5	2,7
Lagerendring ²	0,8	0,4	-0,5	0,8	-1,2	-0,2	-0,3	0,7	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0
Eksport	7,7	0,6	2,8	4,0	5,0	-0,8	0,2	0,8	0,4	2,5	3,1	2,6	3,8
Råolje og naturgass	4,1	-5,8	0,4	4,1	8,8	1,9	-0,7	-0,7	-2,2	1,0	2,7	2,8	3,0
Tradisjonelle varer	7,6	5,4	2,2	5,1	1,5	0,4	4,4	3,4	5,5	2,4	2,1	1,5	4,4
Import	12,4	8,5	-1,8	2,7	0,9	0,7	1,1	8,9	7,0	7,8	2,8	2,7	3,9
Tradisjonelle varer	8,5	9,0	-1,9	3,8	3,6	3,4	5,1	10,2	8,0	5,6	2,8	2,0	3,7
Bruttonasjonalprodukt	5,2	2,6	2,1	2,8	2,7	1,1	1,1	2,8	2,4	2,1	1,9	2,2	2,4
Fastlands-Norge	4,9	4,1	2,7	2,5	2,1	1,4	1,4	3,4	3,4	2,4	1,7	2,1	2,4
Industri og bergverk	3,6	-0,7	0,1	-0,8	-0,1	-0,1	2,9	2,0	1,8	2,3	-0,3	0,2	1,7
Arbeidsmarked													
Utførte timeverk i Fastlands-Norge	2,5	2,3	0,6	-0,7	-1,2	-1,2	-1,7	2,0	1,6	1,0	0,6	1,0	0,8
Sysselsatte personer	2,9	2,5	0,8	0,4	0,2	0,0	-1,1	0,4	0,6	1,6	0,6	0,5	1,1
Arbeidstilbud ³	2,1	1,6	0,8	0,7	0,3	0,4	-0,5	0,3	0,8	0,8	0,7	0,5	0,7
Yrkesandel (nivå) ⁴	72,7	73,6	73,8	74,0	73,9	73,8	73	72,7	72,6	72,6	72,4	72,1	71,9
Arbeidsledighetsrate (nivå)	4,0	3,2	3,2	3,4	3,6	3,9	4,5	4,5	4,6	3,9	3,9	3,8	3,5
Priser og lønninger													
Lønn per normalsårsverk	4,8	6,6	5,3	4,5	5,1	5,3	3,9	4,3	3,9	3,7	3,9	3,9	3,7
Konsumprisindeksen (KPI)	2,6	2,3	2,3	3,1	3,0	1,3	2,5	0,4	1,6	2,3	2,0	1,9	1,9
KPI-JAE ⁵	2,6	2,3	1,1	0,3	1,1	1,7	2,0	1,9	1,9
Eksportpris tradisjonelle varer	-0,6	2,0	-0,4	9,9	-1,6	-8,9	-2,3	8,4	2,5	0,3	-0,7	-0,5	2,5
Importpris tradisjonelle varer	-1,2	1,1	-2,9	5,1	-0,7	-7,5	-0,3	4,5	0,2	0,1	0,1	-1,0	0,3
Boligpris ⁶	10,9	9,7	9,4	14,1	7,2	4,0	1,6	10,1	7,8	1,2	0,4	-1,1	-0,6
Inntekter, renter og valuta													
Husholdningenes realdisponible inntekt	3,8	5,6	2,7	3,5	-0,2	7,3	4,3	5,1	5,2	-5,7	2,0	2,7	2,8
Husholdningenes sparerate (nivå)	2,9	5,9	5,6	5,2	4,2	9,0	9,7	10,1	10,7	2,4	1,1	1,4	1,5
Pengemarkedsrente (nivå)	3,7	5,8	6,5	6,8	7,2	6,9	4,1	2,0	2,2	2,9	3,0	3,0	3,2
Utlånsrente, banker (nivå) ⁷	6,0	7,4	8,4	8,1	8,9	8,5	6,6	4,2	4,0	4,4	4,7	4,7	4,8
Realrente etter skatt (nivå)	1,7	3,0	3,7	2,6	3,3	4,8	2,3	2,6	1,3	0,9	1,4	1,5	1,6
Importveid kronekurs (44 land) ⁸	-0,4	2,5	-1,2	2,9	-3,1	-8,5	1,3	3,0	-3,9	-0,6	0,6	-0,5	-0,2
Utenriksøkonomi													
Driftsbalansen, mrd. kroner	70,5	0,5	66,4	228,9	235,2	193,9	204,3	231,5	290,8	275,1	283,1	288,0	297,9
Driftsbalansen i prosent av BNP	6,3	0,0	5,4	15,6	15,4	12,8	13	13,5	15,3	13,8	13,8	13,5	13,4
Utlandet													
Eksportmarkedsindikator	9,4	8,6	7,0	11,7	0,8	1,3	2,6	6,1	4,1	3,6	1,9	2,2	5,6
Konsumpris ECU/euro-området	1,6	1,1	1,1	2,3	2,1	2,3	2,1	2,1	2,3	2,1	1,9	1,9	1,9
3 måneders rente ECU/euro (nivå)	4,2	4,2	2,9	4,4	4,2	3,3	2,3	2,1	2,2	2,6	2,8	2,8	3,1
Råoljepris i kroner (nivå) ⁹	135	96	142	252	219	197	205	257	351	340	334	332	332

* Foreløpige tall.

¹ Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner + konsum i offentlig forvaltning + bruttoinvesteringer i fast kapital i Fastlands-Norge.

² Endring i lagerendring i prosent av BNP.

³ Summen av ledige ifølge AKU og sysselsetting ekskl. utlendinger i utenriks sjøfart ifølge nasjonalregnskapet.

⁴ Summen av ledige ifølge AKU og sysselsetting ekskl. utlendinger i utenriks sjøfart ifølge nasjonalregnskapet som andel av middelefolkemengden.

⁵ KPI justert for avgiftsendringer og uten energivarer.

⁶ Selveier.

⁷ Husholdningenes lånerente i private finansinstitusjoner. Gjennomsnitt for året.

⁸ Positivt fortegn innebærer depresiering.

⁹ Gjennomsnittlig spotpris Brent Blend.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Redaksjonen avsluttet 13. desember 2005. Frigitt 15. desember 2005.